Politikai röpiratok.

57.

437 – 442

1. Szláv törekvések és a magyar elem. Irta Sz. J. 1850.

2. Helyzetünk. Mániczy Bálától. 1868.

3. A polgári házasság. Eötvös Sebők Lászlótól. 1868.

4. Magyarország teendői a czélhatalmiság kimondása után. Bacskay Bertustól. 1871.

5. Reform-eszmék. Berzeviczy Sándortól. 1871.

6. A választások előtt. Különös tekintettel Erdélyre. Irta egy volt erdélyi országgyűlési képviselő. 1872.

LELTÁRKÖZI
1963

1976

1994

1999 -07- 07

1.) 001 0006 384233
2.) 001 0006 384226
3.) 001 0006 384219
4.) 001 0006 384202
5.) 001 0006 384196
6.) 001 0006 384189

57
437

SZLÁV TÖREKVÉSEK

ÉS

A MAGYAR ELEM.

IRTA

Sz. I.

PEST,
NYOMATOTT KOZMA VAZULNÁL.

1850.

bibl 152 001 5 119 21

Dr BALLAGI GÉZA.

Elő-szó.

A' jelen lapok feladata leend: megújitani emlékét azon veszélynek, melly talán legnagyobbika mind azoknak, mellyek a' polgárisodást és szabadságot érhetik. Annyira terjedt már az emberiség ezen legszentebb kincseinek szeretete részint gyakorlatban, részint a' kebel magasztos vágyaiban, mikép maga azon gondolat és lehetőség, hogy azokat korlátozás, vagy megsemmisités fenyegeti; elegendő a' fájdalom legkeserübb érzetét, és az aggodalmak legnagyobbikát előidézni.

De bár milly szomorú és sajnos is barbár kezeket emelkedni látni a' legszentebb ügy és legszentebb jogok ellenében — nem lehet tagadnunk, mikép ezen veszély tettleg létezik, és igen közelről fenyeget benünket. 'S ezen veszély nem más, mint a' szláv-muszka törekvések.

Európának legnagyobb részében nem találunk mást jelenleg, mint a' szláv népségek mozgalmait, mellyek olly szenvedélyesek, mint a' heves szláv vér-alkat; és olly magosak mint fönrepkedő képzeletjeik. A' szlávokat mindenütt elégületleneknek találjuk azon hő vágy 's reménnyel, hogy van még jövőjük, melly szebb s jobb sorsot hozand reájok a jelennél. Ezen elégületlenségben vágyaiknak iránya egy új változás után törekszik, melly jelen állapotjokat mással cserélné fel.

A szlávoknak ezen törekvéseik és mozgalmaik gyökeres változas, és szebb jövő felé legmagasb fokon állanak keleten, hol elnyomatásuk, és üldöztetéseik legnagyobb. De nem kevésbbé elégületlenek a kelettel határos osztrák birodalomban, a' lengyel részeken, és Poroszországban is.

Mind ezen szlávok keleten úgy mint nyugoton egyenlön azon czélra törekszenek, melly erejöknek és terjedtségjöknek legjobban megfelel — hatalomra és uralkodásra. A' szlávok szabadok és önállók akarnak lenni. Megúnva azon igát, mellyet idegenek raktak reájok, egy nagy néphez illő méltóságos helyzetet akarnak kivívni magoknak Enrópa népei között. Ezen törekvésükben idegenséggel, sőt többnyire

gyülölséggel tekintenek a' nem-szláv népfajokra, ezeket a' hatalomból kiszoritani, és fölibök emelkedni szeretvén.

A' szlávok ezen nagyravágyó tervüket nem titkolják el; annak jelenségeit és nyilvánulását naponta láthatjuk. Azon erő, mellyett képeznek, melly a' roppant népszámban és nagy területben fekszik, elegendő bátorságot ád nekik, hogy vágyaikat és törekvéseiket nyíltan kimondják.

És ebben áll egy része azon veszélynek, melly szabadságunkat és önállásunkat fenyegeti. A' szláv elem Európában túlnyomó többségben van, kiterjedvén a' fekete tengertől majd egészen Rajnáig. Olly területet birnak a' szlávok, mellyhez hasonlót egy nyugoti nemzet sem mutathat elő. És hadi erejök olly magas fokon áll, melly minden más népségét tetemesen felülhaladja. És ennyi erők mellett a' szlávok önmagok akarnak uralkodni az idegenek elnyomásával, az idegen népségek alárendeltségével.

A' szláv törekvések és terjedtség veszélyének legfőbb része azonban azon viszonyban áll, melly a' szlávok és muszkák között létezik. Minden szláv mozgalmak, 's különösen a' délkeleti törekvések egyenesen muszka befolyás alatt állanak, általa gerjesztettvén és ápoltattván. Mig egy részről a' szlávok összesen Pétervár felé tekintenek, ezen nagy hatalmasságba helyhezvén reményüket és jövőket, mellyet egy részben az keleten a' felszabaditott szerbek és görögök, valamint aldunai fejedelemségek irányában már némileg létesitett is. Másrészt nem szünik meg a' pétervári udvar folytonosan befolyása alatt tartani a' szlávoknak minden vidékeni mozgalmait, hogy igéretek, csábok, és néha kieszközlött engedmények által azokat magához csatolja, és terveire eszközül használhassa. És ezen czélját nevezetesen elömozdítja a' vallás közössége — a' szlávok legnagyobb része azon görög egyházhoz tartozván, mellynek főnöke és képviselője Pétervárott létezik.

Ezen viszony teszi erössé a' szláv elemet, és emeli olly magosra törekvéseiket. Ha a' nagyszámú szláv népség hatalom és uralkodás utáni vágyai már ön magokban is aggályt okozhatnak a' csekélyebb számú és erejü népségeknek; mennyivel inkább nagyobbodik az a' hatalmas muszka protectio alatt.

Ez azon kútforrás, mellyből erednek a' szlávoknak legtöbb mozgalmaik, legfőbb elégületlenségjök, és legmerészebb törekvéseik, A' pétervári udvar I. Péter óta túlnyomó hatalomra törekszik, és olly befolyásra, melly Európában legelhatározóbb lenne. Ez azon indok és érdek, mellyért a' péter-

vári udvar az Európa szerte elszórt szlávokat lekötelezni, és magának egészen megnyerni iparkodik. Ez okból terjeszti közöttök az elégületlenséget, és egy jobb jövő utáni vágyakat.

E' téren a' muszka igen messzire ment már. Különbféle politikai és vallási érdekek és események oda vitték a' dolgot, mikép a szlávoknak legnagyobb része muszka befolyás alatt ál, és Pétervártól várja jövőjét. Ezen ragaszkodás, mellyre a' hatalomnak varázs ereje igen nagy befolyással van, nyugoton. Európának közepe feté, Rajna és Duna partjain is meszire haladott.

A' pétervári udvarnak magas vágyai és a' szlávok ragaszkodása következtében milly sors érendi a' többi nyugoti nemzeteket? Vannak-e azok úgy biztositva, hogy éjszak óriási esejének, melly a' szlávok közremunkálására van alapítva, sikerrel ellentállhassanak? És ha megközelitheti a' pétervári udvar a' szlávok segélyével az európai túlnyomó hatalmat, milly jövője leend Európában a' népjogoknak, szabadságnak, felvilágosodásnak, és köztársaságoknak — a' pétervári kormány a' legszigorúbb absolut elvekhez és rendszerhez ragaszkodván? Vagy milly alakot veendenek az europai viszonyok csak akkor is, ha a' szlávok keleten szerzenék meg Pétervárnak a' túlnyomó hatalmat; azon a' keleten, hol a' szlávok és görög egyházbeliek legnagyobb számot képeznek, és a' melly kelethez Európának legfontosabb érdekei kapcsolvák?

Ez azon veszély melly jelen napjainkban komoly aggodalmakat okoz. Mert a' mellett, hogy a' szlávok Európában igen nagy hatalmat képeznek; egyszermind olly támasz pontjok is van — a' pétervári udvar — melly képes kisérletet tenni a' legmagasb terv létesitésére is. Ennek befolyását feltalálhatjuk Európa minden ügyeinél, és minden eseményeinél, mellyek nélküle 's többnyire tetszése nélkül is soh sem intéztetnek el. És ezen befolyása, és kelet-nyugotni terjeszkedése, anyagi ereje olly magas fokon áll, mikép azt kell hinnünk, hogy nincs messze már az idő, midőn a pétervári hatalom kelet és Európa túlnyomó uralma felé kezeit kinyujtandja.

Ezen veszély, melly igen lehetőnek tartatik, okozza a' legfőbb aggályokat, mert olly hatalmat láthatni a' muszka kezei közt, és olly szoros összeköttetést köztte és a' szlávok között, mikép túlnyomó uralmának kivihetése nem puszta lehetetlenség. Innen van miszerint jelen perczekben mindenki azon aggódik: valljon nem fogja-e a' pétervári udvar eddig szerzett befolyását és hatalmát jelenleg arra forditani: hogy

érdekei szerint intézze el a' német birodalom ügyét; hogy a' legközelebbi alkalmat a' nyugoti körtársaságok felforgatására használja; hogy keleten és az ennek szomszédságában fekvő területen uralmát állitsa fel, és hogy így Europában absolut hatalmát uralomra emelje.

Miért ne újitanók fel gyakrabban e' tárgy 's vésznek emlékét, midön ön szemeink elött készülnek azon szláv mozgalmak, mellyek a' pétervári terveknek eszközül szolgálnak. En azt hiszem ezen hellyzetet folyvást szemeink elött kellenék tartani, és azt minél gyakrabban ismételni, hogy tudhassuk és sohse feledjük, honnan közelg a' szabadság és polgárisodás felé a' legnagyobb veszély.

Gyakran kellenék erre megemlékeznünk, mert ámbár önszemeinkkel láthatjuk a' szlávok haladását és törekvéseit, legtöbben az érdeklettek közül arra semmi figyelmet sem forditottak. Megengedték, hogy a' szláv elemek keleten és határain az elégületlenség és ingerültség legmagasb fokára emelkedjenek. És elnézték hogy a' pétervári udvar a' szlávok közt magának kizárólagos befolyást szerezzen; és hogy az elégületlen szlávok nyugoton, de legfőkép keleten egészen a' muszkák karjai közé vessék magokat.

Az európai diplomatia elnézése, és szolgai engedékenysége idézte elő, mikép keleten és déli részeken a' szlávok ragaszkodása által a' pétervári udvar olly túlnyomó politikai súlyt szerzett magának, melly ott nem csak kizárólagos, hanem magában foglalja a' dél-keleti vidék jövőjét is.

És ugyan illy politika vitte a' nyugoti slávokat is éjszak befolyása alá, úgy hogy Lengyelország megsemmisitése, és Németországnak a' franczia forradalom ellen tett muszkávali szövetkezése után a' szláv-muszka befolyás egészen a' Dunáig és Rajnáig van elterjedve.

Semmisem ártana jobban a' szabadság ügyének, melly egy autocrata uralkodástól mi jót sem várhat, mintha a' szláv-muszka törekvések irányában ezentúl is ámitanók magunkat. A' milly mértékben kicsinyitenők így azon veszélyt, melly nagysága és hatása miatt megérdemli hogy legnagyobbnak tekintessék; úgy hanyagoltattnának el azon eszközök is, mellyek ha nem használtatnak, a' szlávok nem csak keleten, hanem nyugoton is uralomra emelkednek.

Ezen eszközök közt legelső az, hogy azon nemzetek, mellyek a' szláv elem haladása által veszélyeztetve vannak, szorosan rokonuljanak, és ugyan azon politikát kövessék,

ugyanazon az úton haladjanak a' szláv terjeszkedés feltartóztatására. A' szláv és muszka közötti kapcsok olly erőt fejtenek ki, mellynek szétszaggatva, elkülönözve a' nyugoti népek megnem felelhetnek. Miután a' szlávok nem csak éjszakon, hanem Európa közepén is messze elterjedtek; 's miután a' délkeleti részeken a' fekete tengertől Adriáig és Tiszáig kizárólagosan túlsúlyban vannak; szükség, hagy felhasználtassék, és ellen-gátul állitassék minden szláv-ellenes népiség, melly helyzete és viszonyai által alkalmas a' cselekvésre. Mert minden illy népiség gátúl szolgálhat a' szláv terjeszkedés irányában — és egyszersmind segélyt nyujthat a' szláv törekvések és mozgalmak ellensúlyozására.

Ez okból nem lehet nem kárhoztatni azon politikusokat, kik még mindig arra törekszenek, hogy a' magyar elem elnyomatassék, gyöngitessék, vagy tán egészen is kiirtassék. Ezek megfeledkeznek arról, mikép azon tér, melly a' magyar népiségtől elvétetik, egyenesen szláv birtokba kerülend, Megfeledkeztek, mikép a' magyar elem gyöngitése újabb erőt és tehetséget nyújt a' szlávoknak. Nem tudják, miszerint a' magyar elem fogyasztására dolgozni nem kevesebb, mint ugyan azon erőt fogyasztani, melly saját népiségjök védelmére és biztositására szükségeltelik.

Vagy azt hiszik. hogy erősebbek leendnek, ha a' magyar elem hatalma megtörve leend; vagy azt gondolják, hogy a' szlávok által saját nemzetiségjök és szabadságjok nincs veszélyeztetve? Vagy talán kicsinylik és megvetik azon mozgalmakat, mellyek keleten és déli részeken forrnak és küzdenek bizonyos jogokért és érdekekért?

Illy kicsinylés és rövidlátás fejtette ki keleten a' szlávok erejét és terjesztette el ott és nyugoton a' muszkák hatalmát, úgy hogy rettegve nézünk azon percz felé, melly kezdetét teendi a' szláv-muszka erők uralom éretti küzdelmeinek. És illy kicsinylés és szükkeblüség mellett gyöngülhet el a' magyar elem is, melly keletnek szoros szomszédságában, szemközt a' dél-keleti szlávokkal majdnem egyetlen védfalat képez. De ha ezen védfal is lerontatik, mint ledöntetett a' lengyel önállóság bástyája — milly könnyü leend a' szláv-muszka erőnek nyugoton előhaladhatni és egészen a' Rajnáig mindent korlátlan hatalma alá kényszeritteni. Milly könnyü leend akkor az osztrák birodalomban létező szlávokat eggyesiteni a' délkeletiekkel, és ezeknek közremunkáltával keleten a' török elüzésével a' szláv-muszka uralmat megalapittani. És egyszersmind mi akadályozhatná akkor azt is, hogy az egy vonalban

fekvő nyugoti szlávok is hozzá járuljanak a' dél-keleti szövetséghez, és így összekapcsolt erővel nyugotot is szláv hatalom alá keritsék. Lehetetlenség-e ez, midőn az éjszaki befolyás, és ragaszkodás nem csak keleten, hanem osztrák birodalomban, és nyugoton is igen elterjedett; és midőn a' fekete tengertől majdnem a' keleti partokig mindenütt túlnyomó számot és erőt képeznek a' szlávok?

Lehetetlenség-e ennyi erő, ennyi szenvedély mellett, hogy a' szlávok Európában túlnyomó hatalomra emelkedjenek; hogy keletet elfoglalják; és Rajnáig szilárditsák meg jelen befolyásukat? És nem lenne-e ez elegendő veszély a' szabadságra és felvilágosodásra, mellynek fény-sugárait az éjszaki autocrata szemei el nem türhetik?

A' szlávok túlterjeszkedései veszéllyel fenyegetik az osztrák állam jelen helyzetét; és legközelebb veszélyeztetik saját nemzetiségünket és lételünket is, mert ez legközelebbi akadály további elömenetelük és haladásuk irányában. De nem kevesebbé fenyegetik nyugot Europa politikai és vallási szabadságát, alkotmányosságát és szabadelvű intézeteit is, mert ezeknek a' pétervári rendszer, és az arra alapitandó szláv uralom halálos ellensége. Ezen érdekeknek kellenék kelet új átalakitása mellett, a' nyugoti népeket a' magyar elemhez kapcsolni, mellynek önállását ugyan azon szláv terjeszkedés fenyegeti, melly a' nyugotiak szabadságát is sírba döntheti.

Ezek azon elvek és tények, mellyeket e' lapokban kifejteni, és felvilágositani kivánok. Ez egy olly tárgy, melly Európa jövőjét hordja magával, és ezzel a' szabadság jövőjét is. Mert ha a' szlávok úgy haladhatnak ezentúl is, mint haladtak ekkoráig keleten, úgy Európában uralomra emelkedendnek, és akkor a' muszka autocratia és szolgaság leend az uralkodó elv.

A' főpontok és kérdések tehát, mellyeket jelen értekezésnek megkell fejteni következők leendnek:

Milly erő fekszik a' szláv elemben, mennyire haladott a' szláv terjeszkedés és mellyek azon szellemi tulajdonok, mellyek a' szláv népiségeket összefüzik?

Milly törekvéseket nyilvánitanak a' szlávok, — különösen ott, hol nemzetiségjöket veszély fenyegeti?

Micsoda viszony létezik a' szlávok és muszkák között, milly befolyássa van annak mind a' szlávok mind a' pétervári cabinet részére?

Mennyire haladtak a' szlávok keleten, az osztrák biro-

dalomban, éjszakon és Európa közepén? És milly hatalmat vivott ki magának ugyan azon pontokon a' pétervári udvar?

Szóval milly erőt és hatalmat képez Európában a' szláv elem és a' muszka autocratia? Milly érdekekkel jön összeütközésben keleten, és milly jövőt igér azon esetre, ha keleten és kelet által Európában túlnyomó uralomra emelkedhetnék? Lehet-e abban csak legkisebb biztositékot is találni a' szabadság és haladás fentartására?

Végre milly érdekek vannak a' magyar elem fennállásához kapcsolva; vannak-e kellékei, mellyek folytán a' szláv törekvések ellenében védgátul szolgálhasson; és szükséges-e a' magyar elemet fentartani és szilárditani?

Azt hiszem, ezen fejtegetés eléggé kitünteti azon veszélyt, mellyre kell jelenleg legnagyobb figyelmet forditani — és eléggé figyelmeztet arra is milly vihar közeleg nemzetiségünk felé, és milly érdekek ösztönöznek minden hü hazafit és szabadság-barátot nemzetiségünk ápolására és biztositására.

Nyugot Európát a' haladás és szabadság legszentebb érdekei intik óvakodásra és ellen-működésre a' szláv-muszka roham ellenében; minket magyarokat pedig az élet és fenmaradhatás első szüksége késztet a' szláv-muszka terjeszkedés gátlására és ellensúlyozására.

A' jövő puszta rejtély kelet és közép Európa viszonyaira nézve a' szláv-muszka előhaladás irányában; de ha ismerjük a' vészt, ha tudjuk kivel kell küzdenünk, félig megnyertük csatánkat.

Pest, junius 22-én 1850.

I.

Északról közelgő veszély. Izgatott 's aggodalmas hangulat. Hadi készületek. Keletnek fontossága. A' szláv elem befolyása. Pétervári és angol érdekek összeütközése. Éjszaki hatalomnak keleten való elöhaladása. Ezen terjeszkedésnek alapja és eszközei. A' szláv törekvések, és Pétervár közti viszony. A' jelen görög országi viszály. Görög ország mint önálló állam, és mint keletnek kiegészitő része. Fontos fekvése és hadi helyzete. Angliának keleten és Görög országban létező érdekei. A' szláv és pétervári befolyás keleten és Görög honban. Európának érdekelttsége. Török birodalom statusquoja. Az éjszaki hatalom keleti tervei és czéljai. Joniai lázadás, és E-Lyons. A' szláv törekvések europai haladásuk, és jövőjük.

Századunk forró érzelmei, és magasztos elhatárzott tettei a' népszabadságot, és emberiség haladását biztos helyzetbe tették. E' tekintetben öseinktől minket egy olly óriási fal választ el, mellyen a' sötétség, bigótság, és szolgaság többé átnem törhet.

A' hűbériség közép századbeli intézetei, mellyek a' földet és ipart megfosztva minden tulajdoni jogoktól örökös pangásra, és szegénységre szoritották; az ész és lélek bilincsei, mellyeket a' clerus a' lélek felemelkedésének és ész kifejlődésének elnyomására teremtett; és a' korlátlan uralkodási önkény vasvesszeje a' szabadság intézetével 's törvényeivel váltatlak fel. — Azt nem mondhatni ugyan, hogy az ész szabadsága, és népjogok eléggé biztosítva lennének. Sok, igen sok hibázik még, mi a' társalmi viszonyok rendezésére elkerülhetlen, ha a' még mindig magos fokon álló nyomort, tudatlanságot, és alárendeltséget megszüntetni akarjuk.

Sok még a' tenni és javitani való, hacsak azt nem akarjuk, hogy az ipar és izzasztó munka gyümölcseiből, a' jólétből, a' status közczéljaiból ezentúl is épen azon néposztály

élvezzen legkevesebbet, melly legtöbbet tesz azon gyümölcsök és jólét elöteremtésére. És ha nem akarjuk továbbá is követni azon politikai szemfényvesztést, miszerint a' népjogok ugyan azon népnek, mellynek adattak, a' gyakorlatban legnagyobb részt megtagadtatnak, azoknak élvezete csak egy kis szám által használtatván.

De mind ezek mellett, midőn az aristocratia uralmát megtörve, az ész bilincseit leszaggatva, és a' hűbériség ősi épületét felforgatva látjuk lenni, elismernünk kell, mikép az illy tisztitott viszonyokban, mellyek őseink állapotjától roppant távolságban állanak, az egyszer megkezdett szabadságmű alapján ezen szabadság eszméje felé sokkal könnyebben, és sebesebben haladhatunk már, mint őseink, kik mind azon bilincseket még kezeiken 's lábaikon hordották.

Úgy látszik, a' mint a' természet, különösen földünk ősi híg és forró anyagjából csak fokozatonkint képződhetett ki olly meghidegült kemény alakká, a' millyenben azt mi láthatjuk; épen úgy a' szabadság és emberiség hivatásához is egyszerre el nem juthatunk; hanem lépcsönkint, izzasztó kitűrés mellett haladhatunk csak feléje.

Azért, mert annyi sok véres harczok, és olly sok áldozatokkal párosult küzdelmek még megnem adták mindazt, mit a' szabad kebel és emberiség barátja óhajt — azért nem kell a' szabadság jövője felett kétségbeesnünk. Az öngondolkozás, az élet kérdéseinek vitatásai, és a' szabadság forró érzelmei már a' társalom legalsó rétegeibe is kiirthatlanul behatottak. Ezen felvilágosodás, és érzelmek képesek leendnek a' szabadságtól minden veszélyt, bár honnan fenyegessen is az, elhárítani, és a' szabad keblek ügyét az elbukástól megmenteni.

A régi, szabadoknak nevezett statusoknak, kellett hogy elenyésszenek, mert a' felvilágosodás és jogok a' nép nagy tömegétől megtagadtattak. Urakra és szolgákra osztatott a' társalom, és az utóbbiak alkották a' nép nagy számát, melly a' szabadság érzelmeit nem ismerte, és a' jogok eszméjéhez fel nem emelkedhetett.

Jelen napjaink egy olly veszélyre figyelmeztetnek, melly ha valósulna, a' szabadságra teméntelen veszteséget, és az emberiségre leirhatlan sok szenvedést idézhetne elő. Nem mondom, hogy akkor is elvesztését félthetnők az egyszer kivívott szabadságnak, de ez okvetlenül századokra hanyatlana vissza azon sötét börtön felé, honnan egyszer kiszabadulhatott.

Éjszak felől fenyeget ezen veszély orkánjaival és viharaival. Az ottani óriás a' szlávok rokon érzelmére és közremunkálására támaszkodva Európa uralma felé akarja kinyujtani kezeit, hogy azt a' sötétségre és szolgaságra alapíthassa.

A' szlávok pedig áhitattal, melly vakbuzgalomig terjed, tekintenek Pétervár felé, ott részint urokat, részint messiássukat találván fel. És e' mellett azt kell látnunk, hogy ezen szláv elem egész Európában, de főkép keleten már igen messzire haladott. Azt kell látnunk, hogy a' szláv nép, mellyre támaszkodik az éjszaki czár, legnagyobb, és hogy vágyai, törekvései hasonlók azon számhoz és helyhez, mellyet elfoglal közöttünk.

Mindenki erősen megvan győződve, mikép Európa jelen szabadságát és szellemi haladását szolgaság és sötétség váltaná fel, ha a' szlávok Pétervár vezénylete alatt túlnyomó uralomra emelkedhetnének. Senki sem hiszi, hogy akkor Európa közepén és nyugotán ugyan azon vallási üldözések, önkény kegyetlenkedései, és minden szabadabb kifejlődés irtó eszközei nem fognának használtatni, mellyeket jelenleg a' czár birodalmában tapasztalhatunk.

A' kedélyek a' jelenlegihez hasonló ingerült állapotot még talán soha sem mutattak. Elégültséget, nyugalmat sehol és egy osztálynál sem találhatunk. Mindenki olly feszült, tétovázó hangulatban van, mintha várna valamit, mit egészen tisztán nem ismer. A' jelen minden becsét elvesztette az emberek előtt, mindenki csak a' jövő felé tekint, melly üdvöt, vagy halált rejt kebelében.

Hasztalan hirdetik némellyek az európai béke fenma-

radását; a' néphangulata, és kedélyek izgatottsága már is ollyan, mintha már megkezdődött volna az európai háború. És épen illy szint viselnek minden keresetek, a' kereskedés, ipar és minden más terményző foglalkozások is. Mindezeknek forgalma és benső élete rendkivüli állapotra mutat, melly azért rendkivüli, mivel rendkivüli idők jövetelére mutatnak.

És ezen néphangulat eléggé mutatja, milly erős és szilárd már a' szabadságnak érzete. A' messze távolról fenyegető orkánnak szele képes általános nyugtalanságot előidézni. Azon aggodalom, hogy a' szabadság jövője megcsonkítatik; 's hogy tán a' szolgaság fog uralkodásra emeltetni, mindenkit izgatottságban tart. A' szabadság érzelmei olly erősen gyökeredzenek már a' keblekben, mikép nem csak megtartani azt, mit birnak az emberek, hanem még tovább és tovább is akarnak haladni. És maga a' lehetőségnek gondolatja is, hogy ezen haladás, és a' jövő feltartatik, vagy a' birt jogok csonkítást szenvedhetnek, lázas ingerültséget okoz. A' jövőnek elfödött rejtélyei feszült, aggódó hangulatot okoznak. Mindenki boldogságát, és keblének legszentebb vágyait keresi, és a' sors azon jövőt melly felettök határozand, átláthatlan fátyollal födi el szemeink elől. Ezen homály és várakozás egészen becs-nélkülivé teszi jelenünket — mindenki előtt csupán a' jövő bir érdekkel. —

Nem csekély okot szolgáltatnak ezen aggályokra, és félelmes ingerültségre a' szlávoknak törekvései. A' pétervári uralkodó olly készületeket tesz, mintha Európa szabad intézetei ellen akarna egy irtó harczot kezdeni. És a' szlávok európaszerte osztják ugyan azon nagyra vágyó túl hatalomra törekvő irányt, mellyet az éjszaki czárok századok óta megalapítottnak, és kitűzöttnek lenni mutatnak. E' mellett azt is kell látnunk, mikép ezen szlávok roppant erejű népszámot mutatnak elő, és még nagyobb ragaszkodást nyilvánítanak éjszak felé.

Ez az oka, miért az utóbbi keleti történetek, és különösen a' legújabb görög események egész Európa figyelmét magokra vonták. Mert a' keleti ügy és a' szláv tö-

rekvések czélja ugyan azon térre tartozik. És mind a' két tárgy ollyan, melly hivatva van Európa jövője felett határozni — hivatva van annak eldöntésére: valljon a' szabadság, vagy szolgaság uralkodjék-e ezentúl Európában.

Azon hadi készületek, mellyeket 1840-ben a' keleti események folytán láttunk, most ismételtetnek. Sőt már tovább is haladtak, és magosb fokra emeltettek. Mert kelettel nyugotnak ügye, a' német országi, sveiczi, köztársasági, és más titkosb kérdések is összeköttetésbe hozatnak, honnan egy minden első rangú hatalmakat magában foglaló Coalitióra hoznak következtetést.

Úgy látszik Európa status-szerkezete lényeges változás, és átalakitás felé közelget. Az általános és roppant terjedelmű hadi készületek legalább nagyszerű dolgok várására mutatnak.

A' szláv elem a' hatalmas czár által képviseltetve Európa felett uralkodó vágy lenni. És ezen törekvéssel semmisem ellenkezik annyira, mint a' szabadság és nép önálló élete. Legfőbb, és legelső ellenségei tehát, mellyek ellen fel kell lépnie, a' köztársaságok, és szabad erős alkotmányok. Mig ezek léteznek, Pétervár, vagy a' muszka által elfoglalási tárgyul kitűzött Konstantinápoly nem képezheti Európa központját és fővárosát.

Ez azon viszony, melly a' szlávok, és Európa szabadsága között létezik; ez azon alap, mellytől függ, a' szlávok fognak-e a' muszka czár személyében Európa felett uralkodni; vagy biztositva marad-e Európa szabadságának kifejlődése?

És ezen szláv elem nem csak Európában elterjedett, hanem keleten különösen messze haladott.

Kelet pedig egy olly pont, mellytől Európának jövője, és szabadsága feltételeztetik. Az ki kelet felett rendelkez'etik, rendelkezni foghat szabadságunk felől is. Keletnek birtoka olly hatalmat nyujthat, melly Európa felé uralkodó gyanánt emelkedhetik. Adjátok oda keletet azon nagy hatalomnak, melly azután már hosszas évtizedek óta vágyakodik, és

meglátjátok, hogy azzal Európát is egészen karjai közé dobtátok. Európa független és szabad csak addig leend, mig kelet felett nem az éjszak, hanem nyugot uralkodik.

Képzeljük csak azon helyzetet, mellybe jönnénk, ha a' pétervári hatalom Európa egyik végén a' Sundra, és más végén a' Dardanellákra támaszkodhatnék. Milly szilárd és feldönthetetlen alap lenne ez! Az éjszaki oriás akkor karjai között tartaná Európát, és akkor szorítaná össze, a' mikor neki tetszenék.

Keleten a' legelső államok legelső és legfontosabb kereskedelmi, mű-ipar, és politikai érdekei forognak fen. Ezen érdekek kiterjednek nyugoti Európa minden részeire, ezek érdekeltetvén leginkább kelet ügyei által. De kiterjednek ásiára is egészen Hindostanig.

Nem csuda tehát, ha azon kérdések, mellyek keleten előfordulnak, összekapcsoltatnak nyugotnak bonyodalmaival is. Nem csuda, ha a' jelen hadi készületekből egy általános európai coalitio lehetősége állítatik elő. Minden nagyobb hatalmasságok számos érdekekkel kapcsoltatnak kelethez. És ezen kelet Európa sorsának jövőjét hordja kebelében.

De ezenkivül azon legelső érdekek, mellyek keleten legfőbb szerepet visznek, egymással merő ellentétben állanak, és azért folytonos surlódásban, versenygésben, mondhatni örökös küzdelemben vannak. Természetes tehát, ha minden tény, minden esemény, melly keleten előfordul, egész Európa diplomatiáját, sőt törvényhozó testületeit is élénk mozgásba, és túlfeszített tevékenységbe hozza. Mert a' keleten fenforgó nemzeti érdekek nagyszerűsége, 's Európa jövőjére és Asia életére való befolyásuk mást nem is idézhet elő.

Nem kellene mindezeket megemlíteni, ha kelet ügyével, és a' legújabb görög eseményekkel a' szláv elem, és ennek törekvései nem lennének a' legszorosb összefüggésben.

Nem szólanánk ezekről, ha azt nem látnók, hogy ugyan azon szláv elem, melly Európában nagy kiterjedésű, keleten túlnyomó erőt képez — azon a' keleten, mellytől Európa szabadsága, vagy szolgasága függ. Ha nem látnók azt, mikép

a' szlávok különösen keleten ugyan azon éjszaki hatalomhoz ragaszkodnak, és annak kezeire dolgoznak, melly a' kelet birtoka után törekszik. Melly hatalom, ha czélját elérheti, Európának is ura és zsarnoka leend a' civilisatio és szabadság veszélyére.

És ez azon második viszony szabadságunk jövőjére nézve, melly t. i. a' szlávok törekvései, és kelet birtoka közt létezik.

Ez azon második eset, mellyben a' szláv törekvések Európa szabadság jövőjével ellentétben állanak. Mert ha a' már messze terjedett szláv törekvések a' pétervári hatalmat kelet urává tehetik; ha kivívhatják azt, hogy kelet birtoka muszka kezek közé kerüljön, akkor ezen szláv állam olly erős leend, mikép Európa sorsa felett tetszése szerint foghat rendelkezni.

Keleten már jelenleg minden ott érdeklett hatalmasságok közül legnagyobb befolyással, legterjedtebb politikai súllyal a' pétervári cabinet bir. Azon erkölcsi erő, melly a' bensö vonzalmakban, meggyőződésben és vallásos érzelmekben fekszik; melly a' nemzetek tettei és sorsa felett rendelkezni szokott, minden más politikai erőket háttérbe szorít. És ezen erkölcsi erő keleten a' muszka birtokában van.

Ezen erkölcsi erő alapját leginkább azon befolyás teszi, mellyet a' pétervári cabinet a' keleti keresztényekre gyakorol, kik részint a' szláv nemzetiség, részint a' görög vallás által legerősb, és legbensőbb kötelékekkel kapcsoltatnak a' muszka czárhoz. A' keleti keresztényekre befolyással csak a' czár bir mindeddig.

Ezen eszköz által a' szláv törekvések legszorosb viszonyban állanak a' pétervári cabinet terveivel, és a' czároknak őseiktől öröklött nagyravágyó czéljaikkal.

A' szlávok mindenütt hatalom és szabadság, önállás után sóvárganak. Különösen a' délkeleti szlávok, kik századok óta szenvedik a' török üldözéseit és kegyetlenkedéseit; kik naponta kivannak téve a' leggyalázatosabb és legocsmányabb bántalmaknak; kiknek sem személyük, sem vagyonuk

egy perczig sem biztos a' basák és hatalmasok ragadozó rablása elöl — ezen nyomasztó iga lerázására, és egy önálló hatalom alapitására törekszenek.

Az itteni keresztények, kik majd kizárólag mind ó-hitü görögök, a' szlávokkal hason érdekben hason czélra dolgoznak. Mert sorsuk szenvedéseik, siralmaik egyenlök, és ugyanazok.

Ezen keleti népségeket egy részt a' szláv nemzetiség, másrészt a' görög vallás szorosan a muszka czárhoz csatolja, ki a' szlávoknak képviselöje, és a' görög egyháznak feje.

Ezek mindnyájan, egyedül csak a' pétervári czárra támaszkodnak, mint legfőbb istápjokra. Minden reményeik, és vágyaik csupán azon czár felé intéztetnek, ki egyedül volt mindig a' törökök kegyetlenkedései ellen védjök, és hü pártolójuk.

A' pétervári cabinet mindent elkövet, hogy ezen szoros kapcsolatot a' keletiekkel fentartsa és tovább is terjessze. Mert a' keleti szlávok önállás utáni törekvéseikben leghathatósabb eszközt talál arra, hogy keleten nagyravágyó czéljait kivihesse.

A' muszka czárok hün I-sö P é t e r hatalom vágyó terveihez, másfél század óta kelet birtoka után törekszenek. E' czélból már a' múlt században kelet felé, a' fekete tenger partjain nevezetes térségi foglalásokat tettek, mellyeket itt, Kaukazus vidékein, és közép Asiában később mindinkább szaporitottak. Ezekben biztos alapot akartak nyerni a' porta elleni működéseikre, és különösen a' porta alatti keresztényekre gyakorlandó befolyásra. Ezen foglalásokat azon hatalmak, mellyek leginkább veszélyeztettek általa, nem csaknem ellenzék; söt az akkori bécsi kormány azoknak elömozditására, és kivihetésére még segéd kezeket is nyujtott.

Igy jutott a' pétervári cabinet olly politikai erőre, mellynek e' század első negyedében, a' görög kérdésben, bár akarta is, többé már nem vethetett gátat a' bécsi kormány.

A' keleti kérdésben fekszenek görög országnak viszonyai, a' porta status-quojának fentartása, az aldunai fejede-

lemségek szerkezete, és általában azon hatalom jövője, melly hivatva leend kelet felett uralkodni.

Mindezen kérdések pedig a' szláv törekvésektől függenek. Mert keleten a' szláv népiség képezi, összekapcsolva a' keresztények majd minden ágaival, a' legnagyobb elemet. Itt tehát nem lehet elintézni egy viszonyt sem, hogy arra a' nagyszámú délkeleti szlávok befolyást ne gyakorolnának. Valljon tehát milly módon fognak a' keleti viszonyok elintéztetni, attól függ, milly sikerre jutnak a' szláv törekvések, mellyek szabadság után vágyódnak, és a' pétervári cabinet működéseiben központosulnak.

Ez azon szoros kapocs, melly a' keleti kérdés, és a' szláv törekvések között létezik. Az ki ismeri keletnek helyzetét, ki tudja, mikép ott legszámosabb, és mind civilisatio, mind hadi tekintetben legerősebb a' szláv elem; az nem fogja tagadhatni, mikép ezen népiség kelet minden viszonyainak elintézésére igen nagy befolyást fog gyakorlani. Annál inkább, mivel ugyanezen népiség, valamint egész Európában, úgy keleten is hatalom és önállásra törekszik.

Ezen szellemi kapcsok, befolyás, és érdekek folytán az éjszaki óriás, a' muszka képezi az egyik hatalmat, melly keleten legfőbb szerepet visz, melly ott minden eseményeknél lényeges részt vesz, és mindenütt nagy befolyással működik.

A' másik hatalom, melly hason szerepre van hivatva, N. Britannia, melly keleten az éjszaki hatalom ellenében, nyugoti Európának, és közvetve egész Európa civilisatiójának érdekeit is képviseli.

E' két hatalom keleten olly érdekekkel bir, és olly status czélokat követ, mellyek végett egymással ellentétben állanak.

Valljon nyugoti Európa, vagy az éjszaki óriás leend-e győztes, biztossággal nem tudhatni előre, de annyi bizonyos mikép az eredmény attól fog fügni, valljon a' szláv törekvések czélhoz jutnak-e, vagy veszteni fognak. Mert ezek ugyan-

egy pályán, ugyanazon czélfelé törekszenek a' pétervári cabinettel.

Illy szempontból kell tekinteni és megitélni a' legújabb görög országi eseményeket is.

Anglia itteni erélyes fellépésénél a' felhozott kárpótlási, és tartozási követeléseknek senkisem tulajdonít olly fontosságot, hogy az elegendő okul tekintethetnék anglia hadi működéseire. Megvan mindenki győződve, mikép itt sokkal fontosabb érdekek forognak fen; és sokkal mélyebb politika, és messzebb terjedő tervek működnek, mint a' felhozott csekély igényletek, mellyek legföljebb is csak ürügyül szolgálhatnak.

Hogy pedig valóban léteznek magasb tervek, és mélyebb, nagy fontosságú érdekek, tisztán átláthatjuk azon viszonyból, mellyben angliának érdekei kelethez, és Görög országhoz állanak.

Görög ország igen érdekes, és nagy fontosságú hely. Ezen kis ország már ön magában is nevezetes erökkel, anyagi és szellemi kellékekkel bir. Népe szorgalmas, ügyes, mi által olly állapotra emelkedett, melly tetemes áldozatokra képes. Ezen nép kizárólag kereskedéssel foglalkozik, és pedig leginkább a' tengereken, mellyek partjait és szigeteit mossák. Ez által tengeri ereje nagy figyelmet érdemel. Kész hadi hajói, és hadsereege nem nagy ugyan; de sokkal számosb hajói vannak a' kereskedésben, mellyek a' tengeri haderő egyik elemét képezik. És hasonlóan számos tengerészei is vannak, a' folytonos tengeri élet által mind gyakorlottak és képzettek, kiknek számát majd 20 ezerre lehet tenni. E' két elem segélyével a' görögök fontos tengeri had-erőt teremthetnek.

Ha pedig mind a' kereskedelemre, mind a' tengeri haderőre igen szükséges elemek a' kereskedői hajók és tengerészek, mellyek által hadi hajókat is lehet előállitani; úgy igen nagy fontossággal birnak a' kikötők is. Görög ország e' tekintetben is felette szerencsés természeti kedvezményeket nyert.

Görög országnak kikötői, öblei, szigetei olly erős állomásokat képeznek, és mind a' kereskedésnek, mind a' had elemeinek olly menedékeket és erősségeket nyujtanak, melylyek e' földet mind védelmi, mind támadói működésekre igen erőssé teszik.

Maga a' területének minősége is felette kedvező. Hegyes-völgyes vidékei, és általában a' föld változékonysága igen sok, és igen erős állomásokat nyujt, és a' védelmet felessé könnyíti.

Éjszakon a' Pindus, Othrix és több számos bérczek és folyamok erős kőfalat képeznek. Nyugotról a' joniai szigetek, és délről Kandia környezi, mind görög helyek, mellyek mindannyi erőségeket képeznek. Keleti oldalán a' sok sziget csoportokba való benyomulás majdnem lehetetlen. Ezen szigetek, mellyek már fekvésök által is nehezítik az elönyomulást, megerősítve bevehetetlenek, és térségjök áthathatatlan. Illy erőségek, és várak igen nagy számmal léteznek a' görög földön és szigeteken. Korinth és több mások érdekes pontokat képeznek. Morea félsziget valódi védbástyát képezhet.

Milly fontossággal birnak ezen állomások, szigetek, és révek, mint p. o. a' navarini, melly két ezer hajót fogadhat be, mutatja a' görög szabadság háború. A' törökök tetemes áldozatokkal is hasztalan ostromolták szigeteiket; hasztalan törekedtek elönyomulni. És ezen erőségekhez illő jellemet mutatott a' nép is. A' bátorságnak, önfeláldozásnak, hadi vitézségnek olly példáit mutatta elő, mellyek számukra tiszteletet vívtak ki. Azt hittük, hogy őseik, a' szabadságnak rendíthetlen harczosai keltek fel sírjaikból.

Görög ország azonban nem csupán elősorolt kellékei által fontos; hanem fontos főkép azért, mert keletnek egy kiegészitő alkat-részét képezi. Neki azért kell az európai viszonyok közt nagy érdeket tulajdonítani, mert szigeteivel, kikötőivel azon keleten fekszik, melly keletnek jövője Európának élet kérdése leend.

E' keleten a' görögök nem csak nevezetes területet foglalnak el, hanem igen erős hadi pontokat is képeznek.

Mindezeknek legnagyobb fontossága pedig abban rejlik, miszerint a' görög nép nincsen csupán a' görög status határaira szoritva, hanem számos ezreket számlál még azon keleti tartományokban is, mellyek még mindig a' porta birtokában vannak.

Ezekből nem nehéz megitélni azon hely fontosságát, mellyet görög ország kelet viszonyainak elintézésében fog elfoglalni. Könnyü megérteni, mikép egy illy ország, és népiség, melly elég nagy számú, és a' mellynek keleten olly nevezetes positiói vannak, mindig igen nagy befolyású leend ott, hol létezik. Olly status, melly mint görög ország, olly nevezetes hadi erőket, és tengeri hajó-sereghez kivántató kellékeket foglal magában, bármilly eventualitások esetében igen érdekes szerepet fog játszani.

Mig keleten békés állapot uralkodik, Görög országgal az idegen hatalmak mindig igen nagy becsü kereskedelmi viszonyokba léphetnek, mellyek az ipar, földészet, és hajókázás kifejlődésére sok hasznokat nyujthatnak. — Ha pedig a' keleti bonyodalmak hadi jelenetekké változandnak, akármelly szereplő fél nevezetes segélyt, és támaszt fog találni Görög ország és népe kellékeiben, tulajdoniban, és vagyonában.

Görög ország tehát keleten igen nevezetes szereppel bir mind kereskedelmi helyzeténél, mind hadi készületénél, és kellékeinél, hadi pontjainál fogva.

És ugyan ezen keleten, mellynek Görög ország olly nevezetes és érdekes részét foglalja el, Angliának legfontosabb érdekei központosulnak.

N. Britanniának gyár, müipar, és földészeti viszonyai a' kereskedésen alapszanak. Ez által nyer olly roppant pénzt, mellyel a' föld termékeket értékesitheti, földészetét kifejtheti, és nép millióinak keresetet nyithat. Ezen kedvező kereskedelmi forgalom nélkül nem lennének sem pénz viszonyai olly kedvezők, sem politikai helyzete olly biztositott. Az angol vagyonosságnak alapja világszerte elterjedett kereskedéséből származik. Ebben rejlenek azon eszközök, mellyek Angliát

Európa leghatalmasabb, tengeren úgy mint szárazon legerősebb státusává képezték ki.

Ezen kereskedelmi forgalmának legnagyobb része keleten történik. A' fekete tenger vidékeivel, a' porta tartományaival igen elterjedett összeköttetésben áll. És ez a' szomszédság, és a' porta birtokainak fekvése által kiterjed Asiába és Afrikába is. Hasonlóan nevezetes kereskedelmi üzlete van évenkint Görög országgal is.

Ha azonban ezen keleti vidék Angliára nézve érdekes már az ott forgásban levő kereskedésre nézve is; akkor még sokkal érdekesebb az azon viszonynál fogva, mellyben ezen kelet N. Britanniának kelet-indiai birtokaihoz áll.

Mindenki tudja, mikép Angliának vagyonossága, minden tekintetbeni virágzása, és jövedelmei legnagyobb részt Kelet-indiából származnak. Már pedig ezen kelet-indiai birtoka csak addig leend biztos, mig keleten olly hatalom uralkodik, melly nem akar, és nem bir Anglia irányában ellenségesen fellépni.

Ha Konstantinápolyt, és ezzel a' Dardanellákat, 's egész keletet egy olly hatalmasság birandja, melly Angliának európai hatalmát megakarja törni, és ennek megkisértésére elegendő erövel, és hatalommal is elleend látva, egy illy hatalom bármikor kifogja terjeszthetni kezeit keletindia felé is. Nem csak biztos nem leend akkor többé ezen birtok, söt a' szomszédságnál fogva minden perczben ki leend téve azon veszélynek, hogy Konstantinápolyból kis ásián át Persiáig, és innen az indiai tartományokig nyomulhassanak ellene az idegen foglaló seregek.

Ezen kivül anglia által keleten nyugot Európának is igen fontos érdekei jönnek össze. Mert ha keleten az angol befolyás elnyomatik, egy olly hatalom emelkedhetik fel keleten. melly nem csak nyugot Európának kereskedését kifogja zárhatni; hanem a' keleti hatalom által olly súlyt is vivhat ki Európában, melly ennek politikai alakját, és szerkezetét egészen megváltoztathatja. Ez úton maga az európai

civilisatio, szabadság, és alkotmányosság is nagy veszélyeknek nézhet elébe.

Illy érdekek rejlenek kelet viszonyaiban. Illyenek azok, mellyek Angliát kelethez, és Görögországhoz, melly keletnek egy kiegészítő részét képezi, a' legszorosban kapcsolják.

Hogy ezen kereskedelmi, és politikai érdekeket Anglia önmagának, de egyszersmind közvetve nyugot Európának is biztositsa, mindent elkövet arra; hogy keleten politikai és erkölcsi súlyát megtarthassa; hogy a' török hatalom status-quoja, melly ellenséges kisérletekre képtelen, és Konstantinápolynak 's Dardanelláknak jelen állása fentartassék; és végre, hogy Görög országban is befolyással birhasson.

Ezért vesz Anglia olly hőrészt minden keleti kérdésekben, főkép pedig a' porta ügyeiben. Ugyan azért védi a' török hatalmat, és politikai lételét minden éjszakról jövő megtámadások, és terjeszkedések ellen. Mert az angol kormány belátja, mikép keleten támadható pétervári túlnyomó súly igen veszélyes lehetne mind saját érdekeire, mind Európa jövőjére nézve.

Ugyan ezen okok határozták Angliát a' görög szabadság háború pártolására, és előmozdítására. Midőn a' görögök e' század harmadik tizedében a' török ellen százados igájok lerázására felkeltek, a' mellettök felébredt emberiség nemes érzelmei és követelési egész Európát eltöltötték. Ezen hatalmas szavak és követelések anglia kormányához intéztettek. Canning nemes keblű politikájának irányát azok jelölték ki. De ezek mellett, mellyek az emberiségnek igényei valának, sokkal mélyebben rejlő politikai okok, és anyagi érdekek is ösztönzék Canninget arra, hogy görög ország függetlenségét kieszközölje. És csakugyan, mielőtt az angol aristocratia, és tory párt sirba döntötte volna öt, sikerült neki kivívni Görög ország önállásának elismerését.

Az angol kormány és nemzet azt hivé ekkor, hogy megszerezte magának Görög országban azon befolyást, mellyre keleten olly nagy szüksége van. Mindenki azt hitte, angliának végtelen segélyei és szövetségei lekötelezendik a' görög

nemzetet. Ezen hit és számitás volt egy förügó Canning, és az angolok áldozat teljes buzgalmában és eljárásában.

Az eredmény azonban nem lett kedvező. A' szláv törekvések európa-szertei működése, de különösen azoknak dél-keleten való roppant előhaladása; a' pétervári cabinetnek ármányai, és szláv propagandája egészen meghiúsitották keleten az Angolok és nyugot Európának várakozását és számítását.

Keleten a' szláv elem segélyével legnagyobb, és majdnem kizárólagos befolyással bir a' pétervári udvar. Keleten a' népesség legnagyobb részét keresztények teszik, kik leginkább a' görög egyházhoz tartoznak. Igy a' vallásnak közös malasztjai, közös hitágazatai, és reményei kapcsolják őket a' muszka czárhoz, ki a' görög egyháznak főnöke, és a' görögök közt általánosan elterjedt hit szerint minden görög vallásbelieknek védnöke is.

A' pétervári cabinet mindent elkövetett, hogy a' keleti keresztények ragaszkodását, vonzalmát ápolja és terjessze. Tudja jól, hogy ez azon út, melly legbiztosabban elvezetheti kelet, és Konstantinápoly birtokához. Ez érdekből minden alkalommal kikelt a' porta ellen a' keleti keresztények üldözése miatt. Több izben követelte tőle nyomorgatásaiknak megszüntetését, templomaik vissza adatását és a' leromboltaknak felépítetését. Ezen követelések miatt, midőn azokat a' porta nem akarta teljesiteni, azt haddal is fenyegeté a' pétervári czár. Midőn pedig engedett, több rendbeli szerződéseket csikart ki a' portától, mellyekben kárpótlást, engedményeket, és némi jogokat eszközlött ki számukra. Igy hozta létre a' pétervári cabinet különösen az akjermani kötvényt is.

Innét van, mikép a' keleti népek áhitattal és vakbuzgósággal ragaszkodnak a' muszka czárhoz, mint védőjök, és istápjokhoz. Innen van, mikép a' jövő reményeit és vágyait is egyedül csak a' czárban helyheztetik. Papjaik, és a' pétervári emissáriusok ezen érzelmeket folyvást terjesztgetik. Nagy befolyással van arra a' közös szláv nemzetiség is, melly keleten számos milliókra megy.

Keleten tehát, melly N. Britanniának és nyugot Európának legfontosabb érdekeit foglalja magában, a' muszka bir a' népekre legnagyobb befolyással. És ezen befolyás naponta valószínübbé teszi, hogy a' pétervári hatalom őseitől reá maradt czéljait elérendi. Egész aggodalommal látja Anglia; mikép a' muszkának czéljai, 's törekvései nem egyebek, mint a' török birodalmat feloszlatni, a' feléje vonzódó keresztény népeket felszabadítani, és segélyükkel Konstantinápolyt elfoglalni.

Ez úton akarja keleten a' hatalmat kezei közé ragadni, hogy aztán a' török ásiai, saját armeniai, és a' neki egészen alárendelt Persia által kelet-india felé megindulhasson, és a' foglalásokat ott is megkezdhesse.

A' muszkának ezen czéljai igen ismeretesek, felőlük senkisem kételkedik. Tudja tehát mindenki, mikép keleten a' muszka épen azon uton halad, melly a' török status-quo felforgatásával, az angol és nyugot európai befolyás, és érdekek tökéletes megsemmisitésére vezetend. És látjuk, mikép a' vallás és politikai protectio által már messzire is haladott. Tudjuk azt is, mikép a' muszka hatalom olly roppant erőkkel bir, mikép, ha Konstantinápoly és Dardanellák urává leend, egész Európa felett túlnyomó befolyásra fog emelkedni. Ezen hatalom keleten nem ollyan leend többé, mint a' töröké, melly gyönge és tehetetlen levén, az angol érdekekre nem veszedelmes. Az éjszaki óriás elég hatalmas megkisérteni keletről mind azon népeknek kizárását, mellyek politikai és anyagi érdekeível összehangzásban nem lesznek. —

És valamint keleten, úgy Görög honban is igen messze elterjedtek már a' szláv befolyások. Itt is nagy sikerrel dolgozik a' pétervári cabinet propagandája. A' görög nép szinte azon egyházhoz tartozván, mellynek a' muszka czár feje, ehhez a' legbensőbb vallási rokon érzelmek és lelki meggyőződés által csatoltatik. Innen a' görög nép csak hamar elfelejtette azon nagyszerű pártolást, mellyben részesült szabadság harczaiban az angol kormány és nemzet részéről.

A' görög nemzet, daczára az angol kormány minden törekvéseinek, kizárólag a' pétervári tanácsokra hallgat. Itt csupán a' pétervári cabinet bir befolyással és ragaszkodással. A' nép érzelmei, és vonzalmai csak az éjszaki óriás felé hajlanak.

Az angol kormány igen jól tudja, milly érdekek központosulnak Görög országban, és főkép milly nagy érdekkel bir azáltal, hogy keletnek egy nevezetes részét teszi. Ismeri saját és nyugot Európa érdekeit is, mellyek keleten fekszenek, és ismeri azon nagy befolyást, mellyet ezen kelet viszonyaira a' görög nép gyakorolhat. És ezeknek ellenében látnia kell aztat is, milly messzire haladtak ott már a' szláv törekvések, és a' pétervári cabinet ármányai.

Innen van azon folytonos surlódás, melly Görög országban a' pétervári és sz. jamesi udvarok közt létezik. Mindenik féltékenyen néz társára. Egyik is, másik túlnyomó befolyást akarna magának szerezni, és mindenike uralkodni szeretne Görög ország ügyeiben. Napjainkban azonban minden előny, és befolyás csak a' czár mellett van.

A' pétervári cabinet minden befolyását, mellyel keleten és Görög honban bir, arra fordítja, hogy ott minél inkább czéljai felé haladhasson. E' czélból keletkeznek a' porta ellen gyakori lázadások Bosniában, Montenegroban, és egyebütt is. A' muszka élesiti azokat, hogy a' porta hatalmát gyöngíttse, és a' keleti szlávokat erősittse.

Igy keletkezett 1849-ben a' joniai zendülés, mellynek czélja az volt, hogy az angol protectiót lerázhassa, és a' muszka befolyás alatt lévő Görög országgal egyesülhessen. Bizonyos, hogy ezen lázadást saját érdekeiben a' pétervári hatalom támasztotta, és élesztette. Jelenleg hasonlóan ismét lázonganak a' dél-keleti szlávok. Samosban és Bosniában új zavarok. Kurdistanban pedig a' pétervárról izgatott lázadás perczenkint aggasztóbb és veszélyesebb szint ölt magára, hová a' porta a' vidékekről nagyobb számmal összevont seregeket küld ugyan, hogy egyszerre elfojthassa; de az éjszaki befolyásnak leend hihetőleg alkalma a' mozgal-

mat ismét felújíthatni. Sőt jelenségek vannak arra is, mikép az egész török birodalomban egy nagy szláv forradalom fog kiütni, melly Pétervárról intéztetik.

Emlékezhetünk arra is, mikép 1840-ben E. Lyons angol követ nyilvános vádat emelt egy muszka párt miatt, melly Görög ország önállásának felforgatására szövetkezett. Az akkori muszka követ azt csak puszta hirnek, és üres gyanúnak nyilvánította ugyan — de a' körülmények eléggé mutatták, mikép azon vádban sok valóság rejlett.

Azt épen nem csudálhatjuk, hogy a' muszka keleten mindent megkisért. Ez lenne az út európai túlnyomó hatalmának megalapitására. A' szlávok törekvései, mellyek önállást, és a' török iga lerázását czélozzák, — más részt pedig a' czárhoz erősen is ragaszkodnak, keleti czéljainak előmozditására hathatós eszközül szolgálnak.

De nem csuda, ha az angol is éber figyelemmel kiséri a' keleti eseményeket, mert ott legfontosabb érdekei fekszenek, mellycket a' muszka befolyás haladása mindinkább veszéllyel fenyegeti. Nem csuda, ha a' Görög ország viszonyaira kitűnő gondot fordít, mrrt ezen ország kikötőivel, szigeteivel, matrózaival, fekvésével már önmagában is igen fontos; de még fontosabb az által, hogy keleten egy igen nevezetes állás pontot foglal el.

Ezen körülményekben fekszik az angol kormány legújabb görög eljárásának indoka. Ez azon politikának eredménye, mellyet az angolnak a' muszka keleten való terjeszkedései ellen kell követnie. Czélja nem lehet más, mint keleten és Görög országban az angol hatalmat és befolyást megmenteni, és megszilárditani.

Az angolok és nyugot Európa keleti érdekeit a' pétervári cabinet veszéllyel fenyegeti; kell tehát, hogy ellenszerről gondoskodjanak. Illy czélra intéztetnek a' jelen görög honi készületek. Illy fontos helyet, mint Görög ország, nem lehet muszka befolyás alatt hagyni. Itt az angol hatalmat, és befolyást kell meghonositani, és uralkodóvá tenni.

Meglehet, most rögtön nem hajtatik végre a' keleti kér-

dés megoldása; és a' jelen görög események keleti háború nélkül múlandnak el, mint múltak el az 1840-ki hadi készületek is. Meglehet, még nincs itt ideje, hogy a' keleti viszonyok elintéztessnnek.

De az is bizonyos, mikép sokára nem maradhat már a' megoldás, mert a' muszka hatalomnak keleteni befolyása igen messzire haladott, és naponta továbbra halad. Mindennap, melly lefolyik, több és több erőt és tért szerez a' muszkának; és igy nyől napról napra angliának és nyugoti Európának veszélyeztetése is. Az idő haladtával előhalad a' pétervári hatalom is. Késni sokáig tehát már nem lehet, mert hosszas késedelem könnyen orvosolhatlanná tehetné a' bajt.

De bizonyos az is, mikép keleten a' muszka hatalom terjesztésére legtöbbet tesznek a' szláv törekvések, mellyek részint a' közös szláv nemzetiség, részint a' görög vallás közössége által kapcsoltatnak Pétervárhoz. Ezen szlávok, és hozzájok csatlakozott görög vallásbeliek legerősb segéd eszközök a' muszka keleti hatalmának megalapitására. Mert ezek leakarják rázni, és felforgatni a' porta hatalmát. Ugyan ez lenne azon út és czél is, melly felé a' czár törekszik, hogy keletet meghódíthassa.

Ezen szláv-görögök mindenek felett leghűbben ragaszkodnak a' muszka czárhoz, és ez által olly népeket állítanak elönkbe, mellyeknek segélyére a' czár mindég biztosan számíthat, hogy keleten felüthesse uralkodó székét.

A' délkeleti szlávok törekvései és hajlamai veszélyeztetik tehát Angliának és Európának keleti érdekeit. Közvetve pedig veszélyeztetik Európa szabadságát is, melly semmi jót sem várhat, ha a' kelet uralmának elfoglalása által a' muszka autocrata olly hatalomra emelkedhetnék, hogy egész Európa felett is túlsúlyt gyakorolhatna.

Ezen szláv törekvések, mellyek keleten a' muszka hatalmát segélik elő, annál veszélyesebbek, minthogy rokonokra, és rokon közre munkálo erőkre Európa más több vidékein is találnak. Itt is mindenütt elterjedtek már a' szláv törekvések. És mindenfelé ugyan azon vágyaikkal találko-

zunk, mellyeket keleten is tapasztalunk, t. i. hogy az igát lerázhassák magokról, hogy az idegen nemzetiségek uralmától megmeneküljenek, hogy szabadok és önállók lehessenek. Gyülölik mindenütt az idegenek uralmát, mert ez századok óta alárendelt helyzetben tartotta őket. És jelenleg megúnva már nemzetiségjök ősi gyalázatját, ők ohajtanának uralkodásra emelkedni.

Szükséges tehát, hogy komoly figyelemre és vizsgálatra méltassuk ezen szláv törekvéseket, mellyek keleten a' muszka befolyás kiterjesztésének hű eszközei.

Alig lehet érdekesb tárgyat találni a' vizsgálódásra a' szláv elemnél, melly Európa minden vidékein messze elterjedett.

Ezen szláv elem keleten és Görög országban veszélyeztetí az Angol és nyugat Európa kereskedését, és a' kelet indbirtokokat. A' pétervári hatalomnak ott túlnyomó súlyt szerez, hogy kelet és Konstantinápoly elfoglalását megkisérthesse. Ez által kétségessé teszi Európa szabadságának és civilisatiójának jövőjét is. Mert ha a' szláv törekvések keleten a' muszkát győzelemre segíthetik, ez mind a' kereskedelem, mind a' szabadság tárgyában olly korlátokat fog előállítani, a' minőket autocrata érdekei követelnek.

Ha ezen szláv rokon érzelmek, és hatalom utáni vágyak nem létcznének keleten 's Európában, és ha azok nem istápolnák a' pétervári uralkodást, ez Európa érdekeire veszélyes befolyással nem birhatna sem keleten, sem különösen görög honban. Nem kellett volna akkor Angliának sem Görög ország irányában olly elhatározó, és harczias szinezetű lépéseket tenni.

Ha azon hadi készületek, mellyeket fent úgy mint alant szakadatlanul tesznek jelenleg az európai hatalmak, nem fognak tettleges eredmény nélkül elmúlni; ha egy nagyszerü európai háború ütne ki, azon kérdés felett kellene az álgyúknak határozni: valjon a' szabadság, vagy szolgaság győzzön-e? Az az, a' felett fognak harczolni a' népek: kié legyen keleten és így Európa felett is a' hatalom — a' musz-

káé-e, kimellett roppant szláv erők állanak mind ott, mind egész Európában; vagy nyugoti Európáé, hol az angol alkotmány és franczia köztársaság képviselik a' szabadságot és civilisatiót?

Ha ezen háború nem keleten, hanem nyugoton kezdődnék is, szinte elő kellene fordulni ott is az éjszaki uralom kérdésének, mert nyugot ügyei sem jöhetnek a' színpadra muszka részvétel és befolyás nélkül. Ha tehát itt nyugoton győzne vagy vesztene, eldőlne akkor keletnek kérdése is, mert nyugoti győzelme, vagy vesztesége keleti bukását vagy hatalmát is előidézné.

Vizsgáljuk tehát ezen szláv törekvéseket, mellyek Európában, de különösen keleten olly erőt nyujtanak a' pétervári cabinetnek, mellyel a' keleti uralom elfoglalását, és ez által Európa egyensúlyának felforgatását is megkisértheti. Nézzük miben állanak és meddig terjednek ezen nagy jelentőségü szláv törekvések, mellyekre támaszkodik az éjszaki czár szabadság ellenes törekvéseiben. És nézzük, mit kellessék tenni ezen veszély akadályozására, és a' szláv törekvések meghiúsitására?

II.

N. Britanniának politikai helyzete, 's némelly hiányai. Érdekeinek a' legújabb keleti kérdések általi érintése. Egy tanácskozmány Londonban. Ennek nagy érdekü tárgya, és magyar országra való befolyása. —

Az annyi sok, és különbféle szerencsétlenségekkel 's mély keservekkel végződött 1849-ik év december havának vég napjaiban Londonban egy igen nevezetes, és reánk különösen érdekes tanácskozmány tartatott.

Angolok, N. Britanniának fővárosában tartották azt, hová a' lefolyt két év viharai között akkor is, mikor még a' legszebb 's legnemesebb remények virágai fejledeztek; 's akkor is, midőn ismét minden halálnak indult 's mindent síri csend, és gyász borított el — egyaránt futottak számos nevezetességek, és üldözöttek. Hol minden pártból, és polgári osztályból levők egyaránt kaphattak menhelyet, és személy biztosságot. Mintha itt e' köd tengerben közönbösek lennének a' párt viszályok, 's mintha ott már megszüntek volna lángolni és dühöngni a' szenvedélyek.

Talán akkor, midőn az utas, vagy hontalan bujdosó Európa szárazának vég határai felé közelg, elhamvadnak azon lángok is, mellyek Európa belsejében a' társalmi és politikai elégületlenség parázsa felett emésztik a' nép milliók kebleit?

Talán ott a' társalmi viszonyok, mellyek itt minálunk több nyomort és szenvedést árasztanak el, mint boldogságot és gyönyöröket, úgy rendezvék már, mikép a' nagy tömeg vágyai és szükségei is kielégitettek légyen?

Talán ott a' nagyság elvesztésének, és a' megnyert élvezetek háborgatásának félelme nem is ismertetik?

Csak maga azon tanácskozmány is, mellyet emlitettem, melly Londonban december vége felé tartatott, az ellenkezőt

gyanitatja velünk. Európa nincs arra hivatva, hogy bármelly részében is egyhamar elégültség és polgári boldogság uralkodhassék. Nincsen hivatva csak arra is, hogy mig józanabbul rendeztetnének társalmi viszonyaink, ne kellenék látnunk tömegekben olly embertársainkat kik a' nyomorban, éhség és meztelenség szenvedéseiben közelebb állnak a' sirhoz, mint az élethöz. Mig ellenben Európa minden részeiben számtalanokat a' túlságos élvezetek, és testi gyönyörök feleslegében látunk elveszni.

Nem emlitem most azon végnélküli elkeseredett harczot, melly Angol honban a' szegények részéröl a' gazdagok ellen egész elszántsággal folytattatik. A' proletariatus itt, hol a' néhány kezek közé halmazott tökepénzek, és csak kevesek által folytatott vállalatok azt roppant magasra emelték, előbb utóbb borzasztó jeleneteket fog előidézni.

Nem emlitem a' földbirtokosok és fogyasztók; tulajdonosok és bérlők között létező feszültséget sem. Az aristocratiai birtok viszonyok is szegénységet és szükséget, nyomort idéznek-e elő. A' védvámok barátai is folyvást küzdenek régi egyedárúságjok vissza hozataláért, melly a' szegénynek kenyerét szükséges okosságon kivül méreg drágává tette.

Nem hozom fel az uralkodó egyház és katolikusok közt fenforgó jog-különbségeket sem.

Es nem azon emberiség és józan status elvekkel is ellentétben álló szomorú helyzetet, mellyben a' szerencsétlen Irland még mindig szenvedni kénytelen. Nem segít rajta sem az, hogy fiai ezrenkint vándorolnak ki egy más világ részbe jobb és boldogabb hazát keresni; sem az, hogy az éhség és túlfeszitett munka alatt százankint vesznek el a' hon maradottak. A' boldogult Ó Connel végnélküli fáradalmainak, és élethalál küzdelmeinek sem sikerülhetett ezen kis, de kedves hazába nyugalmat 's jobb létet teremteni.

Nem emlitem Angliának mind ezen hiányait, és küzdelmeit, mert a' lefolyt két évben, mig Európa mindenfelé lángokba volt borítva, azok mintha nem is léteznének, olly csendességben maradtak, nem háborgatva a' kormányt, 's

nem zavarva a' sok tekintetben olly igen hibás állam-szerkezetet.

De a' legújabb események érintésétől egészen szabadon N. Britannia sem maradhatott. Belülről ugyan nem, de külről igen fontos, és tán mondhatni legfontosabb érdekei mozdíttatak meg. Ezt tanúsitja azon nagy részvét, mellyel az angol kormány a' porta és muszka-osztrák között fenforgott keleti kérdések iránt viseltetett.

Úgy látszik, hogy a' dolgok oda kezdtek kifejlődni, hol már Anglia érdekeire is károsan hathattak volna. Az angol kormány előtt ismét előtünt azon szerep, mellyet a' pétervári cabinet több egy század óta folyvást követ keleten. A' tények és lefolyt év eseményei ismét kedvező alkalmat látszottak nyujtani a' muszkának arra, hogy kelet felé előhaladhasson, és az ottani hatalom elnyerésére nagyobb tért és befolyást szerezhessen magának.

Anglia előtt, mellynek kereskedése, és politikai hatalma kelettől igen sokat függ, melly előtt közönbös nem lehet, ha keleten valamelly hatalmasság kizárólagos hatalom után törekszik, nem maradhattak figyelem nélkül a' legújabb események.

És pedig itt nem csak a' muszka interventioról, és ezután a' porta irányában felvett szerepéről lehet szó. Igen nagy érdekeket érintenek azon lázadások is, mellyek a' porta tartományaiban és a' joniai szigetekben ütöttek ki. Ezen mozgalmak nem csak a' porta statusquojat, hanem a' joniai köztársaság lételét is felforgatni tervezék, ez utóbbit azért, hogy Görög országhoz csatoltathassék. Általában pedig azért, hogy egész keleten a' szláv-muszka elem emeltessék uralkodásra.

Midőn Angliának legfontosabb érdekei központosulnak kelet jelen status-quo helyzetében — képzelhetni milly figyelmet gerjesztettek, és milly közelről érintették azon mozgalmak, mellyek nem kevesebbet szándokoltak, mint felforgatni keletnek azon statusquoját, mellytől fügnek Angliának és Európának is érdekei. Ezen figyelmet tanúsitotta az érintett londoni tanácskozmány is.

Ezt a' wigh párt tagjai tartották. Számos nevezetességek voltak jelen, és közöttök a' kormánynak is több tagjai. Ezen megjelenés igen emelte a' tanácskozás fontosságát.

Nem tudjuk ugyan meghatározni, valljon a' kormány tagjai közvetlenül eszközlötték-e ezen összejövetelt; vagy csupán a' szabad elvü párt akart-e élet kérdései felett tanácskozni. Mert valóban azon tárgy, mellynek vitatásáról tudomást kaptunk, olly fontos, melly a' szabadság és Anglia nagyságának jövőjével legszorosb összeköttetésben áll. Ha azon aggodalmak, mellyek mint látszik alkalmul szolgáltak a' wighek összejövetelére, valósulni találnának, a' pétervári hatalom leendne uralkodó Európa felett. Hogy ekkor Anglia kereskedése, gyár üzlete a' keleti piacz elvételével mivé tétetnék, könnyü átlátni. De hogy olly túlnyomó hatalom mellett a' szabadságnak sem lenne jövője, és a' polgárisodásnak, vallás szabadságnak, és más jogoknak is sirba kellenék omolni, igen természetes.

Annyi bizonyos, mikép a' kormány némelly tagjainak jelenléte, és azon figyelem mellyel a' fenforgó tárgyak kisirtettek, a' kormány befolyására is mutattak. —

Voltak-e ezen értekezletnek több tárgyai is, nem tartozik e' jelen sorok feladatához. Ezekben csak azt kell megemlitenünk, miszerint egy olly tárgy jött elő, melly igen nagy figyelmet vont magára. E' körül különbféle eszmék, és néhol néhol komoly aggodalmak is nyilvánitattak. E' tárgy külön önmagában vétetett-e fel, vagy más tényekkel való kapcsolatban, vagy tán épen mint ezeknek kifolyása tekintetett-e, szinte nem szükséges vizsgálnunk.

Ezek mind olly részletek, mellyek nem tartoznak azon fontossághoz, mellyre a' közfigyelmet jelen sorainkkal felhivni szeretnők. De az igaz, mikép a' keleti viszonyok, és a' jelen tanácskozmány tárgya közt szoros összefüggés látszatott lenni.

Úgy tetszik, mintha azon dolgok, mellyek múlt évben keleten történtek; azon kérdések, mellyek ott 3 hatalmasság közt kerültek vitatás alá, és azon tények, mellyek azokat

megelözték, szolgáltattak légyen alkalmat és szükséget a' jelen értekezés tartására.

És ezen tárgy nem volt más mint: a' szláv befolyásnak elterjedése, mint a' magasra emelkedett szláv törekvések.

Ezzel kapcsolatban felhozatott a' magyar elemnek fontossága is. Azon különbféle viszonyok közt, mellyek a' szláv törekvések ellensúlyául tekinthetök, a' magyar népfajra mint ollyanra hivatkoztak, melly igen alkalmas lehet a' szláv elem terjedésének fentartóztatására, és minden innen keletkezhető veszélyek elháritására. E' tárgy körülí főbb eszméket fogják e' sorok elöterjeszteni — 's egy úttal azt is, mit, mint teendönket kelletik azokból következtetnünk. —

III.

Első Péter és Napoleon jóslata. Slavia eszméje. A' szláv túlnyomó uralom lehetősége. Ezen tárgy komolysága. A' romai birodalom, és egy európai szláv birodalom közti hasonlóság. Azon vész, melly innen Európát fenyegeti.

Sokszor, igen sokszor tétetett már említés I. Péter czárnak azon elhiresült végrendeletéről, melly az éjszaki nagyra vágyás, és hatalomra törekvésnek végnélküliségéröl tesz bizonyságot.

És eszme lánczolatnál fogva akkor, midőn a' pétervári végintézet megemlítetik — megemlítetik rendesen egyszersmind Napoleonnak ide vonatkozó jóslata is.

Tudjuk mindnyájan, mikép Napoleon, már akkor tisztán belátva a' pétervári cabinet titkos törekvéseinek rejtélyébe, azt mondotta: mikép 50 év alatt vagy a' kantsuka fog egész Európa felett uralkodni, vagy köztársaság leend minden európai államok kormány szerkezete.

A' milly gyakran megszoktunk e' két ősi hagyományra emlékezni a' keleti bonyodalmak vizsgálatánál; épen olly sokszor tétettek arra czélzások a' többször emlitett londoni tanácskozmányban is.

És nem ok nélkül. A' legújabb időkben ismét szokatlan felemelkedéssel látjuk éledezni a' messze terjedő szláv reményeket. A' pánszláv propagandának pétervári befolyás alatt számos terveire és mindenféle működéseire bukkanunk. A' görög egyház tagjainak büszkesége, 's merészsége az éjszaki óriásra támaszkodva naponkint nyiltabb, daczolóbb, és kihívóbb. Azt képzelik, hogy már ama magos polczon ülnek, mellyet Európa országai, és nemzetei fölé emelendnek — ha az események vágyaik értelmében fognának kifejlödni.

Azt nem lehet tagadni, miszerint mindenfelé találkozunk egy nagy slavia felállitásának gondolatjával, és határozott eszméjével.

Némellyek kissé nevetségesnek tartják ugyan csak gondolni is arra, hogy bár mikor is a' jelen müvelt és szabad Európa kebelében a' túlnyomó súlyt, és hatalmat Slávia foglalhassa el.

Az, hogy egykor azok birhassák Európa felett az uralmat, kik egy asiai népet alkotnak, kik itt a' mi éghajlatunk alatt még egészen idegenek, kik az európai államok családi szokásait soha sem vették fel;

Az, hogy a' müvelt, polgárisodott, és felvilágosodott nemzetek felett túlnyomó hatalom súlylyal azon nép rendelkezzék, mellynek müveletlensége közönségesen ismeretes, mellynek vaksága még most is szolgaságig és vakbuzgalomig terjed;

Az, hogy a' tudományok, ipar, müvészet és szellemiség feletti hatalom azon nép kezeibe jusson, mellynek fejlödöttebb irodalma nincs, melly a' tudományokat megveti és üldözi; és végre;

Az, hogy a' szabadság, köztársaságok, és az alkotmányos nemzetek olly hatalom alá kerüljenek, melly a' puszta önkényen alapszik, mellynek zsarnoksága véghetetlen, melly csak békókat, és bilincseket akar ismerni, mellynek önkénye előtt nincsen semmi szent — még a' gondolatok, és vallási érzelmek sem.

Mindezek olly ész elleni tények gyanánt tünnek elő, mikép sokan a' puszta lehetetlenség hitel nélkülisége miatt képesek azokon mosolyogni.

De az arcz ismerő, ki innen a' bensőre is tud következtetést tenni, rögtön észreveendi, mikép azon mosoly kissé keserü színt mutat, és nem mutat tiszta elégültségre, és nyugalomra.

Ha bár nevetnek is némellyek, de ezen nevetés mindig némi kétkedést is árul el. Ez pedig arra mutat, mikép nem

olly lehetetlenségről van még is szó, melly örökre és mindenkorra lehetetleuség maradhatna.

Vannak számos angolok is, kik szeretnek mosolygani a' slavia eszméje felett. De ezzel meg nem czáfolják még azon állítást, mikép csakugyan léteznek egy nagy számú népfajnál remények és törekvések egy nagy slavia felé — melly reményeket a' pétervári uralom éleszt, és táplál — azon pétervári hatalom, mellynek elég ereje van a' legrendkivüliebb dolgokat is megkisérteni.

Némelly tisztes toryk minden felett mosolygani szoktak, mi őket aristocratiai apathiájokból, és ősi, megrögzött tespedésükből felrázni, felzaklatni képes lehetne.

Ugyan ezen agg toryk nevettek 30 év előtt a' katholikai Emancipatio, és egy józanabb parliamenti reform eszméje, és lehetősége felett is. Mert merő lehetetlennek gondolták, hogy ő mellettök, mint hatalmas nagy dynasták és bigót episcopalisták mellett a' szegény írek, polgári képviselők, és katholikusok is egy padokon ülhessenek.

Ők illy tárgyaknál, mellyek radical curát kivánnak, mindig olly hideg, közömbös áltatásban éltek, mint fejdelmük III. György, ki a' katholikai emancipatio törvényjavaslatának vissza utasitásánál ama rendkivüli nevezetes szavakat mondotta:

„Kész vagyok, ha szükséges, lelépni a' trónról; kész vagyok magamat egy gunyhóba vissza húzni; sőt kész vagyok nyakamat a' vérpadra vinni, de arra nem vagyok képes, hogy ezen billt elfogadjam.“

És mind a' mellett a' katholikai emancipatio még is meg történt. És így hasonlóan minden mosolyok mellett is kézzel foghatólag láthatjuk a' slavia törekvéseit is.

Mindenikünk egész méltánylattal viseltetik azon nagyszerű forradalom iránt, melly számos századok előtt egész Európát átalakitotta.

Ezen esemény előtt Európában egy köz, általános nagy monarchia volt, mellyen kivül itt több önálló rendezett hatal-

mak nem léteztek. Ezen általános köz monarchia a' rómaiak birodalma volt.

Az elpuhulás, az ősi katonai erények kihalta, a' birodalom roppant kiterjedése, innen keletkezett túlságos vagyonosság, és ennek szüleménye a' luculli fényüzés, munkátlanság, zsoldos katonaság, mindenféle népfajok összehalmozása, és ezeknél a' szabadság elnyomása, és a' szolgaság megalapitása — mint Montesquieu fejtegeté — ezen nagy monarchia halálát idézték elő.

Éjszaknak barbár, de romlatlan érzelmü, és szabadságot imádó vitéz, erőteljes népei, a' góthok, burgundok, alemannok, vandalok megrohanták az elasszonyosodott római birodalmat, és azt, melly nagy tömege miatt önmagával is tehetetlen volt, lerombolták és feldarabolták.

Ezen birodalom, mellynek nagyságáról a' római költők azt szokták mondani: „ha az olympi jupiter csillag várából lenéz, nem lát már egyebet, mint csupán csak római birtokot.

Ezen birodalom, melly az atlanti tengertől Eufrat partjáig, és Themsetől egészen Nilusig terjedett, nem ismert mást, mint egy fő zsarnokot, kit Róma képviselt — és a' szolga népeket, kik néger rabszolgák gyanánt tekintettek.

Nem felesleg most ezekről említést tenni, mert illyenek azon eszmék és törekvések is, mellyeket a' szláv propaganda terjesztget. A' lefolyt ezredévben, mint láttuk, létezett már egy általános nagy monarchia — a' szlávok azt talán még jelen századunkban szeretnék felújitani.

A' római monarchiát a' teutonok semmivé tették, és ez által előidézték azon status rendszert, melly Európában még jelenleg is uralkodik a' népek között. Ezzel ők tönkre tették az európai szolgaságot, és letették a' népszabadság alapját.

Azért jól mondja Montesquieu: „Éjszaki európát méltán lehet az emberiség műhelyének nevezni. Itt honoltak azon bátor erőteljes férfiak, kik elhagyták tűzhelyeiket, hogy a' zsarnokokat és rabszolgákat megsemmisittsék, hogy megtanitsák az embereket, mikép a' természet őket egyenlővé teremtette, és a' józan ész csak saját boldogságjok végett ren-

deli őket egy felsőbbség alá. Ezek forrását képezik azon szabadságnak, melly még általában jelenleg az emberek között létezik. Ezen éjszaki népek, mint a' szabadság gyermekei tettek hóditásokat."

Mennyire megváltoztak a' körülmények! Az igaz azóta több egy ezredévnél folyt le a' mindenségnek végtelenségébe. De azért, hogy illy nagy idő térség választja el jelenünket a' múlttól — épen nem lehetetlen, hogy ujra azon szükségbe és kényszeritő helyzetbe jöjjön Európa, és hogy ismét azon eszközöket kellessék elővenni a' szabadságnak biztositására, mellyek másfél ezred év elött a' népek szolgaságát megsemmisitették.

De igen is nagy különbséggel. Akkor éjszaknak bátor, szabad fiai mentették meg a' szabadságot — ők rázták le Európa lábairól a' nehez és hosszan tartó bilincseket.

És most az éjszaki óriás fenyegeti elnyeléssel az európai szabadságot. Ő készít bilincseket a' szabad és felvilágosult népek számára. Ő tervez jelenleg egy általános nagy monarchiát, melly mint egykor Róma, minden szabad nemzeteket elnyeljen, és minden szabadságot elfojtson. És hogy az ne ismerjen Európában egyebet, mint egy zsarnokot, ki Pétervárott, vagy Konstantinápolyban ütné fel uralkodó trónját — és szolga népeket, kik csak öt uralnák. Azon államok is, mellyek szövetség vagy más érdekek folytán mellette önállásban meghagyattatnának, olly függésben lennének tőle, ennek túlnyomó hatalma és ereje folytán, mikép tetteik felett egészen szabadon sohsem rendelkezhetnének. Ollyan lenne önállásuk, mint a' jelenlegi apró európai államaké, mellyeknek mindenben a' nagyobbak akaratját kell követni.

Ezen éjszak, a' Slavia fenyegeti most veszélyekkel a' szabadságot. Talán rövid idő alatt látni fogjuk már európai harczát, mellyet a' köztársaságok ellen intézend. Mert hogyan nézhetné el tétlenül a' korlátlan önkény a' legszebb polgári szabadságot a' legtökéletesb alkotmány formában. Nem kell-e neki attól naponta rettegni, hogy szolgaságban tartott népeihez is eljutnak a' köztársaság szabad eszméi és

intézetei, hogy azokat felvilágositsák, és bilincseik lerázására vezessék?

Az egykori Romának utódjai vannak arra hivatva, hogy az éjszaki óriás elől megmentsék a' szabadságot — azon szabadságot, mellyet őseik a' gyáva, zsarnok cesarok alatt semmivé tettek, és éjszaknak népei mentettek meg.

És ha a' mivelt óriás Rómát azon kis éjszaki népek, a' Burgundok, Vandalok leronthatták; mennyivel inkább reménylhetjük, hogy a' szolgai, bigót, bilincsekben görnyedező muszkák felett a' szabad, felvilágosodott nyugoti népek fegyverei győzelmet vivandnak ki.

Ezen győzelem annál is biztosabb, mert a' szabadságért történnék, mi a' harczot élesíti és bátoritja. Az éjszakiak pedig ezen szabadság ellen a' szolgaság érdekében harczolnának, mi semmi ingert, semmi ösztönt sem nyújt az önfeláldozásra, és bátor, kitartó küzdelemre.

Ezek csak kényszerítésből küzdenek, hanyagon, hidegen, mint valami gépek, mellyekből a' lélek és fenlobogó érzelem hiányzik. És harczuk is csak addig tarthatand, mig saját, valódi érdekeikről fel nem leendnek világositva. Mert lehetetlen, hogy tudva saját szolgaságjok fentartásáért áldozzák fel életüket.

Amazok ellenben a' szabadság érdekeiért élethalál harczot fognak küzdeni, melly tartani fog, mig vagy szabadsági győzelem, vagy vég elpusztulás, és általános halál nem foglalandja el a' csata mezőket.

Bár milly különbség leend is azonban a' szabad férfiak és szolgák harczi lelkesedése, önfeláldozása között; 's bár minden jót és biztos sikert reménylhetünk is a' szabadságra; szükség, hogy ezen remények és számitásokban elne bizzuk magunkat. Midőn látjuk a' kor jelen mozgalmait a' szabadság és szolgaság között; midőn előttünk állnak a' szláv propaganda működései; és naponkint jobban és jobban látjuk a' szlavia eszméjének terjedését, szükség hogy azon eszközökre is gondoljunk, mellyek az európai szabadságot, ha veszély fogja fenyegetni, megmenthessék.

Az éjszaki óriásnak szabadság és köztársaság elleni gyülölsége ismeretes és természetes is. Készületei a' franczia köztársaság ellenében megvannak téve. Senki sem kétkedhetik, hogy komoly szándoka van mindent elkövetni, hogy Európában a' reá halálos veszélyü köztársaság meg ne hagyattassék. Más részről hason készületeket látunk keleten. Látjuk a' pétervári működéseket a' porta alatti népek felizgatására. Látjuk, mikép az ottani szlávokkal, és görög vallásbeliekkel olly szoros kapcsolatban áll, mikép csak akarnia kelletik, és bár mikor megkezdheti a' délkeleti szlávokkal a' porta elleni harczát.

Midőn mindezek mellett még azon nagy rokonszenvet is látjuk, mellyel az európai, 's különösen a' délkeleti szlávok a' czár iránt viseltetnek, kik reményeiket és vágyaikat egyedül benne helyheztetik; szükség, hogy a' közelgő vihar elháritásáról meg ne feledkezzünk.

Ha mosolyganak is némellyek a' szlavia eszméje felett; de annál több komoly arcz kifejezést, és aggodalmas eszme cseréket vehetünk észre, jeléül, mikép sok valóság, és lehetőség is fekszik a' szláv mozgalmakban. Talán itt már ideje annyi hosszas várakozás, hanyag elnézés, és túlságos feledékenység után, mellyek által véghetetlenül sokat terjedett mind a' szláv elem, mind a' pétervári hatalomnak befolyása. Itt az ideje talán ellenszerek alkalmazására is gondolni.

Semmisem idézhet elő az államok lételére 's kivált jövőjükre annyi vészt és bajt, mint az ellenséges szinezetü eseményeknek kicsinylése és elhanyagolása. Az idő, és viszonyok a' legcsekélyebb tényt is hatalmas erőre emelhetik, söt azzá tehetik, a' mit többé vagy nem is lehet megsemmisiteni, vagy csak nagy áldozatok, és veszedelmek által lehet elérni.

Igy vagyunk leginkább a' keleti viszonyokkal. Előttünk hanyatlik sírja felé az osmanok egykor hatalmas birodalma; és előttünk fejlődött és növekedett azon keserü gyülölet, mellyel a' délkeleti szlávok és görög keresztények a' török

uralom iránt viseltetnek. Láttuk mint segélte elő a' pétervári hatalom minden porta elleni küzdelmeiket; és mint kötelezte le őket magának egyedüli pártfogolása által. Egész Európa színe előtt szerezte meg magának a' pétervári cabinet a' fekete tengeri, duna torkolati pontokat és erőségeket, az alduna[i] protectoratust, és több más előnyöket, mellyekkel keleti hatalmának erős alapját rakta le. Ezen tények nem méltattak elegendő figyelemre — és most már csak a' veszélyt ismerjük, de nem tudjuk biztos-e annak elhárithatása. ?

IV.

A' pétervári hatalom és szláv törekvések közti szoros összefüggés. Egy franczia — muszka szövetség lehetősége. Lajos Fülöp politikája. Napoleon Lajos és muszka czár közti viszonyok. Az elnöknek keleti politikája. A' frank nemzet keleti érdekei. A frank diplomatiának közeledése Pétervárhoz a' menekültek kérdésében.

Azt soha sem kell feledni, mikép a' szláv; és pétervári törekvéseket egymástól nem lehet elkülönözni. Midőn tehát a' szláv mozgalmakról szó tétetik, azt is kell hozzá érteni, hogy azokban a' főszerepet a' muszka viszi.

Azon befolyás, mellyel a' szláv propaganda szerteszét bir, leginkább azon segédeszközök, és titkos erők által szereztetett, mellyeket arra a' pétervári cabinet fordított.

A' szlávok legfőbb reményeiket az éjszaki óriásban helyheztetik. Mert ahhoz őket a' nyelv és vallás rokonság a' legszilárdabb kötelékekkel kapcsolja. Mig minden más népiségeket idegeneknek tekintenek és rokonszenvükre távolról sem méltatják; addig a' muszkákat, mint rokonokat nézik, és a' czárt mint védőjöket tekintik. Más részt látják, mikép a' pétervári hatalom olly erős, olly terjedett, hogy csak általa várhatják a' szlávok vágyaiknak valósultát.

Ezen rokonszenv és vonzalmak csak kedvesek, és nagy hasznuak lehetnek a' pétervári cabinetnek. Titkos czéljai kivitelére alkalmasb eszközt nem is találhatott volna. A' szlávok, mint majd mindenütt elnyomatott népiségek szabadság és önállás után sóvárganak, és ez okból a' muszka czár segélyére számítanak. Ez pedig birodalmát, és hatalmát akarja túlnyomóvá tenni, és azért pártfogolja a' szlávokat, kik segédeszközei lehetnek terveiben.

Leg világosabban kitűnik a' pétervári, és szláv moz-

galmaknak öszhangzása a' keleti mozgalmakból. Itt a' hosszas és kegyetlen török hatalomnak szolgasága és rabigája végelkeseredésig vitte már a' kereszténeket, kik majdnem kizárólag szlávok és görög hitűek. Ők tehát e' jármot lerázni, és a' porta alól magokat felszabadítani törekszenek, mint felszabaditotta magát a' görögök és szerbeknek egy része. A' pétervári cabinet pedig kelet uralmát akarja elfoglalni, és igy szinte a' török hatalom létele ellen dolgozik. A' szlávok öszhangzanak véle vágyaikban és törekvéseikben. Azért is, a' mint a' czár minden időben elősegéllé a' délkeleti szlávok merényeit; úgy ezen szlávok is mindenkor hódolattal, engedelmességgel mozdíták elő a' czár terveit — tiszteletjök és bizalmuk, ragaszkodásuk irányában soha sem szünt meg, söt mindinkább növekszik.

Azt tehát világos tény gyanánt tekinthetjük, miszerint a' slavia, és muszka propaganda ugyan egy. Azon központ, hol minden szláv izgatások, minden önállás utáni törekvések, egyesülési kisérletek, és az idegen nemzetiségek elleni működéseik összejönnek, nem más, mint a' pétervári cabinet.

Ezen tényt, melly a' szláv és muszka törekvések öszszefüggését állítja elönkbe, századunk elején még nem méltatták elegendő figyelemre az európai államok. Azt hitték, hogy csekélyebb azon erő, melly a' szláv czélok kivitelére dolgozik, minthogy abban nyugot Európa aggodalomra okot találhatna. Vagy azt hitték, hogy még nincs itt az idő erélyes fellépésre, és elhatározott szilárd cselekvésre. Vagy nem ismerék azon szoros kapcsolatot, melly a' szlávok és pétervár között régóta létezett?

Sőt csudálkozva kell látnunk, mikép a' jelen franczia kormány elnöki politikája folytán olly jelenségeket árul el, mintha a' pétervári autocratával akarna szövetkezni. Azon franczia kormány, mellynek Európában a' legszabadabb tanok képviseletét kellett volna előállítani.

Lajos Fülöp alatt levolt már téve egy frank-muszka szövetségnek alapja. És ez számos hiteles adatok nyomán már létesül is, ha a' nemzet önérzetének felébredése, a' sza-

badságnak és jogoknak forró szeretete és a' pártok elszánt, erélyes müködése megnem buktatja azon trónt, melly lételét forradalomnak köszönte, és még is mindenütt a' szabadság érdekeinek elnyomására dolgozott. Sőt a' szabadság közös ellenségével a' muszkával szövetkezni is akart.

De még inkább bámulhatni azt, hogy a' jelen köztársasági kormány is arra látszik törekedni, hogy lehetővé tegye, és kivihesse a' muszka szövetkezést.

Hogyan állíthatatik elő ezen lehetőség egy korlátlan zsarnok, és egy szabad köztársaság közt. Hogyan és hol férhetnek össze ezen összeférhetetlen ellentételek. Hogyan állhatnak egymás mellett akár a' harcz mezőn, akár a' diplomatia síkjain a' franczia és muszka érdekek, a' müvelt, szabad felvilágosodott frank jellem és a' nyers, szolgai, bigót tömeg. Lehet-e pont, mellyben a' szabadság és szolgaság érdekei összejöhetnek?

Vagy a' franczia azért akar a' muszkának segédkezet nyujtani, hogy az Európa feletti hatalmat egymás közt felosztthassák, hogy az egyensúly benső rugói kezeik között létezhessenek, hogy Európa csak két fővárost és udvart ismerhessen: Párist és Pétervárát?

Nem tünik-e itt rögtön előnkbe azon bizonyság, mikép mind az, mi az autocrata hatalom emelésére és terjesztésére vezet, csak a' szabadság rovására történhetik? Nem leend-e illy erő növesztés az autocrata kezeiben olly kés, mellyel a' szabadság istennőjét bár mikor meggyilkolhassa? Ha bár tehát a' franczia hatalom emelkedést nyerhetne is, ez másképp nem történhetnék, mint a' szabadság feláldozásával. A' franczia politika összekapcsoltatván a' pétervárival más elveket nem követhetne, mint a' szabadság ellenieket, mert csak ezeken nyngszik az éjszaki hatalom. Ez más elvekkel és iránynyal egy úton nem haladhat. De a' képzelt franczia túlnyomó uralmat sem lehetne többé másképp fentartani, mint szolgai politika által, mert nemzeteket alárendeltségben csak kényszer és erő által lehet megtartani.

És más részt, ha valaha csakugyan megakarná valaki

ezen osztályt kisérteni, mint azt Napoleon is akarta Sándor czárral, nem engedne-e a' franczia kormány a' pétervárinak olly erőt, melly ő reá is veszélyes lehetne? Nem olly erős és hatalmas-e már most is, mikép minden mozgása és felléépése aggodalmakat szül? Nem fogja-e akkor, ha keletnek birtokát a' muszka czárnak engedi, ön sorsának kulcsát is kezeibe tenni le? Már pedig muszka és franczia közt ha valaha létesül szövetség, csak azon feltétel alatt létesülhet, hogy keleten a' pétervári hatalom kiterjeszthesse birodalmát. Mert ez csak a' fekete tenger és Duna felé akar tenni foglalásokat — Európa más részén úgy is már a' Sundra támaszkodhatik.

Ha pedig kelet urává is tétetik, akkor ha bár Páris lenne is, az európai súlyegyennek egy másik központja, kétséget sem szenved, hogy egész Európa felett uralkodó leend. Páris nyugoti hatalmával sohsem gyakorolhat olly befolyást, sohsem fejthet ki annyi erőt, mint Pétervár vagy Bizancz keletre, a' keleti pontokra, és szláv népségekre nehezkedve.

Ha valami, úgy épen ezen frank-muszka szövetkezés vezetheti csak a' szláv törekvéseket vég czéljukhoz, és Európát csak az alakíthatja át egy nagy absolut monarchiává, minő a' rómaiaké volt.

Annyi igaz, mikép keleten a' lefolyt év végén és a' jelennek elején a' menekültek kérdésében már némi egyetértés, és viszonos közlekedés látszatott lenni a' frank és pétervári cabinetek között. És illy arányban távozott el amaz az angollali egyetértéstől.

Valljon ugyan ezen czélra való közremunkálás végett lakik-e most Párisban azon főrangú nő, ki titkos működések és ármányok miatt Londonból kiutasittatott?

És valljon nem kell-e a' köztársaság és autocratia közti szövetkezés tervezését hinnünk, ha elhisszük, és ha való az, mit olly sok hitelt érdemlő adatok mutatnak, miszerint Napoleon Lajos muszka pénz befolyása által nyerte légyen el az elnökséget.

Azt láthatjuk, mikép a' jelen köztársasági elnök olly

különös gyanúkra ád alkalmat; és annyira elterjedt már a' félelem, hogy az elnök a' szabadság rovására önkényt akar Franczia honban megalapitani; miszerint kénytelenek vagyunk sok ollyat lehetőnek gondolni, mi különben egy köztársaság szabad intézetei közt merő lehetetlenség, és a' mi az elnöki hivatalos nyilatkozatok után alig lenne gondolható.

Igaz az is, miszerint Napoleon a' keleti ügyben vég napokban már közeledett Pétervár politikájához. Igaz az is, mikép az angol kormány erősen kezd gyanakodni, hogy Napoleon nincs többé azon szilárd és tiszta szándokkal a' szabadság iránt, mint volt akkor, midőn vele magát összekapcsolta az éjszaki hatalmasság keleteni követelései akadályozására.

Vagy már eljött azon idő, hogy Napoleon viszonozza azon szivességet, mellyet elnökké választatása alkalmával a' pétervári udvartól nyert volt? Mert azon szín, mellyet az utóbbi napokban a' franczia diplomatia keleten mutatott, valóságos muszka szín. Ez szivességet és kötelezettséget árul el. És igy valóban igaz lenne az, hogy Napoleon absolutismus érdekében az önkény czéljainak elősegéllésére választatott légyen meg elnöknek a' pétervári hatalom pénzén?

Úgy látszik ezen cabinetekben egy titkos társulat egy még titkosabb terven dolgozik, melly a' szabadságra kedvező nem lehet, minthogy olly szövetkezést látunk, mellynek természete csak a' szolgasággal és önkénnyel fér össze. És ha igaz, hogy Napoleon mint Lajos Fülöp is, kizárólag csak arra dolgozik, hogy hatalmát és uralmát megalapithassa, és tartóssá tegye; úgy perczig sem kétkedhetünk, mikép ő csakugyan tagja a' pétervári szövetkezésnek. És ezen szövetség egészen össze hangzik a' slavia czéljaival, terveivel, és eszközeivel. Mert épen oda vezetné a' pétervári hatalmat, hová a' szlávok is törekszenek: uralomra, önállásra, és hatalomra.

Az angol kormány úgy látszik tisztába kezd már jönni ezen dolgok iránt, úgy látszik, már átlatja, mikép igen veszélyes lenne reá nézve, ha ismét azon szerencsétlen szerepet öltené fel keleten, mellyet eldődei ott a'

porta és Bonaparte ellen e' század elején viseltek. Az angol diplomatia akkor a' muszkával kezet fogva járt, és a' porta ellen dolgozott. Igy minden tekintetben saját keleti befolyása és érdekei koczkáztatásán működött. Mert egyrészt a' portát gyöngitette, másrészt a' pétervári hatalmat erősitette czéljaiban — mellyek keleten az angol kizárásával, és a' porta megbuktatásával akarják a' szláv elemet uralkodóvá tenni. Midőn tehát az angol diplomatia a' szláv érdekeket és szláv befolyást segélte elő keleten a' porta és Napoleon ellenében, akkor saját befolyását és hatalmát gyöngitette.

Ez időben senkisem értette a' szabadság érdekeit és a' civilisált Európa nagyszerű kérdéseit tisztábban, világosabban, mint Bonaparte Napoleon. Ő belátott azon tervekbe, mellyeket a' czárok Péter és Katalin korától folytonosan követnek keleten; valamint ismerte azon veszélyeket is, mellyek Európa jövőjét és a' polgárisodás ügyét érendik, ha a' szláv elem keleten uralkodásra emelkedhetnék. Azért is keleten úgy dolgozott ő, és csak ő, mint azt a' szabadság érdekei kivánták. A' török hatalmát védette, és a' muszka terjeszkedéseit feltartóztatta. És ha bár Tilsitben és Erfurtban nyugoti nagyravágyása előmozditása végett késznek nyilatkozott is a' muszka czárral megosztani a' török birodalmat; de egyszersmind gondoskodott is olly eszközökről, mellyek a' muszka hatalmat ellensúlyozhaták, és keleteni túlnyomóságát lehetetlenitheték. Arra pedig, miután leginkább vágyakodék a' czár, és a' mi nélkül keleten túlnyomó hatalmat nem is nyerhetne, a' Dardanellák átengedésére soha sem mutatkozott Napoleon hajlandónak. Ezt egyenesen megtagadta- és igy majdnem mind azt megtagadta, mi keleten lényeges befolyású.

Napoleon keleti elveit tisztán láthatjuk azon szilárd, és áldozat teljes istápolásból, mellyet e' század elején a' portának nyujtott a' muszka hatalmaskodások és terjeszkedések ellenében. Valamint azon felejthetetlen szavakból is, mellyeket 1807-év jan. 22-én irt a' párisi senatushoz. E' szavak következők:

„Hah ki számolhatná ki azon hadmenetek tartósságát, és hadak számát, mellyeket egykor tenni szükség lenne, hogy mindazon szerencsétlenség, melly a' Konstantinápolyi birodalom felforgatásából eredne, helyre állítassék, ha a' gyáva nyugalom és nagy város gyönyöreinek szeretete a' bölcs előlátás tanácsa felett győzhetne.

„Előre láthatlan hadak, és nyomor jutna örökül unokáink számára. Akkor a' görög tiara ismét felemelkednék. A balti tengertől egész a' földközi partokig terjedend győzelme — és megfognók élni, hogy tartományainkat a' fanatikusok és barbárok tömege fogná megrohanni.

„És ha ezen igen elkésett harczban tönkre kellene jutni a' civilisált Európának, joggal vádolhatná az utókor bűnös közömbösségünket, melly a' történet lapjain szeny folt leend."

Lehet-e a' franczia nemzetnek ennél más politikát követni keleten a' nélkül hogy egy részt anyagi érdekeit tönkre tegye, más részt pedig politikai befolyását, és köztársaságát veszélyeztesse? Mert mindezen érdekek koczkára leendnek kitéve, mihelyt a' muszka hatalom túlnyomó leend.

És lehet-e veszély nélkül eltűrnie olly tényeket, mellyek ismét elszakasszák őt Angliától, mint elszakasztották 1807-ben? A' múlt évben felujult keleti ügyre nézve a' frank és angol kormányok karöltve jártak. És ennek szükségkép így kell maradni, ha Európában a' szláv törekvések ellen biztositani akarják a' szabadság és civilisatio szent érdekeit.

Elég sajnos, miszerint több olly tények jöttek elő, mellyek arra mutatnak, miszerint a' legújabb keleti kérdések megoldásában csakugyan történt némi közeledés a' franczia diplomatia részéről a' pétervári cabinethez.

Azt csak mellesleg említjük meg, miszerint különös figyelmet ébresztett a' frank diplomatiának azon rendkivüli sürgetése, mellyel a' menekültek kérdését befejeztetni, és a' hadi flottát eltávolitatni törekedett.

Sokkal világosabb tényt szolgáltat arra azon viselete a' franczia követnek, mellyet gr. Zamoiski lengyel menekült irányában tanusitott.

Ezen gróf a' régibb lengyel forradalmakban nevezetes részt vett, kivándorlani kényszeritetvén, az egykor minden hontalan szerencsétlenek szives hazájába Frankhonba bujdoklott. Itt polgári jogokat nyert, és a' frank alattvalók sorába jutott.

A' lefolyt magyar forradalomban is részt vevén a' tisztelt gróf — annak szerencsétlen végével török földre menekült. Az osztrák követ öt reclamalta. És a' franczia követ annak ellenében bebizonyitotta, mikép gr. Zamoiski, mint franczia polgár, csak a' franczia hatóság alá tartozik. És ezzel megszünt az osztrák követ követelhetési joga.

Most azonban a' muszka követ lépett fel ugyan azon egyén végett követeléseivel. És neki a' franczia követ megengedte hogy gr. Zamoiski, mint lengyel menekült a' török földről a' többivel kiutasitassék.

És igy a' franczia követ a' muszkának megengedte azt, mit az osztráknak megtagadott.

Nem nyilvános jele ez annak, miszerint a' franczia köztársasági és muszka önkényes hatalmak között igen barátságos viszony létezik?

De még nagyobb fontosságú az, mikép a' portánál létező franczia követség kormányától rendeletet kapott, hogy ezentul a' netán Frankhonba menni akaró menekülteknek útleveleket ne adjon. És ezen rendszabálytól kivételt csak a' legrendkivüliebb esetekben tehessen.

Illy jelenségek után nem ok nélkül állitatik, mikép Napoleon kormánya, a' pétervári cabinettel szoros egyetértésben áll, és vele közös tervekre dolgozik.

És hogy ezen szövetkezés és egyetértés mélyebb tervekre, és komolyabb tárgyakra is kiterjed, mint a' menekültek kérdése volt, nagyon valószinü. Mert ezen ügy önmagában semmi czélt és fontosságot sem foglalt. Érdekessége csak onnan ered, midön kapcsolatba hozatik a' porta élet kérdésével, és mindazon viszonyokkal, 's bonyodalmakkal, melylyek a' keletet érdeklik.

Ha Napoleon kötelezettségeket vállalt magára a' muszka

czár irányában; akkor azt bizonyosan csak illy magasabb érdekü tárgyak elintézésére nézve tehette.

És ez igen szomorú a' szabadság és magosb polgárosodás jövőjére, 's biztositására.

Midőn azt látjuk hogy a' szlávok törekvései mindenfelé elterjedtek, és mindenütt csak Pétervár felé tekintenek, midőn azt kell tapasztalnunk, hogy keleten a' szlávok alig várják, hogy a' muszka vezetése alatt a' portát felforgathassák, és igy a' muszkát a' török helyébe ültethessék, hogy igy ők is szabadok és önállók lehessenek. Akkor egyszersmind azt is kell látnunk, hogy egy nyugoti szabad kormány is a' pétervári tervek előmozditására dolgozik.

Egyetértésben dolgozik azon hatalommal, melly gyűlöli a' köztársaságot és minden szabadságot; melly csak azért törekszik keleten hatalomra, hogy ott a' többi európai nemzetek kereskedelmét és befolyását megsemmisittse — és aztán ezen hatalommal Európa szabadságát is megtámadhassa.

A' franczia kormány ugyan egy czélra dolgozik a' szláv törekvésekkel, a' szláv elem és hatalom terjesztésére. De hogy a' szabad franczia nemzet felett megállhat-e illy szabadság ellenes kormány az ideig, mig a' muszka-szláv tervek működésbe jöhetnek — szabad legyen kétkednünk.

V.

A' szláv elem terjeszkedésének anyagi eszközei. Szláv térség és népesség. Muszka birodalom' nagysága. Viszonlagos helyzet az európai államokhoz. Szláv határszélek Európában. A' tér- és népesség fontossága.

Midön azt halljuk, milly nagy hatalomra törekszenek a' szlávok, milly messze terjedő terveket tüztek ki czélul magoknak; és hogy keletet egészen felforgatni és a' pétervári kormány kizárólagos birtokába juttatni akarják; szükség, hogy megvizsgáljuk ezen szláv elemet, milly erőket foglal magában, milly tehetségekkel bir, és micsoda eszközökkel van ellátva a' hatalom és uralkodás kivivhatására.

Ezen vizsgálódás azon tanúságra vezet, mikép azon szláv elem, melly muszka befolyás alatt van, és a' melly legfőbb reményeit csak Pétervár felé intézi, roppant nagy haladást tett mind kiterjedésben, mind befolyása emelkedésében.

Vegyük legelőször is a' térséget és népszámot. Ezek minden állam életében nagy fontossággal birnak. Nem mondjuk ugyan, mit némelly régi tudósok állitottak, hogy a' népszám és földterület legfőbb elemei az államnak. Mert sokkal nagyobb erőt és fontosságot találunk a' nép erkölcsökben, polgárisodásban, szabadságban, szellemi kifejlődésben, iparban, és vagyonosságban. De azért nem tagadhatni azt sem, mikép ezekkel is lényeges összefüggésben áll mind a' terület, mind a' népesedés. Ezeknek viszonyai nagy befolyással vannak a' status élet mind anyagi, mind szellemi kifejlődésére. Főkép ha nem felejtjük azt sem, milly nagy érdekkel birnak mind strategiai, mind politikai szempontból a' határszélek, és status részeknek folytonos lánczolata.

Ezen szempontokból induljunk ki a' szláv elem nagyságának és kiterjedésének megitélésében.

Az ide tartozó adatok épen nem alkalmasok arra, hogy aggodalmainkat leszállíthassuk. Söt azok igen is erös okul szolgálhatnak arra, hogy tunya elbizakodottsággal ne legyünk jövönk irányában.

A' szláv elem mind népszámra, mind területére nézve igen nagy szereppel bir — és ez áll határaira nézve is.

Már maga azon földterület, mellyet a' muszka birodalom foglal el, igen nagy. Ez egy olly térség, mellyhez csak a' volt római és a' jelen khinai birodalmat lehet hasonlitani.

Ezen terület már magában Európában is olly nagy, mint egyike sem a' többi európai statusoknak.

Már pedig igen nagy jelentöséggel bir csak az is, ha azt mondhatják a' szlávok: a' mi czárunk birtoka legnagyobb az európai államok közt. És hogy ezt mondják, és pedig egész büszkeséggel, naponta hallhatjuk.

Ezen adattal a' szlávok azon eszmét is rendesen összeszokták kapcsolni hogy: a' mi czárunk leghatalmasabb is. És innen még tovább mennek 's azt gondolják: az ki Európában leghatalmasabb, az az egész világon leghatalmasabb, és legnagyobb úr.

Hogy illy eszmék, gondolatok, és öntudat a' népet büszke önérzetre vezetik, mert azon öntudattól a' büszkeség elnem maradhat; és hogy azok a' népnek nagy erkölcsi eröt, határozott jellemet, szilárd akaratot, és nagyra vágyást nyújtanak, a' dolog természetéből következik.

Maga az, hogy a' muszka birodalom legnagyobb Európában, már eléggé fontos. De ezen fontosság csak emelkedhetik az által, ha összehasonlitjuk a' többi államok területével.

Ezen összehasonlitásból kitünik, mennyivel nagyobb, és terjedtebb a' muszka térség a' többinél. Kitünik, mennyivel nagyobb magánál a' hatalmas britt birodalmánál, és a' szabad franczia köztársaságnál is. Ezen összehasonlitásnak

legkevesbé örvendhetnek még szomszédjai, a' régi frigynek társai.

Mit mondjunk ezek mellett a' többi másod és harmad rendü államokról. Lehet-e csak hasonlítani is hozzá a' spanyol, portugall, török, schveicz, svéd, vagy épen a' badeni, bajor, dán, vürtembergi statusokat?

De a' szláv elem geographiai területe nem csupán a' muszka birodalomból áll. Ide tartoznak még több más részek is, mellyek a' szláv területet még nagyobb kiterjedésben tüntetik elő.

Ha ezt vizsgáljuk azt veendjük észre mikép Európának majd minden részében találtatnak kisebb nagyobb területek, mellyek a' szláv elem birtokában vannak. Majdnem azt mondhatjuk, bármelly vidék felé forduljunk, majd mindenütt találunk szláv földre.

Ezen szláv térség benyomul egészen Németország belsejébe. Egy területet birnak még magában Szászhonban is. De ott van csehország, morva, és silézia, hol a' terület legnagyobb részt szláv elem birtokában van. A' más népfajok által birt föld, vagy lakott térség igen csekély.

Benyúlik ezen szláv térség Olasz ország felé is, hol Stiriában, Karinthiában, Dalmatiában szép területekkel birnak a' szlávok.

A' déli részeken még nagyobb földterület van kezeik között, nevezetesen Horvát, Slavonia tartományokban.

A' szláv elem térségi nagyságát felette szembetünőleg észre lehet venni a' Duna torkolatnál, és a' dél-keleti részeken.

A' török birodalom területének legnagyobb része szláv, és rokon kezeken fekszik. A' szerb fejedelemség egészen szláv terület. És ezzel rokonságban lévő szerbek nagy területet foglalnak el az osztrák birodalom délkeleti részein is.

Hason terjedelmű térség van birtokukban Morva-Silcziával határos magyarhoni megyékben.

Ezekkel határosan terjed ki azon nagy szláv térség, melly a' kárpátoktól kezdve egészen Bukovina széleig terjed,

elfoglalja egész Gallicziát, és magyarország éjszak-nyugoti szélein mindenütt határvonalokat képez.

Hasonlóan Porosz országnak területe is nagy részben szláv térség.

A' milly nagy Európában a' szláv terület kiterjedése, épen olly nagy a' szláv népszám is.

Ha ezt egyben és önmagában vesszük, szinte egy olly számra jutunk, melly felül múlja a' többi európai államok népszámát.

Már maga a' muszka birodalom népsége ollyan, mellytől messze elmarad minden egyéb statusok népszáma.

Ehhez járul azután a' többi államokban lakó szláv népfajok száma is. Ezen népség el van terjedve egész Európában. Német országban a' porosz és szász államok több milliókat számlálnak belölük. Az osztrák birodalom nagy részét szláv népség teszi — rá megy 14—16 millióra, 's igy a' népségnek több felére. Hasonlóan a' török birodalom népsége is csak egy csekély kis részben nem szláv elemű.

Ezen részint együtt élő, részint szétszórt szláv népségek a' 70—80 milliót felül múlják, és igy a' németet 20 millióval haladják — és a' római eredetű népfajokat is felülmúlják. Ehhez járul, mikép a' szláv népség igen szapora levén, évenkint sokkal sebesebben halad és terjed mint a' többi népfajok.

És igy azt kell látnunk, mikép a' szláv elem mind földterületre, mind népszámra nézve felette el van terjedve. A' muszka birodalmon kivül az osztrák, török, és porosz államokban túlnyomó erővel bir. Austriai birodalomban csak az olasz tartományok, Salzburg, Tirol, és alsó Austria mentek a' szláv elemtől.

És a' szláv elem a' mint nagy Európában úgy Asiában is az. Európának felét, és Azsiának $^1/_3$dát Szlávok teszik. A' szlávok a' Karpátoktól egészen Kamcsatkáig, és a' jeges tengertől az ádriai tengerig — más részt pedig china és japan földekig kiterjednek.

Ha pedig Európa térképét tekintjük, azt látjuk hogy

nem csak mindenfelé elvannak szórva, hanem azt is, hogy a' határszélek nagy részt szláv kezekben vannak. Európa majdnem körül van véve a' szláv elem által.

Elkezdődnek a' szláv határok fent éjszakon, s a' kárpátok folytában lemennek Ázsiáig.

A' dél-keleti részeket pedig egészen körülövedzvén innen kiterjednek egész Helvetiaig.

Ezen adatok mutatják világosan, milly nagy foglalásokat tett Európában a' szláv elem.

És bár milly alárendelt fontosságot tulajdonitsunk is a' földterületnek, és népszámnak, és ha bár sokkal többre becsüljük is nálánál politikai hatalomra és a' nemzeti erőre nézve a' nép szellemi erejét, tehetségeit, és társalmi intézeteit, azt mindezek mellett még sem tagadhatjuk, mikép a' térség és népszám is felette fontos tények minden állam életében.

El kell ismerni, miszerint igen hatalmas súly van abban, midőn az mondatik, hogy a' szláv népfaj a' legnagyobb, és a' szlávok által lakta föld legterjedtebb. — Midőn az mondatik: a' szlávok 70—80 milliót számítanak, a' többi népek pedig csak felényit, vagy még kevesebbet; továbbá midőn a' muszka birodalom térségét kétszer, háromszor annyinak találjuk, mint a' többi államakét — ne ámítsuk magunkat, hogy némi tartózkodást nem éreznénk irányában.

Mindenikünk kénytelen bevallani, mikép illy nagy terület felette sok forrását foglalja magában mind a' vagyonosodásnak, mind a' katonai erőnek. És egy illy nagy számú nép, ha akar, igen sokat tehet, és sokat megváltoztathat.

Ha csak a' műipart, és honvédelmet tekintjük is, a' szláv nép nagy számában sok előnyöket találunk. Vegyük itt különösen a' muszka birodalmat.

Mind a' műipar, mind a' honvédelem lényegesen sok kezet igényel. Valamint a' műipar kifejlődése attól feltételeztetik, hogy sok kezek létezzenek, mellyek a' sokféle nyers terményeket feldolgozzák és gépeket készítsenek; úgy katonai erő is sok egyént kiván.

És ez utóbbira nézve a' muszka hatalom roppant magos fokra emelkedett. Száraz hadi ereje legnagyobb egész Európában. Mig más államok legföljebb 500 ezret állítanak ki, addig ott rendesen 800 ezer van fegyver alatt. Lovassága legszámosabb Európában. És katonai gyarmatai folyvást több és több egyént képesek egészen kiképezve előállitani. Tengeri hadereje is, miután I. Péter letette alapját, folyvást növekszik. Hasonlóan müipara az 1822 ótai új tariffák folytán tetemesen emelkedik.

Nem akarom azonban tovább fejtegetni, milly erők rejlenek a' szláv népszám és terület nagyságában. Ismételve csak azt mondom, hogy nagy politikai fontosság fekszik abban, midőn egy nép olly sok ezernyi □ mértföldnyi tért, és több mint 70 milliónyi népséget foglal magában. Lehetetlen hogy illy nép sokra ne legyen képes. Lehetetlen hogy legalább versenybe ne léphessen azokkal, kik sokkal alantabb állanak.

És ezen két szám: a' terület nagysága, mellyet birnak, és a' népesség, mellyet számlálnak, és a' melly sebes növekedésben van, képezik a' két legfőbb anyagi erőt, mellyekre alapítják a' szlávok fönrepkedő vágyaikat, és messze ható terveiket. És habár, a' muszka autocratára támaszkodva, vágyaik igen magosak is, de valóban be kell látnunk, mikép anyagi erejök sem legkisebb, sőt tekintve a' többi államokat legnagyobb. —

VI.

A' szláv elem folytonos lánczolata. Ennek középpontja. A' szláv térségek természetszerinti határvonalaik, és erőségeik.

A szláv elem fontosságát nem csak az általa birt terület nagysága, és nem csak népének nagy száma okozza.

Ezen két fő anyagi erőn kivül, bir még azon természeti kedvezésekkel is, mellyeket a' **h a t á r o k s z e r e n c s é s f e k v é s e**, és minősége nyujt, mellyek a' földterület fontosságát állítják elő.

A' szláv népfajok szoros és folytonos lánczolatban terjednek ki. Ha úgy látszik is első pillanatra, mintha nagyon is szét lennének szórva; de ha közelebbről vizsgáljuk, megfogjuk találni az összekötő lánczszemeket.

Ha azon szélső pontokra nézünk, mellyek majdnem Helvetiát érintik — vagy azokra mellyek a' szász határokon látszatnak, és még itt is szlávokra bukkanunk, azt hinnők, isten tudja milly nagyon széthányattak a' szlávok.

Pedig nem úgy van. A' cseh népfaj folytonos lánczolatát képezi azon szlávoknak, kik lengyel hon által vezettetnek be Európa térségébe. Ez egy olly láncz vonal, melly sehol sem szakad meg.

Elkezdődik Szászországban, és a' bajor határoktól kezdve Cseh, Morva, Silezia, Pomerania, Posen, és a' többi porosz és lengyel földön keresztül halad a' szlávok nagy hazájába a' muszka birodalomba. Ide e' vonalhoz kapcsolvák magyar ország felső megyéi, Galliczia és Bukovina is.

Hason kapcsolatban vonul azon szláv vonal is, melly Stirian, Karinthián, Karniolián át a' déli részekig huzódik, hol Horvát-Tót országra akad. És itt Serviával, Bosniával,

Montenegroval, és a' többi délkeleti szláv népfajokkal van kapcsolatban.

Ha a' térképet tekintjük, látni fogjuk, mikép a' muszka birodalom egy olly központot képez, honnan minden európai szláv népfajok ágai kiindulnak, és különbféle vidékekről, délről úgy mint éjszakról és nyugotról ismét vissza térnek oda, honnan kiindulni látszatnak.

De ezen kivül is birnak még a' természettől némi előnyöket.

Nem mondjuk azt, hogy a' Duna a' szláv népfaj határvonalát képezi, ámbár titkos vágyaik idáig szeretnék uralkodásukat és birodalmukat kiterjeszteni.

De azt már mondhatjuk, mivel bevégzett tény, miszerint a' Duna torkolat váraival, erőségeivel, szigeteivel egészen szláv birtokban van, és így a' szlávok számára erős bástyát képez.

Hasonlóan a' Kárpátok, és Kaukazi hegyek is szláv kezekben vannak. Ezek is olly erős állomásokat és pontokat foglalnak magokban, mellyek nevezetes erőt fejthetnek ki mind a' védelemben, mind a' megtámadásban.

Ezeken kivül vannak nevezetes kikötőjeik erőségekkel ellátva, mellyek a' hadi védelmet könnyitik és erős állomási helyeket nyujtanak. Német ország felé különösen nevezetes erőségekkel környeztetnek a' szlávok, honnan mind védelmileg mind támadólag nagy előnnyel lehet működni. Hasonlóan nem lehet feledünk azt sem, miszerint mind keleten mind éjszakon tengerek által környeztetnek és biztositatnak határaik. —

VII.

Azon fontosság, mellyel a' szláv elem terjeszkedése és nagysága bir. Némelly kérdések a' szláv terjeszkedéseket illetőleg.

Elősoroltuk a' szláv elemnek anyagi alkatrészeit, mellyek azt erőssé és kitünővé teszik.

Megemlitettük a' szláv nép nagy számát, melly Európának egyik legnagyobb népét a' németet is tetemesen felül haladja.

Mondottuk, mikép a' szláv birtokon lévő terület is roppant terjedelmű, mert a' szláv elem a' száraz földnek egy igen nagy részét foglalja el.

Hivatkoztunk arra is, mikép a' szláv népek egymással folytonos lánczolatban állanak, és erős határokkal környeztetnek majd mindenfelé. És ezt emeli azon nagy száraz, és tengeri haderő, mellyel a' szlávoknak képviselője és főnöke, a' muszka bir, és a' mellyet a' többi szláv népeknél még tetemesen kilehet fejteni és szaporítani.

Ennyi nép és hatalmi erők mellett inkább aggodalomra, mint mosolyra méltó a' szlávok európai uralmának elterjedett eszméje. Biznunk ugyan teljesen lehet Európa szabadságának, és civilisatiójának jövőjében. De azon kiterjedés, mellyet a' szlávok anyagi és szellemi kellékeik értek el, arra kényszerít, hogy merő lehetetlenségnek ne tekintsük a' szláv uralkodás gondolatját.

Nem csudálhatni illy erők mellett azt sem, hogy a' szláv nép olly magas vágyakat táplál kebelében, mellyek ha teljesülnének, Európa hatalma szláv-muszka kezekben feküdnék. Nem csudálhatni tehát azt sem, hogy törekvéseik is fenhéjazók, és igen nagyszerűek.

Könnyen megérthetjük azt is, miért alig egy század alatt a' szláv elem olly foglalásokat tett, és olly erőre emelkedett, olly terjedt befolyást vivott ki már is, miszerint mindenfelől legkomolyabb aggodalmakra nyujthat okot.

Miben állanak tehát ezen politikai kiterjeszkedések? Millyen azon erő és befolyás, mellyet a' szláv elem vivott ki? Milly természetű ezen befolyás, anyagi, vagy szellemi erők által eszközöltetik-e? És mikép, milly utakon jutott azon befolyás birtokába? És ezen eszközei összeköttetésben vannak-e magas czéljaival és törekvéseivel?

Illy s több más kérdéseket szoktunk tenni a' szláv elem viszonyainak vizsgálatánál. És ezen kérdéseket kell megfejtenünk, hogy tisztán láthassuk: valóban van-e nagyobbszerü ereje és befolyása, melly aggasztó lehet. És egyszersmind arra is rá vezethet ezen vizsgálódás, hogy milly utakon lehetne ellensúlyozni, és a' káros eredményektől megfosztani a' szláv törekvéseket.

Ez alkalommal különösen a' szellemi erőket vesszük figyelembe, 's különösen azon hatalmat, mellyet a' nemzetiség és vallás állit elő. És itt figyelemre méltó azon törekvés is, mellyet a' szlávok részint az idegenek irányábani ellentállásban, részint az összekapcsolódásban, elszórtabb tagjaik összevonásában nyilvánítanak.

VIII.

Azon szellemi erők, mellyeken a' szláv törekvések és terjeszkedések alapszanak. Közös nemzetiség. Ennek közös öntudata, és hatása. Közös vágyak és érzelmek. Nyelv különbség. Szlávok és muszkák közötti kapcsok.

Az eddig előszámlált előnyök, mellyekkel a' szláv elem bir, u. m. a' szláv népnek nagy száma, az általa birt föld terjedelme, és különbféle részeinek összefüggése csak anyagi erőt képeznek. Fontosak ezek is, mert czéljaik elérésére eszközöket szolgáltatnak. Ezek képezik a' legelső lépcsőket, melyeken hatalomra emelkedhetnek.

De sokkal érdekesebbek a' szellemi erők, melyekkel a' szláv elem ellátva közösen táplált czéljai felé halad. A' szellemi erők szereznek az anyagi tulajdonoknak befolyást és hatalmat. A' szellemi erők teszik lehetővé azt, hogy a' szláv népnek olly magas czéljai, és meglepő törekvései vannak.

Ezen szellemi erők azok, mellyekkel a' szláv propaganda folyvást oda dolgozik, hogy a' szláv nép hatalmát terjessze, és szilárdítsa.

Ezen szellemi erők különösen: a' nemzetiség és vallás. Ezek azon erők, mellyek a' szláv nép millióit szoros kapcsokkal fűzik egygyüvé, és ezen szoros kapcsolatot erőre és hatalomra emelik.

A' nemzetiség mind azokat, kikkel a' nemzeti nyelv, ősi emlékek, és eredet közösök, egy testté képezi ki, mellynek különböző test részei csak arra látszatnak teremtve lenni, hogy közös erővel mindenik a' test közös akaratjának és czéljának hódoljon — és minden erővel arra dolgozzék.

A' nemzetiség közös nemzeti szokásokat, és tulajdonokat foglal magában. A' nemzetiség olly erkölcsöket teremt, mellyek közös összehangzást, és közre munkálást idéznek elő.

Azon népfajok, mellyek egy nemzeti testet képeznek, hason érzelmekkel, vágyakkal, és törekvésekkel birnak.

És ezen okokból mondhatni, mikép a' szlávok közös nemzetisége nekik olly erőt nyujt, mellyel igen nagy czélokat vívhatnak ki magoknak.

Az igaz, hogy sokféle ágakra oszlanak. A' nagy szláv test különböző test részekből áll, mellyeknek mindenike más és más fajt képez. Nincs egy nép is földünkön, melly olly sokfelé lenne felosztva.

A' szerbek úgy, mint lengyelek, továbbá a' horvátok, csehek, slovenok, ruthenek, ilyrek, slovákok mind a' szláv nép alkat részei. Mennyi különbség a' nyelvben, testalkatban, szokásokban. Ha külsejöket tekintjük, egymástól egészen idegen népeknek hihetnök.

De bár milly nagynak látszassék is ezen különbség, bár milly nagyok is a' külső eltérések, van egy kapocs, egy villanyos erő, melly összevonja mindnyájokat. Ezen erő azon közös meggyőződésben rejlik, mellyet mindnyájan hordanak kebleikben, miszerint valamennyien ugyan egy törzsből származnak, egy családnak tagjai, egy nemzetnek fiai.

Minden szlávok illy hitben élnek. És ezen hit elegendő arra, hogy minden külső különbségek és eltérések megszünjenek, hogy szoros, összefont lánczolatban éljenek, és hogy olly szellemi rokonságot érezzenek egymás iránt, a' millyent csak egy közös nemzetiség teremthet.

Bármilly nemzet tagjait is csak azon öntudat tartja öszsze, miszerint egyformán megvannak győződve közös nemzetiségjökről, közös néprokonságjokról.

Ugyan ezen öntudattal birnak a' szláv népek is. Ők is azon meggyőződésben élnek, hogy egy családhoz, egy nemzethez tartoznak. Azért nem gyöngébbek köztök a' kapcsok, és nem kevésbé erősek rokon érzelmeik, és nemzeti öszhang-

zásuk, mint bármelly más nemzetnél, mint akár a' német, akár az olasznál.

És egyszersmind tudva közösen azt is, milly terjedt népet képeznek, és milly sok erőkkel birnak, nem csudálhatni, hogy azon közös öntudatban közösen egy czélra dolgoznak, — arra, hogy a' szláv elemnek Európában azon magas állást vívják ki, melly azt erejénél fogva véleményük szerint szükségkép illeti.

A' szlávok annyira egy népnek tekintik egymást, és rokonoknak minden fajaikat, mikép öszhangzólag valamenynyien egyforma vágyakat, egyforma reményeket táplálnak kebleikben. És mind ezen vágyak ugyan egyben központosulnak, hogy t. i. a' szláv nép hatalmas és dicső legyen.

És ezen közös vágyak táplálásában, és közös czélok kitűzésében felettébb istápoltatnak a' szláv népfajok közös múltjok, közös történeti emlékeik által.

A' szláv elem jelenleg majd mindenütt elnyomatott helyzetben él. A' szabadságnak, népjogoknak, függetlenségnek, csak elmúlt, az idő viharai által elsöprött nyomai emlékével birnak. Csak azt tudják, hogy ők is voltak egykor szabadok, ők is voltak egykor nemzetek, és pedig függetlenek, önállók. És tudják azt is, hogy jelenleg többé már nem azok.

Ezen öntudat mindenkor elegendő arra, hogy a' régi, eltünt szabadság vissza szerzésére közös és szilárd akaratot teremtsen az elnyomatott nép kebelében. Elegendő lehet az arra is, hogy az akaratot tett is kövesse, és az elmúlt emlékek ismét valósággá legyenek.

És ezen öntudat közös a' szláv népekkel. Ők közösen birják a' múltaknak gyászos emlékeit — és ezekkel a' jövőnek is édes reményeit. És ezeknél fogva közösen, mint egy nemzetnek fiai, kiket a' szolgaság kinjai is rokonokká tettek egy czélra törekszenek, hogy ismét szabadok, önállók, és hatalmasak lehessenek, mint voltak hajdanában.

Ha épen semmi nemzeti kapcsok sem léteznének is a' szlávok közt, már közös szenvedéseik, és közös szolgai

helyzetüknek érzetei is elegendők lennének arra, hogy közöttök szoros kapcsok létezzenek.

Európának így kell a' szláv elemet tekinteni. Nem kell arra támaszkodni, hogy olly sokféle, különböző ágakra vannak osztva, mellyek néha alig hasonlitanak egymáshoz. Nem kell abban bizni, hogy a' szláv dialectusok olly eltérők, mikép egy nyelvvé többé nem is olvadhatnak össze. Nem kell annak sok erőt, és politikai súlyt adni, hogy a' szlávok összesen egy nyelven nem beszélhetnek.

A' nemzetiséget, nemzeti rokonságot, és kapcsokat nem csupán a' nyelv egysége teremti. A' közös szokások, erkölcsök, főkép pedig a' közös érzelmek, közös vágyak és czélok olly szilárd és felbonthatlan bástyává emelik a' népfajokat, mellyen az egy nyelvet beszélő nemzetnek ereje is könnyen megtörik.

A' szlávok, az igaz, sokféle nyelven beszélnek, de azért mind közös eredetűek, mind egy törzsökből származnak, és azért egymást mindnyájan rokonoknak tekintik.

És a' mi legfőbb, ugyan egy érzéssel, ugyanazon reményekkel is birnak, és azért olly szorosan állnak egymás mellett, hogy egymásért és, közös czéljaikért mindent képesek áldozni. És ezen összekapcsolt, egymást rokonoknak tartó szlávok mindnyájan a' muszka uralom felé vonzódnak, és itt központosulnak. Ennek hatalmáról, nagyságáról olly fellengző képzeleteik vannak mikép mind csak ezen kapocs után sóvárganak. Ezen eszmék a' szlávok erkölcsi erejét, nemzeti öntudatát felette emelik, és valamennyi ágakat szoros testé füzik össze. Igy erősödik a' szláv elem, és közelítetik a' szlávia eszméje.

A' szlávoknak muszkákkal való szoros kapcsolata kitünik, és előmozditatik a' nyelv viszonyai által is. A' m u s z k a n y e l v, melly a' papoknak, egyháznak is kizárólagos nyelve, haladott, és fentartotta eredeti erejét és sajátságait; mig ellenben a' nyugoti és délkeleti szlávok nyelve hanyatlott, gyengült, és majd egészen elsilányult. Ez okból a' nyugoti szlávok éjszak felé tekintenek, és segélyért oda fordul-

nak. A' csehek az eredeti, tiszta elemek feltalálásáért, hogy saját nyelvöket kifejthessék muszka földre siettek. Igy keletkezett a' legújabb inditvány, melly a' muszka nyelv elfogadását javalja.

Illyen azon rokonság, melly a' szlávok és muszkák között létezik; és azon újabb szükség, melly még szorosabbá teendi a' viszonos kötelékeket. A' muszka nyelv használata még nagyobbra emelendi a' czárnak szlávokra való befolyását, és a' közös érzelmek még magosabb fokra emeltetnek.

A' nyelv a' nemzetnek élete, Az fejezi ki a' nép érzelmeit, dicsőségét, és vágyait. Lehetetlen, hogy ezek a' közös nyelv folytán még inkább ne vitessenek azon központ felé, honnan folynak ki minden szláv működések.

És midőn a' nyugoti szlávok éjszak felé tekintenek, a' hatalom vágyai okvetlenül felébrednek kebleikben.

Ezen körülmények a' szlávok sokféle ágait összefüzik és szorosan összekapcsolják. A' szétszórt tagok általuk úgy össze vonatnak, hogy egy nagy egészt képeznek. Ezen egy testté való kifejlődés nevezetesen elömozdítatik az által, hogy a' szlávok mind összesen éjszakon keresik jövőjüket, mi által közöttük rokon érzelmek és vonzalmak fejlődnek ki. A' muszkát apjoknak — önmagukat pedig, kik ő általa tápláltatnak, 's tőle várják jövőjük biztositását, testvéreknek tekintik. Igy szünik meg a' szlávok szétszaggatottsága, 's igy múlnak el a' fajok köztti különbségek a' szellemi rokonulás és központositás által.

Azoknak, kik aggasztónak találják a' szláv törekvésecket olly módokrul kell gondoskodni, mellyek a' szabadság alapján szinte olly erős bástyát képezzenek ellenükben; mint a' milly erős bástyát emelnek a' szlávok szabadság vágyaikból, és hatalom utáni törekvéseikből.

Itt, hol szabadság kerestetik, hol a' szabadság elnem fojtható érzelmei működnek, olly elemek és eszközök, melylyek szolgaságon alapszanak, biztositékot a' szláv elem terjedése ellenében sohsem adhatnak. —

IX.

A' vallás jelentősége. Pétervári hatalom és szláv törekvések működése. Egymáshozi viszonyaik a' tett mezején. A' vallás mint eszköz az éjszaki hatalom nagyravágyó czéljaira. A' görög vallás, és papjai. A' görög egyház és pétervári hatalom köztti kapcsok. Ezen rokonság befolyása Görög ország és kelet viszonyaira. Mikép terjeszti a' czár a' görög egyházat?

A' leghatalmasabb eszköz, melly a' szláv törekvéseket előmozdítja a' vallásban rejlik, mellyet a' szláv nép nagy része követ.

A' görög nem egyesült egyház azon szirt, mellyre támaszkodik a' szláv propaganda, hogy hatalmát terjessze, és öregbítse.

Innen keletkezik azon roppant befolyás, mellyet a' pétervári cabinet a' szláv elemekre gyakorol. Innen ered leginkább azon hű ragaszkodás is, mellyet a' szlávok a' muszka czár irányában nyilvánítanak.

A' vallásos befolyás okozza leginkább, miszerint a' muszka czár a' szlávokat, mint eszközöket használja fel saját nagyravágyó czéljaira. Ezeknek azonban a' szlávok önkényt is engednek, mert saját vágyaik is összehangzanak a' czár czéljaival.

A' muszka czár európai hatalomra törekszik. Elakarja érni azt, hogy I. Péter végrendelete, és Napoleon jóslata teljesedésbe menjen. Különösen, 's mindenek előtt kelet felett igyekszik magának uralmat kivivni. A' szlávok is ugyan illy czélokra törekszenek. Hatalmasok, erősek, és uralkodók akarnak lenni, mint őseik valának.

A' muszka czár a' szláv elemet akarja felemelni, mert czéljait csak a' szlávokkal viheti ki. Neki a' szlávokra kell támaszkodni, hogy végczéljait kivihesse.

A' szlávok viszont azt hiszik, hogy ők csak az által lehetnek szabadok, és csak úgy emelkedhetnek uralomra, ha a' muszka czárhoz csatlakoznak, és az ő zászlai alatt fognak, ha kell harczolni is.

A' szlávok csak a' muszka hatalomba vélnek annyi erőt rejleni, melly képes lehessen őket vágyaik végpontjára, az önállásra, és hatalomra elvezetni. És csak a' muszka czárban tesznek fel olly rokon érzelmet, és összehangzó akaratot, melly kész legyen sorsukon segélleni, és jelen nem kedvező helyzetükön változást tenni.

Ezen viszonos kilátások, és egymásra való számítások, mellyek mindeniket a' másik előtt nélkülözhetlennek, és legszükségesebbnek állítják elő, erős és rendithetlen kapcsokat teremtettek a' szlávok és muszka czár között.

Ezen kapcsok okozzák, mikép mindketten ugyan egy eszközöket használnak, és ugyan azon az úton haladnak, — melly Európa nyugoti népeire veszélyes és aggasztó lehet. Mert azon hatalom, mellyre a' czár törekszik, és azon állás, mellyet a' szlávok elakarnak érni, ollyan lenne, melly mellett a' civilisált Európa szabadsága, szellemi élete, felvilágosodása sehogy sem maradhatna meg.

A' szlávok is, minthogy elnyomatva vannak, szabadságra törekszenek. Legfőbb vágyaik a' függetlenségben, szolgai bilincseik lerázásában központosulnak. De ezen szabadság az európai szabadságot megsemmisitené.

A' szlávok a' szabadsággal hatalmat is akarnak elérni. Ezen hatalomra pedig a' muszka segélyével törekszenek, mivel más módot, más eszközt czéljukhoz eljuthatni, nem ismernek. Már pedig a' muszka által eszközlendő hatalom egy olly zsarnoki, szolgai, barbár hatalom lenne, melly szükségkép elölné Európa szellemi szabad életét.

Ha a' szlávok azon hatalmat és önállást, mellyre törekszenek, elérnék, a' muszkának hatalmát tetemesen nevelnék, mert mind az, mit kivivnának, a' muszka nyereménye lenne, minthogy ennek segélyével, ennek vezetése alatt harczolnának. Ezen az összes szláv hatalom megnyerése folytán a'

muszka hatalom lenne az uralkodó Európában. Nem lenne akkor többé itt olly erő, melly a' muszka befolyást ellensúlyozhatná.

Minthogy pedig a' muszka hatalomnak elvei és törvényei a' zsarnokságot és szolgaságot hirdetik, ugyan ezen elvek lennének uralkodók egész Európában is, melly felett akkor a' szlávok segélyével egyedül a' muszka czár rendelkeznék. És igy semmisülhetne meg a' szabadság.

A' pétervári kormány a' sötétséget, vallásos vakbuzgalmat, egyházi türelmetlenséget, és a' szolgaságot képviseli. Nyugoti Európa pedig a' felvilágosodást, vallási, és politikai szabadságot.

Ha tehát a' muszka hatalom lenne túlnyomó, csak az ö elvei uralkodhatnának. És igy szoritatnának háttérbe a' polgári szabadságnak és felvilágosodásnak minden érdekei. Mert a' sötétség, és világosság egymás mellett nem uralkodhatnak.

A' szlávok azonban mind ezekkel úgy látszik jelenleg nem törödnek. Legközelebbi czéljok csak az, hogy szolgai bilincseiket, mellyeket idegen, nem szláv népségek raktak reájok, lerázhassák, és hatalomra emelkedhessenek. És csak ezen czélt tartván szem előtt mindegy nekik, bár ki által vezettessenek czéljukhoz, csakhogy oda eljuthassanak. Azért is szorosan ragaszkodnak a' pétervári hatalomhoz, mert ez igér és mutat nekik annyi tehetséget 's képességet, hogy vágyaik teljesitessenek.

És hogy ezen hitben szilárdul megmaradjanak, hogy mindig szorosabban simuljanak 's csatlakozzanak a' czárhoz, ez felhasznál minden eseményt, minden alkalmat, 's mindenféle csáb eszközöket.

Ezen eszközök közül arra, hogy a' szlávok legszorosb kapcsokkal szorítassanak az éjszaki óriás karjai közé, leghatalmasabb, legbefolyásossabb a' vallás, a' hitnek tanitásai, és érzelmei.

A' muszka birodalomban a' status vallás n. e. görög. Ugyan ezen hitet követik nagyobbrészt a' szlávok is. De eze-

ken kivül vannak több millió nem szlávok is, kik szinte ugyan azon görög egyházhoz tartoznak.

Mind ezeket ugyan azon egy vallás szent kötelékei fűzik össze, és így már ezen kötelékek is igen sok rokon érzelmeket, 's rokon vonzalmakat teremtenek közöttök.

Azok, kik egyforma vallásos szertartásokat követnek; kik az isten, lélek és ember felöl egyforma fogalmakat nyernek; kik az istent és szentjeit egyenlön tisztelik, imádják; azok ezen egyforma gondolkozást és érzést a' vallás bensö életéböl átviszik a' kül társalmi életbe is, mellyet amattól elválasztani és egyiknél is külön, másiknál is külön érzelmekre osztályozni soha sem lehet — és itt a' kül életben az állományi dolgok felöl is egyenlön fognak érezni, és gondolkodni. —

Söt nemcsak egyformán gondolkoznak, hanem azon érzelmeiket, mellyekkel a' vallás tárgyait karolják fel, át viszik a' polgári életbe, és ennek tárgyait, viszonyait 's kötelességeit is ugyan azon érzelmek és elvek szerint fogják tekinteni.

Innen van, mikép a' n. e. görög hitűek a' felsöbbség, hatalom, uralkodók és elöljárók iránt szolgaí húnyászkodással és alárendeltséggel viseltetnek; mert vallásuk épen illy alázatos, mindent mélyen tisztelö érzelmeket tanít. A' görög vallásnak fö jelleme a' vakbuzgóság, korlátlan engedelmesség. És így azok, kik illy bensö érzelmeket szívnak kebleikbe, ugyanazokat megtartják felsöbbeik irányában minden életviszonyoknál.

És ezen görög egyháznak, melly határtalan hódolatot, és tiszteletet csepegtet hívei kebelébe, legföbb feje, védje, és istápja a' muszka czár.

Ez tehát el is követ mindent, hogy ezen czéljaira felette alkalmas vallást minél inkább elterjeszthesse. A' görög egyház az államtól sohsem volt elkülönözve, ellentétben egymással soha sem állottak, mindig ugyan egy elvekböl indultak ki. Mert a' czár az egyházat is képviselvén, ez egészen beolvadt az államba, és magát egészen alávetette a' világi hatalomnak. Innen a' vallásnak más iránya, törekvése sohasem

volt, mint az, mellyet az állam adott eleibe. Innen ezen szoros összefüggésnél fogva azon kötelességeket, mellyeket az állam tűzött ki a' polgároknak, azokat az egyház még szigorúbb parancsokká változtatta a' vallás ereje által. A' száraz kötelesség érzetéhez a' bensö meggyözödés, a' kebel vallásos érzelmei is járulnak. És igy nem lehet csudálni, ha ezen vallásos befolyás folytán minden görög hitűek, szlávok és nem szlávok olly nagy alárendeltségben és engedelmességi készségben állanak a' czár, mint egyházi fönökük irányában.

Más vallás felekezeteknél az egyház elvan különözve az államtól, külön testületet formálnak egymás irányában. Mindkettönek külön iránya, rendeltetése, és külön törvényei vannak. Innen sokszor megtörténik, hogy egymással ellenkezésbe jönnek. Megtörténik tehát, hogy az egyház helyeslését, megerösitését megtagadja, vagy nem adja meg azon kötelességektől, mellyeket a' status tűzött ki. Illy kötelességek, mellyek a' vallás érzelmei és parancsai által nem erösitetnek, soha sem fognak olly engedelmességre találni, mintha azokat a' polgárok hitök sugallatából is ösztönöztetnének teljesitetni. És ezen eltérés azt okozza, hogy a' status parancsai általában sokat vesztenek erejokben és eredményeikben.

Ez a' görög egyházban soha sem jöhet elö. Ez, és a' status ugyan egyek 's azért mindig egy úton járnak. Azért is az ide tartozó hivek a' Pétervárról jövö felhivásokat, terveket és bármilly szándékot egész áhitattal fogadják, mert mind azokat úgy tekintik, mint a' mellyeket az egyház parancsai is követelik, mellynek a' czár feje, és képviselöje. Maga a' vallás követeli hogy neki, ha bár más statusban élnek is, engedelmeskedjenek, mert egyházuknak fönöke.

A' görög vallás rendkivüli tiszteletes és áhitatos hódolatot tanít és csepegtet hivei kebelébe minden egyházi elöjáró, de legfökép az egyház feje iránt. Minthogy az állam és egyház egymásba olvadtak; minthogy az egyház elkülönözött, kitünöbb, felemelkedettebb állással nem bir, a' legföbb tisztelet és hódolat az egyházat vezetö czár személyében központosul. Ez iránt tehát határtalan a' legalázatosabb tisztelet.

Ezt tanitja a' vallás, és ezt hirdeti az egyház századok óta. Azért is a' czár iránt nem csak muszka alattvalói, hanem a' keleten, vagy máshol lakó n. e. görögök is rendkivüli hódolattal viseltetnek. A' czár minden görög hitüek előtt, bár melly status polgári legyenek, rendkivüli tisztelet tárgya. Iránta mindenütt hő buzgalommal viseltetnek, az egyházakban köz imákat mondanak el érette, és felőle minden alkalommal különös ajtatos érzelemmel emlékeznek. És ez így van hazánkban lakó n. e. görögöknél is.

És mivel a' czár vallásuk képviselője, és mivel őt mindenek felett tisztelik, és szemeik előtt mint legelső és legfőbb teremtés tünik fel, kebleik vágyait, és reményeit is csak feléje intézik. Ki is birhatná és nyerhetné el jobban ezen érzelmeket mint az, kit leghatalmasabbnak tekintenek, és a' kit a' vallás maga is az érzelmek és vágyak középpontjává tett? Innen van, mikép a' görög hitüek ha üldöztetnek, ha elnyomatva szenvednek, ha kegyetlenkednek rajtok, segélyt és jobbulást egyedül csak a' czártól várnak. Innen van, mikép szabadság és önálló hatalom után vágyakodván azt hiszik, hogy ezen szabadság vágyaikat csak a' czár valósíthatja. És már ezen indok folytán is nem természetes-e, hogy minden n. e. görögök különös áhitattal és tisztelettel viseltessenek a' czár iránt?

Ebben pedig annál inkább megerősitettnek, mivel tudják, mikép vágyaik és reményeik valósitására keleten már igen sokat tett a' muszka czár. Ez a' keleti rokon vallású népeknek tettleg bebizonyitotta, hogy a' görög egyháznak, melly keleten temérdek üldözésnek és elnyomatásnak volt kitéve, valódi pártfogója; hogy mint illyen segélleni akar rajtok; és hogy határozott szándoka van őket fel is szabaditani a' török járom alól.

Erre számos tetteket mutatnak a' történeti lapok, melylyek a' keleti, és máshol lakó görög hitüek előtt igen is ismeretesek. Igy a' Görögök és Szerbek felszabaditását, szabadság harczaiknak elősegéllését egyedül a' czárnak tulajdonitják. Ő eszközlött kedvezőbb állást Moldva — Oláh feje-

delemségeknek. És ő nyert a' görög egyház számára a' török birodalomban számos kedvezményeket és jogokat.

Midőn mindezeket a' szlávok látják, természetes, hogy a' jövő reményeit is csak benne helyheztetik. És a' pópák erélyesen fel is használják azon példákat, hogy elhitessék a' néppel, mikép rajta csak a' muszka képes, és akar segélleni.

A' szláv propaganda működéseit, és az éjszakkali rokonulást felette előmozdítja a' görög vallásnak egy más tulajdona is. Ez abban áll, miszerint a' görög egyház egészen a' sötétségnek és szellemi tespedésnek képviselője. Századokon keresztül ugyanegy állapotban maradt. A' szellemnek minden működése, minden öngondolkozás, szóval az egész értelmiség és észbeli közremunkálás kivan belőle zárva. Igy a' felvilágosodástól szellemi kifejlődéstől egészen elmaradt. Megtartotta századokon át ugyanazon tanitásokat, mellyek csupán csak böjtöt, imákat, buzgólkodást, és korlátlan felsőbbségi engedelmességet tanítanak. Törvényein, mellyek az egyházban csak engedelmes szolgákat és parancsolókat ismernek, soha sem tett változtatást. Szelleme soha sem irányoztatott a' lélek felemelkedésére, és az élet, társalmi cselekedetek nemesitésére, a' polgári viszonyok tökéletesitésére; hanem csak az egyházi szigorú fegyelem megtartására, túlfeszitett buzgólkodásra, és az öngondolkozás elfojtására. A' haladás 's javitásnak semmi nyomai — az ünnepek és böjtök sokasága, és azoknak szigora még mindig meg van. Irásmódjok még most is különböző a' müvelt Európa betüitől.

Igy ezen nép kebelében a' szabadság és öntudat minden érzelmei elölettek. Azoknak helyét egészen a' szolgaság az öngondolkozásnak kizárása, a' lélek és szellemnek feláldozása váltotta fel. A' lélek és ész nem tud tovább felemelkedni a' szolgai engedelmességnél és az egyház parancsainak betü szerinti megtartásánál. És azért ezen nép előtt legnagyobb hatással van a' hatalom eszméje, melly egyedül bir előtte dicsőséggel, és nagyszerüséggel. A' vallás nem cse-

pegtet kebleikbe más érzést, mint egyedül csak az isteni hatalom iránti vakbuzgó hódolatot — és azért csak a' hatalmat, a' nagy, magas erőt tisztelik és imádják. A' hatalom eszméje azon irány elv, melly minden viszonyaik, és tetteik felett uralkodik. És így a' társalmi kül életben is csak a' hatalom eszméje képes őket felingerleni, felbuzditani, és hódolatra birni. Mig más népek a' szabadság, népjogok, és függetlenség szent érdekei által hevitetnek és ösztönöztetnek tettekre és önfeláldozásra; addig a' görög egyház hiveit csak a' hatalom és elterjedett nagyság fogalma képes fellelkesiteni.

Nem képesek a' szabadság eszméjeig felemelkedni azért sem, mert az egyházi tanok és szokások folytán túlságos sötétségben és bigótságban neveltetvén fel, minden felvilágosodástól és szellemi képzettségtől elmaradnak. Megszokják a' hatalom korlátlan tiszteletét, a' határtalan engedelmességet, mellyet az egyház követel; és azért félre tesznek minden öngondolkozást, minden észbeli vizsgálatot, fejtegetést, melly által az ész kifejtetik, a' szellem felemelkedik, és a' felvilágosodás elterjesztetik. Ők az egyház szigorú fegyelme folytán lemondanak egészen az ész működéséről, és így sötétségben, homályban maradnak.

És ezek azon tulajdonok, mellyek olly sok szerencsével terjesztik az éjszaki hatalomnek befolyását. A' görög hitüek csak a' hatalmat félik és tisztelik, csak ez bir reájok tenni hatást; és azért kizárólag ragaszkodnak a' pétervári uralomhoz, melly ő előttük legnagyobb hatalom. Más részt csak engedelmeskedni tanulván, a' szabadságot és önállást nem ismerik; és azért legalkalmasabbak azon szolgaságra, mellyet az éjszaki hatalom kiván. És nagyobb sötétségben és vakságban tartatnak a' vallás által, minthogy csak némi idegenkedést is tudnának érezni a' zsarnokság és szolgai alárendeltség iránt.

Ezen sötétséget felette előmozdítja a' görög clerus jelleme is. Ennek kiképzése, müveltségi kifejlődése igen hátra van. Semmi gond sem fordítatik arra hogy szellemileg, tudományosan képeztessenek ki, hanem csakhogy az egyházi szo-

kásokat, szertartásokat ismerjék. És főpapjaik különösen a' legtudatlanabb, és szellemileg leghátramaradottabb egyénekből állanak. Nincsen semmi müveltségjök, semmi szellemi kifejlődöttségük — semmit sem tudnak egyebet az egyházi szabályoknál. És illy emberek vezetése alatt áll a' görög vallású nép. És azért nem lehet csudálni, hogy maga a' nép is elhagyatott tespedésben, vakságban, és tudatlanságban él, mert ennél tovább papjaik 's különösen a' bigót, vakbuzgó szerzetesekből választott főpapjaik sem emelkedhettek. Nem ügyelnek ezek semmire, csak az egyházi fegyelem szigorú fentartására — előttök csak a' böjtök, imák és ünnepek szigorú megtartása képezi az élet legfőbb kötelességeit. Igy terjesztetik el azon sötétség, melly a' pétervári uralomnak egyik fő elve, mert nélküle nem tarthatná népeit bilincsekben; és nélküle nem nyerhetné meg és nem birhatná a' szlávok vonzalmát sem. A' görög vallás sötétsége, hiveinek vakbuzgó engedelmeskedése, és hatalom iránti szolgai tisztelete mind arra dolgoznak, hogy a' pétervári hatalom befolyása terjesztessék, hogy kivált a' délkeleti népségeket kizárólag használhassa. A' görög vallás vakbuzgó tanaiban és sötét szellemében fekszenek azon alapok, mellyekre fekteti befolyását az éjszaki hatalom.

A' pópák a' pétervári hatalom czéljainak elősegéllésére, és az összes szláv elem összetartására igen hatalmas eszközök. Valamint a' status, úgy az egyház is tökéletes autocratian alapszik, és igy a' pópák a' czár iránt mint status és egyház, vagy máshol csak mint egyház főnök iránt is határtalan hódolattal viseltetnek. Ok annak mindenben legalázatosb, legengedelmesb szolgái — akaratja olly parancs, mellyet minden megfontolás nélkül vakon végrehajtanak. És ezen pópák viszont a' nép előtt rendkivüli tiszteletben állanak. Azon vakbuzgósággal tekintik őket, a' mellyet a' vallásból merítenek. És igy nekik felette könnyü a' görög hitü népeket rendítlenül megtartani a' czár iránti hódolatban. Ez azon kapocs, melly minden államban fenáll a' czár és görögök között.

És illy példák, illy közbenjárók által nem nehéz meg-

érteni, mikép a' görög vallásbeli népek ugyan azon korlátlan hittel, és vakbuzgósággal tisztelik 's majdnem imádják a' muszka czárt, egyházuk és népségjök egyetlen pártfogóját — a' milly korlátlan hittel és áhitattal viseltetnek egyházuk tárgyai iránt. Mert azon segélyt, mellyért a' hittanitásai szerint imádkoznak, és a' mellyet testi, lelki boldogitásukra az egyház igér nekik, csak a' muszka czár törekszik életbe léptetni.

Innen van, mikép a' görög egyház népeinél egy más idegen hitű nemzet és hatalom sem nyerhetett befolyást. Mert egyiket sem erősité és segéllé a' vallásnak hite, buzgalma, és parancsai. Mert az egyház a' kebel legelső és leggyöngédebb érzelmeit a' kisded kortól kezdve az egyházi főnök felé vezette.

Azért történt az, mikép az angol diplomatia Görög országban befolyást nem szerezhetett magának. Azon segély, mellyet az angol nemzet és Canning a' görög szabadság kivivására nyujtottak nem bir olly hatással, mint a' vallás rokonsága. Bár mennyit törekedett is a' britt kormány, hogy ezen a' keleten igen fontos hely és nép ragaszkodását megnyerhesse; ezt soha sem volt még képes Pétervár befolyásától elragadni, melly befolyás vallásos érzelmeken és hitbeli meggyőződésen alapszik.

Azért tapasztaljuk azt is, hogy a' pétervári cabinet legnagyobb befolyással bir a' keleti tartományokban is. Ezek kizárólag feléje vonzódnak, és hozzá ragaszkodnak. Ha a' keleti kérdés a' megoldás tettleges mezejére kerülend, a' czár bizton számithat a' porta alatt lakó keresztényekre, kik legnagyobb részt a' görög egyháznak hivei. Legalább mind addig, mig keleten nem lesznek a' népeknek olly életbe vágó érdekeik, mellyek a' vallásos hódolatot felejtessék, és alárendelt érzelemmé tegyék, csak egyedül a' czár foghat vonzalmaik és tetteik felett rendelkezhetni. Valljon lehet-e illy érdekeket még felkölteni a' keleti népek kebelében; és valljon jövend-e kelet olly átalakitás alá, melly azon érdekeket magához csatolja, a' jövő kérdései közé tartozik, mellyeket azon veszély elháritására, melly a' szláv-muszka törekvések

elterjedése, és öszhangzása miatt fenyeget, mielőbb megoldani igen sürgető szükség lenne.

Midőn illy erőt, illy hatalmas eszközt talál a' pétervári hatalom a' görög egyházban, melly tiszteletét vakbuzgóságig terjeszti, és hozzája szoros kapcsokkal füzi keletnek minden népeit, ollyanokat is, mellyek a' szlávokhoz nem tartoznak — igen természetes, ha azt mindenkép terjeszteni iparkodik. E' czélra sok mindenféle eszközöket és intézkedéseket láttunk alkalmaztatni.

Igy magát a' tanitási rendszert úgy alkalmazza, és készíti, hogy állala a' görög egyház hivei szaporitassanak. Különösen az elemi iskolák a' papok kezelése alatt keletkeznek, és papok felügyelete alatt állanak. Igy egészen a' görög egyház befolyásának vannak kitéve minden iskolai intézetek. Tanitókat, felügyelőket a' kormány a' görög egyházból választ, a' görög egyházhoz közeledő községeket iskolákkal látja el, és a' tanitási könyveket a' görög vallás szerint szerkezteti.

Segélyt egyházi személyek, vagy a' nép vallásbeli tárgyakra csak azon feltétel alatt kapnak ha a' görög vallást elfogadják. Ha a' nem görög egyházak össze roskadnak, vagy dőledeznek, úgy javítatnak ki, vagy épitetnek fel, hogy belsejök egészen a' görög szertartásokhoz legyen alkalmazva, hogy a' hivek más szertartást ne követelhessenek.

Vannak egyházi téritők, kik lengyel országban, keleten, és a' muszka tartományokban szerte kóborognak, hogy mindenféle ámitásokkal, csábokkal, de sokszor fenyegetésekkel is hiveket szerezzenek a' görög egyháznak.

Illy működés eredménye volt az, mikép egy pár év előtt 200 ezer egyesült görög hagyta el a' katholikai egyházat, és tért át a' görőghöz. És illy áttéréseket minden év mutat elő. Ezen áttérések legtöbbnyire kényszeritésből erednek, mellynek legfőkép a' papok vannak kitéve, kik ha nem hajlandók a' község elcsábitását eszközleni — fenyegetésekkel, és büntetésekkel térítetnek, 's utóljára Siberiába vitetnek. Illy szerencsétlenek évenkint számosan vándorlanak számkivetésbe, legtöbben hogy még az útban meghaljanak.

Kényszerítetnek sokszor petitiók aláírására is, mellyekben segélyt kérnek, és engedelmet arra, hogy a' görög egyházhoz áttérhessenek.

Az egész muszka törvényhozás is olly szellemben alkottatik, hogy a' görög egyház terjesztése előmozdítassék. Illyen különösen Miklós czárnak azon törvénye, melly a' vegyes házasságokról hozattatott. Ez azt rendeli, hogy a' vegyes házasságból származott minden nembeli gyermekek vallás különbség nélkül az orosz-görög egyházhoz tartozzanak.

Mind ezekből egyszersmind az is következik, hogy a' nem görög egyháznak hivei mind inkább fogynak. 1848-ban azoknak száma, kik nem tartoznak az orosz-görög valláshoz, már alig tett 8 milliót. Itt a' katholikusok sorsa tehát jóformán hasonló ahhoz, melly chinában jut számokra. Itt is annyira fogynak az üldözések és kegyetlenkedések miatt a' keresztények, hogy jelenleg alig tesznek néhány ezeret. És valamint Chinában jelenleg, úgy muszka országban is az most a' fő törekvés, hogy lassankint egészen kivesszenek. Azt említenem sem kell, mikép a' czár minden tartományaiban, és így Lengyel honban is egyenlőn használtatnak az elősorolt eszközök a' görög vallás terjesztésére. Emlékezhetünk még az apáczák borzasztó történetére. Illy jelenetek a' vallás terjesztésénél mindennapiak.

És ezen így terjesztett vallás az, melly a' szláv törekvéseknek egyik leghatalmasabb eszköze. Mert ez kapcsolja legbensőbben a' szlávokat azon éjszaki hatalomhoz, mellytől várnak segélyt igájok lerázására, mellynek vallásos akaratában helyheztetik minden reményeiket. Ezen vallás fűzi összsze szorosan a' szlávokat egymás között is a' hitnek közös érzelmei, és vonzalmai által. Végre ez azon kapocs, melly számos nem szláv népeket is a' szláv ügyhöz, czélokhoz, és várakozáshoz csatol.

És így méltán mondhatjuk, hogy a' szláv-muszka törekvések előmozditásának egy hatalmas eszköze a' vallás, melly azon czélokra a' népeket összefűzi, és az érzelmeket 's minden utakat előkészíti.

X.

A' szláv erők és törekvéseik köztti összehangzás. Szláv törekvések czélja. A' szlávok vágyai. Egyesülési törekvéseik. Horvát hirlapok és egy szláv bál Zágrábban. A' délkeleti szlávok köztti közeledések. Idegen népfajoktól való elkülönzés. Illy törekvéseik az osztrák birodalomban. Azon czél, mellyet az által elérni akarnak.

Már azon megállapodott helyzet is, mellyben jelenleg a' szlávok léteznek, legkomolyabb figyelemre méltó; mert már ezen helyzet olly erőt és hatalmat ád a' szláv népségeknek, melly a' nyugot nemzeteire veszélyes lehet.

A' szlávok egy olly térséget foglalnak el, millyennel egy más népfaj sem bir. A' muszkák földén egy olly roppant birodalommal birnak, melly legnagyobb egész Európában. Söt a' szlávok ezen birodalma, kivévén a' Chinait, legnagyobb egész földünkön.

Mennyi kincs, milly sok érték fekszik e' roppant terjedelmü térségen, és milly sok természeti erőket rejt az kebelében. Milly nagy munkálatok, milly előre láthatlan nagy eredmények keletkezhetnek annyi erők és tehetségek özönéből.

És e' tér mérhetlenségéhez hasonló nagyságban, és kiterjedésben a' szláv népiség is. A' mint azon tér, mellyet a' szlávok a' muszka földön, és Európa más vidékein birnak, úgy népségük száma is legnagyobb Európában.

Mennyi kéz, milly sok erő és tehetségek találhatók ismét illy roppant népsépnél. Milly nagy hatalom fekszik ezekben, és mennyivel nagyobbat lehetnek még képesek kivívni.

És ezen hatalmas állásnak, mellyel a' szlávok birnak, tökéletesen megfelelnek nagyszerű terveik, és törekvéseik is. A' szláv nép terjedtségét mindenfelé láthatni, és hasonlóan

mindenütt láthatjuk vakbuzgó mozgalmaikat is, mellyek arra czéloznak, hogy hatalmukat még tovább terjesszék, hogy mindenütt önállásra és függetlenségre emelkedjenek, hogy idegen nemzetiségek alárendeltjei sehol sem maradjanak, hogy így minél több tért foglaljanak el magoknak.

Ezen törekvések Európa minden részeiben láthatók. Német ország belsejében, a' cseh földön épen olly hévvel buzganak, és működnek a' szlávok, mint délkeleten a' ráczok, szerbek stb. Posenben nem kevesebb az idegen német elem elleni gyülölség, és türelmetlenség, mint Stíria és Karinthiában a' szlovénok közt.

A' szlávok közt mindenütt, magyar ország felső vidékein, Horvát országban, Morvában, és Török földön, szóval mindenütt ugyan egy reményt és vágyat találunk egy olly jövő felé, melly őket az idegen nemzetiség jármától felszabadítva, hatalomra; és uralkodásra emelje.

És Európa nem talál ezekben elegendő okot az aggodalomra? Nem látják át, mikép ezen szláv törekvések halálos veszélyt hozhatnak a' többi nemzetekre? Nem tudják azt, mikép a' szlávok törekvései nem csupán önálló nemzetiséget keresnek, hanem hatalmat is, mellyet Európában gyakorolhassanak?

Illy szláv hatalom, mellynek alapja a' pétervári zsarnok önkény leend, eltörülendi-e Európa felvilágosodott szabad szellemi életét? Vagy azon roppant tér és nép erő mellett, mellyel a' szlávok jelenleg is birnak, és ama végnélküli törekvéseik és vakbuzgó vágyaik mellett, mellyek a' birt nép erőt még magasb fokra emelik, épen teljes lehetetlenség lenne-e a' szláv elem uralmának kivivása, ha Európa többi népei tunyán, és zsebbe dugott kezekkel nézendik ezen dolgok kifejlődését?

Egy nagy általános ‚Slavia' iránt, a' mint arról I. Péter és Napoleon emlékezének, nincsenek ugyan a' szláv népek még egészen tisztában. Ezen nagy eszme a' tömeg rétegeit még át nem hatotta. De annyi bizonyos, mikép minden szláv népfajoknál elvan terjedve azon vágy és törekvés, hogy sa-

ját nemzetiségjöket az idegen bilincsek alól felszabaditsák, és hatalomra emeljék. Ezen czélt ismerik minden szlávok, illy sóhajokkal mindenütt telvék kebleik.

Ezen öntudat, és általánosan elterjedt törekvésből következik a' szlávoknak azon buzgalma is, mellyel arra dolgoznak különbféle vidékeken, hogy egymás közt egyesüljenek, és szétszórt részeiket összekapcsolják. Mindenfelé látjuk nyomait ezen egyesülési vágy 's törekvésnek. Mindenütt, hol kell, arra dolgoznak nyiltan, vagy rejtélyben, hogy a' szláv elemeket összébb vonják, és szorosabb kapcsokkal fűzzék eggyüvé.

Ezen egyesülési törekvést legjobban tapasztalhatni a' dél-keleti részeken. Horvát országban a' zágrábi újságok, különösen a' „Danica Ilyrs" régóta ernyedetlen buzgalommal arra dolgoztak számtalan proclamatiók és czikkekben, hogy a' délkeleti szlávok eggyesüljenek.

Illy szellemben tartatott az 1840-ki télen Zágrábban egy szláv bál, mellyben a' nők kebleikre csillagot tüztek, mellynek ágaira a' déli szláv népfajok: Dalmaták, croaták, horvátok, montenegroiak, bácsiak, bánátiak, tótok, bulgárok, szerbek voltak felírva. A' csillag közepén pedig e' szavak voltak olvashatók: Isten segéljen eggyesülésre.

Az osztrák birodalommal határos déli részeken a' szláv propaganda mindent felhasznál, hogy az itteni, 's leginkább török földön lakó szláv népségek egyesítessenek. Szellemben, és lélekben tökéletesen egyesültek is, melly egyesülést és kapcsokat a' görög vallás közös kapcsai még erősebbé és láthatóbbá teszik.

Ezen egyesülési törekvésnek és propagandának szüleménye volt a' legújabb joniai lázadás is. Az angol protectoratus alatt létező görög joniaiak felkeltek azon titkos szándékkal, hogy Görög országgal eggyesülhessenek. Ez lenne alapja az összes görög nép összekapcsolásának, és egy nagyobb görög országgá való átalakitásának. Ide tartoznak a' bosniai, albani, és montenegrói zendülések is.

De nem csak dél-keleten, hanem nyugoton is feltalál-

juk a' szlávoknak egység utáni törekvéseit. Itt ezen egységi törekvéseknek tárgya és központja a' muszka birodalom. Minthogy ezt tartják leghatalmasabbnak, minthogy ettől feltételezik jövőjüket, mindnyájan véle egy testté kivánnak válni. A' hatalom fogalmának roppant vonzó ereje van — és ez tető pontra hág, ha tényekkel is nyilvánitatik. A' nyugoti szlávoknak pedig lehetett elég alkalmuk azt látni, milly nagy befolyást gyakorol a' muszka czár nyugoti Európának minden ügyeiben. A' legújabb magyar forradalom ellen tett interventio is egy tény, melly a' szlávoknak éjszak felé való vonzalmát és ragaszkodását, 's így az egyesülési törekvést is tetemesen emelte. Ezen tények, mellyek az éjszaki szláv hatalom nagyságát hirdetik, mind annyi okok és ingerek, hogy valamennyi szlávok feléje siessenek, és vágyakodjanak egy illy magas hatalommal egyesülni.

Ezen egyesülés utáni törekvés idézi elő a' szlávoknak azon szorgalmát is, melly szerint a' hol csak lehet elkülönzött testületeket akarnak képezni.

Innen eredt a' szláv propaganda által élesztve, és támogatva azon vakbuzgalom, mellyel már hosszas idők óta a' horvátok Magyar országtól egy egészen külön tartományt kivántak alkotni. Illy törekvéseket nyilvánitottak a' szlávok a' magyar forradalom alatt kiadott osztrák birodalmi charta szerkezeténél is. A' szerbek külön voyvodinát, a' slovákok külön szláv tartományt, 's horvát-slavoniták is külön országot követeltek. A' csehek pedig morvát és síléziát törekedtek magokhoz csatolni, és így önálló birodalmi országot képezni.

Ezen törekvésekkel magokat elkülönözni, és egyesiteni mindig karöltve jár azon czél és siker is, hogy magokat a' szlávok mind inkább terjesszék, az idegen népségeket pedig kiszoritsák. Mert a' népiségek összekeverve lévén, sehol sem egyesülhetnek újonnan át, többi nemzetiségek kárositása nélkül. Csak illy kárositás és háttérbe szoritás mellett volt lehető az is, mikép a' szerbek és csehek önállóbb és biztosabb állást vívtak ki magoknak.

És ezen törekvések, mellyeket a' szlávok részéről

nemzetiségjök és hatalmuk terjesztésére mindenütt láthatni; különösen pedig szilárd és buzgó küzdéseik magokat központositani, és külön szakasztani egyenesen a' nagy slavia valósitása felé vezetnek. Illy törekvések egyenesen egy nagy szláv uralom előállításának eszközei; az eredmény sem lehet tehát egyéb, mint a' szláv uralkodás.

Mert minél inkább egyesülnek a' szlávok, annál jobban megközeletik az egységet, és ez által a' közös szláv uralkodást. És minél inkább elszakadnak az idegen nemzetektől, annál közelebb jutnak éjszakhoz. A' szláv egyesülés és elkülönzés önmagában nem annyira aggályos, mint az által, hogy elkülönözve annál inkább kivannak téve a' pétervári befolyásnak. Midőn eldobják magoktól az idegen népiségeket, akkor, hogy erővel és anyagi képességgel birjanak magas czéljaik kivitelére, a' muszka hatalommal rokonulnak. Különben is a' szlávok csak Pétervár felé küldözik vágyaik 's reményeiket; annál korlátlanabbul tehetik azt, ha nagyobb önállással birnak.

Az elkülönzés és egyesülés tehát a' szlávokat Pétervár karjai közé dobja, és így elömozdítja a' muszka czár alatt állítandó nagy európai szláv birodalom keletkezését.

Nem elegendő ez az aggodalomra, és óvakodásra?

XI.

A' szláv törekvések jelleme az elnemzetesitési kisérletek irányában. A' csehek újabbkori mozgalmaik. Közttök 's a' németek köztti ellenszenvek. Palacki terve. Jelen működéseik. A' porosz beolvasztási kisérlet Posenben. A' felébredt nemzetiség ellenműködése. Szláv propaganda a' lengyelek közt. Horvát-Magyar küzdelmek. Szláv elkülönzés eredménye. Anti-szláv kisérletek meghiúsulta.

A szlávok törekvései nemzeti önállást kivivni, és magokat idegen elnyomoik fölé emelni, általánosak mindenütt. Ök mindenütt egyenlön érezik, mikép jelen politikai állásuk távolról sem felel meg magas vágyaiknak, és igényeiknek. És mindenfelé nyilvánitják is, mikép ezen elnyomott, méltóság nélküli állapotban maradni nem akarnak.

Ezen szláv törekvések azonban sokkal magasb fokon állnak ott, hol ellentállásra találnak. Illy helyeken kettözött buzgalommal működnek azon, hogy a' nemzetiségjöket fenyegető végveszélyt elhárítsák, és öseik emlékeit, erkölcseit és hangjait megmentsék.

Igy állanak nevezetesen a' szlávok Cseh országban. A' cseh nép hün ápolt ősi emlékekkel, és nyelvvel bir. Az ezelötti osztrák kormány azonban azt régóta megsemmisiteni törekedett — a' mint ugyan erre törekedett a' magyar nemzetiség irányában is. Az osztrák status férfiak a' birodalom ercjét, és biztosságát abban keresték, hogy a' külön nemzetiségeket az egy németbe akarták felolvasztani. Egy népet ugyan azon szokásokkal, és nyelvvel akartak látni az egész birodalomban.

Ezen elvek után cseh országban a' német átolvasztás gyarmatok, gyár telepek és német közigazgatás által neve-

zetes haladást tett. Már több kerületek elnémetesedtek, és több vidékek majdnem egészen németek lettek.

Az újabb időkben azonban hatalmasan felébredt a' nemzeti öntudat. A' csehek látva világosan azon veszélyt, melly nemzetiségjöket enyészettel fenyegeti; látva a' zord halált, melly más országokban hasonló utakon egész népfajokat eltörlött, minden erejöket, minden tehetségeiket felzaklatták, hogy szláv népiségjöket megmenthessék.

Ezen idők után folytonos izgatottság uralkodott a' csehek közt, nemzetiségjöket fenyegető veszély öntudata következtében. És ahhoz rendkivüli buzgalom járult, mellyel nemzeti nyelvöket, szokásaikat kezdék ápolni.

Azok, kik a' szellemi életet képviselék és vezeték, valamint azok, kik a' nép bizalmát birták, rendkivüli lelkesedéssel működtek az irodalomban, hogy a' nyelvet kimüveljék, és a' népet nemzeti érdekeik felöl felvilágositsák.

Ezen események folytán hideg és visszavonuló tartózkodás lépett a' kormányilag pártolt németek, és a' nemzetiségért buzgó csehek közé. A' népben egészen felébredt a' nemzeti méltóság érzelme, és ennélfogva ellenséges szemekkel néztek azokra, kik azt sirba temetni akarják.

Irodalmuk ezen újabb években rendkivüli haladást tön. A' tudományok minden ágai kifejlödésnek indultak. És a' cseh nyelv müveltebb alakot, és finomabb hangokat nyervén, a' magasb körökbe is bebocsájtatott és hő pártolásra talált.

Ezen nemzetiséget ápoló törekvéseknek fényes sikere mutatkozott az 1848-ki német birodalmi parliamentre rendelt követ választásoknál. A' cseh nép hangosan nyilvánitá ellenszenvét olly választás ellen, melly a' német elembe való beolvadását jelentené, és eszközlené.

Az 1849-ki mart. 4-ki octroyalt charta kimondá a' nemzetek egyenjogúságát. Ezt most a' csehek valódi értelemben akarnák életbe léptetni, az egyenjogúságot mint önálló nemzet követelvén magoknak, mert az csak így birhat politikai érdekkel és jelentőséggel.

Innen ered Palackinak foederatismust tárgyazó terve,

melly nem más, mint a' cseh népfajt az egyenjogúság értelmében külön választani az idegen nemzetiségektől, és illy elkülönzött állásban nem fölibök, de nem is alájok, hanem melléjök rendelni.

Az 1848-ki forradalom, és mart. 4-ki charta után a' csehek önállás utáni törekvéseik kétszerezve vannak. Több társulatok léteznek, mellyek illy czélra dolgoznak. Tudomásra jött, mikép titkos bizottmányok is működnek. Illy működés és befolyás szüleménye az ‚Union' czimű politikai lap is.

Jelen napjainkban egészen az ingerültségig emelkedett a' cseheknek azon vágya, és törekvése, hogy az idegen német uralom alól egészen felszabadítsák magokat és nemzetiségjöket. Ezen törekvés, európai érdekek szempontjából tekintve a' mennyiben gyöngiteni igyekszik a' nyugoti népfajok erejét, épen úgy emelendi a' nagy szláv család szám erejét, és politikai hatalmát.

Illy heves küzdelemre az idegen elem irányában a' szláv népiség részéről találunk a' porosz földön is. Posen herczegség egy szláv-lengyel tartomány, a' lengyel forradalom legyöztével porosz uralom alá került, egészen német népfajok közé. És a' porosz király is meg akarta azt kisérteni, hogy a' szláv elemet melly birodalmának legnagyobb részében szét van terjedve, beolvaszthatná a' német elem közé.

Milly idegenséggel fogadta ezt a' lengyel népiség, és milly gonddal iparkodik megőrzeni nemzetiségét, és kifejteni önállását, világosan kitünik a' legújabb eseményekből.

A' porosz király a' szorosb német szövetség létrehozatala tekintetéből Erfurtba parliament össze hivását rendelé el, és minden tartományaiban követ választásokat tüzött ki. A' poseni nép saját részéről közakarattal ellene nyilatkozott, meghagyván berlini megbizottjainak, hogy a' lengyel népnek a' német birodalomba czélozott bekebelczése iránt ünnepélyes óvást tegyenek.

Itt e' részeken is annyira emelkedett, főkép az ellenzés által a' szláv törekvések hatalma és befolyása, miszerint e-

gyedül csak arra lehet számitani, hogy a' szláv népfaj különválva erős, szilárd testté fog átalakulni.

Az európai hatalmasságok szükkeblü politikájok miatt elmulasztották, elmellözték Lengyel ország visszaállitását, és ezzel elmellözték felállitani a' nagy szláv-muszka terjeszkedések ellenében a' legerősebb védbástyát.

Jelenleg a' volt lengyel hon minden részeiben, 's igy Posenben is igen elterjedt a' szláv propaganda befolyása. És ha nem mondjuk is, mit sokan emlegetnek, mikép a' lengyel nép mellöztetve nyugot-európa által, még egyszer az éjszaki óriás karjai közé vetendi magát, hogy önállásra emeltessék, habár muszka protectoratus alatt is — a' mint Görög országgal történt, mellyet az európaiak segély nélkül hagyva, a' pétervári cabinet emelt fel szabadságra és önállásra.

De ha ennyit nem jóslunk is, az mindenesetre igaz, mikép a' lengyel nép között a' szláv hatalomra vágyó elemek igen megszilárdultak — és az idegen népfajok iránti gyülölség igen elterjedett. —

Tehát az is igaz, mikép a' porosz lengyelek által is terjed és erősödik a' szláv népfaj köre és hatalma. A' menynyire erősek, és hevesek törekvéseik elválni a' német elemtöl, annyival erősebbek kezdenek lenni kapcsaik a' szláv-muszka irányhoz.

Magyar országban a' horvátok is rendkivüli lelkesedést nyilvánitottak újabb időkben nemzetiségjök biztositása mellett, mellyet szinte beolvasztástól, elmagyarositástól féltettek. Ezen ellenszegülés odáig terjedett, mikép a' forradalom után magokat magyar országtól egészen elkülönitették. Hogy ezen elkülönzött, önálló helyzetben a' szláv propaganda alá mégjobban széllyedtek, és az általános szláv hatalom körébe estek, igen természetszerü eredmény. Maga ezen elválás az éjszaki szláv müködés rugóit hordja magában, mivel az összes szláv népfajokat csak úgy lehet egyesiteni, kivált a' délkeletieket, ha elkülönzött helyzetben állanak. A' magyar elem befolyása ott csak azért volt gyülöletes, mert azoknak, kik a' szláv propaganda érdekében dolgoztak, kik ugyan azon ér-

deknek akarták a' horvát fajt is megnyerni, akadályul szolgált a' magyarosodás elterjedése. Nem nyilatkoztak itt egy izben is a' nemzet érzelmei, hanem csak az éjszaki hatalom számára dolgozó izgatóknak ámitásai.

A' szlávoknak ezen elősorolt versenygéseikből, és ellenküzdelmeikből kettőt tisztán láthatni, és következtethetni.

Először azt, hogy az idegen népfajok részéről a' szlávok ellenében megkisértett beolvasztási tervek a' leghatalmasabban felizgatták a' szláv nemzeti féltékenységet. És ennek eredménye lőn, mikép nemzetiségjök biztositása érdekében hatalom után buzgó törekvéseket, és önállás után magas vágyakat táplálnak kebleikben.

Másodszor pedig azt: hogy minden beolvasztási kisérletek meghiúsulnak a' szlávok nemzetiségi öntudatán és érzelmein.

Ezen példák nyilt tanuságok arra, mikép a' szlávok terjedező hatalmát az által gyöngiteni, és elnyomni soha sem lehetend, hogy idegen nép elemekbe olvasztassék be. Ha Európa nyugoti hatalmasságai szükségesnek találják, hogy a' mindinkább messzebb terjedő szláv elem hullámainak, nehogy Európa nagyobb részét elborítsák, erős gát emeltessék, akkor szükség hogy egészen más, kevesbé erőltetett, kevesbé kényszerítő ellenszerekről gondoskodjanak. A' beolvasztási kisérletek még inkább felizgatják, és felemelik a' szláv nemzetiségi törekvéseket, mellyek még inkább terjesztik a' szláv elemet, és ennek befolyását. —

XII.

Muszka birodalom mint központja a' szláv törekvéseknek. Pétervári cabinet működése Európa minden államaiban. Azon befolyás mellyet szláv hatalma terjesztésére Londonban, Párisban, Svéd, Dán udvaroknál gyakorol. Az 1846-ik év jul. 8-ki nyilt királyi levél. Porosz és német országi ármányai.

Minden szláv erők, működések, és tehetségek legnagyobb mértékben központosulnak a' muszka birodalomban.

Látjuk, mikép a' szláv mozgalmak igen erősen dolgoznak Európa minden részeiben. Magasra emelkedtek azok Posen, cseh, morva, lengyel, horvát és más tartományokban.

Mind ezen mozgalmaknak azonban leg magasb foka, és mintegy központja a' pétervári cabinet messze terjedő működéseiben fekszik.

Nem csak azért, mivel a' muszka birodalom népességénél, anyagi erejénél, és serege nagyságánál fogva a' szláv mozgalmaknak és törekvéseknek legszilárdabb alapját és legerősebb rúgóját képezi.

Hanem azért is, mivel a' pétervári cabinetből folynak ki a' legtöbb és leghatalmasabb működések, legbonyolódottabb tervek, és legrejtélyesebb befolyások, mellyek Európának majd minden részeire kiterjednek, és a' köz szláv czélok kifejtésére, elömozdítására leghatalmasabban dolgoznak.

Lehet mondanunk, minden európa szerte látható szláv mozgalmaknak fonalai a' pétervári cabinetben fonódnak összsze egy csomóba. Itt van azon rúgó, melly minden szláv erőket élénk mozgásba szokott hozni.

A' pétervári cabinet legfőbb szláv propaganda. Ügyvivőit, megbizottjait, nyilvános és titkos kémeit feltalálhatjuk minden országban. Zsoldosai minden európai kormánynál és

minden cabineteknél feltalálhatók. Mert a' szláv befolyást mindenhová kiakarja terjeszteni, hatalmát mindenfelé nagyobbítani iparkodik. Azt akarja, hogy a' hol csak lehet mindenütt az ő érdekei szerint intéztessenek el a' nyilt és titkos ügyek. Igy akarja elkésziteni azon lépcsőket, mellyeken egykor Európa felé emelkedhessék — mit a' szlávok közös kivánataikkal és közremunkálásaikkal segélnek elő.

Azon költségek mellyekre a' szláv propagandának szüksége van, a' muszka nemzet jövedelmeiből kerülnek ki. Innen fizetetnek azon német, angol, frank, szerb ujság irók, kik a' muszka czár zsoldjába álltak, hogy eladva lelkiismeretjöket, és meggyőződésüket a' szláv elem és zsarnokság érdekeit terjesszék.

Mennyire terjedett már a' szláv elem, és milly magasra emelkedett befolyása, 's hatalma, legjobban kitűnik azon működésekből, mellyeket a' pétervári cabinet európa-szerte a' szláv törekvések előmozdítására fordít.

Csak innen láthatjuk milly nagy már azon anyagi és szellemi hatalom, mellyel a' nyugoti népeknek, megkell, hogy küzdjenek, ha a' szláv kantsuka alá nem akarnak jutni. Csak a' pétervári cabinet által mozgásba tett működések mutatják elég világosan, mennyire itt már az ideje, hogy felébredjünk és tegyünk valamit — hogy a' rövid idő alatt alakulható európai szláv általános monarchia jobbágyaivá le ne alacsonyitassunk.

Mondottuk: minden részeiben Európának elterjedtek a' pétervári cabinetnek szláv működései. Nem mondjuk ezzel, hogy mindenütt egyenlően nagy erővel, és hatalmas súlylyal működik; de befolyásának és működésének némi jelei mindenütt láthatók.

Londonból az elmúlt év utolsó heteiben utasitottak ki egy muszka herczegnőt szláv titkos működései miatt. A' türelmes, minden idegeneket, üldözötteket és hontalanokat szivesen fogadó Anglia nem türheté tovább törekvéseit. Innen gondolhatjuk, milly fontosak lehettek tettei, és titkos működései.

Az pedig igen régi történet, mit mindenki eléggé tud, mikép Londonban nevezetes és nagy tekintélyű hirlapok állanak a' pétervári udvar zsoldjában, hogy czéljaira alkalmas, és kedvező eszméket terjesszenek.

Hogy angol honba is kiterjed a' pétervári szláv működés, jeléül szolgál azon kölcsön is, mellyet a' jelen évben kapott a' pétervári kormány az angol tőzsérektől. A' jelen európai politikai és pénz viszonyok nem igen ajánlják a' kölcsönzést. Mindenki fél a' lehető rázkódtatásoktól, mellyek a' kölcsönzött tőke pénzt könnyen veszélyeztethetnék.

A' pétervári kormány még is kapott kölcsönt. A' közvélemény hatalmasan nyilatkozott. A' szabadelvűek hirlapokban, meetingekben, gyűlésekben mindent elkövettek a' kölcsön megakadályoztatására. És mindezek daczára a' titkos kémek, agensek, és zsoldosok még is kieszközlék a' hitelt.

Franczia országban még terjedtebb a' szláv működés befolyása. Párisban már Lajos Fülöp utolsó franczia király alatt több nagyrangú muszka megbizottak éltek, kik nagy házat, fényes udvart tartottak. Illy fényűzésükkel, kémeikkel, szerelmi és más bonyodalmaikkal terjesztgették a' szláv pártot, és mozditották elő a' pétervári terveket. Különösen kitűnt Párisban akkor is egy nagy dáma, kinek termeit sok nevezetességek látogatták. Hálói, titkos utai és ösvényei messze elvoltak ágazva.

Nem hiányzottak itt sem jól fizetett és elterjedett hirlapok. Lehetett is az utóbbi időkben észre venni, mikép igen kezd terjedezni egy muszka franczia szövetségnek eszméje, és lehetősége. Az utóbbi években már sokat beszéltek felőle, sokat emlegették, és ez jele annak, mikép a' korlátlan önkényű, zsarnok hatalommali szövetkezés már nem tartozott a' lehetetlenségek közé.

Jelenleg azon dáma, ki Londonból elutasitatott, Párisban üté fel sátorát. Háza, mellyet ott visz, egyike a' legfényesebbeknek. Sokan látogatják — köztök Guizot is, Estélyei a' legkeresettebbek.

Napoleon Lajosról pedig általánosan elterjedett azon

hír, mikép elnöki megválasztatása muszka pénzen vitetett légyen ki. A' menekültek kérdésében közeledett is a' pétervári cabinethez. Még inkább közeledett pedig a' legújabb görög-angol kérdés kiegyenlítésénél, hol szives szolgálatját ajánlotta fel a' franczia kormány. Az ügynek bevégzése a' franczia közbenjáró mellőztével történvén, az angol és franczia kormányok összeütközésbe jöttek, és a' frank követ Londonból visszahivattatott. Mindenki elismeri, mikép ezen lépés nem vezethet máshová, mint csupán a' muszka szövetséghez. Mihelyt határozottan eltaszitandja magától Napoleon az angol baráti viszonyát, rögtön a' muszka karjai közé fogja dobni magát. Innen van, mikép ismét emlegetik, hogy a' jelen franczia kormány szövetkezni akar a' muszka autocratával. Legelső tette ezen szövetségnek természetesen csak az lehetne, hogy a' kozákok Párisba vitetettnének, és a' franczia köztársaságot felforgatnák — hogy Napoleon, vagy igen hihetőleg egy más elűzött királyi család számára a' trónt visszaállítsák.

Mindezek nem arra mutatnak-e mikép valamint Londonban, úgy Párisban létezik szláv befolyás, és propaganda, melly a' szláv-muszka törekvéseket segíti előre?

Svédhonban is léteznek szláv működések. Ezeknek tulajdonítják sokan azon ellenszegüléseket, és akadályokat, mellyekre ott a' szabad elvű reformok találnak. Különösen pedig azon kisérleteket, mellyek a' norvég alkotmány nyirbálására, és ha lehetne, megsemmisitésére tétetnek. Ezen szabadság ellenes tények folytonos izgatottságot és mozgalmakat okoznak, mellyek jelenleg úgy látszik komolyabb színt kezdenek magokra ölteni.

Sokkal nagyobb erővel bir a' szláv propaganda a' dán udvarnál. A' szláv propagandának egyik törekvése oda dolgozni, hogy meg ne erősödhessenek, sőt minél inkább gyongitessenek azon nemzetiségek, mellyek a' szláv elem kiterjedésének akadályai, és ellenségei.

Ezen befolyására igen alkalmas tért talált a' dán udvarnál. Működése és befolyása nem is maradt siker nélkül. Egyenesen muszka befolyás idézte elő a' dán hatalmasságnak azon

szilárd törekvését, mellyel Schlesvig-Holstein herczegségek nemzetiségét megsemmisiteni iparkodik. Ezen német tartományokban a' német elem újabb időkben erősen kezdett kifejlődni, és pedig annál erősebben, minél jobban dolgozott az ellen párt a' dán elem elterjesztésén. Ez, és azon politikai viszony, melly Holsteint a' német birodalom tagjává teszi, természetesen ezen herczegségeket a' német szövetség czélja felé vonja. És itt érintetnek a' szláv törekvések, mellyeknek legnagyobb akadálya lenne az, ha a' német elem terjedne és erősödnék.

Ez okok folytán azon elhiresült királyi nyilt levél, mellyet a' dán király 1846-ik év jul. 8-ról Schlesvig-Holstein viszonyairól, 's különösen az ott igényelt öröködési jogáról adott ki — egyenesen a' pétervári cabinetnek szüleménye volt. A' muszka czár mondatta azon levélben a' dán királlyal azt, hogy Schlesvig-Holsteint dán részeknek tekintvén, azok ugyanazon öröködési szabályok alá tartoznak, mellyek Daniára nézve is fenállanak — mi nem lenne egyéb mint azon herczegségeknek Daniába való tökéletes beolvasztása. És ez lenne a' szlávoknak, és Pétervárnak szilárd törekvése: a' német szövetséget kissebbiteni, a' német elemet gyöngiteni.

És ugyan azon muszka befolyásból ered a' dán kormánynak jelenlegi makacs küzdelme is, mellyel folytonosan ellent áll minden olly nemű közbenjárásnak, ajánlatoknak, és igényeknek, mellyek Német ország részéről a' dán birodalmi egység, és közös öröködési rendszer ellen intéztetnek. Mert ez által a' muszka törekvéseire veszélyes német elem egysége és szilárdulása elömenetelt nyerhetne.

Illy érdekből dolgozik a' pétervári cabinet a' porosznál is, kit a' német birodalmi és vám szövetségtől elvonni szeretett volna. Azért követel jelenleg mindent, hogy egy erős nagy német birodalmi szövetség ne alakulhasson, 's azért legújabban inkább látszatik hajlani a' porosznak particularismust teremtő törekvéseihez, mint azon részhez, melly az összes német elemet egygyé akarná forrasztani — ezért el-

lenzi azt is, hogy az osztrák birodalom összes alkat részeivel álljon be a' szövetségbe, mert a' muszka nem akarja megengedni, hogy az 1815-ki szövetségnél erősebb és tökéletesebb német ország teremtessék. Igy dolgozott a' kisebb német államoknál is arra, hogy azokat a' nagyobb statusoktól elvonja.

Nézzük azonban keletet, hol a' szláv-muszka befolyás legmagasb érdekeket tözött ki magának.

XIII.

Pétervári cabinet befolyása keleten. Az itteni szláv-görög törekvések és muszka czár czéljai köztti rokonság. Keleten foglalásai. Duna torkolati, fekete tengeri, és asiai terjeszkedései. Keleti szláv keresztények érdekessége. Viszonyuk és szoros vallási kapcsaik a' muszka czárhoz. A' czár a' görög egyház feje és a' keleti keresztények protectora. Némelly békekötési kedvezmények. Porta alatti népek felszabadítása. Ezen elnyomott népségek Pétervár felé irányzott vágyaik, reményeik. Aldunai fejedelemségek protectoratusa. Chunkiar-Iskelessi szerződés. Délkeleti népek muszka czárhozi ragaszkodásuk. Pétervár túlnyomó befolyása a' portánál.

Sehol sem olly feltünö, olly meglepö a' pétervári cabinetnek müködése mint keleten, 's főkép a' porta tartományaiban. Itt úgy látszik feltalálta mind azon elemeket és eszközöket, melylyek a' szláv vágyaknak megfelelö magas terveit létesithetik.

Itt keleten a' muszka befolyás olly magas fokra emelkedett, mikép az ott szétszórt keverék, félig müveletlen népek felett majdnem tetszése szerint rendelkezhetik.

Nem mondom, hogy azok szabad, önkényes rendelkezése alá tartoznának elháríthatlanul, és minden átalakithatási jövö nélkül; de annyit kell szükségkép mondani és elismerni, mert világos tények által igazoltatik, miszerint keleten senkinek sincs a' jelen perczig olly nagy, a' bensö érzelmekig terjedö befolyása, mint a' pétervári hatalomnak.

Azt pedig, hogy mind az, mit a' muszka hatalom bir, 's mind azon politikai erök és foglalások, mellyeket az keleten szerez magának, egészen és mindenben a' szláv törekvések és czélok, vágyaik 's reményeik elömozdítására tartoznak; tehát azt, hogy a' pétervári és szláv mozgalmak 's törekvések keleten is ugyan egy természettel 's iránnyal birnak,

's következéskép ugyan egy úton is haladnak, a' föntebbiek után szükség sem lenne ismétleni.

Valóban, ha bár aggályt okoz is Európa jövőjére, mindenesetre tény az, mikép a' pétervári cabinet keleten ugyan azon czélra dolgozik, melly felé törekszenek a' szlávok is.

És milly messzire haladtak már kitűzött magas czéljok felé, milly nagy erőt vivott ki már magának az éjszaki hatalom, és milly terjeszkedést nyert keleten a' szláv elem, eléggé kitűnik azon anyagi és szellemi foglalásokból mellyeket ugyanott tett. Ezeknek figyelmes vizsgálatából kitűnik, milly erőkről rendelkezhetik a' szláv elemre fektetett pétervári udvar, és egyszersmind az is, milly messze terjedők czéljai és törekvései ott azon a' vidéken, honnan Európát legnagyobb veszély érheti, honnan legkönnyebben keletkezhetik és jöhet elő azon orkán, melly egész Európa alakját megváltoztathatja.

Az anyagi foglalások nevezetesen igen fontosak és nagy jelentőségűek. Ezek olly erős állomásokat, olly nevezetes hadi fekvést juttatnak a' szláv muszka erők birtokába, mellyek bármelly esetlegességnél akár védelem, akár támadás tekintetéből igen biztos, és nagy befolyású támasz pontokul fognak szolgálhatni.

Ezen foglalásokat a' pétervári udvar már a' múlt században elkezdette. M. Terézia osztrák fejedelem, és I. József korában sikerült a' pétervári czároknak a' fekete tenger éjszaki részeit és vidékeit elfoglalni.

Később háborúk és békekötések által, különösen az 1792. év jan. 2-kán Jassyban továbbá 1812-ben Bukarestben és nevezetesen 1829-ben Drinápolyban tett békekötések és szerződések folytán a' fekete tenger keleti részei is több más nevezetes pontokkal és vidékekkel muszka kezekbe kerültek.

Egy folytonos, terv szerinti iránya a' pétervári cabinetnek több mint egy század óta az volt, hogy háborúba keverje a' portát. Ennek más egyéb czélokon kivül legfőbb in-

doka az volt, hogy keleten alkalma lehessen minél több foglalásokat tehetni.

Illy utakon és módokon következett az be, miszerint a' fekete tenger legérdekesb pontjai, a' duna torkolati szigetek, és erősségek, szóval az egész duna torkolat jelenleg a' szlávok birtokában fekszenek — kivévén délre a' sz. györgyi és dunaveczei ágak közt fekvő földet, melly közös a' portával.

Hasonlóan tett terjeszkedéseket Asiában is Kaukazia, és Armenia vidékein, ezen örmény tartományoknak nevezetesb részeit meghódítván, honnan mind keletre a' porta birodalmára, mind kelet indiára igen nagy befolyást gyakorolhat.

Ha azonban ezen foglalások érdekesek, legfőkép strategiai szempontból, de kereskedési érdekekből is; mennyire fontosak azon hódítások is, mellyeket a' muszka keleten szellemileg tett, mellyek a' pétervári szláv propagandának erkölcsi hatalmát alapitották meg.

A' szlávok keleten nagy szellemi erővel birnak azon tekintetből is, mert a' török birodalom népségének nagy részét szlávok teszik. Ezeken kivül a' többi keresztények, kik tetemesen felül haladják keleten az osmanok számát, majdnem kizárólag a' görög egyházhoz tartoznak. És ezen vallási kapcsok egy részt legszorosabban összefűzik azokat, kik a' n. e. görög vallás tanait hiszik és valják; másrészt a' legbensőbb kötelékekkel fűzik mindnyájokat a' muszka czárhoz.

És ezen viszony alapitja meg legfőkép keleten a' szlávok hatalmát. Ezen viszony okozza, mikép a' politikai befolyás keleten, és népei felett mindinkább szláv kezekre kerül.

Legmélyebb kútforrása pedig ezen befolyás és hatalom terjedésének azon körülmény, miszerint a' muszka czár az egész n. e. görög egyháznak feje és valódi pápája. Mint ilylyen tiszteltetik az összes görög hitü népség által. És ezen tisztelet a' muszka czár iránt egészen vakbuzgalomig terjed.

Az egyházi tanitásoknak és vallásos imáknak legfőbb tárgya a' czár minden templomokban. Itt soha sem mulasztják el, bár kiért, vagy miért imádkozzanak, egyszersmind a' czárért is mint legfőbb kegyes urokért imádkozni.

Ezen vakbuzgó tisztelet terjesztésére és erősitésére leglöbbet tesz magának a' görög vallásnak sötétsége, vakbuzgó jelleme, szolgai elvei és törvényei. Ezen vakbuzgó, babonás elvek és szabályok okozzák a' görög népségnek szolgai, vakbuzgó jellemét. És ezek teszik lehetővé azt, hogy olly szerencsétlen alárendeltséggel, és túlságos buzgalommal hódolnak egyházuk fejének, a' muszka czárnak.

Ezen jellem, és vakbuzgó tisztelet előidézésére nagy befolyással vannak a' görög pópák. Ezek már müveltségjök hiányánál fogva is, nélkülözve minden szabadabb, felvilágosodott szellemet szolgákká alacsonyitják magokat minden felsőbbség irányában. A' muszka czár azonfelül csábitások és vesztegetések által is szorosan lekötelezi őket magához. Lehet mondani, minden pópák a' czár zsoldosai és szolgai gépei.

Ezen egyének segélyével üzi rendkivüli befolyását a' keleti népekre. Ezen pópák, kiknek a' nép vakon hódol és engedelmeskedik, kiknek akaratja és szavai parancs a' görög hitűekre nézve, eszközlik szolgai tanitásaik által, miszerint a' keleti népek felett a' pétervári udvar önkényileg rendelkezhetik.

És igy ezen vakbuzgó vallásos tisztelet és hódolat folytán nem csak a' szlávok, hanem minden más görög egyházbeli keresztények is, kik keleten laknak, vak eszközök a' muszka czár kezei közt azon magas terveire, mellyek kizárólag a' szláv hatalom terjesztésére szolgálnak.

Ezen vallásos vakbuzgóságot azonban a' pétervári cabinet ügyesen felhasználja politikai utakon és politikai érdekekben is.

A' szlávoknak befolyása és szellemi ereje keleten nem csupán azon egy vallás kötelékein és közös malasztjain alapszik; hanem jól táplált és ápolt politikai vonzalmakon és szükségeken is.

A' görög egyház feje, a' muszka czár, úgy tekintetik minden görögök által, mint legfőbb védőjök, legkegyelmesebb patronusok. Már ezen nép-meggyőződés is kötelességévé teszi, hogy minden rokon vallású, közös egyházbeli

népek sorsa iránt részvéttel, és érdekkel viseltessék. És ezt mind a' muszkák, mind a' többi görög hitűek annyira megszokták várni, mikép minden azt igénybe vehető alkalmaknál reája számitanak is.

És ennek a' muszka czár alkalmas időkben mindig megszokott felelni, és ezen körülményt czéljaira ügyesen fel is használni soha sem mulasztotta el.

És ezen bizalom-teljes viszonyból, ezen belső érzelmeken alapuló kapcsokból is eléggé kitűnik, milly nagy szellemi erővel bir keleten azon szláv elem, mellyel a' pétervári kormány czéljaira eszközül szokott használni.

A' pétervári hatalom mind azon viszályoknál, mellyek közte és a' porta közt keletkeztek, és leginkább a' czár befolyása által élesztettek és gerjesztettek, úgy jelent meg mindenkor, mint nem csupán politikai követelő, hanem egyszersmind mint a' keleti keresztények pártfogója, 's mintegy kötelesség szerinti patronusa.

Igy történt ez nevezetesen 1822-ben. A' pétervári udvar a' portától minden eddigi követeléseinek és igényeinek kielégitését követelte — háború fenyegetése mellett.

Ezen követelések közé, mint egyik lényeges igény pontot tette fel azt is: hogy a' porta szüntesse meg a' keresztények üldözéseit, mellyek barbár kegyetlenkedésekig fajultak; hogy továbbá tegyen eleget bántalmaikért, és lerombolt egyházaikat épitesse fel, az elvetteket pedig adassa vissza.

Már maga ezen részvét, ezen hathatós pártfogolás is, mellyet a' keleti keresztények mástól meg nem kaphattak, vonzalmukat, ragaszkodásukat felette megnyerte. Ki ne érzett volna a' szegény vérig üldözött keleti keresztények közül áhitatos tiszteletet az iránt, ki gyalázatos vad kegyetlen nyomorgatásaikat megszüntetni akarta?

De a' czár nem csak akarta azt, hanem részvétenek sikert is tudott eszközleni. Több béke kötvényekben nevezetesen a' bukaresti és Akjermani szerződésekben egy

czikk biztositékot kötelez a' keresztényeknek üldözésük megszüntetésére, és templomaik visszaállítására.

Ezen politikai charlateneria felette sokat tett a' szláv törekvések előmozdítására. Mert az keleten nem csak a' szlávokat, hanem minden más keresztényeket is legszorosabb hálával kötelezte le a' szlávok nagy urának, a' muszka czárnak; miáltal a' szláv politikai befolyás is magasra emeltetett. —

Hasonlóan azon forradalmak is, mellyek keleten a' szolgaságban zsarnokilag tartott népek közt a' porta hatalma ellen keletkeztek, igen kedvező körülmények valának arra, hogy a' czár az elnyomatott, üldözött, és végre felkelt népek iránt részvétét nyilváníthassa, és így öket, mint minden keleti keresztényeket magának még inkább lekötelezze — és ez által öket a' szláv ügynek is megnyerje.

Igy kötelezte le magának a' szerb és görög népeket is. Ezek a' porta zsarnokságai miatt, rabigájok lerázása végett fellázadván, részint nyiltan, részint titkon leghöbb pártolóra találtak a' muszka czárban. Ettől olly segélyt nyertek, mikép most tökéletesen azon hitben vannak, miszerint a' portától lett felszabadulásukat, 's kivivott önállásukat, és ez által boldogságjokat is egyedül csak a' pétervári uralkodónak köszönhetik. —

Illy politikát követett Oláh-Moldva ország irányában is. Már a' múlt század elején seregeket kezdett küldeni keletre, hogy az aldunai vidéket a' török járomtól felszabaditsa. És folytonos hadjáratai által az aldunai fejedelemségeknek igen nevezetes engedményeket és jogokat vivott ki a' portától. Az oláh népségek mind azon javitásokat, mellyek sorsukon történtek, minden jót, mellyet jelenleg élveznek, egyedül a' muszka közbenjárásának és követelésének köszönhetik.

A' muszkának ezen pártolása odáig ment, mikép az aldunai fejedelemségek is elválasztattak a' portától, mellynek a' drinápolyi kötvény csak a' ‚Suzerainetė' gyönge jelentékenység nélküli jogát hagyta meg. És Moldva-Oláh ország saját kormánnyal és nemzeti igazgatással bir. —

Innen van aztán, miszerint ezen keleti helyeken a' nép-

nél legnagyobb befolyással és erkölcsi hatalommal a' pétervári szláv hatalom bir. És azért nem csudálhatni, hogy az angol cabinet jelenleg olly lépéseket tesz Görög országban, mellyek arra mutatnak, mintha Görög hon status szerkezetének és politikai állásának tökéletes átváltoztatása terveztetnék. Meglehet ezen kisérlet, melly behat egész kelet viszonyainak rendezésébe is, Európa felé komoly viharokat fog felidézni, de az egyszersmind megtörheti keleten a' muszka befolyást is, mire Angliának és ez által Európának is legnagyobb szüksége van, minthogy általa érdekeik tetemesen veszélyeztetnek.

Ezen befolyással és szellemi hatalommal nem csak a' szabadságra felsegített, hanem a' többi még fel nem szabaditott népeknél is egyenlön dicsekszik. Mert ezek is ő tőle várják szabadságjok, önállásuk elnyerhetését. Keleten általánosan elterjedett azon vakbuzgó hit, miszerint csak a' muszka képes, és csak ő fogja a' porta alatt szolgaságban görnyedező népeket felszabadítani, a' mint ő szabaditotta fel a' szerbeket és görögöket is.

Innen van, mikép a' muszka-török háborúkban, valahányszor a' török tartományokba nyomult a' pétervári sereg, a' keleti keresztények mindig legnagyobb lelkesedéssel nyilatkoztak irántok.

És ha illy rokonszenvet mutattak a' szlávok nagy czárja iránt egy nem az ő érdekeikben kizárólag kezdett háborúban; mennyivel nagyobb és korlátlanabb lenne az akkor, ha a' szlávok általános felszabaditására, a' török járom és uralom ledöntésére, és így az összes szláv népségek eggyesitésére kezdene hadat a' czár.

Illy nagy keleten a' vallás, nyelv, és politikai szükségek kapcsai folytán a' muszka czár iránti rokonszenv, és az ez általi befolyása. És illy nagy annálfogva a' szláv törekvéseknek és terjeszkedéseknek is hatalma, mellyek annál közelebb érnek önállási irányukhoz, minél magosabb azon erő, melly azt keleten létesitheti.

Ha a' muszka öseiről hagyományként reá maradott ter-

véhez hűn, egy nagy szláv uralkodás felállításához tettlegesen hozzá nyúland, keleten nagy számú népek kész segélyére és csatlakozására fog találhatni, kik hozzá mint egyházuk fejéhez vakbuzgón ragaszkodnak, 's kik felszabaditott társaik példája folytán politikai vágyaikat, és reményeiket is egyedül csak ő benne helyheztetik.

Keleten a' szláv törekvések jövőjére nevezetes eszközül szolgál az is, miszerint az aldunai fejedelemségek protectoratusa is a' muszka czárt illeti, és így mint illyen olly eldöntő befolyással, és szavazattal bir ügyeiknek kezelésébe, miszerint minden intézkedéseik, 's egész politikai lételük a' pétervári cabinet önkényétől függ. Ez úton a' czár az aldunai tartományoknak minden reformjait, és kifejlődését megtudta akadályoztatni.

Ezen állásánál fogva a' fenálló szerződések értelmében folyvást katonaságot tart az aldunai vidéken. A' szerződésileg tartható őrsereg nem lenne ugyan nagy, de ezen ürügy alatt van alkalma azt szaporíthatni — a' határszélek felé még nagyobb erővel is előnyomulhatni — és az aldunai fejedelemségeket seregeivel egészen is ellephetni.

Hasonlóan igen fontos a' pétervári cabinet ősi hagyományos tervei kivitelére az is, miszerint a' fekete tenger, és török birodalom a' muszka hatalom közlekedésének egészen nyitva áll. A' pétervári kormány soh sem mulasztotta el azon szerződések alkalmával, mellyeket a' legyőzött, 's megszégyenitett portával kötött, magának kereskedelmi előnyöket, piarczokat, és a' fekete tengeren 's szorosain korlátlan közlekedést biztositani.

A' Chunkiar-Iskelessi szerződés megszűnt ugyan, melly a' muszka czárnak azon jogot adta, miszerint a' portától azt követelhesse, hogy a' vele ellenséges viszonyban álló nemzetek hadi hajóinak a' dardanellákon való átmenetelt megtagadja, és azt köteles is legyen teljesiteni.

A' szerződés 8 évi idejének lefolytával a' frank és britt kormányok erőteljes fellépése folytán megszűnt ugyan — de azért azon joga megvan, mikép a' portát körül övedző népek

protectoratusa kezei közt van, és a' birodalom minden részei nyitva vannak előtte.

Hogy pedig a' török cabinetben befolyást tud magának szerezni a' pétervári udvar, a' történetek eléggé mutatják. Konstantinápolyban mindig egy erős muszka párt létezik a' czár czéljai elömozditására. A' legfőbb hivatalokban vannak zsoldosai, kik által mindig nevezetes befolyást vív ki a' török politika kezelésére.

A' kormány többnyire úgy van szerkesztve, hogy azon politika, mellyet követ, nem a' török államnak politikája, hanem kizárólag a' pétervári cabinet politikáját képezi. Ez után akadályoz meg mindent, mi a' török állam kifejlődésére, megerősitésére, a' török élet reformjára vezethetne. Neki csak gyönge, haldokló török birodalom kell, mellyet ha szükség leend, bár mikor sírba dönthessen. Az ő elveivel és irányával legnagyobb ellentétben állana az, ha a' vén török állam újra megifijodnék, 's olly erőteljes életet nyerne, melly képes lenne még keleti terveit is meghiúsitani. Igy nehezitetik a' haladás és reform a' török államban — és illy ármányok által hiúsulnak meg sokszor a' legszebb reform tervek. Ezen politikában a' pétervári cabinet többnyire a' sultánok családjaik 's rokonaik által is istápoltatik — ezek közt is van mindig egy terveire dolgozó anti-török párt.

Néha a' befolyás kivétetik ugyan kezeiből a' nyugoti kormányok által — de többnyire csak azért, hogy nem sokára a' porta még nagyobb erővel dőljön karjai közé. A' tartományi kormányzók és vezérek pedig legtöbbnyire megvásároltatnak a' pétervári cabinet által, és arra használtatnak, mi az éjszaki tervekre szükségeltetik. Szóval a' török birodalom életét, mozgását karjai közé szoritotta a' pétervári hatalom, úgy hogy bár mikor rendelkezhetik felöle.

És ezekből megitélhetni mennyire haladtak keleten a' szláv törekvések. A' népek vallásos vakbuzgalmuk folytán szolgailag tisztelik a' czárt. Politikai vágyaik folytán pedig őt tekintik mentőjöknek. Csak egy jeladás kivántatik, és azon

szláv, és görög egyházbeli népségek, mellyek halálig gyülölik a' török uralmat, és szabadság, önállás után vágyódnak, azon hatalomhoz fognak csatlakozni, melly hatalom rokon érzelmeiket birja, és vezetni fogja őket a' szabadság harcz mezejére.

Ez pedig a' muszka leend, mivel ez törekszik arra, hogy keleten, és ez által Európa felett is korlátlan befolyású hatalmat alapíthasson. És annyi bizonyos, mikép a' porta alatti népek a' czárnak tökéletesen megvannak nyerve; más részt pedig a' porta moralis ereje annyira megvan gyengitve, mikép a' szláv mozgalomnak gátat vetni, és azt elnyomni többé képes alig lehet. —

XIV.

Szlávok az osztrák birodalomban. Itteni helyzetüknek Európa és kelet jövőjéhez való viszonya. Osztrák-szlávok népszáma. Törekvéseik. Csehek és Szerbek. Éjszaki befolyás. Szláv kezek közti vidékek. Hadi erők és állomások. Határvidéki katonai gyarmatok. Itteni szellem és rokonérzelem. Jelen szláv hangulat. Osztrák szlávok vallása. Szlávok által lakott határvonalok. Oláh telepek. Aldunai szomszédság. Szlávok jelen vágyai. Jelen hangulatjok és törekvésüknek az éjszaki czélokra való hatása és sikere. Összeköttetésük a keleti viszonyokkal, és a muszkáknak ottani terveikkel. Egy osztrák szláv birodalom. A' nemszláv népségek jövője.

Kelethez legközelebb áll az osztrák birodalom. Ennek körülményei legszorosb összefüggésben állanak kelet viszonyaival.

Azon nagyszerű fontosság, mellyel a szlávoknak keleten való terjeszkedése bir, melly legegyenesebb lépcső arra, hogy keletnek uralma a' nyugoti Európa legelső érdekeinek veszélyeztetésével szláv-muszka kezek közé kerüljön — ezen fontosság azon kedvezményekkel emeltetik még magosbra, mellyekkel azok az osztrák birodalomban birnak.

A' szlávok keleten a' roskadozó, haldokló porta tartományaiban túlnyomó erővel birnak. Ők képezik ott a' legnagyobb és legerősebb népességet. Ezen erőnek ellenében az osztrák birodalom politikai helyezetét kellenék mint védfalat felállitani.

Ha aggasztó azon erőkifejtés és terjeszkedés, mellyet a' szlávok Európa különböző részeiben, de legfőkép keleten nyilvánitanak; úgy azon aggály komoly megfontolást leginkább csak az által érdemel, mert a szláv törekvések valósitására igen sok elem létezik az osztrák földön, melly egy lánczolatban fekszik a' keleti szláv elemű vidékekkel.

Ha van valami veszély, melly a' szlávok túlnyomó, és

korlátlan hatalomra törekvő haladása által a nyugoti népeket, és ezeknek szabad intézeteit fenyegeti; úgy mindenekelőtt legelső azon veszély, melly a' szlávok által az osztrák birodalom létezését fenyegeti.

Ha több mint agy rém, egy nagy szláv uralomnak felállitása, minek azomban kifejlődését, és előkészitő müveit szemeinkkel láthatjuk; akkor mindenesetre legközelebbi lehetőség az, hogy az osztrák birodalom szláv birodalommá fog átalakulni.

Egy állam sincs Európában hol a' szlávok annyira haladtak volna, és olly sok kedvező körülményekkel birnának, mint az osztrák államban. Itt a viszonyok odáig látszanak kifejlődve lenni, mikép már igen keves hiányzik a szláv uralom felállitásától.

Az osztrák birodalom népsége 35 millióra megy. Ezen népszámnak több mint fele, majdnem kétharmada szlávokból áll. Különböző ágakra oszlanak ugyan, u. m. ráczokra, csehekre, morvákra, slovénokra, horvátokra, lengyelekre, tótokra, ilyrekre, ruthenekre, mellyeknek nyelv szerkezetük eltér egymástól. De annyira mégsem különböznek hogy egymást rokonoknak nem tekintenék. A' sokféle nyelv is, melylyet beszélnek, igen sok hasonlatosságokkal bir. A' heves, élénk vér alkat pedig mindnyájoknál egyenlő.

Bármilly távol állanak is a' csehek és slavoniaiak egymástól; és bár milly nyelv-különbség legyen is közöttük; mindezek daczára valamennyi osztrák szlávok hün megegyeznek vágyaikban, és fenn lebegő reményeikben.

Mind ezen különbféle ágazatú szlávok egyformán érézik nemzetiségjöknek idegenek általi elnyomatását; és egyformán ohajtják azon nap felderültét melly az ő nemzetiségjöket is illő állásba helyhezendi.

Minden itteni szlávoknál azon törekvésre találunk, hogy magokat önállásra, független nemzetiségre emelhessék. A' hatalom és uralkodás, és politikai jogok utáni czél mindnyájoknál legfőbb iránynak ismerhető — melly nemzetiségjök teljes biztositását foglalná magában.

És ezen rokonság a vágyakban, mellyek hatalmasabban működnek minden más rokoni kapcsoknál — ezen rokonság a jövő reményeiben és czéljaiban, nem semmisiti-e meg a nyelv, és arcz különbségeit? Ok rokonok a történetek múlt emlékeiben, és rokonok a jelen helyzet érzeteiben. Kell-e ennél erősebb és hatályteljesebb rokonság?

Arra pedig, hogy az osztrák szlávok is önálló nemzetiségre törekszenek, igen sok adatok szolgálnak bizonyságul.

Havliczek Narodni-Novini lapja, melly betiltatott, minden számban kimutatta azon törekvést. Az ,Union'-lap habár nem egyenesen is, de szinte ugyan azon czélra dolgozik. Ezen lap egy comité befolyása alatt áll, mellynek kizárólagos iránya az, hogy minden lehető eszközökkel a cseh önálló nemzetiség kivivását eszközölje. Palacki terve ugyan ezen czélból származott. Az osztrák népiségek foederalismusa a szláv népiségek nemzetiségének önállását eredményezné.

A' prágai Slovanska Lipa egyenesen illy czélból keletkezett. Illy társulatot alakitottak a szlávok Zágrábban is.

A' Szlovenszki Jug zágrábi hirlap nyiltan kimondá még azt is, hogy az osztrák birodalom szláv birodalommá fog átalakulni.

Illy önállás és hatalom utáni törekvésből emeltek fegyvert a ráczok is a' déli részeken 1848-ban. Ezen czélt ők nyiltan ki is mondották. Ez okból siettek rokonaik Serviából is segélyükre.

Hogy illy czéljok volt eléggé kitetszik jelen ingerültségjökből, és elégületlenségjökből is, minthogy mindazon vágyaik és igényeik, mellyeket leendő önállásuk iránt állitottak fel, nem mentek teljesedésbe. Sokfelöl keringenek hirek miszerint a szerbekkel ismét egyetértő összeköttetésben lennének.

Illy önállás utáni vágyakat nyilvánitottak a horvát-slavoniták is, már hosszas évek óta arra dolgozván, hogy magyarországtól elváljanak, és önálló tartományt képezzenek.

Mindezen szlávok minden idegen népiséget gyülölnek. Ne gondoljuk, hogy csak a' magyarokat üldözik, és nézik

idegen szemekkel — igy éreznek ők a' többi nemzetiségek iránt is, mellyek velök nem rokonok. Ezen érzelmeiket cseh-országban már régente — az új voyvodinában pedig jelenleg eléggé kimutatták. Lapjaik telve vannak naponta illy érzelmekkel, és egyszersmind keserű szemrehányásokkal. Egy zágrábi lapjok april egyik számában kimondá, hogy a német elem egészen életnélküli, elgyöngült test, mellyet csak az erőteljes szláv hozhat új életre. És felszóllitja a' németeket, hogy múltjok sirkövére ereszkedjenenk le, és ott várják azon üdvöt, mellyet a szláv uraság sugárai terjesztendnek reájok.

Alig lehet azon kétkedni, mikép mind ezen dolgokban egyenesen muszka kezek dolgoznak. A' zágrábi újságok némellyikéről mondatott, mikép munkazsoldban szerkeztetnek. A' pópák természetesen, csak a' czár iránti hódolatot hirdetik. Erre mutat a' serviából küldött segély is. Ez muszka befolyás nélkül nem igen történhetett volna meg, mert Serbiában minden kizárólagosan Pétervárad akaratjától függ. Hiteles adatok nyomán a' lefolyt forradalom alatt pétervári levelekre is akadtak, mellyek egy magas állású egyén kezein mentek volna keresztül, és a' szláv törekvésekel voltak összeköttetésben. Legújabban a' ráczok megrongált és lerombolt egyházaik felépithetésére segélyt kértek Pétervárról, minthogy azon egyház, mellyhez tartoznak, Pétervárott képviseltetik a' czár által.

Ha ezen szlávok muszka segélyre nem számitanának, ha arra bizonyos agensek által igéreteik nem lennének, nem vinnének bizonyosan olly merész és kihívó hangulatot. Csak igy lehet érteni azt is, mit a' szláv testületek, különösen a' prágai gyülekezet a' magyar forradalom irányában elkövetett, mellynél semmi sem lehetett veszélyesebb az éjszaki autocratára.

Az igaz, hogy ezen népiségek csak azt követelik, hogy szövetséges egyesség utján, egymás mellet nyerjenek önállást. De micsoda rendkivüliség lenne abban, ha egy olly nép, melly közel 20 milliót számlál, és a' melly az éjszaki óriásra, mint nagy báttyára támaszkodik, a' szövetségnek azt mondaná: mi itt legtöbben vagyunk, mi vagyunk az erősebbek, tehát

mienk a' hatalom és uralkodás is, mienk az egész birodalom. Hiszen ennek jövőjét egy zágrábi hirlap világosan ki is mondotta.

És hogy ezen dolog nem agyrém, hanem komoly lehetőség, kitetszik a' múlt két év eseményeiből is. Midőn V. Ferdinand Bécsből eltávozott, mindenki azt hitte hogy a' szlávok karjai közé fogja magát vetni; mindenütt csak azon félelem uralkodott, hogy itt már az idő, melly az osztrák birodalmat szlávvá alakitandja.

Ezen eggodalom legmagasb fokra emelkede, és legkomolyabb szint öltött fel, midőn Olmützbe ment, és a' birodalmi gyülést Kremsierbe hívta össze. A' szlávok ekkor már nyerttnek tekintették csatájokat, azt hitték, hogy rég táplált vágyaik most teljesedni fognak. Minden körülmények oda látszottak mutatni, hogy szükségkép egy szláv birodalomnak kell keletkezni.

Nem mutatja-e ez a' szlávok önnállás utáni törekvését? És nem lenne-e az legkedvezőbb a' pétervári udvarnak, melly a' szláv elemekre támaszkodik? De egyszersmind milly jövő várna akkor Európára, és ennek szabadságára?

De bár mint legyenek is e' dolgok, annyi világosan áll előttünk, miszerint az osztrák birodalomban a' szlávok túlnyomó erővel birnak. Emlitettük mikép a' népség nagy többségét ők képezik. Ezen kivül felette érdekes az, miszerint olly tereket is foglalnak el, mellyek a' muszka befolyás alatti vidékkel szoros kapcsolatban léteznek. A Duna alsó része egészen hatalmukban van, és igy, összeköttetésben vannak a' Dunán ennek torkolatjával, hol egészen a muszka hatalom uralkodik. Illy lánczolatban fekszenek Serviával, Bosniával, török Horvátországgal, hol mindenütt rokonaik vannak, 's mindenütt a' pétervári befolyás uralkodik.

A' szlávok vidékeire, és birtokába számos erőségek és nevezetes várak is esnek. Főkép azok, mellyek a' határ vonalok fedezésére szolgálnak, legtöbbnyire földterületökbe esnek.

A' katonai erőnek is nagy része szlávokból áll. A' magyar katonaság mindig nevezetes helyet foglalt ugyan el; de

nincs is ezen kivül olly sereg mint csak a' szláv katonaság, mellyre támaszkodni lehessen.

A' legtöbb csapatok szlávokból állanak; és ezenkivül mellőzve a' magyarokat, ők legerősebb, legjobb és legkitartóbb katonák is.

És ki ne ismerné a' határszéli katonai gyarmatokat, mellyek Austria határaimak védelmében olly érdekesek, mint a' muszka czárnak déli katonai gyarmatai? Az osztrák gyarmatok, ha kell többet ki állitanak 100 ezernél. A' franczia háborúkban ezen számnál többet küldöttek a' csata mezőkre. Ezek mind erős, bátor, edzett katonák. A' déli részekben erős, rendithetlen védbástját képeznek. Örökös, ha bár apróbb csatázások edzik testeiket és lelkeiket. A' veszélynek életük igen sokszor ki van téve, azért nem félik a' halált, és rendithetlen bátorsággal küzdenek. Gyakorlottságuk és katonai képzettségük magos fokon áll, mert gyakorlataik örökösek.

És ezen nagy számú, és legerősb katonaság majdnem egészen szlávokból és görög hitűekből áll. Már ez által is rokonok mindnyájan a' szerbekkel és muszkákkal.

Ha egy általános nagy szláv mozgalom kezdődnék, és ezen végvidéki katonaság ahhoz csatlakoznék, hol lessz akkor az osztráknak katonasága, mellyre támaszkodhatnék, — hol lessz olly nagy számú és erejű serege, melly a' szlávoknak ellent állhasson?

Hogy pedig ezen határvidék egészen át van hatva a' szláv törekvések szellemétől, a' lefolyt események eléggé kimutatták. Ők legnevezetesb részt vettek a' szerbek törekvéseiben, velők legszorosabb összehangzásban valának. Innen ered jelen hangulatjok is, melly nem igen kedvező a' béke 's nyugalom jövőjére. Az hogy kivánatuk szerint nem alakitatott a' vajvodaság, hogy a' kért területet nem kapták meg, hogy óhajtásaik szerinti önállásra, és nemzetiségi függetlenségre nem emeltettek, és hogy a' közigazgatás szerkezete sem várakozásuk szerinti — mind ezek nem kevesb neheztelést támasztottak a' szerbeknél mint különösen a' határvidéki helyeken.

Olvassuk ezen események után jelen nyilatkozataikat, beszéljünk velők, és tisztán megleendünk győzetve; mikép törekvéseik, vágyaik tökéletesen összehangzanak a' szláv irányynyal. — Látni fogjuk azt is, hogy itt is a' szláv propaganda kezei dolgoznak muszka protectio és befolyás alatt. És nem is lehet máskép, mert ők mindnyájan részint szlávok, részint n. e. görög vallásbeliek.

Némelly statusférfiak jónak látták ezen nemzetiségi és önállás utáni vágyakat felizgatni. De ne higyjék, hogy szinte illy könnyen lehessen nekik azokat korlátolni és el is nyomhatni — a' milly könnyü volt azokat felgerjeszteni. Ezen felizgatott kedélyek le nem fognak csillapodni, mig vágyaik teljesedésbe nem mennek. És ez annál nagyobb figyelmet érdemel, mivel a' hazánkban letelepült szerbek több izben léptek már fel magas vágyaikkal és követeléseikkel. Igy tettek mindjárt bejövetelük első éveiben, midőn nyertek is némelly kedvezményeket, mellyeket azonban a határvidéki katonai szerkezet váltott fel. Később 1790-ben ismét volt alkalmuk régi igényeiket megújítani, és a' külön ilyr cancelláriát ki is vivták magoknak. De az 1792. 10 t. cz azt eltörlötte.

Ez arra mutat, miszerint ősi vágyaik és reményeikről nem képesek lemondani. Úgy látszik azok nemzedékről nemzedékre átmennek, és közös nemzeti szellemet és irányt alkotnak. És itt van azon lelki rokonság, melly az osztrák szerbek, és a délkeleti szlávok közt létezik. Ezek is, mint azok nemzedékről nemzedékre bocsájtják át kebleik vágyait, melylyek a' jelennél szabadabb és jobb jövő reményében központosulnak. Ezek is elégületlenek a' jelennel, és változás után sóvárganak.

Nem csak a' státus férfiak, és azok kik a' statisticai tabellákat készitik, hanem magok az osztrák szlávok is igen jól tudják, mikép ők itt legnagyobb népiséget alkotnak, és belölük áll az osztrák birodalom legerősebb és legszámosabb katonasága.

Maga azon körülmény, miszerint a' szlávok legszámosabban vannak az osztrák államban, előállitja azon képessé-

get is, hogy belőlük legtöbb fegyveres erőt lehet kiállitani. Ehhez az is járul, mikép az állam legdúsabb, legtermékenyebb vidéke a' bánát kezeik közt van — melly temérdek terményző erővel, bányaszati, és más terményekkel bir.

Ezen körülmények eléggé kimutatják, milly erővel birnak a' szlávok az osztrák birodalomban. Hogy pedig szláv irányú törekvéseik szinte igen magosra emelkednek, kitetszik részint az elősorolt adatokból, részint azon tényből, miszerint az osztrák kormány kénytelen nekik Csehországban, Horvát-slavoniában, Vojvodinában, Bukovinában politikai önállást adni, ha bár nem ollyat is, millyent magok a' szlávok kivántak. De épen ez is, hogy vágyaik ki nincsenek elégitve, hogy még többet kivánnak és várnak, mutatja törekvéseik magos fokozatát.

A' népség és katonai erőn kivül azonban vannak még más körülmények is, mellyek arra mutatnak, hogy a' szláv törekvések ezen álllamban sok kedvezményekkel vannak ellátva.

Megkell mindenesetre emliteni azt, hogy az osztrák szlávok nagyobb része a' n. e. görög egyházhoz tartozik. Igy öket is igen szoros kapcsok füzik össze a' muszkákkal. Nem tudni, pópájaik mindnyájan muszka zsoldban állanak-e, de annyi bizonyos, hogy igen nagy ragaszkodással viseltetnek a' czár iránt. Hason érzelmeket terjesztenek hiveik közt is, kikre vakbuzgalmuk és sötét bigottságuknál fogva papjaiknak korlátlan befolyásuk van. Ők a' néppel azt tehetik a' mit akarnak.

Nagy számmal vannak u. m. oroszok v. ruthenek is, kik a' görög egyházhoz tartoznak kevés kivétellel. Ezek olly képzettség, és müveltség nélküliek, mikép bármilly befolyásnak vak eszközül szolgálnak. És ezek nincsenek messze a' muszka határoktúl, söt nagyobb részt tő szomszédságban terjednek el. Mert Bukovinában, közép és keleti Galliciában laknak többnyire, és a sikságon veres oroszoknak, hegyekben Pukutoknak neveztetnek, 's két milliót számlálnak. Gács országból magyarország éjszak keleti megyeibe is elszármaz-

tak — Bukovinából pedig Erdélybe — számuk rá megy itt is 600—700 ezerre.

Igen fontos körülmény az is, miszerint az osztrák birodalom határai majdnem egészen szláv népségek által vannak elepve. Leginkább csak a' lombard-velenczei olasz vidéket lehet kivenni.

Éjszakon Csehország, Morva, és Silezia fekszik, mind olly szláv népségekkel, mellyek nehezen várják azon perczet, melly nemzetiségjöket régi önállásába helyhezteti vissza.

Nyugoton Styria, Karinthia és Karniolia szinte szlávok által lakatik, kik között csak imitt amott vannak német telepek elszórva.

A' délkeleti vidék legjobban van szlávok által megtömve. A' tengerparti vidéken Dalmatian, Horvátországon és Slavonian kivül itt azon erős határvidéki katonai örvonal húzódik el, honnan legalább 100 ezer katonát lehet kiállitani. Ezen szláv telepek össze vannak kapcsolva azon magyarországi szerb telepedéssel, melly még 1690-ben Leopold alatt vándorlott ki a' török birodalomból és jelenleg önállás utáni küzdelmeinek sikerült egy némileg önálló Vojvodinát nyerni.

Ezen katonai végvidék más részt a' török birodalomnak azon részével van összekötve, melly szerb és más szláv népségek által van elborítva, honnan a magyarországi szerbek segélyére 1848-ban ezrenkint tódultak fegyveresek. És igy ezen szláv térségek, mellyek a' magyarországi ráczokból határvidékeiből, és a török birodalmi délkeleti szlávokból állanak, a' mellyek több mint 200 ezer fegyverest képesek kiállitani, olly szoros vonalban fekszenek, melly szakadatlan lánczolatot képez.

Ezen déli részeken fekszenek azon oláh telepek is, mellyek szinte figyelmet érdemelnek. Mert ezek is legnagyobb részt a' n. e. görög egyházhoz tartoznak. Popájaiknak szolgai tisztelettel hódolnak, és azok egészen müveletlenek, bigótok, és felvilágosodás nélküliek, s jobbára, muszka zsoldban látszatnak lenni. Elborítják egész Erdélyt, keletre messze benyúlnak. Egy kapcsolatban vannak Moldva-oláh fejedelemsé-

gekkel, hol a' muszka-szláv propaganda nagy szorgalommal működik, hol határozó befolyással csak a' pétervári cabinet bír. Természetes tehát, hogy innen ezen szláv befolyás az osztrák birodalmi oláhokra is kiterjed. Ezen vakbuzgó bigót oláhok is önállás után sóvárganak, önálló nemzetiséget, és földet követelvén. Minthogy pedig a' kormány mind azt e' tekintetben, mit ők vártak, meg nem adta nekik, szinte nyugtalan 's elégületlen hangulatban vannak.

Ezen oláhok és mozgalmaik szinte különös figyelmet érdemlenek, mert nem tudni, a' jövő milly eseményeket fejthet ki még itten is. Ők rokonok nyelv és vallásban ezen szomszéd népségekkel, mellyeknek önállás utáni vágyaik szinte ismeretesek. Ezekkel az osztrák oláhok majdnem össze vannak olvadva, és reájok is áthatott már az önállás, és külön kormányzás, biztositott nemzetiség utáni vagy. Minthogy pedig szellemi jellem és felvilágosodás, politikai képzettség egészen hiányzik körükből, a' fölikbe emelkedett izgatóknak, papoknak és bár milly kalandoroknak vakon engedelmeskednek. Illy izgatók az elszórt önállási eszmék, és elterjedt elégületlenség mellett mindenre rá vehetik őket. És ha muszka zsoldban állók küldetnek közibök, bizonyosan könnyü leend nekik az oláhokat a' pétervári udvar számára megnyerni. Hogy milly veszélyek vannak összekötve ezen körülményekkel a' keleti vidék szomszédságában, a' délkeleti szlávok mozgalmai mellett — könnyü átlátni.

Itt fekszik Bukovina is egy vonalban, hol a n. e. görög vallású oláhság szinte hatalmasan követeli nemzeti jogait. Innen folytonosan egész éjszaknak lengyel, orosz, ruthen népiségek vannak elszórva, kikre a' szláv propagandának közvetlen befolyása van. Ezeknél is igen elterjedett a' görög vallás, és a' muszka czár iránti tisztelet. Más részt pedig a' lengyel nemzetiség vágyai működnek hőn óhajtva egy szebb jövőt, bár honnan és ki által adassék is meg.

Ezekből látjuk; mikép Olaszországot és Tirolt kivéve egész osztrák birodalom szláv népségekkel van körül véve; úgy hogy határszélein alig van pont, mellyet nem szlávok birnának.

És ezen szláv népségek nagyobb része a görög egyházhoz tartozik, a' vallás szoros kapcsai által a' muszka czárhoz köttetve. Ezen szláv népségek annyira elterjedtek már, mikép a birodalom belsejébe is mélyen benyúlnak, és itt is sok pontokat faglalnak el.

És ezek szerint a szlávok az osztrák birodalomban olly túlnyomó és elterjedt erővel birnak, és olly sok fegyveres erő, és strategiai pontok birtokában vannak, mikép tekintve azt is, miszerint délkeleten szomszédságukban igen számos és erős szláv népségek terjednek el, mellyeknek rokonszenvére és segélyére mindig számithatnak, nem tartozik a' lehetetlenségek közé az, hogy a' hatalmat kezeik közé keritsék, és szláv birodalmat állitsanak fel.

Ennek valószinűségét igen látszatik előmozditani azon hangulat is, mellyben jelenleg léteznek az osztrák szlávok. Az elégületlenség, mellyben most élnek, az elkeseredésig terjed. Alig van vidék, hol a' szlávok újabb változások után ne sóvárognának. A lefolyt évek alatt igen magas vágyakat tápláltak kebleikben, és igen nagy terveket alkottak magoknak. A' körülmények felette kedvezni látszottak képzelgéseiknek, és ezeket ők már teljesedésbe látták menni. Milly könnyü annak, ki keble leglángolóbb érzelmeivel sóvárog valamelly tárgy után, elhinni azt, hogy ezen tárgy már valóság leend. Illy magas vágyak, remények, és félig meddig biztos várakozás után milly keserű és lesujtó lehet a csalódásnak érzete, könnyü megérteni. A' milly magas reményekkel voltak a' szlávok jövőjük iránt, épen olly csekély örömmel viseltetnek most jelen helyzetük iránt. Ezen jelen hidegen, és tisztán áll előttük, önmagában semmi biztatást, semmi igéretet sem foglalván — kivévén azt, mit jelenleg elejbök ád. Nincs tehát egyébb vigaszuk mint az, hogy talán a' jövő idők kedvezőbbek leendnek vágyaiknak, 's azért elégületnül a' jelennel újabb változás után sóhajtoznak.

Milly tér és milly kedvező alkalom az éjszaki hatalomnak befolyást szerezni az elégületlen kedélyekre!

Az osztrák szlávok tehát egy olly változás után vágyakodnak, melly most ki nem elégitett vágyaikat életbeléptethesse. És a' mint különböző oldalról tett nyilatkozataikból láthatni, reményük és czéljok az, hogy az osztrák birodalom szláv állammá fog átalakúlni. Azt látszatnak hinni, mikép más combinatio többé nekik reményt, és jövőt nem igérhet.

Innen láthatjuk milly jövő, milly helyzet vár azon népiségekre, mellyek a' szláv államba lennénnk bekebelezve. Azon nagyravágyást, csalódás keserű érzelmét, és elégületlenséget a' jelen állapotból átviendik várt jövőjük helyzetébe is, és azt éreztetni fogják azokkal, kikre most elégületlenül tekintenek.

És itt azon pont áll előttünk, hol a' pétervári cabinet nagyravágyó tervei, és az osztrák szlávok magas vágyai egymással találkoznak.

Ne feledjük azt, mit hosszas évtizedek tényei bizonyitanak, miszerint a' pétervári cabinet folytonosan azon őseitől öröklött czélra dolgozik, hogy halalmát Európában túlnyomóvá tegye, propagandája tehát hálóit mindenfelé kiveti, hogy minden viszonyból minden eseményből erőt 's halalmat halászhasson ki; és hogy mindenütt, hol csak lehet befolyást szerezhessen az éjszaki czárnak.

Ezen befolyást a' legbiztosb alapra, a kebel benső érzelmeire, a' lélek fönrepkedő vágyaira igyekszik alapitani. Azért a' szlávoknak hajlamát, rokonszenvét keresi, és minden szenvedélyeiket 's vágyaikat felhasználni törekszik. Nem lehet tehát örvendezve nem látni neki azon elégületlenséget, és ingerültséget, melly a' szlávok közt jelenleg uralkodik; mert ezen hangulat egyenesen az ő karjai közé vezeti őket. Kedvezőbb alkalma, befolyást és rokonulatot szerezni, alig találkoznék, mert a' nyugtalan, jelennel elégületlen kedélyeknek kell tárgy, mellyhez kapaszkodhassanak, kell egy zöldellő part virány, melly felé remény teljesen hajókázhassanak. És itt van előttük az éjszaki hatalom minden csábjaival, és ámításaival, mellyben helyhezik azon reményüket, hogy az képes és akar is nekik egy más jövőt szerezni.

A' pétervári cabinet keleten már igen messze kiterjeszté hatalmát, és igen erős befolyást szerzett magának. Az ottani szlávok és keresztények az éjszaki óriásban megszabaditójokat tekintik, ki a' jelen nyomorú szolgaságból kifogja őket szabadítani. És ezen keleti népségekkel szomszédságban és egy kapcsolatban fekszenek az osztrák birodalom szláv és görög vallású népei is, kik szinte változás után sóhajtoznak. Mind ezen népek vágyaikban és érzelmeikben tökéletesen rokonok; a' jelennek keserű érzése, és a' jövőnek vágyai fűzik össze őket testvéri kapcsokkal. Ők a' mint a' földterület által anyagilag egy testet képeznek; úgy a' szellemi világban is egygyé olvadtak.

Ezen körülmény a' legkedvezőbb eszköz a' pétervári tervek előmozditására. Keleten a' török birodalom felforgatása, Konstantinápoly elfoglalása, és így a' kelet feletti hatalom elnyerése azon czél, mellyre hosszas idők óta dolgozik az éjszaki czár. E' czélból a' török birodalmat képező kereszténeket magának lekötelezte, vonzalmaikat, ragaszkodásukat megnyerte. Más részt a' legérdekesb vidékeket, leg kedvezőbb állomásokat, és legerősb pontokat megszerezte magának, hogy onnan, ha kell biztosan működhessék.

Igen nagy fontosságú tehát előtte azon vidék is, melly ezen keleti pontokkal határos, és igen nagy érdekei fekszenek azon népségekben, mellyek a' kelettel határos vidéket foglalják el. Mi mozdithatná elő gyorsabban és biztosabban keleti hatalom utáni czélját, mint az, ha a' kelettel szomszéd népiségek is segédkezeket nyujtanának tervei kivitelére? Mennyivel biztosabb lehet működése, ha a' szomszéd pontokon akadályoktól félnie nem kell, söt ha még azokban segélyt is találhat.

Általában nem csak keletre nézve, hanem arra is, hogy Európában túlnyomó súlyra emelkedhessék, igen sok érdek fekszik a' dunai vidékekben. Itt számos erőségek, és nevezetes érdekű hadi pontok vannak, mellyeknek birtoka igen sok előnyöket nyujt. Különösen azonban keleti terveire nézve nagy fontosságú, hogy a' keleti népségekkel részint val-

lásban, részint nemzetiségben rokon és szomszéd szláv népeket magához csatolja.

Gondolhatni-e, hogy azon pétervári cabinet, mellynek kémei és ügynökei minden udvarnál, minden nemzetnél bevannak csempészve; melly cabinet mindenütt működik, minden helyen mozog, hogy előnyöket, befolyást, hatalmat szerezzen magának. Gondolhatni-e, hogy ezen kormány figyelem nélkül hagyta volna az osztrák birodalom szláv vidékeit? Gondolhatni-e, hogy az, ki mindenütt megjelenik csábjaival és ámitásaival, épen csak itt e' kedvező alkalmat akarta volna elkerülni? Lehet-e kétkedni, hogy tudva a' szlávoknak jelen hangulatát, mindent el ne kövessen titkos kémei által, hogy részint élessze az elégületlenséget, részint hogy egy szebb jövő biztatásaival édesgesse azokat magához? Sőt nem valószinű-e még az is, miszerint a' jelen elégületlen hangulat előidézésére legnagyobb befolyást azon hatalom gyakorlott, mellynek legközelebbi érdekében fekszik, hogy czéljaihoz közel eső népek elégültek ne legyenek. —

Sőt igen könnyű elhinni azt is, miszerint régibb idők óta folytonosan éjszaki befolyás alatt működtek bizonyos ügynökök az osztrák szlávok között, hogy érzelmeiknek, gondolatjaiknak bizonyos irányt adhassanak. A' legújabb forradalmi eseményeknél hihetőleg legnagyobb része volt a' délkeleti szlávok biztatásában, 's felvigatásában az éjszaki propagandának. —

És ezt annál sikeresebben lehet eszközlenie, mivel az osztrák birodalmi szerbek legnagyobb részt azon n. e. görög egyházhoz tartoznak, mellyet a' pétervári czár képvisel.

Azon interventio, melly a' magyar forradalom ellen történt, sok kedvezményeket nyujthat az éjszaki tervek létesitésére. A' szlávok kedélyére maga a' megjelenés felette bátoritólag, és biztatólag hatott. Ha gyöngébbek valának reményeik az interventio előtt, annál erősebbek lönek utánna. Saját szemeikkel látták, milly sok erő fekszik az éjszaki hatalomban — milly sokat tehet — milly sok függ fellépésétől.

Más részt az interventio olly viszonyt idézett elő, melly

a' pétervári cabinetnek igen kedvező engedményeket szerezhet. Kelet felé neki minden vidék, minden pont felette érdekes. A' segély, seregek átmenetele, élelmezése, kelet határain való erő központositás, állomási pontok és erőségek mind olly tárgyak, mellyektől igen sokat függ a' hadi működés. Úgy látszik mind azokat magának a' pétervári udvar előre biztositotta valamint az aldunai fejedelemségekben, úgy az ezekkel határos helyeken is.

Érdekes egy pillanatot vetni azon eredményre is, melylyet a' placetum' eltörlése idézhet elő. A' szerbek, kik kétségkivül éjszaki befolyás alatt vannak, kik egy vonalban fekszenek a' muszkának egészen alárendelt délkeleti szlávokkal, mint ezen déli szlávok, úgy ők is a' muszka czár által képviselt n. e. görög egyházhoz tartoznak. Ez maga gyöngéd lelki kapcsokat teremte a' szerbek és Pétervár között; mert a' vallás közös tanai, elvei, és szelleme közös érzelmeket szültek. Ezen lelki szövetséget azonban a' kir. placetum gyakorlata félbenszakasztotta, és egészen az állam felügyelése és akarata alá helyhezte. Ez által a' szorosb, életbeli szövetkezés megakadályoztatott; és az egyházi határnak átléphetése lehetetlenitetett.

A' placetum eltörlése lényeges változást teend ezen viszonyokban. A' szerbek korlátlanul közlekedhetnek Pétervárral. Ez által szoros és folytonos viszony fog keletkezni a' pétervári egyház, és a' szerbek között. Azon rokonság, melly eddig csak szellemi volt, ezentul átmenend az életbe, és mindennapi tettleges gyakorlatba. Minden korlát nélkül fogják Pétervárról az egyházi utasitásokat, és irány adást kaphatni. Az egyház úgy fogja magát tartani, mintha az államban nem is léteznék, és csak egyedül a' pétervári anya egyház iránt leendnek kötelezettségei.

De milly hatással leend ez a' szerbek lelkületére? Az állam egyházi befolyásának meggyengítése, nem fogja-e meggyengiteni az állam iránti polgári viszonyt is? A' felszabadult vallásos érzelmeknek nem leend-e a' polgári kötelességekre is hatásuk? A' pétervári hatalom iránti kapcsok nem

fognak-e olly erőt nyerni, melly az állam kapcsait széttörheti? Azon befolyás, mellyet akkor Pétervár fog gyakorlani, nem fog-e kiterjedni a' szerbek minden élet-viszonyaira is? És nem veszélyes-e bár milly tekintetben a' keleti hatalom után törekvő muszka, és délkeleti szlávok közt a' kapcsokat erősiteni és terjeszteni? Nem nyer-e ez által Pétervár a' szerbekre nagyobb hatalmat, mint maga az állam?

A' történetek ezekből milly eseményeket idézhetnek elő — ki tudhatná megmondani? ki tudhatná előre, milly alakot veend azon vidék, melly mintegy egy testet képez kelettel; és milly irányban fognak fellépni 's működni azon szláv népségek, mellyek a' keletiekkel vallás és nyelvben rokonok? Elfelejtik-e közös kapcsaikat, rokonságukat, és rokon érzelmeiket; lefognak-e tenni magas vágyaikról, mellyek hatalom után sóvárganak?

És milly változás fog előállítatni, ha azon tagok, mellyek egy testet képeznek, mint egy test, egy lélek fognak állhatatosan működni; ha azon népiségek, mellyek forró véralkattal, és fönrepkedő képzelő tehetséggel birnak, össze kapcsolt erővel fognak működni, és az éjszaki hatalomnak segélyt nyujtani.

Hol van azon véd fal, melly ezen elemeknek ellent tudhasson állani; hol van az akadály, melly feltartóztathassa az áradat rohamát?

Valóban legközelebb az osztrák birodalom politikai arczképe, mellynek némelly vonásait iparkodtunk lerajzolni, nem legvidámabb szint tár fel előttünk. Ezen arczkifejezés reménynélküliségre ugyan nem kényszerít; de vész nélküli jövővel sem biztat.

A' szláv népet látjuk legnagyobb többségben — azon népiséget, mellyre Pétervár legjobban támaszkodik. Kezeik közt vannak a' határszélek, nevezetes érdekek, térségek, és erőségek. Délkeleten pedig tőszomszédságban vannak a' keleti nagy szláv-görög néptömeggel.

Az idegen nemzetiséget gyülölik; a' jelennel nincsenek megelégedve; és egy jobb jövő után vágyakoznak. Remé-

nyeiket pedig az éjszaki hatalomban helyheztetik, melly egyenesen arra törekszik, hogy a' szláv népségeket össze vonja, és Európa felett korlátlan hatalmat, és befolyást állíthasson.

Milly jövő várhat az éjszaki protectoratus alatt Európa szabadságára, polgárisodására, alkotmányaira, könnyü elgondolni. És milly jövőre számíthat akkor Austria, milly állást fog elfoglalni, 's leend-e az ollyan, hogy értte a' jelent feláldozni érdemes legyen? Vagy ha csakugyan aggodalmat okozhat az osztrák birodalomnak egy szláv uralommá leendő átalakitása, hol lenne azon eszköz, melly reményt nyujthatna a' közelgő vész elhárítására?

Ezek azon kérdések, mellyeket kell tenni, midőn látjuk, mikép a' szlávok az osztrák birodalomban igen nagy erővel birnak, igen magasak vágyaik, és általában az éjszaki óriás befolyása alatt léteznek. —

XV.

Szláv elem nyugoton — Európa közepe felé. Viszonya a' pétervári cabinethez. Nagyságának hatása a' nyugoti szlávok ragaszkodására. Nyugoti elterjedés okai. A' franczia forradalom előtti félelem. Német ország politikája. Lengyel ország feláldozása. Szlávok ezutáni összeolvadása. Lengyel nemzetiség elfojtása. Nemzeti ipar és kereskedés elnyomása. Görög vallás terjesztése. A' pór tömeg, és aristocratia köztti viszályok. 1846-ki és 48-ki események. Aristocratia hajlamai és gondolatjai. Ragaszkodás a' hatalmas uralomhoz. Ruthenek törekvései. Szláv-muszka erők éjszaki, nyugoti, és dél-keleti rokonsága.

Keletnek szláv viszonyait, és a' pétervári cabinetnek a' keleti szláv elemre fektetett befolyását tüntettem ki eddig kiválólag. Ezen befolyást azonban magasb fokra az emeli, miszerint a' szláv elem nyugoton is igen nagy terjedést, és nagyjelentőségű szellemi foglalásokat tett.

Nem csak keleten, és délkeleti részeken láthatók az elterjedt, 's naponta messzebb haladó szláv törekvések; hanem nyugoton is észre lehet azokat venni. És nem csak keleten vannak a' szláv elemek a' pétervári cabinet kizárólagos befolyása alá rendelve — nem csak ott képezik azon szilárd alapot, mellyre fekteti az éjszaki óriás minden működéseit, és a' keleti uralom elnyerésére irányzott terveit. Ugyan ezen viszonyt, ezen szoros kapcsokat találjuk fel a' szlávok és muszka között nyugoton is. Itt úgy mint keleten, minden különbség nélkül, a' legbensőbb ragaszkodással viseltetnek és vonzódnak a' szláv népségek éjszaki rokonaik felé. A' nyugoti szlávok épen olly büszkék ezen hatalmas, és mindenfelé nagy befolyású viszonyra; és épen olly kizárólag helyheztetik benne minden magasb vágyaikat, minden egy szebb jövőt ígérő reményeiket — mint a' délkeletiek.

Itt keleten a' szláv elem, mellyet Pétervár éleszt, ápol, és karolfel részint csábjaival, mellyek a' múltaknak általa eszközlött kedvezményeit, és a' jövőnek boldogságát állítják elejökbe; részint izgatásaival, mellyek jelen helyzetük szolgai, kínszenvedélyes üldözéseiből meritetnek — szétágazik a' török birodalom európai és asiai tartományaiba, és karjai között tartja ezen roskadozó uralom elaggodt testét, és ezzel keletnek hatalmát.

Nyugoton pedig, hogy sehol, Európának egy nevezetesb pontja se legyen szabadon az éjszaki hatalom befolyásától és működéseitől, a' szláv elem benyúlik egészen Európának közepébe, ugyan olly erővel dolgozván a' szláv-muszka hatalomnak nyugoton való megalapításán, a' milly hévvel törekszik azt keleten eszközleni.

A' vén Európa, melly aggódó figyelmét csak kelet felé kezdé fordítani, hol valóban legmagasb fokon is áll a' szláv elem befolyása, egyszer csak azt vette észre, hogy nyugoton is körül van már véve azon nyugtalan és változás után törekvő szláv népségek által, mellyek egyenesen és kizárólag muszka befolyás alatt lélekzenek és dolgoznak.

A' mint Pierre Leroux mondotta, mig Európában az ész halad, és az értelmiség mindinkább magasbra fejlődik ki; addig érzékei és érzelmei elhanyatlanak és eltompulnak. Ezen érzelmi gyöngeség, az érzékek tompasága, melly a' hazafiúság forró, isteni lángjait mathematicai üres számokkal és hideg, életnélküli alakokkal váltotta fel, nem engedé meglátni azt, mi nyiltan történt szemeik előtt, mikép, milly sebesen haladnak a' szláv törekvések nem csak keleten, hanem Európának belsejében, nyugoton is. Az érzéki tompaság nem engedé hallani a' szláv áradat rohamának morajját.

Most midőn megnyiltak szemeink, azt kell látnunk, mikép a' szláv elem a' lengyel földön kivül majd egész Porosz országot és osztrák birodalmat ellepi, a' muszka befolyás pedig kiterjed egészen Rajnáig és a' Duna partjáig. És látnunk kell azt is, mikép mind ezen elemek szoros összeköttetésben

állanak, ugyan azon hatalomra támaszkodnak, és egy czél felé haladnak.

A' szláv elemnek Európa nyugoti bensö részeiben való megszilárdulását, és egy compact szellemi testté való rokonulását legfökép két nagy jelentöségü újabbkori eseménynek kell tulajdonitanunk.

Európa a' 89-ki nagy forradalom óta majdnem folytonosan csak a' franczia forradalom eszméi ellen küzdött. Minden törekvése oda irányoztatott, hogy magát azon eszmék betódulása elöl biztosíthassa.

Európa eszmék, gondolatok és érzelmek ellen akart cordont emelni; eszmék 's érzelmek ellen, mellyeknek elterjedését fentartani nem lehet; és olly eszmék ellen, mellyek az emberiségre üdvöt és magasb életet idéztek elö. És ezen elfogultságban megfeledkezett biztositani magát a' valódi tettleges veszély elöl, melly éjszakról közelgett, és a' mellyben csak szolgaság és boldogtalanság rejlett. — A' forradalmi eszmék mindamellett szerteszét elterjedtek egész Európában, és a' franczia forradalom élet elv és hatalom lön a' nemzetek életében. Az éjszaki vészély pedig fen nem tartva, söt elömozditva még sebesebben terjede el, mint maga a' forradalom.

Német ország megrémülve a' franczia forradalom lelki fönségén mindenre kész volt, hogy rohamától megmenekülhessen. Elfelejtette helyzetének viszonyait, elfelejtette a' szláv muszka keleteni kiterjeszkedéseit, és hatalom utáni ismeretes czéljait, és aggályában képes volt magát az orosz hatalom karjai közé dobni. Hogy a' forradalom elöl biztos lehessen, mi képtelenség, sietett a' muszkával szövetkezni, és öt magához segélyül elhívni.

Német ország felnyittatott az éjszaki hatalomnak, és minden megadatott, minden feláldoztatott neki mit ö vágyai kielégitésére kivánt, és a' mi nyugot-Európának éjszak ellen még biztositékul szolgálhata.

Ezen bemenetel a' pétervári cabinetnek uralkodó befolyást szerzett egészen a' Rajnáig. — E' pontokig minden ren-

delkezése alá vettetett, minden akaratjának engedtetett által. És a' bécsi congressus ezen befolyást megszilárditotta, és Pétervárnak hatalmát legelső continensi hatalommá emelte. Anglia keleten lévén leginkább érdekelve, és hatalma a' szláv terjeszkedések által legfőkép itt levén veszélyeztetve, örömmel látta a' muszkának nyugoton való működéseit, mert ezek által azt hitte elérhetni, hogy kissé elfog távolítatni keletről és a' török birodalom haldokló testétől.

E' tény legelső és legszilárdabb alapja lön az éjszaki óriás nyugoton való hatalmának, és a' szláv elem megszilárdulásának. A' nyugotiak önmagok hivták be belsejökbe a' muszkákat, mint Narses Róma ellen a' barbárokat. Valljon nem ugyan azon sorsa leend-e Német országnak is, mint Rómának volt? valljon nem fognak-e örök időkre bent maradni német honban, mint bent maradtak a' barbárok Rómában?

Ezen tény alapot és szellemi erőt adott éjszaknak nyugot felett; egy másik tény pedig valódi életet szerzett befolyásának; és az összes nyugoti szláv elemeket befolyása és akaratja alá kényszeritette. E' második tény Lengyel országnak szétdarabolása.

Lengyel ország a' legújabb időkig egyedüli önálló szláv népiség volt. Csak neki levén a' szlávok közül alkotmányos és politikai élete, csupán az birt határozott vágyakkal, és kijelölt tárgyak körüli törekvésekkel. A' lengyel mintegy képviselte a' szláv önállást és szabadságot; nemzetiségjöket, és jogaikat csak az tudhatta tisztán méltányolni. Lengyel ország egy olly testet képeze, mellyből a' szabadság és önálló nemzetiség sugarai áradoztak ki mindenfelé. Egy olly irány-tárgy és czél volt, melly felé tekintettek minden szlávok.

Ezen szellemi hatás, mellyet Lengyel ország a' szlávok vágyaira és törekvéseire gyakorlott, kiterjedt a' muszka birodalomra is. Itt egy nagy párt legnagyobb rokonszenvvel viseltetett a' lengyel önálló nemzetiség és szabadság iránt. Ezen párt működéseit oda fordította, hogy Lengyel országnak önállása és szabadsága fentartassék és biztositassék.

Lengyel ország mint illy önálló test, és mint központja

a' szabadság vágyainak, 's érzelmeinek, erős bástyát képeze az éjszaki óriás terjeszhedései és nyugot felé való benyomulása ellenében. Különösen Német országnak kapuit őrzötték a' lengyelek, mellyek a' szabadságra és nemzeti erőre, önállásra levén fektetve, áthághatatlanok valának a' szolgaság és barbárság törekvéseinek. Német országnak nyugalma, és biztositéka csak lengyel ország kezeiben feküdt.

Német ország önmaga rontotta le házának ezen erős kapuit, önmaga rombolta össze azon bástyákat, mellyek éjszak elől védenék. Behítta szövetséges társul természetes ellenét, feltárta előtte területét egészen Rajnáig, és utoljára Lengyel hont is zsákmányul kezei közé dobta, és neki feláldozta Lengyel ország szabadságát és függetlenségét. Ekkor Német ország megfeledkezett európai irányáról, mellyet egy asiai hatalom ellenében kell követnie, megfeledkezett saját állami biztosságáról és ennek veszélyeiről. Német ország ez által Nemesis boszúja jövőjének tette ki magát, mert feláldozván védfalát, megsemmisitvén szomszédja szabad életét, előállította azon lehetőséget, hogy egykor ő is ugyan azon sorsra fog jutni ugyanaz által, kit Európa közepébe vezetett be, hogy onnan soha többé kine menjen.

Ezen tény által minden megtétetett, mi az éjszaki hatalom nyugoti terjeszkedésére és a' nyugoti szlávok közti egységnek kivitelére szükséges és kivánatos volt.

Ezen időtől kezdődik Pétervárnak nyugoton való tettleges hatalma, és a' nyugoti szlávoknak egy szoros testté való összeolvadása, és ezen összeolvadt elemeknek a' muszka birodalombani központosulása.

A' lengyel önálló testület ugyan is egy olly válasz fal volt, melly a' nyugoti szlávokat elszakasztotta éjszaktól. A' szabadságnak és nemzeti életnek eszméi és érzelmei, mellyek a' lengyel életben léteztek, nem engedék, hogy a' szlávok az éjszaki zsarnok karjai közé omoljanak. Ezen nemzeti önállás feltartóztatta a' muszkák előnyomulását, és szellemi hóditásaikat.

A' szlávok a' lengyel forradalomra úgy is tekintének

mint eszközre, melly az összes szláv tömegre nevezetes eredményeket idézhetett elő. Út lehete az arra, mellyen a' szláv népségek szabadságra és önállásra juthattak volna.

Lengyel ország és még legutolsó 31-diki felkelése is erős gát lehete, mint volt függetlenségében, hogy az asiai terjeszkedés és foglalás épen német országnak küszöbén fentartóztassék. És igy azon önállás olly tény is volt, melly a' pétervári czároknak szláv központositás és egyesités utáni terveit és vágyaikat felforgatta és meghiúsitotta.

Mind ezek 1831 után egészen megváltoztak és megszűntek.

Német ország elvesztette legutolsó védfalát; a' felkelés meghiúsultával elveszett a' remény éjszak ellenében védbástyát nyerhetni. Megszűnt minden válasz fal a' szlávok közt is, melly eddig őket egymástól elkülönzötte, és ellentételes irányok felé vezette. Megszűnt minden akadály, melly a' nyugoti szlávok összeolvadását hátráltatta.

A' lengyel szabad önállás korában a' szlávok közt az egyéni, elkülönzött nemzetiségi irányra törekvő politika uralkodott, melly önálló, elvált nemzetiségek kifejtésére törekedett. A' gyú-pont, mellyből a' szabadságnak, 's nemzetiségi politikának eszméi áradtak szét, Lengyel ország volt; ennek megszüntével azon érzelmek és fogalmak is elhaltak. Ekkor az egyesülési, és összeolvadási irány foglalt helyet azon törekvéssel, hogy minden szlávok egy testté forjanak össze.

A' szlávok, miután a' külön állt lengyel függetlenség megbukott, ezen bukásban a' szláv-elem szétszakadottságának halálát, és a' nagy szláv egységnek jövőjét tekinték. Azért a' szlávok azon iránnyal léptek fel, hogy a' nyugoti szlávok eggyesitessenek az éjszaki rokonaikkal, és igy mind összesen egy erős testet képezzenek. És ezen irányban benfoglaltatik az is, hogy a' lengyel elem is egészen beolvasztassék.

A' szlávok most kizárólag arra törekszenek, hogy mindnyájan mint rokonok összeolvadjanak, és így összeforva olly erőt fejtsenek ki, melly a' hatalmat túlnyomólag kezeik közé adhassa.

Ezen irányban egygyesülnek az osztrák, porosz és délkeleti szlávok. Ezen irány egyszersmind egyenes út volt arra is, hogy a' nyugoti szlávok a' pétervári hatalom karjai közé vessék magokat. Az egygyesülés iránya nem lehet más mint erőkifejtés és hatalom; annálfogva sehová sem fordulhattak a' szlávok olly vágyakkal, mint éjszak felé, mert itt olly hatalmat találnak, melly képes lehet minden reményeiket és törekvéseiket valósitani.

Keleten a' muszkának szláv-elemek általi befolyása igen igen magas fokra emelkedett. Mondottam több izben, mikép ezen keleti propagandának leghatalmasabb és legbiztosabb terjeszkedési eszköze a' vallás, melly keleten a' szlávok és muszkák között közös.

Nyugoton a' rokon vallásnak fanatismusát, a' nagyság és hatalom iránti érzelmeknek vakbuzgalma váltotta fel. A' mint keleten a' vallás, úgy nyugoton a' hatalomnak ideálja vonzotta a' szlávokat Pétervár felé. Midőn a' szlávok éjszak felé néznek, ott a' politikai nagyság és hatalomnak legmagasb képét találják fel. Ezen 's illy hatalomnak szinte olly büv vonzó ereje van, mint a' vallás rokon érzelmeinek. A' hatalmas iránt nem csak tiszteletet éreznek az emberek, hanem kebleikben vágyak is ébresztettnek, hogy azzal összeolvadhassanak, és egy testté válhassanak. A' szlávok saját hatalmukat találják fel, ha egy hatalmas nagy test alkat részévé válhatnak. Büszkeségjöknek, és legmagasb vágyaiknak is eleget vélnek tehetni akkor, midőn egy nagy óriás védelme és uralma alá vonulhatnak.

A' szlávok ismerik igen jól azon hatalmat, melly éjszakon fekszik, és innen Európa belseje felé húzódik. Ismerik igen jól azon politikai befolyást is, mellyel az a' világ eseményeire bir. Tudják, milly eldöntő súllyal birt Európának minden viszonyaira, békében úgy mint háborúban, ministeri tanácsokban és congressusokban. Tudják, mikép ezeknek irányt legtöbbnyire a' pétervári cabinet szokott nyujtani; és akaratja majd mindig változhatlan törvényül tekintetik. Látják, miszerint nem csak titkon az európai cabinetekben elhatározó

sikerrel működnek a' pétervári érdekek; hanem ugyanazok a' szövetségek és diplomatiai egyezkedéseknek tárgyát is képezik. A' jelen perczek is csak a' muszka nagyság élő képét tüntetik fel eléjökbe. Mert látják, mikép roppant hadi erejének kifejtése mindenütt aggályt okoz; nyugoton a' köztársaságokat fenyegeti lerombolással; keleten pedig a' török birodalom életét tartja kezei közt. Európának egy jelentékenyebb eseményét, egy életbe vágó viszonyát sem lehet elintézni a' muszka nélkül; bármi történyjék, neki elfoglalhatatlan helye van mindenütt; sőtt az éjszaki erő olly magas fokra fejlődeki, miszerint azon kérdés: mikép, milly módon intéztetnek el keletnek és nyugotnak életkérdései, leginkább csak attól függ mikép fog azon kérdés az éjszaki óriás által megoldatni. Keleten N.Brittánnia keleti befolyását és ind birtokait egyedül a' pétervári hatalomtól félti. E végett kész volt nem gondolni Lengyelország feláldozásával sem — nyugoton pedig Németország és az osztrák birodalom ismét csak az éjszaki foglalás elönyomulásától tartanak. Mindenütt csak a muszka kezek hatalma, befolyása — és mindenfelé a' muszka erő előtti rettegés és aggodalmak!

Mind ezen tekintetek és körülmények csak arra szolgálnak, hogy a' nyugoti szlávokat is a' muszka birodalomhoz csábittsák, és az ezzeli össze olvadást eszközöljék. A' nyugoti szlávoknak legnagyobb része még nem is eléggé kifejlödött, 's azért ők a' nagyság eszméjét eleibe teszik a' nem ismert nemzeti függetlenség vágyainak.

Igy fejlődtek ki a' gondolatok, érzelmek és vágyak a' lengyel önállóság megbuktatásával a' nyugoti szlávok között. Megszünvén a' lengyel külön vált nemzetiség válaszfala, semmi sem gátolhatta többé a' szlávok összeolvadását. És éjszakon találván legnagyobb, leghatalmasabb támaszpontot, e' felé nehezkednek, s ehhez csatolják vágyaikat.

És csak ezen változások után, mellyeket az 1831-iki lengyel felkelés elnyomása fejezett be, gondolhata komolyan a' pétervári hatalom egy nagy szláv uralom alapitására.

A' lengyel önállás nem engedé meg a' szláv elemek

egyesitését, mire a' szláv uralmat fektetheté. És a' lengyel függetlenség villany ereje a' szabadság és önállás eszméit terjesztgette. — 1831 után nem kelle többé ezen akadályokkal küzdenie. Lengyelország által olly központtá vált, mellyben minden nyugoti szlávok egyesülhettek; általa olly kapcsokat nyert, mellyek nyugotot éjszakhoz fűzték; és a' pétervári czár oda emelkedhetett, hogy minden szlávok fejének tarthatja magát.

Németország beleegyezvén lengyel ország halálába, önmaga törlötte el azon eszközt, melly a' szlávokat éjszaktól elvonta, és ezt nem engedte olly fokra, olly nagyságra emelkedhetni, melly nyugott Európára, különösen önmagára Németországra veszélyes lehet.

Most ezen tény után biztos sikerrel lehet az éjszaki hatalomnak arra törekedni, hogy valamint keleten, úgy nyugoton is túlnyomó hatalmat alapithasson. Mert a' szlávok nyugoton sincsenek többé tőle elkülönözve; sött most már vágyaikkal és vonzalmaikkal is csak nagysága és hatalma felé törekednek.

Arra, hogy Pétervár Európa felé túlnyomó hatalmat emelhessen, csak nyugoti előnyomulása hiányzott. Azon vonalnak, melly éjszaktól a fekete tengerig húzodik, nyugoton igen nagy kanyarulatot kelle tenni. Mig ezen tág hézag meg volt, a' Sund és Bosporus közötti egyensúly nem lehetett eléggé biztos. Ezt érte el tökéletesen az újabb időkben a' muszka czár. Most már nem csak Európa éjszaki és délikeleti pontjain, hanem közepén is elég tágas alappal bír, mellyre elég bátorsággal fektetheti európai hatalmát. Most már hatalmának fonala elég egyformasággal és egyenességgel húzódik egész Európán át Sundtól egészen Konstantinápolyig. Most már nyitva az út is Európa legbensőbb részeibe nyomulhatni, és terveit bár hol megkisérhetni.

Ezen körülmények folytán a' legkedvezőbb siker koronázza a' pétervári hatalomnak nyugot irányában kitűzött működéseit. A' szláv-muszka elemek mindinkább terjednek nyugoton, és a' szláv törekvések itt is mindinkább közelednek czéljuk felé.

Az összes lengyel tartományokban a' szláv-muszka propaganda naponta nagyobb és nagyobb tért nyer; a szláv-muszka elem mindinkább terjed; a pétervári befolyás halad; és a' szláv-muszka tökéletes összeolvasztás munkája is közeledik vég irányához.

Mind azon események, mellyek legujabb évtizedekben történtek, oda szolgáltak; hogy a' szlávok a' muszkák felé vonzódjanak, és velök egygyé olvadjanak. És ezen eseményeket a' pétervári cabinet tervszerinti működéseivel is elősegéllette.

A' pétervári hatalomnak egy főtörekvése abban áll, hogy a' lengyel nemzetiséget megsemmisitse. Több évtizedek óta minden intézkedései, törvényei e' czélra irányoztatnak.

Illyenek a' kereskedés és ipar tárgyában hozott törvényei, mellyek által a' lengyel nemzeti kereskedést és műipart egészen elnyomta, és a' muszka érdekek számára zsákmányolta ki. 1831 óta azokat egészen megsemmisülteknek tekinthetni. Ez által a' nemzeti élet, nemzeti vagyonosság, és haladás egészen háttérbe szoritatott.

A' lengyel nemzetiséget leginkább a' nemesség tartotta fel — azon dolgozik tehát a muszka czár, hogy azt elszegényittse és elnyomja. E' végből elősegiti azt, hogy a' lengyel nemesek jószágai a' muszka tőkepénzesek kezeik közé kerüljenek, kik lengyelhonban a' muszka nemzetiséget, és szokásokat terjesztgetik. Ide tartozik azon legújabb tény, miszerint a' varsói bank a 3 évre szólló lengyel adóságokat felmondotta úgy, hogy egy pár hó múlva kifizetessenek. Ezt természetesen az adósok nem teljesíthetvén, jószágaik elfognak vétetni, és muszkáknak eladatnak. Ugyanekkor a' pálinka roppant adó alá vettetett, hogy igy a' fogyasztás és gabona vétel csökkentessék, mi a' nemesek jövedelmét tetemesen lejebb szállítja, 's igy őket elszegényitendi.

A' közigazgatást, és tanitást egészen úgy kezelteti a' muszka, hogy a' lengyel nép nemzeti szokásai, és erkölcsi ősi eredeti jellemöket elveszejtsék, és a' muszka szint öltsék magokra. Szigorú rendőrség utján kizár minden közlekedést a' nyugoti Európával, hogy a' szellemi kifejlődés meg-

akadályoztassék, a' felvilágosodás és nemzeti érzelmek elfojtassanak. Illy elv folytán nevezi ki a' tanitókat és papokat; és illy szelemben dolgoztatja az irókat is. Ezek mind a' pétervári cabinet zsoldjában levén, csak olly eszméket hirdetnek, mellyek a' muszka érdekeket terjesztik.

Igy, utakon terjesztetik a' n. e. görög vallás is. Ez a' volt lengyel tartományokban már nagy haladást tön. Izgatók és külömbféle cselek által évenkint több és több hiveket szerez egyházának, melly által közelebb húzatnak éjszakhoz, és a' nemzetiségből egészen ki is vetköztetnek. Mindnyájan ismerjük az apáczák rémítő történetét. Illy kegyetlen kényszerítő eszközök gyakran használtatnak a' görög vallás terjesztésére.

Ennek elterjedésére a' pór tömeg műveletlenségénél és buta bigottságánál, szolgai jelleménél fogva igen alkalmatos; 's azért az legfőkép itt halad előre.

A' nemzetiség elfojtására sokat tesz azon folytonos gyülölség is, mellyel a' pór tömeg a' nemesség irányában viseltetik. E' miatt azt a' nemzeti czélokra megnyernie soha sem lehetett, sokkal inkább levén hajlandó azokhoz simulni és azoknak szokásaikat felvenni, kik a' lengyel nemzetiséget ápoló nemességnek ellenségei.

Ezen pór és nemes közti gyülölséget a' pétervári hatalom mindig ápolta, mert tudta, hogy általa a' nemzetiség és nemzeti élet kifejlődése hátráltatik. E' czélra dolgozik Párisban az emigratiónak egy comitéja egészen muszka zsoldban, hogy a' pórokat a' nemesek ellen uszittsa 's bőszittse, nem akarván azt sehogy lehetővé tenni, hogy a nemesség magának a' porókat megnyerhesse.

Ezért nem engedte meg 1818-ban Litvániában és déli lengyelorosz részeken azt hogy a' földes urak jóbbágyaikat felszabadithassák. Ez a' mellett hogy például 's ingerül szolgált volna muszka földön is, még önállást és nemesekhezi ragaszkodást is idézett volna elő. Ezt pedig elakarja végkép fojtani, mert a' nemesség által a' nemzetiség fentartására vezetne.

Azonban bizonyos események és érdekeknél fogva a' nemesség között is nagyon elterjedett már a' szláv-muszka irány, és az elnemzetlenités. Azonkivül, hogy a' pétervári politikának sikerült különbféle intézkedések által a' lengyel nemesség közt a' nemzetiséget gyöngiteni, és idegen szellembe öltöztetni; még a' véletlen által is elősegéltetett pánszláv czéljaiban.

Az 1846-i ismeretes vérengzések mindennél hatható-sabban előmozditották a' lengyelek közt a' panslavismust. Azon kegyetlenségek, mellyeket akkor a' lengyel nemeseknek Gallicziában kikellett állni, felbőszitték a' kedélyeket, és örökre elidegenitették. És ezen elidegenült, felboszontott nemességnek nem lehetett másfelé fordulni mint éjszak felé. A' mennyiben elidegenültek nyugottól; épen annyiban közeledtek a' pétervári hatalomhoz. Igen sokan orosz védelem alá futottak, és ott kerestek menhelyet életük biztositására a' kegyetlenkedő pórok ellen. Igen sokan pedig orosz segélyért folyamodtak.

Ezen barbár dühöngés azon véleményt ébresztette fel a' nemesség nagy részénél, hogy járuljanak önkényt, szabadon a' muszka czárhoz; nyilatkoztassák ki, miszerint a jövőnek minden igényeiről, minden nemzeti és függetlenségi követelésekről, és felkelési kisérletekről végkép és mindenkorra lemondanak, és magokat korlátlanul a' czár önkénye alá vetik. Hanem azon feltételt kivánták hozzá tenni, hogy testvéreiken Gácsországban véghez vitt kegyetlenkedések bosszúltassanak meg, el nem feledvén, mikép szláv rokon vér fog megbosszúltatni.

És ezen év után a' lengyeknél mindenütt mindinkább elterjedett és szilárdult a' muszkákhozi vonzalom. Tettleg át kezdék látni miszerint hasztalan keresnek nyugoton segélyt, és hasztalan várnak onnan eszközölhető önállást. A' sok csalódások, mellyeket a' nyugotról tett és soha megnem tartott igéretek okoztak, utálatossá és gyülötté tették a' további szolgai kunyorálást. Ez — mondák — csak elgyöngít és lealcsonyít bennünket; mig ellenben a' muszka birodalomnak hatalma,

és befolyása elömozdítná érdekeinket. Azon hitből indultak ki; miszerint az által, ha a' lengyel nemzet belép a' nagy szláv-muszka családba, ennek hatalma, ereje és gazdasága tetemesen fog emeltetni; mi a' szláv elemet mindenek fölé emelhetendi, keleten uralomra vezetheti, nyugoton pedig túlnyomó befolyásra. A' lengyelek hivatva lennének akkor a' szláv népségek élére állani a' muszkákkal. És ezek kölcsönös hatás és viszonzás folytán a' lengyel nemzet boldogságát és jólétét egészen felemelnék; mig az most csak pang és sírja felé hanyatlik.

Ezen eszmék sebesen terjednek, és sebesen terjesztik a' lengyel-szláv közeledést és összeolvadást is. A' nemesség nagy részénél ezen eszme azért is talál rokonszenvre, mert átlátja azt hogy osztály kiváltságai nyugot Európa intézetei mellett többé fen nem tarthatók. Ez ezentul már csak a' muszka földön levén lehető, a nemesség egy része muszka uralom után vágyakodik. Ezen párt inkább kész önmaga szolgává lenni az éjszaki autocráta alatt, csak hogy ő is tarthasson rabszolgákat.

A' lengyel pőrtömegnél a' panslavismust szinte elömozditották az 1846-i 's később a' 48-i események. Az előbbi eseménynél a' parasztok igen elégedetlenkedtek, mert a' jutalmul várt földeket nem kapták meg. Hasonlóan felingerültek 48-ban is azért, mivel többet nem nyertek, mint csak azt, mi a' nemességtől élvétetett, t. i. a' robot és dézsma elengedését — minél ők többet kivántak, és különösen ollyat, mi tettleges adomány lett volna, mert a robotot és dézsmát úgy tekintették, mint a' mihez nekik tökéletes joguk volt. Ezen elégületlen, ingerült kedélyek szinte új okot találtak abban arra, hogy a' muszka rokonság után vágyakodjanak, azt hivén, hogy az éjszaki hatalom elég nagy és erős, hogy kivánataikat teljesitse.

Ezen tények és eseményeknek nem lehet más eredménye, mint az, hogy a' lengyel nemzetiség naponkint jobban fogy, 's jobban közeledik sirja felé. A' nemesség elszegényül, kihal és elveszti nemzeti szokásait A' pór tömeg pedig egészen elfelejté már nemzeti jellemét. És így sikerült itt a' szláv-muszka befolyást terjeszteni, és a' nemzetet a' muszkákkal egygyé olvasztani. Alig kell már néhány év tized, és az

úgy is igen elváltozott Lengyelország egészen muszka tartomány leend. A' nemzeti szokások már felejtetnek, a népjelleme korcsosodik, az új nemzedék éjszaki pánszláv szelemben neveltetik, a' nemesség is elhanyatlik.

A' pétervári cabinetet ezen működésében, a' lengyel nemzetiséget elnyomni, és elenyésztetni, különösen elősegélik a' ruthenek is. Ezen népség hajdan szabad, önálló nemzetet képezvén, a lengyelek által meghóditatott. Ezek belátván, mikép ezen foglalás csak az átalakitás által lehetvén biztos, mindent elkövettek, hogy a' rutheneket ellengyelesittsék. Azonban minden kényszerítések daczára hűn megmaradtak nyelvök és görög n. e. vallásuk mellett. Most még mindig, a' muszka által élesztve, és bujtogatva, folytonos surlódások, és gyülöletes ellenségeskedések vannak a' ruthenek és lengyelek közt. Ezen népiségben a' mennyit vesztett a' lengyel nemzet, épen annyit nyert a' muszka, ki felé mint védőjök felé bensőleg vonzódnak, és közös vallásuk álal szilárdul ragaszkodnak. Azért is a pétervári kormány mindent elkövet, hogy elkülönzött lengyel-ellenes helyzetükben állhatatosan megmaradjanak. Igy szokásaik és vallásuk őket szorosan a' muszkákhoz csatolják, miáltal a' muszkának szláv terjeszkedése még nagyobb tért nyer.

És igy az éjszaki óriás nem csak hatalmába keritette Lengyelországot, melly nyugot Európának ellenében védbástyája, és a' nyogoti és éjszaki szlávok közt válaszfal volt; hanem a' lengyel nemzetiség hanyatlása által tökéletes összeolvadást is eszközöl. Igy fejévé lett egy nagyszámú nép tömegnek, és ez által utat nyitott arra, hogy az összes nyugoti szláv népség mindinkább közeledjék éjszak felé, hol legnagyobb hatalomra és felsöbbségre talál. És valóban a szláv rokonság, közös vágyak, és a' muszkának tapasztalt nagy hatalma folytán azt látjuk, hogy nyugottnak minden szlávjai akár porosz, akár osztrák földön lakjanak, közös vonzalmakkal ragaszkodnak az éjszaki coloshoz. Az ez iránti rokon érzelmek egész nyugoton elterjedtek már, valamint azon ohajtás is, hogy a' hatalmas nagy muszka állammal egyesülhessenek.

Nem mondom, hogy a' lengyel nemzetben ne lenne még egy rész, melly távol a' muszka iránti vonzalmaktól, valódi szabadság és önállás után ne érezne vágyakat. De nem tagadhatni, mikép ezen osztály naponkint fogy, és ha rövid idő alatt nem változnak a' dolgok, a lengyel népiség egészen elfogja veszteni nemzetiségét, és elfog fajulni muszka népiséggé. Ezen ragály sokkal sebesebben halad, mint gondolnók. A' pór tömeg majd egészen azzá lett, a' nemességnek pedig csak egy kis része él még függetlenségi gondolatokban.

És így terjed nyugoton is jobban és jobban a' szláv elemek össze olvasztása által az éjszaki hatalomnak befolyása.

Miután a' franczia forradalom félelme miatt Németország az éjszaki hatalommal szövetkezvén, neki befolyást engedett a' Rajnáig és Dunáig; miután az európai államok az éjszaki óriás haladása elleni egyetlen védbástyát, a' lengyelország függetlenségét feláldozták, és nem csak számos milliónyi népet dobtak a' muszka birtokába, hanem eltörlék azon válaszfalat is, melly a' nyugoti szlávokat az éjszakiaktól, a' muszkáktól elválasztotta; 's miután végre részint az események, részint status intézkedések által a' lengyel nemzet mindinkább elkorcsosodik, és nemzeti jelleméből a' muszka által kivetköztettetik; azt kell látnunk, miszerint az éjszaki óriás Európa közepén is nagy befolyásra emelkedett.

Csak az a' kérdés: nem talál-e Európa épen semmi aggodalmat sem abban, hogy azon éjszaki hatalom, melly délkeleti részeken kizárólagos befolyással, éjszakon biztos alapu birtokkal bir, hogy ugyanaz még Európa közepén is uralkodjék szellemileg 's tettleg is nagy számú népek felett? Nem kell-e belátnia, mikép ezen keleti és nyugoti befolyás olly erkölcsi hatalmat ád a' pétervári uralomnak, melly a' sorsnak további kedvezése mellett könnyen túlnyomóvá fog válhatni. Nincs-e itt már ideje, hogy ezen szláv-muszka terjeszkedés ellenében új védbástya emeltessék? Vagy Európa tovább is segédkezet akar nyujtani az éjszaki óriásnak arra, hogy hatalmát keleten és nyugoton mig tovább terjessze? Így a' nagy

szláv uralom felfog állitatni Európában — de a' szabadság és felvilágosodás el fog tünni életéből.

Három részről emelkedik magasra, és vétetik körül Európa a' szláv-muszka elem által. Keleten a török uralom alatti keresztények mind csak a' muszkába helyhezik reményöket, hogy a török vasigától általa fognak felszabaditatni. Igy azok a' muszkának kész alárendelttjei. — Ezenkivül a' keleti vidékeken nevezetes fontosságú hadi pontokat, erőségeket és vidékeket is bir, mellyekről a' dél-keleti szlávok segélyével bármikor megkisértheti a' török biralom ledöntését.

Éjszakon a' muszka szinte nagy érdekü területet bir. Nyugoton hasonlóan a' volt lengyel honnak legnagyobb részére kiterjed uralma. És ezenkivül a' nyugoti szlávok az éjszaki hatalom nagysága iránt különös vonzalommal és ragaszkodással viseltetnek, szellemileg azzal már is összekapcsolva levén.

Midőn így három részen olly messzire haladott a' pétervári hatalom, a mennyire egy állam sem mehetett még, nem lehet-e elegendő ok arra, hogy mindent elkövessünk, nehogy még tovább haladva egész Európa felé emelkedhessék — mit roppant anyagi ereje és képességénél fogva bármikor megkezdhet. Én azt hiszem Európa szabadságának és népjogainak érdekei szentebbek, minthogy pusztán maga a' lehetőség végett is ne kellenék minden czélszerü ellen-szerekről gondoskodnunk.

Miután délkeletet és éjszakot egészen tulajdonává tette, előttünk halad nyugotoni szellemi foglalása, az itteni szlávoknak iránta ragaszkodásuk, az ellenszellemü népségek elkorcsositása, és a' muszka befolyást terjesztő pánszláv működés is. Ezek elegendők, hogy komolyan vizsgáljuk az éjszakról közelgö vészt, és gondoskodjunk olly eszközökről, mellyek azt fejünk felöl elhárittsák, mert az éjszaki autocrata nem csak öseink szent emlékü földjét foglalná el, hanem semmivé tenné polgárisodásunkat, szabadságunkat, és szellemi életünketis — mert ezek az éjszaki szolgasággal és korlátlan önkénnyel össze nem férnének. Legyünk éberen, mert a' milly észrevétlenül tolta be magát keletre és Európa közepébe, épen olly észrevétlenül válhat a' Duna és Rajna urává is.

XVI.

Európa jelen arcz képe. Jelen állami szerkezete. Szláv elem kiterjedése. Pétervárotti központja. Ennek Európai befolyása. Keleten és a' portánál lévő erkölcsi hatalma. Keletnek érdekei. Dél-keleti szlávok mozgalmai. Ezek és a' muszka közötti kapcsok. Innen fenyegető veszélyek. Éjszaknak görög népnéli befolyása — ide vonatkozó érdekek. Lehet-e kibékülést, népi-rokonulást várni a' szláv elemtől?

Azon arczvonalok, mellyeket a' szláv elem különbféle, de összehangzó, és rokonult részeiből, az élethez és igazsághoz hűn lerajzolánk, elönkbe állitják Európának arcz képét.

Valljon van-e valaki, bármilly közömbösen és hidegen érez is a' szabadság és nemzetiség iránt, ki azon arczrajzot kedvezőnek és kellemesnek találná? Valljon találkozik-e egyén a' nem szláv fajokból, ki látva azon vonásokat, nyugodtan maradhatna sorsa, és a' szabad népek sorsa iránt? Elfojthat-e kebelében minden kétségeket és aggályokat, mellyek a' vész előérzeténél, és előtudatánál szokták elborítani kebleínket — és nézhet-e a' jövőbe bizalmasan, és reményteljesen?

Az, ki előtt részvéttel és rokon szenvvel nem birnak a' legszentebb érdekek, ki hidegen behunyhatja szemeit az azokat fenyegető veszély előtt, teheti azt. Külömben az, ki látja a' szlávok nagyszerű mozgalmait, elterjedt erejöket, és egész föllengzéssel vitt működéseiket; és egyszersmind látja mind ezeket egyedül csak éjszak felé hajlani, és Pétervárott mint valami gyúpontban központosulni, az kénytelen megvallani, miszerint Európának arczképe épen olly aggasztó, épen olly viharokat jelentő, mint az osztrák birodalomé.

Az európai szabadság, polgárisodás, és népjogok csak addig lehetnek biztosak, mig az európai államok szerkezete

azon egyensúlyon nyugszik, melly a' hatalmakat egymás irányában állitja fel, és mindenikét a' többire való tekintet által kényszeríti határai közt maradni, és magát a' túlszárnyalás kisérletétöl vissza tartani. Mihelyt megtörténhetnék, mikép egy hatalom különválva, túlnyomó erőt szerezne magának, egy perczig sem lenne többé biztos Eúropa szabadságának jövője. Illy hatalom fölibe emelkedve a' többi államoknak, egyéni uralkodást alapíttana meg, mellyet hogy fentarthasson, korlátlan önkényre fektetné uralmát, mert különben állami szerkezetét össze nem tarthatná.

És erre az elökészületeket, és alap elemeket a' roppant szláv erőknek éjszak felé való tódulásában mind feltalálhatjuk. A' körülmények éjszaknak látszatnak adni egy olly hatalmat, melly könnyen európai hatalommá válhat, és felforgathatja a' jelen államszerkezetet és politikai egyensúlyt. Ha a' politikai hanyagság, vagy roszlelkűség még keletnek kulcsait is az éjszaki óriás kezei közé szolgáltatná, ellenne döntve tökéletesen Európának sorsa, és szabadságának jövője.

Mert már eddig is, midőn majdnem az összes nyugoti szláv erőkről, különösen pedig a' délkeletiekről korlátlanul rendelkezhetik, olly hatalommal bir, melly könnyen legyőzhetetlenné, 's áthathatatlanná válhatik.

Láttuk ugyan is azon kiterjedést, mellyet a' szláv elemek Európában nyertek. Láttuk azon földterületet, mellyet elfoglalnak, melly a' jeges tengertöl az adriai tengerig terjed el; és hasonlóan azon népszámot, melly a' szláv tömeget képezi. A' számok világosan kimutatják, miszerint mind a' térség, mind a' szláv népség olly magas fokra emelkedett melylyet még egy európai állam sem érhetett el. Mindkettö legelsö és legnagyobb egész Európában — töle a' többiek igen messzire esnek el. Olly földterület mint a' szláv elem, egy népiség sem foglal el, és egyik sem bir olly roppant népszámmal, mint a' szláv népfajok.

És a' milly nagy a' szláv elem térsége és népszáma, szinte azokhoz alkalmazva felette magasoknak és terjedteknek találjuk törekvéseiket is.

Bár merre tekintsünk, mindenütt ugyan azon szláv törekvésekre találunk, mellyek mindenfelé egyenlön érezik a' hatalom és uralkodás utáni vágyakat, 's egy jobb jövö utáni reményeket.

Mindenütt azt láthatjuk, miszerint a' szlávok Németországban úgy, mint a' Török birodalomban ellenséges indulattal tekintik az idegen nemzetiségeket, gyülölik az annyi századok óta viselt idegen jármot; és nem óhajtanak mitsem olly hön, mint azt, hogy az idegenek helyében egyszer saját ön nemzetiségjök léphessen uralkodásra.

Cseh, Morva, Posen és Lengyel országban épen úgy mint Horvát, Szerb és a' többi dél-keleti tartományokban mindenütt egyenlön emlékeznek nemzetük fényesb múltjára, öseik fényesb korára, a' szabad és hősi tettekre; és egyenlö elkeseredéssel gondolnak jelenük gyász viszonyaira, az alárendeltségre, mellyet idegen népektöl kell türniök, 's a' szolgaságra, melly a' szabad kifejlödéstöl megfosztja, szük korlátok közé szorítja élet mozgalmaikat, 's különösen keleten minden napjokat újabb meg újabb üldözésekkel és kegyetlenségekkel, mellyek a' középkori vandalismust újitják fel, borítja el. —

Innen elkeseredésig terjedö hangulatjok, és mindennapi sóhajuk egy szebb jövö felé, melly nemzetiségjöket lerázva az idegen uralkodást ismét hatalomra emelje. Innen egyszersmind folytonos küzdelmeik, és örökös viszályaik, mellyek igen is ellenséges indulatot fejtenek ki, mellyekben az idegen népfajokkal szemközt állanak.

Ezen vágyak és törekvések, mellyeknek jövöjét senki sem mondhatja meg, mellyek hasonlítanak az áradat rohamához, mellynek csak bömbölését és harsogó mélly zúgását halhatjuk a' távolból, 's csak késöbb láthatjuk meg a' pusztító habok nyomait. Ezen törekvések legmagasb fokon állanak keleten, a' roskadozó, csak egy kevés életeröt is alig mutató portának tartományaiban; mert épen itt keleten, Európa legfontosabb érdekeit magában foglaló pontokon legmagasb fokra emelkedtek a' szlávoknak nyomorgatásai. Itt e' vidéken,

mellytől a' jövőnek olly sokféle viszonyai és változatai függenek a' járom, mellyet a' szlávok hordanak, eltűrhetlen vas igává változott, melly naponta keserű könnyeket sajtol ki szemeikből, melly nyugotot és kibékülést csak akkor fog nekik nyujtani, ha annak majd egykor csupán romjait, és alkalmasint kezeik közül hulladozó töredékeit látandják.

Szóval, láttuk, miszerint a' szlávok valamint azon elemekben, mellyek az államok alaperőit képezik, a' népszámban és földterületben; úgy azon vágyakban és törekvésekben is, mellyekkel mindenütt ugyan egy czélra dolgoznak és ugyan egy közös jövő felé sietnek az összes Európában felülmúlhatlanok. Az, mi más népek törekvéseiben a' szabadság és emberiség tisztább, önzéstelenebb, és magasban emelkedő érzelmei által eszközöltetik, az a' szlávoknál az elégületlenség és gyülölség keserű érzetei által pótoltatik ki.

Vizsgáltuk egyszersmind mind ezen szláv erők, tehetségek, és messzeterjedő törekvések központját is, mellyből, mint a' Vesuv crateréből omlanak szerte szét a' szláv rohamnak lángjai és lávája. Vizsgáltuk azon hatalmat, mellyet a' pétervári cabinet az ármányoknak és status cseleknek minden nemei által részint már megszerzett, részint még ezentul megszerezni iparkodik magának.

Láttuk, miszerint ezen olly magasra emelkedett hatalomnak befolyása kiterjed Európa minden részeire. Mindenütt feltalálhatjuk kezeinek müködéseit. Ármányainak, kémjeinek, titkos és nyilt ügynökeinek nyitva vannak Paris és London cabinetjei, hirlapjai, gyülései. Tekintete és figyelme kiterjed minden viszonyokra, minden eseményekre. Minden tényt, minden változást, melly akár Európa összes politikájában, akár egygyes államok bensö életében elöfordul saját érdekeinek és hatalmának elömozdítására szokott kizsákmányolni.

Illy utakon láttuk azt a' svéd cabinetnél a' népjogok megszilárditása, a' korszerű reformok kivitele, és a' norvégi alkotmány ellen dolgozni. Hasonlóan Daniában az ide csatolt német Holstein-Schlesvig herczegségek elnemzetlenitését, a' német elemnek és erőnek kifejlődését igyekszik akadályozni.

Német országban pedig mindent elkövet, hogy a' birodalmi erős egység valósággá soha sem váljon; hogy az apró szerte szakadások, egymás közti viszályok és versenygések, érdekeinek legjobb forrásai örökösek legyenek. Illy irányban működött titkos politikája Porosz országban, és a' kisebb német államaknál. És illy irányt kezd felvenni legújabban is a' német országi szövetkezés ellenében, egyedül arra dolgozván, hogy egy erős szövetség sohasem valósitassék.

Láttuk azonban azt is, miszerint a' pétervári cabinetnek befolyása, melly nyugot Európában is aggályteli és veszélyes fokra emelkedett, legnagyobb, legterjedtebb keletnek tartományaiban.

Láttuk azon roppant hatalmat, mellyet a' muszka politikája keleten tudott magának kivívni. Azon népek, mellyek leginkább az ő befolyása, és tettleges segélyei által a' kínteljes török járom alól felszabadultak, és jelenleg némi önállást és szabadságot élveznek, mind azt, mit nyertek, mi régi szolgai, elnyomott helyzetünkhöz képest felette sok, egyedül csak a' muszka czárnak köszönik; őt tekintik egyedül felszabaditójoknak, neki köszönik gyász múltjok változását 's jelenüknek jobb létét. Azon népek pedig, mellyek még most is a' porta önkényszerű uralma alatt görnyedeznek, biztatva és bujtogatva a' pétervári kabinet titkos ügynökei által, csupán ő benne várják mentőjüket, 's ő tőle reménylik jövőjük boldogságát. Ezek azt hiszik, hogy tán csak a' muszka czár képes és hajlandó elnyomatásukat megszüntetni, és szabadságjokat, mellyet századok óta elvesztettek, újolag visszsza adni; valamint csak őt látták képesnek lenni arra, hogy némelly népségeket felszabadithatott, némellyeket pedig jobb és biztosabb állapotba helyheztettetett légyen.

Minden keleti népek tehát egyedül csak Pétervár felé tekintenek. A' felszabadultak hála, és még több terjeszkedés reményében; a' még most is elnyomott részek pedig a' felszabadulás vágyaiban. Mind ezen népségeknek vonzalmait, rokonszenvét, és majdnem vakbuzgó ragaszkodását csak a' pétervári autocrata birja.

Ezen forrongó, elégületlen, és csak a' jövőben élő népeknek rokon érzelmei, és szenvedélyes vonzalmai nem fognak-e rövid idő alatt magasra felható lángokra lobbanni, melylyek az elavult, elkórhodt török épületet felemésztendik, és a' melly lángoknál talán a' pétervári hatalom európai túlnyomó uralmának fáklyája gyujtatik meg?

Annyit a' szláv-európai viszonyok rajzából kivehettünk, mikép keleten a' pétervári cabinetnek legbensőbb érzelmekre és szilárdabb vonzalmakra fektetett hatalma sokkal nagyobb már, mint azon hatalomé, melly még jelenleg ott törvényes hatalomnak tekintetik.

A' porta a' pétervári cabinet szolgájává alacsonyitatott. Nincs annyi önállása, hogy bármit önmagától, függetlenül tehetne. Akaratját és tetteit az éjszaki óriás tartja vas békókban, mellyet csak azért ereszt meg néha, hogy érdekeinek előmozdítására tegyen valamit. Konstantinápolyban, a' porta cabinetjében, a' kormány vitelben, az állami politika irányadásában egyedüli rendelkező az éjszaki czár. Csak ritkán de igen ritkán lehet a' nyugot-európai diplomatiának némelly egygyes esetekben a' török kormányt a' muszka befolyás alól felmenteni.

Ezen kivül a' török birodalom nagy részében olly protectoratust gyakorol a' béke kötvények és szerződések értelmében, melly magában foglalja az egész kormányzatot. Igy kormányoz különösen mint védnök az aldunai fejedelemségekben.

Ezeken láttuk a' pétervári korlátlan hatalomnak keleti befolyását alapulni: az ottani szláv-keresztény népek mély ragaszkodásán és hajlamain, mellyeket még részint a' nemzetiség, részint a' görög n. e. vallás közössége is emel; és a' török uralom tehetetlenségén, és mi abból természet szerüleg következik, alárendeltségén.

És midőn ezt kelle tapasztalnunk, mikép a' pétervári hatalom keleten olly befolyást gyakorol, minővel Európának egy állama sem bir; akkor egyszersmind azt is kelle látnunk,

miszerint ugyan ezen keleten Európának legfontosabb érdekei központosulnak.

Ezen a' keleten, hol az éjszaki czár mindenek felett leghatalmasabb, hol a' népek hozzája legszorosabban csatolvák, nem csak azon remények által, mellyeket csak benne helyheztetnek egy szebb, szabadabb jövőjük iránt; és nemcsak a' szláv rokonság igen elterjedt kötelékei — hanem a' vallásnak kapcsai által is — azon vallás kapcsai által, melly vakbuzgó engedelmességet tanít, 's mellynek papjai határtalan tiszteletet hirdetnek a' görög egyház pétervári feje iránt.

Itt, hol nem csak a' felszabaditott szerbek és görögök, hanem a' többi népiségek is lekötelezettjei a' muszka politikának; itt Európa jövőjének magvai rejlenek, mellyek meglehet a' szabadság szép fáját fogják kinöni, de meglehet az is, hogy halál virágokat fognak nekünk kihajtani.

Ezen keletnek jövőjétől, jövő uralmi viszonyaitól függ, valljon nem fog-e az ott nyert erők, és helyzet következtében egy olly hatalom felemelkedni Európa felé, mellynek akkor talán önkényétől fog fügni Európa sorsa, és szabadsága felett rendelkezni. És attól függ egyszersmind az európai nemzetiségek, 's vallás felekezeteknek sorsa is. Valamint tőle feltételeztetik a' kereskedésnek, és müiparnak kifejlődése is, mellynek kelet birtokában határtalan gátokat és akadályokat lehet felállitani.

E' keleten a' pétervári cabinet legkitünőbb szerepet visz már több egy század óta, lényegesen befolyva minden eseményeibe, és saját nagyravágyó politikája szerint intézvén el minden viszonyait. És e' befolyás, mellyet kelet felett korlátlanul gyakorol, annál érdekesebb, és annál aggasztóbb, minthogy ugyanazon befolyást kiterjedtnek láttuk lenni a' kelettel tőszomszédságban fekvő osztrák birodalomban is.

Láttuk miszerint itt is nagy érdekű kötelezettségek léteznek. Láttuk azt, hogy a' szláv népség itten is túlnyomó többséget tesz, és igen fontos videkeket, határokat, és hadi pontokat foglal el. A' fegyveres erő legnagyob része szlávokból áll. Illy népfaj alkotja jobbára Austriának katonai

gyarmatait is a' határszéli vidékeken, honnan szükség esetében roppant katonaságot állithat ki. Vallása is nagyobb részint megegyezik a' keleti szlávok vallásával. És ezen szlávok is, kik a' kelettel határos pontokat elfoglalják, elégületlenek jelenükkel, elégületlenek magas vágyaiknak megnem fel elő politikai helyzetükkel.

És ezen szlávok, kik folytonos lánczolatban terjednek ki a' délkeleti szlávokkal, mint ezek közös reményeket táplálnak kebleikben, és egyenlön éjszak felé tekintgetnek. A' vallási rokonság, lekötelezettségek, elégületlenség, magas vágyak, és folytonos izgatás az osztrák szlávoknál is tetemes befolyásra juttatá a' pétervári cabinetet. És ezen körülmény által hatalma és befolyása keleten legmagasb fokát érte el. Itt e' messze kiterjedő népségek közt elkezdve a' Tiszától, egészen a' fekete tenger partjáig, a' pétervári cabinet központja lön minden szláv mozgalmaknak és törekvéseknek.

És láttuk egyszersmind azt is, miszerint ezen szlávok, kik Európában legnagyobb tért birnak, és legtöbb népet számítanak, kik nagy számú fegyveres erőt képesek kiállitani, kik igen nagy érdekű vidékeket, és hadi pontokat tartanak kezeik közt, és a' kik jelenükkel sehol sem elégültek, sehol sem nyugodtak — ezen szlávok és a' pétervári hatalom közt a' legszorosb kapcsok léteznek, azon kapcsok, mellyeket a' közös vallás, közös nemzetiség, politikai szükségek, és vágyak teremtenek, folytonos izgatások és csábitások pedig még jobban élesztenek, és terjesztenek.

Azon elemeknek és mozgalmaknak, mellyeket akár nyugoton akár keleten a' szlávok között láttunk, nem tulajdonitanánk igen nagy fontosságot, ha a' legszorosb összeköttetést nem látnók a' szlávok és pétervári cabinet törekvései között; ha nem látnók azt, mikép ezen szláv elemekre, mellyek olly sok erőt és tehetséget foglalnak magokban, mellyek keletnek birtokát kezeik közt tartják, ugyan azon éjszaki óriás bir legnagyobb befolyással, ki kelet és Európa felett túlnyomó hatalomra akar felemelkedni.

Az az aggasztó a' szláv elemek kifejlödésénél, misze-

rint felettök az éjszaki autocrat majdnem önkénye szerint szabadon rendelkezhetik — és így öket nagyra vágyó terveire tetszése szerint használhatja. Az a' szomorú, hogy ezen szláv és görög hitű népfajok különbféle rokon érzelmek, és politikai remények folytán egészen lekötelezettjei és alárendeltjei a' muszka czárnak, ki a' gyülölt török status-quot felforgatni, és Konstantinápolyban saját trónját akarná felállítani.

Valamint nem tulajdonitanánk ezen mozgalmaknak és szláv törekvéseknek az európai szabadság és felvilágosodás jövőjére nézve sem annyi veszélyes hatást, és bajokat, melylyeket azok még Európa fölé idézhetnek; ha nem láttuk volna, miszerint azon hatalom, mellynek védpaizsa alatt működnek a' szlávok, mellyben helyheztetik minden reményeiket, 's minden vágyaikat; ha ezen hatalom olly zsarnoki önkényen, és korlátlan uralmi rendszeren nem alapulna, mellytől mást, mint szolgaságot, önkényt, és az észt elfojtó sötétségét várni sem lehet.

A' szlávok, kik jelen szolgai jelenükkel mindenütt elégületlenek, kik szabadok és önállók akarnak lenni — ezen szlávok jövőjüket egy zsarnok hatalom jövőjével kapcsolták össze. Erejöket és minden működéseiket ugyan azon czélra és utakra fordítják. Vele hason irányban dolgoznak mindenütt.

És így a' szlávok, midőn az éjszaki autocrat vak eszközeivé alacsonyítják magokat, elökészítik azon vihart, melly Európa sorsa felett határozni fog; melly hisszük, a' kifejlődött szabadságot, és szellemet régi börtönébe többé el nem temetheti ugyan, de azért az európai államok és népek fölé végnélküli sok veszélyt, nyomort, és bajokat áraszthat el.

A' szlávok elősegélik Pétervár terveit nyugoton, elkülönzésre irányzott törekvéseikkel, és a' nem szláv népiségek vissza taszításával; minek egyedüli fő iránya az, hogy az éjszaki hatalomhoz csatlakozhassanak, 's hogy annak hatalmas véd kezei alatt létezhessenek. És elősegélik azokat keleten leginkább, hogy ennek uralmát az éjszaki óriás mielőbb megszerezhesse magának.

Európának jelenleg azt kell látni, miszerint azon nép-

faj, melly legjobban elvan terjedve, melly magában roppant természeti eröket rejt, arra dolgozik, hogy keletnek birtoka a' török kezekből kivétessék, és a' pétervári hatalomnak adassék át. Európának pedig tudnia kell, mikép keletnek átadása olly hatalmassá tenné az éjszaki colost, hogy vele miután Európa más végén a' Sund-ra támaszkodhatik, többé Európának egy statusa sem birhatna. Keletnek kulcsai tetszésére nyitnák fel minden államnak kapuit elötte. Azon hatalom, mellyet akkor alapithatna, európai hatalom lenne, melly túlnyomó befolyással birna minden viszonyok elintézésére. E' percztől kezdve alig lenne Európában szabadság és önállás képzelhető, kivévén azt, mellybe az éjszaki hatalom bele egyezne. Európa bel és kül politikájának irányzása, a' status szerkezet, alkotmányok és köztársaság ügye, a' vallás és sajtó szabadság mind a' pétervári, vagy Konstantinápolyi akarat és törvények szerint rendeztetnék. Azt pedig mondottuk, e' tárgyaknál milly szellemet és irányt lehetne várni az önkényszerü autocratától.

Ez azon kép, mellyet a' szlávok a' pétervári hatalom fölemelésére elönkbe állítanak. Illy czélt és irányt láthatunk törekvéseikben.

Ezekből láthatjuk azt is, milly összeköttetésben állanak a' jelen perczek eseményei a' szláv-muszka törekvésekkel. Láthatjuk azon roppant érdeket is, melly Európa államait a' jelen keleti kérdésekhez és görög országi viszályhoz kapcsolja. Mind ezeket csak azon szellemből magyarázhatni meg, mellyet a' szláv törekvések nyilvánítanak; és azon irányból, mellyet különösen keleten, és így Görög országban is követnek, melly irány nem más, mint az éjszaki hatalom nagyra vágyó terveinek elömozdítása, és életbe léptetése.

Ezen szoros kapcsoknak, mellyek a' délkeleti szlávok és pétervári cabinet törekvései közt léteznek, kell tulajdonitani az angol kormánynak Görög ország irányábani erélyes fellépését, és mind azt, mit ezentúl is mind itt, mind általában egész keleten tenni fog — és nem azon kárpótlási követeléseknek, mellyekkel szinleg lépett fel az angol diplomatia,

de a' melly oknak magának lényeges fontosságot senki sem tulajdonitott.

Láttuk azon rajzból, mellyet értekezésünk folytán Európa politikai kinézéséről adtunk, miszerint Görög országban, mint keleten, igen magas fokra emelkedett a' szláv-muszka befolyás. A' görög nép, melly a' constitualt országon kivül még több milliót számlál, kizárólag a' pétervári cabinet iránt viseltetik rokonszenvvel, és bizalommal. Itt a' görög kormánynál és nemzetnél az angolnak igen kevés, és a' muszkának legtöbb befolyása van.

Görög ország pedig keletnek egy kiegészitő részét teszi, és pedig igen nevezetes részét, mert számos tengerészi kellékeket, véderőket, biztos állomásokat, és harczi pontokat foglal magában.

És keleten, hol Görög ország igen érdekes helyet foglal el, Angliának végnélkül fontos érdekei jönnek össze. Kereskedése és műiparának virágzása keletnek helyzetéből sokat feltételeztetik. És a' mi legfőbb, kelet olly pontokat is foglal magában, mellyek Anglia Keletindiai birtokai felett is határoznak.

Angliának tehát életkérdése van érintve azon terjeszkedés által, mellyet a' szláv muszka befolyás keleten és Görög országban tesz. Ennélfogva szükséges, hogy kelet felett úgy őrködjék, miszerint annak birtoka a' pétervári hatalom kezei közé ne jádzatassék a' dél-keleti szlávok által; mert ezen foglalás valamint keletnek egészen új átalakitását vonná maga után; úgy bizonyosan megsemmisitené ott az angol kereskedést és befolyást is.

És hasonlóan, ugyan azon érdekek folytán, kell hogy az angol diplomatia Görög országban is olly intézkedéseket tegyen, mellyek a' túlnyomó szláv-muszka befolyást leszállitsák, és saját befolyásának érvényt, és hatást szerezzenek. Mert Görög ország helyzetétől és irányától igen sok függ kelet jövőjének elhatározásában. Úgy pedig, a' hogy jelenleg van szerkesztve, egészen szláv-muszka befolyás alatt áll. Olly változást, és állami átalakitást kell tehát az angolnak ki-

vinni, melly Görög országot önállóbbá tegye, és az angol érdekeket biztosittsa.

Európának egész jövője is ezt igényli, mert ugyan azon csapás, melly Keleten és Görög országban Angliát megsemmisitené, és az éjszaki hatalmat tenné uralkodóvá; ugyan az Európa sorsát is eldöntené, mert azt kelet urának zsákmányává tenné. És ezen az épen nem változtathatna, ha valamelly szövetségi osztály utján jutna is a' muszka keletnek birtokához; mert bármilly combinatio tétessék is nyugoton, ez soha sem leend képes a' keleti túlnyomó muszka hatalmat ellensúlyozni.

Európának ezen politikai helyzete azon ellentétből következik, melly jelenleg a' szláv elemnek iránya és Európa hivatása közt áll, melly a' szabadság biztositását, nemzetiségek és emberiség kifejlődését, és a' szellemi élet haladását követeli.

A' szlávok szinte szabadság után törekszenek ugyan — ők is ezen jelszót tűzik fel zászlaikra. De ők e' czélt az éjszaki autocrata segélyével akarják elérni — kitől csak zsarnokság és szolgaság származhatik. Ha bár mit gondolnak is tehát ők, de midőn éjszakkal szövetkeznek, csak a' szolgaság terjesztésére a' szabadság ellen nyujtanak segélyt.

Bárhol tekintsük a' szlávok mozgalmait, mindenütt feltalálhatjuk az éjszaki befolyást — ez pedig a' szabadságnak nem életére, hanem halálára vezet.

Igy p. o. keleten is felakarják magokat a' szlávok a' török kegyelem rabigájától és szolgaságától menteni, hanem, hogy e' czélt elérjék Pétervár karjai közé hanyatlanak, hol felszabadulhatnak ugyan a' porta bilincseiből, de csak azért, hogy más új bilincsekbe és szolgaságba omoljanak, mellyeket az éjszaki óriás fog reájok rakni.

A' szlávok sokat panaszkodnak nemzetiségjök elnyomatásáról is, és egyik leghőbb óhajtásuk az, hogy szabad, önálló nemzetiséget vívhassanak ki. E' czél elérhetéséért Pétervár felé tekintenek, onnan várnak segélyt, azt hivén hogy csak az nyujthat nekik függetlenebb nemzetiséget. Ezen

vágyak és remények a' szlávokat Pétervár hatalma alá kényszerítik; mi által eszközöket nyujtanak az éjszaki autocratának arra, hogy a' szlávok segélyével Európában egy olly hatalmat alapíthasson, melly túlnyomó súlylyal birjon, 's igy egész Európa felett uralkodhassék. A' pétervári cabinet ezen irányt követi másfél század óta; és midőn a' szlávok bár milly indokokból vele egygyesülnek, ugyan azon czélt segélik elő, melly Európa felé önkényt és szolgai uralkodási rendszert hozhatna. Ekkor pedig önállásra és függetlenségre egy nemzetiség sem számolhatna, mert önkény alatt kifejlődés, és önállás nem tűretik el. Akkor minden nemzetiség szolgaságba döntetnék.

És épen czen Pétervárral szött viszonyból következik a' szlávoknak azon türelmetlen viselete, mellyet idegen népiségek irányában nyilvánítanak. Ők szabadságra, önálló nemzetiségre törekszenek, mitől természeti jogaikat senki sem tagadhatja meg. De ők egyedül csak az éjszaki viszonyra támaszkodván az idegen nemzetiségek iránt semmi rokonszenvet sem mutatnak, sőt azokat önállásukból kiszoritani, és magokat fölibök emelni törekszenek, mi a' szabadság eszméjével merő ellentétben áll. Illy jellemű törekvéseket pedig mindenfelé láthatunk, elnyomni akarván minden nemzetiséget, melly szláv terjeszkedésük irányával össze nem fér.

Igy a' szlávok szabadságra törekedvén eltaszítják magoktól azokat, kik ugyan azon czélra törekszenek. Tetteik az újabb időkben egyenesen oda irányoztattak, hogy a' népek szabad kifejlődését meghiúsittsák.

A' szlávok, a' történetek bizonysága szerint saját ügy és elvtársaik ellen dolgoztak. Megvetették azoknak rokonszenvét — csak önmagok akarván elkülönzött pályájukon czéljok felé haladni.

Feledék a' szláv népek, miszerint bár milly czélt legbiztosabban elérhetni, ha azok, kik arra törekszenek össze kapcsolják magokat. Az erők szétosztása csak gyöngeséget, és legtöbbnyire tehetetlenséget szül. Ha azokat kik a' szolgaságnak ellenségei, elnyomni sietnek — bizonyosan saját

ügyöknek nem fognak kevesb kárt okozni, mint azoknak, kiket elnyomnak.

És ha még is ezt kell a' szlávoknál tapasztalnunk, nem kell-e elismernünk azt is, miszerint ök csakugyan éjszak felé vonzódnak, onnan kapják az irányt és utasitást, honnét a' szabadság érdekében valódi segély sohsem érkeztetik.

És midön a' szlávok vagy közvetlen pétervári befolyás alatt dolgoznak; vagy közvetve segélik elö működéseikkel annak czéljait — mit gondolnak, mit várnak, 's mit reménylenek?

Nem tudják, hogy az csak az önkényt ismeri, csak a' szolgaságot ápolja, zsarnokságot alapít mindenütt, és minden szabadabb kifelödést és értelmi haladást halálig üldöz? Azt hiszik-e, hogy egy illy hatalom fog nekik szabadságot adni, melly ön saját népeit vas bilincsekben tartja? Illy hatalomtól várnak önálló nemzeti jogokat, melly a' történet adatai után mindenütt csak a' nemzeti önállás és szabadság elnyomásán működött. Illy karok közé vetették magokat a' szlávok, — a' szolgaság karjai közé. Ök rohannak önmagok azon bilincsekbe, mellyeket lerázni vélik magokról a' nem szlávok irányában. Ök az éjszaki állam-gépezetbe illesztvén magokat, saját kezeikkel fogják nemzeti állásukat, függetlenségüket és jogaikat meggyilkolni.

Ezen irány, mellyet a' szláv törekvések vettek, és azon kötelékek, mellyekben az a' pétervári cabinethoz áll eléggé megfejtik, miért kell Európának arra törekedni, hogy keleten és Görögországban olly rendezés és átalakitás történjék miszerint a' jelen szláv-muszka befolyás onnan kizárva legyen, és megakadályoztassék a pétervári hatalmat kelet urává tehetni.

Ugyan azon szláv irány és szövetkezés fejtheti meg azt is: valjon a' szlávok irányában lehet-e a' kibékitési politikát követni — azon politikát, melly a' népiségek öszhangzására és rokonszenvü közremunkálatára van alapitva.

Vannak némellyek, kik a' köz ügy jövőjére legbiztosabb eszköznek tartják a' népiségek rokonulását. Erre ök ellenszenveik feledését, talán ösi gyülöletjük letételét, és el-

lentételes érdekeik kiegyenlitését javalják. Azt mondják: ne éljetek egymással ellenséges viszonyban, tekintsétek hogy közös ügyben fáradoztok, 's azért közös erővel, összekapcsolt kezekkel biztosabban elömozdíthatjátok közös czéljaitokat. — Ugyan azért azt sürgetik, hogy az egymástól idegen, de érdekekben rokon nemzeteket felkell világositani, hogy tudják, miszerint egymásnak nem lehetnek ellenségeik.

Ezen politika legnemesebb mind azok közül, mellyek valaha az emberiség és nemzetek boldogitására alkottattak. De az életben, a' gyakorlatban sok olly körülmények léteznek, mellyek azon politikát, bár milly szép is, nem engedik életbe jöhetni.

Mindenek elött az olly elv, mellyet a' pillanatok szükségére ritkán lehet alkalmazni. A' népek legtöbbnyire kevesbbé felvilágosodottak, 's kevesbbé értelmessek, minthogy hosszas időt ne igénylenének arra, hogy kölcsönös érdekeik azonosságáról felvilágositathatnának.

És akkor, midön a' nép érzelmei bár mi által 's bár milly okokból is felvannak lázzitva, felvannak egymás irányában ingerelve — akkor a' kölcsönös kiegyenlités és rokonulás munkájának nem igen lehetne nálok nyilt utat találhatni — legalább nem röglön 's nem keves idő alatt.

Sokszor ezen lázas ingerültség mintegy állandóvá is válik a' népfajok között — többnyire nemzeti büszkeség, sértett nemzetiség, elégületlenség, vagy üldözési emlékek folytán.

És általában bár milly nemes czélnak ismerjük is a' népek általános rokonultát, ne feledjük azt sem, mikép minden nemzet leginkább saját nemzetiségét törekszik fentartani és biztositani. Ezen czél elkülönzi az idegenektől, és saját, kizárólagos érzelemeket és vágyakat nyújt neki. Ezen nemzetiség utáni törekvés neheziti, sőtt többnyire kizárja a' rokonulást másokkal. Vagy legalább is azt okozza, hogy minden nemzetek össze nem olvadhatnak, nem egygyesülhetnek, mert akkor önálló, elvált nemzetiségjökről le kellene mondaniok. Ha pedig csak tágasb kötelékekkel kapcsoltatnak össze, az

elkülönzött nemzetiség mindig fog olly külön érdekeket elöidézni, mellyek meghiúsitják, az összesimulást.

Mindezeket azonban legnagyobb mértékben lehet és kell a' szlávokra alkalmazni.

Nem említve azt, miszerint a' szlávok az idegen népiségekben elnyomóikat tekintvén, irántuk csak bizalmatlanságot és gyülöletet éreznek,

A' fő és lényeges akadály azon viszonyban rejlik, melly a' szlávok és Pétervár között létezik. Ezen viszony nem engedi azt, hogy ők más idegen népfajokkal rokonuljanak. Mert ők a' muszka segélyére támaszkodva, megvetnek minden más kapcsokat. Azt hiszik, hogy a pétervári segély elegendő leend czéljaik kivitelére, 's azért nincs szükségjök idegenekre. Ok csak önmagok és rokonaik által akarnak felemelkedni — az idegenekkel való szövetkezést úgy tekintik, mint a' melly csak az idegenek biztositására vezetne. A' szlávok mindenek felett csak a' szláv uralmat akarják megalapitani — azért az idegenek felemelkedhetése nem lehet czéljok, abban ők saját jövőjük veszélyeztetését tekintenék.

A' szlávok csupán az éjszaki hatalommal szövetkeznek, csupán erre támaszkodnak. Mig ez igy tart, nem lehet szó, hogy a' szlávokkal rokonulni lehessen. Mert az éjszaki hatalom csupán szláv uralkodást akar teremteni, 's csupán a' szláv elem felemelésén dolgozik, mert ez lenne azon lépcső, mellyen keleten hatalomra 's Európa felett túl nyomó súlyra emelkedhetnék. Ezzel pedig az idegen népek iránya és szabadsága össze nem fér.

És ezen szláv-muszka szövetség olly elveken alapszik, mellyek a' szabadsággal és önálló nemzetiséggel össze nem férhetnek, mert a' pétervári cabinetnek eszközei csak szolgaságban állanak. Illy elvek, 's illy rendszer mellé pedig a' szabadságért törekvő népeknek állani nem lehet.

A' szláv-muszka szövetség czélja kizárólagos szláv hatalmat emelni a' többi nemzetek felé — illy irány csak ellen-

ségeket tekinthet a' többi népiségekben, kikkel rokonúlni nem akarhat.

A' pétervári cabinet majdnem valamennyi szláv nép fajokat kizárólagosan megszerezte magának; mert ezeket saját eszközeinek tekinti, és mint illyeneket akarja kizárólagos czéljaira felhasználni. Nem csuda tehát, ha a' szlávok és idegen népek közt összesimulás létre nem jöhet. A' muszka mint áthághatlan kőfal áll közöttük.

Az olly nép, mellynek saját czéljai vannak kizárólag önmaga részere, mellyek a' társ-népek irányával ellentétben állanak, ezekkel rokonviszonyba nem léphet. A' szlávoknak pedig a' pétervári protectio illy kizárólagos czélokat tűzött ki, mellyekkel az idegen nemzetiségek ugyan egy tért és helyet nem foglalhatnak el.

Egy tényül szolgál ezen dolgok felvilágositására a' szlávoknak azon legújabb javaslata, hogy az összes szláv népiségek irodalmi nyelvévé az orosz választassék.

Láthatni ebből, mennyire ment már a' solávoknál a' pétervári hatalomnak befolyása, kik saját nyelvükről készek lemondani, hogy az oroszt emeljék mindenek felé. Milly hathatós eszköz ez is arra, hogy az éjszaki óriás még szorosabban össze húzza maga körül a' szláv népiségeket.

Láthatni azon szándokból azt, milly kizárólagos vágyakkal tekintenek a' szlávok éjszak felé, mellynek czéljai kivitelére több kivánni valója alig lehet. És milly önzést, milly külön vált pártosságot, és ön érdekeikhez való ragaszkodást árulnak el. Ők hogy magok uralkodhassanak, hogy magokat felemeljék és erősittsék, egy közös szláv nyelvet akarnak uralkodóvá tenni, hogy így az idegen irodalmi nyelv használatát feleslegessé tehessék, és megakadályozzák, nehogy a' szétszakadás által kelettkezett gyöngités miatt az idegen nyelvek örökké felettök uralkodjanak.

Mutatja ezen tény, milly szorossá akarják tenni a' szlávok kapcsaikat és viszonyukat a' pétervári hatalomhoz. És

mutatja, milly hon óhajtják az egy slavia fellállitását, mellynek egy uralkodó, diplomatiai nyelvének kellene lenni.

Mit ér itt tehát a kölcsönös felvilágositás, hol a' legközelebbi czélok és érdekek ellen-útra vezetnek. Azok kik azt javalják, feledik, mikép a' szlávok egészen feleslegesnek tartják az idegenek közremunkálását, azt hivén, hogy ön magok és éjszaki rokonaik elegendők czéljaik kivitelére. És feledik, mikép a' szlávok az ideneket kiakarják zárni jelen önálló helyzetükből, magokat akarván Pétervár protectiója alatt fölibök emelni. E' két körülmény kizár minden kibékülhetési és rokonulhatási lehetőséget.

Ha a' szlávok nem támaszkodnának éjszaknak roppant erejére, ön érdekeik vezetnék őket az idegenek szövetségéhez. És ha a' pétervári erőbe bizakodva, nem akarnának kizárólagos uralomra, és Európában túlnyomó sulyra emelkedni, akkor összeférhetnének az idegenek czéljaival is. De most, midőn ezen föltételekkel egészen ellenkező tényeket látunk magunk előtt, természetes, hogy a' szlávokat külön vált, önző, és nagyra vágyó politikájoktól semmi felvilágositás sem képes elvonni.

A' szláv — és muszka közti viszony kizár minden egyebet. Ha az megszünt, akkor áll elő lehetősége annak, hogy a' szláv és nem szláv népiségek egymással rokon-viszonyba lépjenek.

Ezen összeférhetetlenség egyszersmind elönkbe állítja tisztán és világosan Európának jelen politikai helyzetét.

Európa két fő részre oszlik, éjszakira és nyugotira. Azon czélok mellyeket az ejszaki hatalom követ, a' mint láttuk, merő ellentétben állnak nyugotnak legszentebb érdekeivel. Ezen éjszaki hatalommal a' szlávok szoros kapcsolatban állanak, 's kivált keleten egészen alárendeltjei a' pétervári cabinetnek. Nyugot Európának tehát olly politikát kell követni, melly azon veszélyt, ha az egygyesült szláv-muszka erők czéljaikat elérhetnék elhárithassa, a' szabadság és kifejlődött szellemiség felöl. Különösen pedig keleten, hol úgy látszik a' pétervári uralom legfőbb czéljait és működéseit központositja,

a' nyugoti nemzeteknek úgy kellend az ottani viszonyokat, mellyek jelen állásukban meg nem maradhatnak, elrendezni, hogy a' keleti status szerkezet elég biztositékot nyujtson a' szlávok rokonszenvére fektetett éjszaki terjeszkedés veszélyeinek elháritására. Kelet egész Európa jövőjére elhatározó hatással lehet — azért épen itt kell olly védgátat emelni, melly a' tervezett túlnyomó pétervári uralom létesíthetését keleten tökéletesen lehetetlenittse.

XVII.

Európa jelen szükségei. Itt-e már ideje az elterjedt szláv-muszka befolyás és foglalások elleni óvszerek alkalmazásának? Az ide tartozó segéd-eszközök. Lengyel ország visszaállítása. Az osztrák birodalom szilárd fennállása. Éjszaki államok helyzete. Kelet viszonyainak rendezése. Magyar elem fontossága.

Európának jelen politikai helyzete a' túlnyomó szláv-muszka terjeszkedések folytán igen bizonytalan ingatag jövőt igér.

A' szlávok Európában igen nagy erőt képeznek. Közepén a' porosz tartományoknak nagy része, és az osztrák birodalomnak több felénél szláv elemből áll. Keleten pedig az elgyengült török állam majdnem általában részint szláv népiségekből, részint azokkal rokon n. e. görög vallás felekezetekből van összeállítva. És mindezen szláv népségek majdnem kizárólag muszka befolyás alatt vannak, éjszak felé fordítják folyvást tekintetüket, és Pétervárban helyhezik reményeiket 's vágyaikat.

Ezen szoros vonzalmak és ragaszkodás folytán, melly a' szlávokat a' muszkával kevés kivétellel már is majdcsak nem egy testté képezé ki; a' pétervári hatalom Európában igen nagy befolyással bir, és még nagyobb jövőre 's hatalomra számíthat.

Ezen befolyása Európa közepén is nevezetesen előhaladott és megszilárdult. Mert Lengyel ország függetlenségének megszüntével nem csak számos milliókból álló szláv népséget nyert a' lengyelekben; hanem ezen lengyel önálló nemzetiségi válasz falnak ledöltével szellemileg, vágyakban és vonzalmakban majdnem az összes nyugoti szláv népséget is megnyerte. Most ezek csak nem kizárólag azon éjszaki hatalom felé huzódnak, és ragaszkodnak, mellyet az éjszak-nyu-

goti részeken legerősebbnek, legnagyobbnak ismernek; és a' melly rokonszenvet a' pétervári propaganda folyvást éleszt és terjeszt; a' naponkint jobban terjedő görög vallás pedig erősít és szilárdít. És ide járul segélyül a' lengyelek elnemzetlenítése, elkorcsositása is, mit az éjszaki czár minden kitelhető módokon elősegít. Igy ezen szláv elem és szláv iránynak terjedésével a' muszka nyugoton is nagy befolyással és súlylyal bir, melly jóformán Rajnáig és a' Duna partokig terjed el.

De még nagyobb befolyása van keleten. Itt a' fekete tenger partvidékein és a' Duna torkolatnál igen fontos térségeket, erősségeket és hadi állomásokat szerzett magának. Az aldunai fejedelemségek protectoratusa kezeibe van letéve, azokról majdnem önkénye szerint rendelkezhetvén. A' porta alatti kereszténykeet pedig részint a' velök éreztetett kedvezmények, részint a' jövőnek kecsegtető reményei által annyira lekötelezte magának, mikép azok csak egyedül benne helyhezik minden bizalmukat. Hasonlóan a' némileg felszabaditott Szerb és Görög országok népségei is kizárólag csak a' pétervári hatalomhoz ragaszkodnak, neki köszönik a' porta igájának lerázását és mindent mit már elnyertek; és tőle reménylik mind azokat is, a' miket még jövőben elérni óhajtanak. Ezen ragaszkodás és szellem átszivárgott a' török részekkel határos osztrák dél-keleti szlávokra is.

Ezen szellemi és anyagi erőhöz és befolyáshoz, melylyet a' pétervári uralom magának nyugoton Európa közepén, és keleten kivívott, hozzá véve még azon erős állomást is, mellyel éjszakon bir — méltán kérdhetjük: nem bir-e már mind azon eszközökkel, mellyek egy európai túlnyomó hatalom megalapitására kivántatnak? Nem terjesztheti-e ki foglalásait a' nyugoti szlávok csatlakozása által egészen Rajnáig és Dunáig, hogy akkor aztán az egész nyugot Európa sorsa felett határozzon? És a' dél-keleti szlávok szilárd ragaszkodására támaszkodva nem kezdhet-e bár mikor az elgyengült, tehetetlen török birodalom felforgatásához, hol különben már jelenleg is nagyobb befolyással és rendelkezési képességgel

bir, mint maga a' török állam kormánya? És igy ha nyugoton és éjszakon erős alappal birván, keletnek urává tenné magát, nem olly hatalmat szerezne-e magának, mellyel a' frank és angol államok nehezen versenyezhetnének? Nem foghat-e akkor valamint az európai állami szerkezetről, ugy az alkotmányos életről, szabadságról, felvilágosodás eszközeiről is önkénye szerint rendelkezhetni?

Már pedig megkell vallanunk, miszerint Európának jelen helyzete arra mutat, mikép a' pétervári hatalom nagyon sebesen halad azon időpont felé, midőn kelet és nyugot uralmának kezeibe ragadását megkisértheti. Sokkal több erőket és befolyást szerzett már, minthogy még a' többi szükségesekhez is ne lehetne reménysége.

Nincs tehát jelenleg sürgetősb tárgy, mint annak vizsgálata: milly eszközök által, milly utakon lehessen a' szláv-muszka erők további haladásának és terjeszkedésének gátat vetni? Mikép lehet megakadályozni, hogy a' szláv-muszka hatalom azon fokra emelkedjék, hol kelet és nyugot urának tekinthetné magát? Mit kell tenni, hogy ezen veszély, melly nyugoton, de legfőkép keleten fenyegeti Európa jövőjét, szabadságát, és polgárisodását, feltartóztassék, és elhárítassék? Hol lehet gátat lelni azon szláv-muszka áradat ellenében, melly legközelebb a' török birodalom lételét, de nem kevesbbé a' nyugoti szabad köztársasági alkotmányokat is elnyeléssel fenyegeti?

Ha bár milly messzire elterjedett is már Európában a' szláv elem, és az arra fektetett pétervári befolyás; bár milly hatalommal bir is keleten és Európa közepén, némi reményt nyujthat még is a' jövőre, és bizalmat szilárd, elhatározott működéseinkbe azon körülmény, miszerint többféle eszközök létezznek még mindig, mellyek védbástyául szolgálhatnak a' szláv-muszka nagyszerü terjeszkedések további haladásának ellenében.

Illy eszköznek tekintetett majdnem két század óta L e n g y e l o r s z á g n a k ö n á l l á s a. Európai nyugoti államai belátták, miszerint az éjszaki hatalom Rajna és Duna felé való

terjeszkedését semmisem lenne képes annyira feltartani, mint egy előtte álló lengyel állam, melly szabadságát szereti, és a' mellyen keresztül az éjszaki óriás nem folytathatná foglalásait. Belátták azt, hogy a' lengyel nemzet nyugot Európának valódi élő bástyája a' barbár asiai elem rohama ellenében. Ez volt a' franczia kül politikának a' 17-dik és 18-dik században vezérelve. Ennek folytán állt a' lengyel állammal szoros szövetségben; és ugyan azon okból védte azt és istápolta bajaiban és veszélyeiben. Illy szellemben működött XIV. Lajos.

Ezen politika azonban háttérbe szoritatott, és Lengyel ország feldaraboltatott. Az eredmény nagyon is igazolja a' régi franczia politikának üdvös voltát. Mert látjuk, mikép lengyel ország megszűnte után mindinkább terjed Európa közepén Pétervárnak befolyása a' nyugoti szlávok beolvasztása, és hű ragaszkodása által; és ugyan igy terjed Német ország feletti hatalma is. Innen van, mikép lengyel ország önállásának vissza állítása igen sokaknál kedves eszme, mellynek valósitására több izben komolyan gondoltak a' legközelebb érdeklett államok kormányai is.

Az osztrák birodalom, német ország keleti részével látszatik most hivatottnak lenni a' felforgatott lengyel állam helyének kipótolására. Azt is úgy tekintették a' nyugoti államok, szilárd, erőteljes állásában, mint biztositékot az éjszaki hatalom további terjeszkedésének ellenében. De hogy e' czélra milly irányt kellessék külpolitikájában követnie, és milly helyet foglalnia az európai állam-szerkezetben, nem ide tartozik.

Európának éjszaki államai is kitűnő figyelmet érdemlenek. A' szláv-muszka terjeszkedés idáig terjed, hol a' muszka czár erős pontokat tart kezei között. Azon erő tehát, mellyet az ottani államok kifejthetnének, és a' mellyet kivált a' szabadságra és értelmiségre kellene fektetni; valamint az állam szerkezet is, hathatós ellensúlyul szolgálhatna az éjszaki autocratia ellenében.

De jelenleg talán legtöbb erőt 's legnagyobb segélyt

találhatni a' keleti viszonyok rendezésében. Keletnek összes politikai helyzete lényeges átalakitást igényel, mert jelenlegi alakjában a' legkedvezőbb alkalmul szolgál a' szláv-muszka befolyás és hatalom terjesztésére.

Itt e' tárgynál, melly keletnek reorganizálását illetné, több igen érdekes és lényeges kérdések jönnek elő. Illyenek különösen az asiai és afrikai viszonyokat mellőzve: az aldunai fejedelemségek új constituálása; a' porta alatti tartományok szerkezete; ezzel összefüggésben a' török birodalomnak status-quoja: Görög ország és a' Szerb fejedelemségnek állami rendezése és alakitása; Konstantinápoly és a' Dardanellák birtoka; a' duna torkolat és fekete tenger vidékének biztosabb állása.

Ezen kérdések a' legszorosb összeköttetésben vannak a' kelet feletti hatalom jövőjével, melly attól függ, mikép fognak szerkesztetni a' keleti tartományok, úgy-e hogy nyugoti Európában találják fel a' nehézkedés központját, vagy úgy, hogy éjszak kizárólagos befolyása alá jutandnak.

Ezen keleti részeknek fenlétező viszonyaik is nagy érdekkel és fontossággal birnak az európai diplomatia előtt, miért is minden oda vonatkozó tárgy közös befolyás és egyezkedés folytán intéztetik el. De sokkal nagyobb érdekkel bir azoknak jövője. Úgy látszik, az európai diplomatia bekezdi látni, mikép kelet jelen alakjában előbb utóbb Pétervár birtokába kerülne; azért nagyon elterjedett már azon vélemény, hogy keletnek viszonyait gyökeresen át kell alakitani.

Azonban, bármilly fontossággal birjanak is mind ezen kérdések a' szláv-muszka terjeszkedések irányában, azokat jelenleg mellőzni kénytelenitetem. Nem akarom most e' sorokban azt vizsgálni, mit kellessék tenni éjszakon és Európa közepén, hogy nyugoton az itteni szlávok rokonszenve mellett az éjszaki hatalom tovább ne haladhasson, 's birodalmát Rajna, és Duna partjáig ki ne terjeszthesse. Nem azt is, mikép kellessék rendezni keletnek viszonyait, a' duna torkolatot, szerb és görög népségeket és a' porta európai tartományait; hogy átalakitott állam-szerkezetükben nyugot Európa

biztositékot találhasson a' pétervári hatalomnak kelet uralma utánni törekvései ellenében.

Most ez alkalommal egyedül csak a' magyar elem fontosságáról kivánok némelly figyelmeztetéseket közleni — mellynek a' keleti viszonyok irányában még mi önmagunk sem talajdonitottunk eddig elegendő érdekességet.

Most csak azt akarom kifejteni, mikép: a' magyar elemnek fentartása és kifejtése igen hathatós eszközt nyujthat arra, hogy Európa felől azon veszély, melylyel azt a' szláv hatalom túlnyomósága fenyegeti, elhárítassék.

Megakarom magyarázni, miszerint a' magyar hazában és népben olly szellemi és anyagi kellékek rejlenek, mellyeknél fogva tökéletesen képes közre munkálni azon bajok elháritására, mellyek okvetlenül bekövetkeznek, ha az éjszaki szláv hatalom, főkép a' délkeleti rokon elemekre támaszkodva még tovább terjeszkedhetnék.

Kiakarom fejteni a' magyar elemnek azon kellékeit, mellyeknél fogva az majd minden egyébb politikai intézkedések között legnagyobb biztositékot nyujthat a' szláv-muszka nagyravágyások ellenében.

Világossá akarom tenni azt, miszerint, ha Európa elakarja magától hárítani azon veszélyt, mellyet el nem kerülhetne, ha a' szláv-muszka elem keletet és vele Konstantinápolyt 's a' Dardanellákat hatalmába keritené, és ez úton az éjszaki óriás egész Európa felett túlnyomó súlyt szerezne magának; akkor elkerülhetlen szükséges, hogy a' magyar elem fentartassék.

A' magyar elem bir mind azzal, mi arra kivántatik, hogy a' szláv-muszka terjeszkedések elé védbástya gyanánt szolgálhasson. Ha ezen védbástyára szüksége van az európai polgárisodásnak, müveltségnek, és szabadság intézeteinek, hogy az éjszakról közelgő sötétséget és békókat elkerülhessék; akkor szükségjök leend arra is, hogy azon békók és sötétség feltartására egy erős, szilárd magyar nemzetiség létezzék.

Ezen ügy minket magyarokat, kik hazánkat 's nemzetünk jövőjét forrón szeretjük, legközelebb érdekel ugyan;

de ne higyjük hogy Európa nyugoti népeinek sokkal kevesbbé fontos érdekeik lennének ahhoz kapcsolva.

Az éjszaki megtámadás legközelebb ő ellenük fog intéztetni; valamint igen hosszas idők óta leginkább a' franczia és angol hatalmak ellen működnek a' pétervári cabinetnek messze ágazó tervei. Ezen tervek kivitelében t. i. egy túlnyomó hatalom megalapitásában, különösen és előzőleg pedig kelet birtokának megszerzésében az éjszaki hatalomnak akadályul leginkább csak a' nyugoti államok szolgálnak. Természetes tehát, hogy ellenük intéztessenek a' további műtételek, nagy Péter és Katalin ősi hagyományainak valósitására. Ki veszthetne többet, mint nyugotnak nemzetei, ha a' szláv-muszka törekvések keleten czéljukat elérnék?

A' szláv elem terjeszkedése egész Európa jövőjét fenyegeti; veszélyt hozhat annak minden eddigi szellemi és anyagi nyereményeire, haladására, és vagyonosságára. Az azt akadályozható magyar elemnek fentartása tehát nem csak saját élet kérdésünk, hanem egész Európának, és jövőjének közös ügye.

Illy szempontból fogjuk vizsgálni mindenek előtt, milly kellékeket foglal magában a' magyar nemzetiség arra, hogy a' szláv-muszka erők további terjeszkedésének, és az éjszaki óriás túl hatalom utáni vágyainak akadályul szolgálhasson.

XVIII.

A' magyar elem kellékei a' szláv terjeszkedés fenntartóztatása. Eredetisége. Nemzeti öntudata, ősi emlékei. Szabad érzelmei. Független nemzetisége. Magyar elem beolvasztási kisérletei. Befolyása az idegenekre.

A' magyar népfaj mind azon népségek között, mellyek kelet szomszédságában fekszenek, legtöbb 's legkedvezőbb kellékekkel bír az elterjedett szláv törekvések meggátlására.

Illy kelléke különösen az eredetiség. A' magyar elem, bár honnan származtassék, és bármilly fajokkal hozassék is rokonságba, jelenleg megüllepedett, és megszilárdult tulajdonaival egészen önálló, eredeti és minden egyebekről egésszen elválasztott elemet képez.

Egész Európában sehol sincsenek a' magyar népfajnak rokonai — minden itt létező memzetiségektől egészen eltértt népiséget képez. Önmagában, magányosan áll, mint hegytetőn a' szirt, mellyet századok viharai nem voltak képesek ledönteni.

Mind eredeti önálló elem történeteinek ősi emlékeiben él, mellyek a' nemzetet századokról századokra mint hatalmas és uralkodó nemzetet tüntetik fel. A' magyar, mint sajátságos önálló elem nem csak saját állami szerkezettel 's függetlenséggel birt; hanem nagy érdekü befolyást is gyakorlott Európa minden viszonyaira. Magyarország a' legelső államok sorába tartozott, barátsága és szövetségeért versenygtek az idegenek. Békében tanácsa, és akaratja eldöntő erővel birt; hadban katonai ereje és hősisége köz rettegés tárgya volt. Történeteink telvék öseink fényes tetteivel, hatalmával, és uralkodásával.

A' magyar illy öntudat mellett most is hatalomra vágyó, büszke, és uralkodni szerető nemzetet képez. A' szolgaságot, lealacsonyító békókat nem tudja eltürni. A' gyáva, aláren-

delt, hűnyászkodó jellem egészen ismeretlen előtte. Forró érzelmei, és heves véralkata csak a' szabadságért lángol. Bár milly korlátolt volt is állami élete hosszas idő óta, 's bármilly szükkeblü aristocratiai intézetek közt kelle is élnie, a' szabadság érzete még is változatlanul és szilárdul megmaradt kebelében.

Azt hiszem épen egy illy büszke öntudatu, és szabad érzelmű nemzetre van szükség, midőn a' szlávok hatalom terjesztését és csábjait kell megakadályoztatni; 's midőn a' pétervári hatalom zsarnoki önkénye, és szolgasága ellenében bástyát kell emelni. A' hatalom minden csábjai, az önkénynek minden ármányai, és erőszakai megtörnek a' szilárd, szabad nép jellemen, melly a' szolgaságot elnem viselheti.

És a' magyar elemnek eredetisége, önállósága; valamint az ősi emlékekből keletkezett büszke nemzeti jelleme, melly csak a' szabadságért lángol, nem engedhetik meg azt sem, hogy a' magyar elem idegen népfajba beolvasztassék. A' nemzet tulajdonai nem engedik, hogy a' szláv népiség által elnyelessék, mint elnyelettek általa a' muszka birodalomban több független népiségek. És igy a' magyar elem szirt-akadályul szolgál a' szláv-muszka terjeszkedő beolvasztása ellenében.

Ezen beolvadás lehetetlenitetik a' magyar elemnek keleti származéka és eredetisége által is. Ez a' szláv 's egyébb más fajokkal legkisebb rokonságban sincs; 's igy hiányzik a' legcsekélyebb kapocs is, melly a' magyart a' szláv fajjal öszsze fűzhetné. Nincsen semmi út, semmi lépcső arra eljuthatni.

A' magyar elem önmagában mint keleti önállású faj, mint büszke emlékü, hatalom 's uralomra teremtett népiség tökéletesen mentve van minden beolvasztási, 's elnyeletési kisérletekről, mellyek egyenesen szolgaságra és örök halálra vezetnék.

A' magyar elemnek beolvasztása, megsemmisitése már több izben megkisértetett. A' bécsi status férfiak hatalmuk gyakorlatánál nevezetes akadályra találtak az önálló, független magyar nemzetiségben, 's azért mindig hidegen és ellen-

ségesen tekintettek reája. Egyszersmind oda irányozták terveiket, és intézkedéseiket, hogy a' szoros birodalmi egység letésitését gátoló elem félre tetéssék.

Innen származott M.-Teréziának azon törekvése, melylyet a' magyar elem elnémetesitésére forditott a' legfinomabb cselekkel és csábokkal. Ugyan illy czélból működött II. József is, ki egészen német rendszert hozott be az országba. A' közigazgatást, biráskodást, tanitást, a' nemzeti nyelv kizártával, egészen németlábra állitotta. Számtalan intézkedéseket tett 's ujításokat hozott be, csak hogy a' nemzeti szokásokat és ősi erkölcsöket elkorcsosithassa, és ősi, nemzeti jellemünket vissza tükröző intézeteinket elidegenithesse, és ismeretlen külföldiekkel váltsa fel.

Mind ezen kisérletek azonban semmi sikert sem eredményeztek. A' magyar elemnek ősi szilárd ereje tántoríthatlanul ellentállt a' behozott idegen elemnek. Állhatatosan és merészen küzdött, és maradt meg nemzetisége, nyelve, és ősi szokásai mellett. A' felsőbb körökben tett ugyan némi haladást az elnémetesedés; de még onnan is roppant lelkesedést, számos áldozatokat, és buzgó közremunkálást nyert a' nemzeti ügy. Sokan valának a' bécsi csábok által megnem tántorodva a' fő aristocratia kebeléből, kik vezérek valának a' nemzetiség kiküzdésében és fentartásában. A' nemességnek tömege pedig, és a' nép milliói minden intézetek ellenére örökké hűk maradtak ősi jellemükhöz és tulajdonaikhoz, mellyeket nem volt képes elváltoztatni sem a' rettentés fenyegetése, sem a' csaboknak bűv-ereje. E' nép annál hőbben kezdé ápolni nemzetiségét, minél komolyabb erőszak és veszélyek fenyegeték annak életét. Csak ekkor kezdé tisztán belátni, milly kincs, 's milly erő fekszik nemzetiségében; milly sok érdekek vannak hozzája csatolva; és azért azt százszorozott erővel kezdé ápolni, és terjeszteni.

A' magyar elemet tehát nem lehet felolvasztani és idegenek közé bekebelezni. A' német elem, bármilly művelt is külföldön, semmire sem mehetett ellenében. 'S ez által bebizonyult az, miszerint a' német elem épen nem alkalmas arra,

hogy Magyarországban elterjesztessék, és uralkodásra emeltessék. Ha tehát szükség, hogy e' földön, keletnek szomszédságában a' szláv-muszka terjeszkedések gátlására erős és szilárd nemzetiség állitassék; akkor azon czélt a' német elemmel soha sem lehetend elérni, mert ez nem levén képes a' magyart felolvasztani, erőre és túlnyomó befolyásra Magyarországban nem emelkedhetik.

Ellenben már azért is, hogy a' magyar elem eredetisége és jelleme folytán ellenállni képes az elkorcsositásnak, igen alkalmas leend a' szláv roham fentartására, mert ennek felolvasztásától nem lehet félteni. Sött nem csak azért lehet benne köz bizalmat helyheztetni, hanem azért is, mivel a' magyar elem ön maga képes idegen elemeket magában felolvasztani, és a' vele érintkezésbe jövő népiségeket elidegeniteni.

Láthatja ugyan is mindenikünk azon roppant haladást, mellyet a' magyarorsodás tett e' század harmadik évtizedétől kezdve a' németek között. A' milly kevésre haladhatott mi közöttünk a' németesedés; épen olly nagy foglalást tett a' mi elemünk a' németeknél. Ezrenkint hányták el magoktól német, idegen szokásaikat 's tulajdonaikat; egész városok és vidékek ölték fel a' magyar nemzetiséget. És ez olly szoros kapcsokat és benső ragaszkodást idézett elő a' magyar és német elem között, mellyen a' német centralisationak kisérletei bizonyosan hajótörést szenvedendnek.

Illy befolyással volt nemzetiségünk és nemzeti jellemünk a' szláv népfajokra is. Mind azon gyarmatok, mellyek Zabolcsban, Szepességen, Békésben, és Pestmegyében keletkeztek, jelenleg egészen magyar elemet képeznek. A' felső vidék hasonlóan nyelvben és érzelemben egészen magyar, mellyet a' legnagyobb izgatások sem csábithattak el tőlünk. Magában horvát-slavon országban is, hol a' szláv propaganda a' legújabb időkben rendkivüli buzgalommal működött, izgatott, és csábitott, a' magyar nyelv nagy haladást tön. Ugyan ezt tapasztalhattuk az alsó szerb vidékeken is.

Mig tehát a' magyar elem, mint önálló keleti faj nincs és nem lehet kitéve annak, hogy a' szláv, vagy német elembe

beolvasztassék; addig uralkodási küszkeségének, és vágyainak, mellyek önállásának eredményei, olly hatása van az idegen elemekre, mikép ezeket egészen elsajátitotta és bekebelezte. Erre különben az államnak történeti jogai és ezekre fektetett politikai felsőbbsége eltagadhatlan befolyással valának.

Az éjszaki hatalom nagyszerü terjeszkedéseit, mellyeket már a' duna-torkolatig, és fekete tenger déli-partjáig vitt, még tovább akarja kinyujtani. A' népeket pedig szolgaságba és butaságba akarja elfojtani, hogy felettök és általuk Európa felett korlátlan ökkényü uralkodásra emelkedhessék. A' szláv propaganda által ezen terveiben nevezetesen elősegéltetik, mert ez a' szláv elemet kiterjeszteni, minden más idegen nemzetiségeket elnyelni, az elsajátitott igen elemek által a' szláv fajt mindenek felé emelni törekszik. Ezen igy terjesztett és erősített szláv elem pedig az éjszaki hatalom befolyása és rendelkezése alatt áll.

Nehogy ezen szláv-muszka propaganda tovább és tovább haladjon a' népségek és területek elsajátitásában, a' magyar elem képes szembe szállani a' szláv törekvésekkel.

Mert vérévé vált szabadság érzeteinél fogva a' szolgaságnak ellensége. Uralkodni szeretvén és századok óta azt megis szokván, bilincsek ellen mindig kész felkelni és utolsóig küzdeni. És igy a' szlávoknak szolgasága és zsarnoksága meg fog törni a' magyar érzelmeken. A' keleti vér alkat, ősi fényes emlékek, és százados intézetei, szokásai, erkölcsei a' szabadságot és uralmat annyira sajátjává tették, mikép a' szlávok itt végkép nem boldogulhatnak.

Ezeknél fogva a' magyar elem a' keleten már előre haladott, és további folytatásra irányzott szláv-muszka szolgai terjeszkedés ellenében erős védbástyát képez. Mint önálló keleti elem nem csak fel nem olvad az idegenekbe, sött nemzetisége azoknál haladást is tesz.

Ha tehát a' terjedező szláv elem foglalásait és törekvéseit felkell tartani, a' magyar elem arra elég erős, 's belsejében meggyökeredzett tulajdonokkal és kellékekkel bir.

XIX.

Magyar elem müveltsége. Szellemi felsőbbsége. Irodalma, napi sajtója, Ezen szellemi felsőbbség a' szlávok irányában. Befolyás az itt lakó idegenekre.

A' magyar elem a' szláv törekvések meghiúsitására, és messzire haladott terjeszkedéseik feltartóztatására müveltségénél és kiképzettségénél fogva is felette alkalmas.

Azt a' történetek minden lapjai, és a' mindennapi életnek adatai eléggé bizonyitják, miszerint minden államban azon nemzetiség nyer felsőbbséget, és ennél fogva befolyást a' többi népiségekre, melly nemzetiség szellemileg magasbra fejlődött ki.

Illy kifejlodött elem, mint a' villány erő, nemzetiségi lég-körébe vonja be laktársait, és felettök uralkodásra emelkedik. Igy terjedett el a' franczia nyelv a' frank birodalom minden idegen elemü tartományaiban, söt a' rajnai vidékeken is, 's különösen Belgiumban.

Az osztrák birodalomban, bár mikép vélekedjenek is elleneink, kik legtöbbnyire gyülölségi elfogultsággal itélnek felölünk a' magyar elem kiképzett és müvelt elemet képez.

Én azt hiszem, a' német elemet nem lehet, 's nem szabad az osztrák birodalom sajátjának tekinteni, mert az Németországhoz tartozik, honnan csak apró és silány töredékekben szivárgott át. Azon német elem, melly az osztrák birodalomban leginkább szétszórva és más elmekkel össze keverve, igen nagy kissebbségnek és szellemi haladásnak felette csekély jeleit adja.

Különben tekintsük nemzeti irodalomunkat, melly mindenütt a' nemzetiség képzettségének, és köz müvelődés,

szellemi hátramaradottság vagy emelkedésnek hévmérője gyanánt tekintetik. És csekély áttekintetés után is láthatjuk, és meggyőzödhetünk a' felöl, mennyire, emelkedett és terjedett mind belbecsben mind kül terjedésre nézve a' magyar irodalom három évtized óta.

Maga a' nyelv a' törvényhozás és irodalom fáradhatlan közre munkálása folytán az újabb évtizedekben igen nagy haladást tön. A' magyar nyelv bensö tökélyére nézve az osztrák birodalomnak egynek sem áll utánna. A' csehek, morvák, lengyelek, slovénok, szerbek nem csak nem képesek mind eddig szérszórt ágaikat egyesiteni, es így egy terjedt nagy nyelvvé alakítani; sött külön véve bármellyiket is, azt fogjuk találni, hogy egyik sem tökéletesült még annyira, mint a' magyar nyelv.

Innen van, mikép Magyar országban közigazgatási, hivatalos nyelvnek nem lehetett mást behozni, mint egyedül csak a' magyart. Mert illy müveltséggel és képzettséggel egyike sem birt. Legnagyobb számmal kerültek ki a' magyar elemből status férfiak, tudományos fök, és törvényhozók is. Hason számú tehetségeket és nevezetességeket egy itteni népfaj sem volt képes elömutatni. Azért is ezen elem díszlett nem csak a' belföldi igazgatás legfőbb helyein, hanem a' bécsi központi kormányszékeknél, sőt a' külföldi diplomatiai testületeknél is.

Tétettek és tétetnek ugyan különböző idökben kisérletek az idegen nyelvekkel és hivatalnokokkal is, hogy azokat Magyarországban behozzák. De még mind eddig meghiúsultak ezen kisérletek; és viszonyainkat, elemünk felsöbbségét, szellemi túlnyomóságát tekintve, alig gondolhatunk arra lehetöséget, hogy azokkal valaha czélt érhessenek. Magánál a' kivitelnél, a' gyakorlatnál fognak megbukni minden illy féle tervek.

Ezen felsöbbség eredménye volt aztán az, hogy a' magyar elem egészen uralkodó lett magyar országban. Ennek lehet csak tulajdonítani, mikép az idegen elemek mindig jobban és jobban olvadtak fel a' magyar nemzetiségbe. Mig az

idegen elem bent évenkint fogyott és kissebbedett; addig a' magyarosodás napról napra tágasabb kört nyert.

Azon elv, miszerint minden honban a' müveltebb nyelv, és kiképzettebb népiség válik uralkodóvá társai felett, teljesedett valódilag hazánkban is; mert itt valóban általános felsöbbséget vivott ki magának minden akadályok daczára a' magyar nemzetiség.

A' müvelt szellemnek elkerülhetlen befolyása van a' lelkületekre, mellyet feltartani, akadályozni nem lehet. Nehézségekkel, ellenzésekkel lehet elárasztani, de czek a' magasb szellemet, és az erőteljes nyelv jellemét megnem törhetik. Minden akadályok csak arra szolgálhatnak, hogy a' haladás, és kifejlödés annál buzgóbb és hatályosabb legyen.

A' magyar nyelv szelleme és jelleme kétségkivül nagy hatással kellett hogy lett legyen az idegen itt lakó népfajokra; különben nem lehetne megérteni azon, mi reánk igen hizelgö körülményt, miszerint újabb években az idegenek közt a' magyarosodás roppant sebességgel és terjedelemmel haladott. Csak az olly szellemi erö és ennek befolyása mellett volt az lehetö, miszerint azoknak, kik honunkban letelepedtek, legnagyobb száma sebesen tulajdonává tette nemzetiségünket, az új nemzedéket pedig egészen nemzetivé képeztették ki. — Innen magyarázható meg nagy részt azon körülmény is, miszerint a' bejött idegenek közül igen kevesen dicsekedtek idegen nemzetiségjökkel; majdnem általában honiaknak, valódi magyaroknak valván be magokat.

Ezen haladást és nemzetiségi terjeszkedést hazánkban egy népfaj sem mutathatta elö. Itt egygyik sem tett szellemi foglalásokat, mert olly túlnyomó müveltséggel, melly vonzó erövel birhatott volna, mint a' magyar, egyik sem dicsekedhetett. Önállásra szellemi erejök, és képzettségük csekélysége miatt nem emelkedhettek; 's azért nem hogy uralkodóvá nem váltak, 's nem is válhattak, söt inkább a' magyar nemzetiségbe olvadtak fel, mi szellemi alárendeltségre mutat.

Mind ezen kellékek és tulajdonok pedig eléggé kimu-

tatják, miszerint a' szláv elem terjeszkedésének feltartására legképesebb és legalkalmasabb a' magyar nemzetiség.

Mert arra, hogy a' szláv elem tovább ne terjedjen, hogy propaganda működései gátoltassanak, hogy a' muszka beolvasztási merények akadályra és erős gátra találjanak, egy olly nemzetiség szükségeltetik, melly müveltségénél fogva önálló, és így többi társai fölött uralkodó.

Illy önállással és szellemi felsőbbséggel bir kelet tőszomszédságában nemzeti nyelvünk, melly egyedül volt képes itt e' vidéken olly befolyást gyakorlani az idegen népfajokra, miszerint azok nagy részint beolvasztattak nemzetiségünkbe.

Illy müveltséggel és önállással biró nemzetiség a' sokkal alantabb álló szláv elemnek nem hódolhat. Annak részére foglalás tárgya nem lehet. Mert illy nemzetiséget, mint a' magyar, melly annyira kifejtette magát, melly a' felsőbb müveltség körében is magas fokra emelkedett, melly olly nagyon kiterjeszkedett, mikép az idegenek is elfogadák — szóval ennyire haladott és kifejlődött nemzetiséget megsemmisiteni, kiirtani többé nem lehet — bár milly tervekhez nyuljanak is különbféle ellenein — 's bármilly centralisatiót akarjanak is behozni. Pedig illy megsemmisülés kivántatnék arra, hogy a' szlávok czéljaikat elérhessék.

Öntudatánál és szellemiségénél fogva a' magyar elem bár milly helyzetbe szorítassék is, vég küzdelemre is kész annak idegen lánczai ellen. Illy müveltségben, és szellemi felsőbbségben, és képzettségben rendkivüli nagy akadályt talál minden szláv terjeszkedés.

A' szláv elem elnyeléssel fenyegeti magát az osztrák birodalmat is. És ezen szlávoknak alig van némi irodalmuk; nyelvök felsőbb képzettség nélküli; szellemi termékeik igen kevesek és csekély értékűek; és azonfelül a' nyelv fajok felette sok felé vannak elágazva minden egység nélkül. És maga a' szláv nép a' müveltségben, szellemiségben még igen hátra van. A' magyar elemmel az versenybe semmi tekintetben sem léphet.

Lehet-e illy fél barbár népiségnek túlnyomó uralkodásra józanul számítani? Valóban csak a' legszerencsétlenebb események, leggyalázatosabb tunyaság, és könnyelműség mellett lehetne az olly uralom kivihető. Lehetne-e Európa messze haladott szellemiségének és felvilágosodott lelkületének csak legparányibb kedvezést is reményleni olly műveletlen elem hatalmától?

A' magyar elem müveltségénél és kifejlődött szellemiségénél fogva képes a' szláv-muszka törekvéseknek ellent állni — de közremunkálás nélkül soha sem.

Annyi azonban bizonyos, mikép az osztrák birodalomban, ha a' szláv elem megakarná kezdeni az éjszaki tervek létesitését, ellenében müveltség, és szellemi önállás szempontjából is egy idegen elem sem állíthat ki annyi erőt és ellenállást, mint a' magyar müveltség és polgárisodás.

A' szlávok muszkákkali viszonyuknál fogva a' szellemi életnek és müvelődésnek biztos jövőt nem igérhetnek. A' magyar elem pedig szellemi felsőbbségénél fogva kelet határain egyedüli képviselője a' müvelt haladásnak — mit a' magyar határokon túl illy fokon seholsem találhatni. És így annál fontosabb szerepre bir képességgel a' müvelt magyar elem — midőn a' szláv terjeszkedések elébe állítatik.

XX.

Német elem az osztrák birodalomban. Iránya nyugot felé. Szétszórottsága. Nemzetiségének elmagyarosodása. Védereje. Honszeretet és nemzeti önérzet hiánya. Csekély népszáma. Önállás nélkülisége.

Az osztrák birodalomban három jelentékenyebb népiség lakik, magyar, német és szláv; az olaszt nem hozom fel, mert kelettől messzire elesik. Ha azon kérdést tesszük, itt keletnek tőszomszédságában mellyik azon népség, mellyre legtöbbet és legbiztosabban lehessen számítani minden lehető veszélyek ellenében; akkor a' szlávokra legkevesebbé hivatkozhatunk, mert épen ők azok, kiknek rokonszenvére, és közremunkálására legtöbbet számít a' pétervári hatalom. Ők azok, kiknek segélyével az a' keleti jelen status-quot felforgatni és ott magának legfőbb uralmat szerezni törekszik.

Azonban nem lehet a' német elemre sem számítani. Ez müveltebb ugyan, valamint a' német nyelv is tökéletesebb a' magyarnál. De ezen szellemi felsőbbség, ezen magasra haladott müveltség, mellyel a' németek birnak, nem az osztrák birodalomé, hanem német országnak tulajdona. Az osztrák német tartományok már is félig meddig a' német birodalomnak tagjai; 's azért érdekeik, jövőjük, és törekvéseik is nyugot felé néznek. A' leg életbe vágóbb válasz falak, az ipar és kereskedés közlekedési gátjai nem sokára lefognak hullani az osztrák és német államok között. Igy a' legelső és legfőbb érdekek által fognak némethon felé vonzatni; ha politikai kapcsok nem lesznek is, megleend az anyagi egység, melly az életre, hajlamokra, és irányra, mellyet cselekedeteink követnek, legnagyobb befolyast szokott gyakorlani. Nyugot fogja elnyelni az osztrák német részeknek

minden mozgalmait, törekvéseit és vonzalmait. De bent keletfelé, azon a' részeken mellyek a' szláv tüzpont körébe esnek, nem létezik a' német elemnek semmi befolyása, semmi felsőbbsége. Azon kiképzett müveltség, mellyel a' német elem nyugoton bir, megszűnt uralkodó és túlnyomó lenni kelet határain.

Azt pedig nem lehet, 's nem szabad felednünk, mikép a' szláv-muszka törekvések leginkább keleten és a' kelettel határos Magyarországi részeken központosulnak. Ezen vidéket fenyegeti a' szláv hatalom legközelebb. Azért olly védfalra van szükség, melly itt a' közelben emeltessék. Ezt pedig csak a' magyar elem állíthatja elő.

A' német elem azonfelül annyira szétvan szórva Magyar országban, mikép olly tömeg egységet, és testületet, melly nagyobb erőkifejtésre lenne képes, legkevesebbé sem állíthat elő. Illy egység'nélkül pedig védelmet, vagy ellenállást nem lehet kifejteni. Az elemek, mellyekből a' német népség áll, széthányatva levén, elvesztik erejöket, mielött a' vész tüz-pontjához érhetnének. És bármilly müveltséggel birjanak is illy egygyes elemek, felsőbbséget és befolyást még sem gyakorolhatnak a' szlávoknak magas tervekre törekvő erős tömegére. Olly szellemi hatást, melly vonzon, és parancsoljon, melly tudton kivül is benyomuljon a' kedélyekbe, és ott uralkodó érzelmeket gerjesszen fel, csak a' megszilárdult müvelt néptömeg teremthet.

Ezen kivül a' német elem szétszórakozottságában saját nemzetiségét nagyobb részt már elvesztette; ősi szokásait és erkölcseit újakkal cserélte fel, a' magyar elem szokásaival és nemzetiségével. Legújabb időkben kivált igen messzire haladott valamint a' lengyel elem eloroszítása, úgy a' németnek elmagyarosítása is. —

És tekintsük a' német elemnek népszámát. Ez maga képes arról meggyőzni bárkit, miszerint ezen elem, ha nem lenne is úgy szétszórva, és nemzetiségéből kivetközve, még sem lenne elegendő védbástyát képezni a' nagy szláv áradat ellenében. És kiválólag kelet szomszédságában olly csekély

számmal birnak, mellynek legkevesebb hatása sem lehet az idegen elemekre, mellyek közt végkép elvesznek. Itt tekintetbe sem jöhet a' német népszám, annál kevesbbé lehetne neki olly szellemi befolyást és hatályteli felsöbbséget tulajdonitani, melly a' rohamot fentartani, vagy más irányba vezetni elegendő lehetne.

És ezen tény, miszerint szétszórt és kis számú népszámot képez kelet felé a' német elem, önkényt következteti azt is, miszerint hiányzanak mind azon képességei és erői is, mellyek a' népszám nagyságában foglaltatnak. Igy különösen nem képes elegendő és nevezetesb hadi erőt kifejteni, melly a' keleti vidék biztositására, megvédésére elegendő lehetne. Az osztrák német katonaság igen kis számú, a' többi népelemek katonai számképességéhez képest igen alárendelt helyet foglal el. Söt nem csak számra, hanem bensö erőre, hadi tulajdonokra nézve is a' leggyöngébbek a' német katonák. Nem tagadhatni, hogy képzettségük és gyakorlottságuk ne lenne; de azon testi és lelki kellékekkel, mellyek a' csaták sikerét idézik elő, a' többi népfajokhoz hason fokon nincsenek ellátva. Nem birják sem azon rendithetetlen kitartóságot, melly a' golyók özöne előtt megnem mozdul és vissza nem hátrál, mint a' szláv népfajok; sem azon vakmerő bátorságot és lángoló harcz tüzet, melly a' magyar katonának tulajdona. A' magyar és szláv katonák különösen felül múlják a' németeket, mit az eddigi hadjáratok eseményei eléggé igazolnak.

Még egy igen szükséges kellék hiányzik a' német elemnél. Azon kellék, melly kitartó küzdésre hevít, megveti a' veszélyeket, és önfeláldozásra vezet. És ez azon lelkesedés, mellyet a' haza szeretet önt belénk. Birhatnak-e azzal az itteni németek, kik félig idegenek, kiket e' föld ösi emlékei nem hevítenek? ök haza és szabad nemzet fogalmával nem birnak — hacsak a' magyar haza fiainak nem avatják fel magokat, de mint illyenek megszünendnek németek lenni. Mint németek tehát itt e' földön, kelet határain nem hevülhetnek lángoló honszeretetre, mellyért a' veszélyeket, és halált is megvessék. Pedig illy lelkesültség kell, hogy e' föld a' szláv-

muszka foglalásoktól megmentessék, és biztositassék. Kinek is lehetne e' földön olly kitartó küzdelmi vágya, és önfeláldozási készsége, mint a' magyarnak, ki elött e' föld szent hely, melly őseinek árnyait, és fényes nagyságának örökké zöldellő emlényeit rejti magában. Ki érezhetne más e' földhöz olly lángoló honszeretetet, melly azt utolsóig védni kész legyen?

Mindezeket össze vonva; miután a' német elem csekély népszámot képez, és ez részint szét van szórva, részint a' magyar elembe felolvadott; a' többi német részek pedig nyugot felé hajlanak, ott találván fel érdekeiket és czéljaikat. Miután igen csekély és gyönge hadi erőt képesek kifejteni, és olly önállással 's egységgel pedig épen nem dicsekedhetnek melly szellemi felsőbbséget és befolyást gyakorolhatna; de miután elegendő honszeretettel sem karolhatják fel e' földet, melly előttük idegen — természetesen következik, miszerint nem elég erősek arra, hogy kelet határain a' szláv muszka terjeszkedések feltartására és gátlására véd 's támasz falat állíthatnának magokból.

XXI.

Képes-e a' magyar elem a' szláv-muszka terjeszkedéseket feltartóztatni? Erkölcsi kellékei és tulajdonai. Mit tett a' magyar nemzet a' török rohamai ellen? Milly jótéteményben részelteté Európát? Népszáma és földterülete. Katonai jelleme, képessége, honvédelmi ereje, harczi tulajdonai, és hősi vitézsége.

Arról van szó: képes-e a' magyar elem arra, mikép azon vihart melly keleten, a' porta ingerült, elcsábitott 's felizgatott népségei között készül, hogy egész keletet, 's tán a' szomszéd vidékeket is egészen elboritsa, feltartóztatthassa; képes-e a' szláv-muszka terjeszkedéseknek és hatalom utáni törekvéseknek ellent állani?

Ezen kérdésnél fel kell tennünk, miszerint a' magyar elemet nem képzeljük elszigetelt, elkülönzött helyzetben, hol egészen magára hagyatva kellene küzdenie az éjszaki roham ellenében. A' magyar elem önmagában is képes sok erőt kifejteni, képes működni, a' mint felsőbbségi befolyása és nemzetiségi elletállása által folyvást működik is a' szláv terjeszkedések feltartására. De azon érdekek mellyek keleten rejlenek, a' nyugoti államokat nem kevesbbé érdeklik, söt jelen nagyságukat, szabadságjokat, és gazdasájogkat tekintve, ők vannak legjobban érdekelve. Azt tehát fel kell tenni, miszerint a' nyugoti államok keleten mindent megtesznek a' szláv-muszka törekvések ellenében, mellyek legfőbb érdekeiket fenyegetik.

Igy, illy közremunkálásra a' magyar elemben igen sok képesség található. Szellemi és erkölcsi kellékei a' szláv roham fentartóztatására igen magos fokon állanak. Önálló nemzetisége és szabadságszerette feltartóztat minden beolvasz-

tási és foglalási kisérletet. Múltjának fényes emlékei, melylyek jelenét is büszkévé teszik, olly érzelmeket táplálnak a' magyar keblekben, mellyek lehetetlenné teszik, hogy a' szláv szolgájává, alárendeltjévé törpülhessen. Azon veszély, melly a' szláv-muszka foglalás által vallásának szabadságát és nyelvének uralmát fenyegetné, kitartó szilárd működésre heviti, és buzgalmát ernyedhetlenné teszi. A' szláv-muszka elemben mindig ellenségét tekintendi, ki nemzeti életét, ősi szokásait, százados erkölcseit akarja sirba temetni. És ezen érzelmek erőssé, elhatározottá teendik minden veszély megvetésére.

De nem csak erkölcsi képesség rejlik a' magyar elemben arra, hogy elősegélje a' szláv terjeszkedések megtörését, hanem anyagi erőkkel is elvan arra látva.

Mit képes e' tekintetben, a hadi erőre és védelemre nézve tenni a' magyar elem, mutatják a' történet lapjai. Egy több századokból álló hosszas és viharteljes időfolyam alatt volt alkalma egész Európa előtt bebizonyitani hadi képességét. Ezen felejthetetlen időszak telve folytonos viharokkal, örökös küzdelmekkel feltárta a' magyar elem erejét, és határtalan lelkesedését.

Három századig volt a' magyar elem védbástyája Európának az osmanok beljebb és beljebb nyomuló rohama ellen; azon osmanok ellen, kiket egy másik barbár hatalom most ősi lak helyükre, ázsiába akarna vissza üzni, hogy helyében a' keleti hatalmat saját kezei közé ragadhassa.

Ha szabad a' történeteknek önérzetet gerjeszteni, mi magyarok mindig büszgeséggel emlékezhetünk a' XV. és reá következő két századra, mert ezekben a' közszabbadság és polgárisodás érdekében egész Európának meghálálhatlan szolgálatokat tettek őseink.

Vajjon mi lett volna Európából, milly jövőre lett volna kárhoztatva, ha a' törökök a' mint elfoglalák Konstantinápolyt, úgy holdas zászlaikat Bécsben és majdan Rómában is felütötték volna? Vajjon olly alakot mutatna-e államszerkezete, millyennel jelenleg bir? Vajjon megközelitené-e, mint

most az állami egyensúly a' józanságot, és népjogok biztositását?

Vajjon ama barbár néptömeg eláradtával nem vettetett volna-e egy pár századdal hátrább a' reformatio és könyvnyomtatás, mellyek a' jelen európai felvilágosodás és haladás lényeges alapjait képezik? Mennyivel hátrább maradt volna tehát azon esetben a' szellemi kifejlődés, a' tudományok elömenete, a' művészet virágzása. Milly szellemi terjedés, melly megközelití a' halált; milly sötétség az érzelmiségben és vallásban; 's milly szolgai, szabadság nélküli helyzet jutott volna sorsul a' most művelt és jobbára szabad, felvilágosult európai népek számára. Szellemi és anyagi állapotunk, politikai helyzetünk megközelitené most a' török állam helyzetét, — pedig nem maga ezen helyzet, hanem annak már közele is síri csendet és terjedést foglal magában.

Nem is lett volna csuda. A' barbár erök elterjedtek, és olly tért 's politikai befolyást nyertek volna, mikép szabad önkényt gyakorolhatának a' legtöbb népek élete és sorsa felett. Ezen vad terjeszkedés nagyobb és hatalmasabb lett volna, mintsem hogy a' vallás, tudományok, művészet és az egész szellemi élet szabadon és olly fönségben fejlödhetett volna ki, a' mint azt az osmanok európai rohamai alatt olasz, frank, és német földön láttuk elöhaladni.

Ezen barbár erö, Német- és Olaszország több vidékeit birva, olly nyomasztó hatással és kényszeritö befolyással lett volna mind azoknak, mind Francziaországnak életére, mikép bennök egyhamar a' nemzeti vagyonosodás és alkotmányos kifejlödés meg nem honosulhattak volna.

Ha igy elöhaladhata a' török uralom, nyugott Európa népeinek épen úgy kellett volna folytonosan, napról napra hadi lábon, harczkészen állani, mint álltak öseink. És ezen készületekre, ezen folytonos harczokra mellyek nálok is napi foglalkozássá váltak volna, olly sok idöt, eröt kellett volna forditaniok, mint forditottak öseink, hogy a' nemzeti élet és szellemiség, vagyonosság, ipar- és művészet kifejtésére sem idejök, sem tehetségük nem maradhata.

Mire mehettek volna pedig azon államok, városok és tartományok, mellyek ellettek volna foglalva, és a' török vasiga, minden szellemi életet elfojtó bárbár uralom alatt görnyedeztek volna, mint más fél századig görnyedezett hazánk, 's elnyomatott nemzetünk. Állna-e Bécs jelenleg úgy mint most áll? És azon iga alatt fejlödhetett volna-e ki Németország oda, hol most büszkeséggel nézi le elmaradott müvelödésünket, és elnyomott szellemi életünket?

Ezen igától, melly halált hoz mind az anyagi, mind a' szellemi életre; és mind azon roppant veszélyektől, harczoktól, idö és ember áldozatoktól a' magyar nemzet mentette meg Európát, öseink vállaik és melleikkel tartva fel az osmanok rohamát századokig. Csupán öseinknek kell köszönni, hogy az osmanok el nem árasztva Európát hóditásaikkal, ott a' tudományok, müvészet és alkotmányosság, népjogok szabad tért 's idöt nyerhettek a' kifejlödésre. Mert öseink századokig küzdöttek ellenük, és vérzettek ezrenkint Várnánál. Mohácsnál, Nándor-Fehérvárnál, Rigó- és Kenyérmezökön, — késöbb pedig a' szolgaság ideje alatt bent a' honban folytonos vidéki, apró-csatázásokban áldozták vérüket és életüket, hogy ez alatt Európa a' békét és nyugalmat élvezhesse. Ezen elkeseredett, szabadság és nemzetiségért folyó harczok alatt, mellyek századokig tartottak, a' mi nemzetünk elfoglalva fegyverek és harczok által, mindenben hátra maradott; elkelle hanyagolnia a' szellemi életet, sött nemzetiségét is, nemzeti gazdászatának pedig végkép el kelle pusztitulnia, népének kifogynia és elszegényülnie; — mig ugyan azon harczaink alatt a' többi európaiak ágyuink és paizsaink védelménél a' béke malasztjait élvezék, és kifejtették mind szellemi, mind gazdászati erejöket.

A' magyar nemzet tehát bebizonyitotta három százados élete folyamával, mikép képes levén a' török ellen Európának védbástyája lenni több századokig, olly eröt foglal magában, melly képes jelenleg is segéd és védfalul szolgálni a' szlávmuszka roham ellenében. Bebizonyitotta azt is, hogy nyugot

Európának elkerületlen szüksége volt reá, ha végső hanyatlásnak nem akart volna indulni.

És egy illy erődús népiséget képes lenne Európa magára hagyni, hogy elvesszen, és a' szláv törekvések áldozatja legyen? Valljon nem érzené-e Európa a' hálátlanság legfeketébb bűnét, elveszni hagyván egy olly nemzetet, melly századokig életét és vérét áldozta, hogy Európa a' törököktől megmentve békében maradhasson?

Vagy ha már a' hála, becsület's minden más nemesebb érzelmek egészen kihaltak jelen korunkban a' nemzetek életéből, nem látják-e a' nyugoti nemzetek saját érdekeik által arra kényszeritetve magukat, hogy biztositsanak, és fentartsanak egy olly népiséget, melly már egykor képes volt őket megmenteni a' barbár népcsordáktól, melly tehát jelenleg is képes leend helyzete, és nemzeti elemei által segélyt nyujtani nem ugyan keleti, hanem az éjszaki, — és keletről fenyegető barbárok ellenében?

Nem látják be különösen nyugotnak n é m e t n é p s é g e i, és mindenek felett az o s z t r á k b i r o d a l o m n é m e t e l e m e azt, mikép ön magokban alig lehetnek képesek arra, hogy az elterjedett szláv elem felfalásától megmenthessék életüket? Nem ismerik el, miszerint jövőjük csak úgy lehet, és állami biztosságra csak úgy számíthatnak, ha az annyi sok természeti erővel és tehetséggel biró magyarral szövetkeznek? A' német elem eldobva magától a' magyar szövetséget, eldobja egyetlen élettársát, ki őt a' szláv roham veszélyeitől megmenthetné. Midőn a' német elem a' magyar nemzetiség elfojtásán és a' magyar elem fogyasztásán, 's tán kiölésén is dolgozik, akkor egyenesen ön halálán és eltemetésén dolgozik, mert a' magyar nélkül sokkal gyöngébb leend, főkép tekintve a' keleti és szomszédságának viszonyait, minthogy ön magában más sorsra számithatna, a' szláv áradat ellenében, mint egyedül csak halálra. Gondolják meg jól ezt azon német statusférfiak, kik minden áron kiirtani akarnák a' magyar nemzetiséget. Ebben ők kiirtanák természetes szövetségesöket, kinek, mint nekik, legszentebb érdekei van-

nak, hogy a' szláv elem rohama ellenében felálljon; körtanák azon hű szövetségesüket, ki nemzetüket, vagy hazájokat a' török barbár foglalásai ellen már egyszer megmentette. Ha ezen statusférfiak érdekei azt kivánják, hogy a' német elem fentartassék, és a' száv elemnek túlnyomó uralomra való emelkedése meggátoltassék: ugy ne bántsák az erös, független, szabad érzelmü magyar elemet, mert ezt eltemetve, eltemetik ön érdekeiket is. Mind azon kisérletek, és törekvések, mellyek a' magyar nemzetiség elnyomására, elölésére forditatnak, egyedül csak a' szláv-muszka érdekekben történnek. Mert minden tér, minden állomás, melly attól elvétetik, egyedül csak a' szláv elem nyereménye leend. Ezt természetessé teszi az, mikép e' vidéken sokkal túlnyomóbb erövel bir a' szláv elem, minthogy azzal versenybe léphetne a' német elem; ez tehát az elöl mit sem foglalhatt el. Természetessé teszi azt a' magyar elem közelében levő dél-keleti szlávok túlnyomó befolyása is. És végre minden veszteségben, mellyet a' magyar elemnek okoznak, egy egy segélyt vesztenek, melly a' szlávok terjeszkedései ellenében a' némettel erélyesen közremunkálhatna. Az osztrák birodalom már is közel áll ahhoz, hogy szláv birodalommá alakitassék; olly nagy már a' szláv elem terjeszkedése, hatalma és éjszaki protectiója. De ha még a' magyar elem, itt egyedüli ügy és élet társa is kürtatik, akkor kétségkivüli az, mikép szláv uralom alá kerülend. Ez leend azon út, melly a' szláv-muszka hatalmat Rajnáig fogja kiterjeszteni. Úgy látszik a' magyar elemnek számos ellenei illy éjszaki érdekekből indulnak ki akkor midön kelet szomszédságában a' magyar elemet gyöngiteni törekszenek, mert ez kizárólagos út a' szláv befolyás és terjeszkedés emelésére. A' német elemnek múltakban a' török ellen, jelenben a' szlávok ellen egyedüli védbástyája csak a' magyar nemzetiség lehet, mert itt más nem létezik. De ha a' szláv uralom kivánatos, ha ez valami kecsegető jövöt igér elleneinknek, akkor igen czélszerü politikát követnek, mert az bizonyosan szláv uralomra vezet.

Nem hivatkozunk hálára, hogy az európaiak viszonozzák jelenleg azt, mit érettök őseink tettek. Hanem hivatkozunk saját hasznukra, legközelebbi érdekeikre és jövőjükre, melly nagyon is veszélyeztetik az által, hogy a' szláv elemekre támaszkodva, a pétervári hatalom keleten mindinkább közelebb jut azon uralomhoz, mellyet Konstantinápolyban akar felállitani. Ezen veszélylyel fenyegetett keletnek határszélein, egy vitéz, hős és mindenre kész nemzet áll, melly kelet irányában egyszer már megmenté Európát, és a' melly nemzet jelenleg is képes elősegélni a' keletről közelgő viharokat. Nem igénylik érdekeik azt, hogy nyugot Európa határain védbástya gyanánt álljon egy illy nemzet, melly a' szabadságért, nemzetiségeért mindent kész áldozni?

A' magyar nemzet pedig illy védbástyaemelésre nem csak századok előtt a' törökök ellen volt képes, — hanem illy képességgel bir jelenleg is. A' magyar nemzet vitézségében, katonai erejében, számában és más harczi kellékeiben korántsem történt olly fogyatkozás és hanyatlás, hogy arra, mit az osmanok ellen tehetett, most a' szláv-muszkák ellen tenni ne lenne képes. A' magyar nemzet nem bir jelenleg is kevesebb erővel és tehetségekkel, mint birt a' felejthetlen Hunyadiak alatt.

Ha szükség, hogy a' keleten legnagyobb fokra emelkekedett, de különben Európa közepén is messzire elterjedett szláv-muszka befolyás és terjeszkedés ellenében bástya emeltessék: a' magyar nemzetet nem csak vágyai, nemzetisége féltése és a' jövő reményei fogják azzá emelhetni, hanem nevezetes harczi erők is.

Ha csupán a' kebel vágyait és nemesb érzelmeit nyujthatná a' magyar nemzet segélyül az éjszak-keleti vihar ellenében, nemcsudálnók, ha nyugot Európa részvétlen és hidegen maradna.

De alig érthetjük azt, midőn számokkal lehet felvilágositani, milly nevezetes hadi erőt 's kellékeket, mellyek a' védelem és támadásra kivántatnak, lehet Európának a' magyar elemben feltalálni.

E' tekintetben nagy érdekü már azon terület és népszám is, melly egészen a' magyar nemzeté. A' magyar földterület nem csak az által érdekes, mert kelettel határos, hanem azért is mivel igen szép terjedelemmel bir. Némelly részein vannak ugyan szláv népségek, de ezek a' magyar elem ellenében olly gyöngék, a' magyar faj helyein úgy szét vannak szóratva, és közöttök a' magyar elemek úgy elterjedtek, miszerint azon földet, mellyen közöttünk a' szlávok laknak kétségessé soha sem tehetik. Ezenkivül az össze keveredés, együttlakás, túlnyomó befolyás és szellemiség folytán a' szlávok között olly erős rokonszenv létezik iránt unk, mikép az általuk lakott földet idegennek nem tekinthetni.

A' magyar földterület, nemcsak az osztrák birodalomban legnagyobb; hanem Európában is a' másod rendü államok közé tartozik.

Illyen a' magyar népszám is. Ez egy egész, egységes testületet képez, melly a' szlávokon kivül legnagyobb kelet vidékein, mig azonban a' szlávok mi körülöttünk igen szét ágaznak, 's elszóratva laknak.

A' legfőbb azonban azon elemekben fekszik, mellyek a' hadi erőt, és képességet alkotják, és mellyek a' magyar nemzetben igen magos fokon állanak jelenleg úgy, mint álltak II. Mohamed korában. A' magyar nemzet egy igen szép számú sereget állíthat ki bármikor önfiaiból. Nehezen hibázunk, ha azt mondjuk, mikép Magyarországból ha kell közel 400 ezret elő lehet állítani. A' magyar forradalom idejében legalább 300 ezer forgott a' csaták mezején és katonai szolgálatokban. És mind a' mellett, hogy illy nagy szám vonatott el a' tüzhelytől, a' városokban, községekben észre sem lehetett venni azoknak távollétét, olly sok volt még a' hon maradott fiatal ember. A' munkás kezekben semmi hiány sem volt — a' földmüvelés legkisebb hátramaradást sem szenvedett. Azon hiányt, mellyett itt még is tapasztalni lehetett, azon változások okozták, mellyeket az úrbériségnek megszüntetése idézett elő. Nem vagyunk tehát tulságosak, ha levonva

az idegen népelemeket, a' magyar országból kiállítható sereg számát közel 400 ezerre tesszük.

Nem talál nyugot-Európa illy erőben annyi érdeket, hogy a' keletről közelgő és Pétervár által intézett szláv roham elleni felhasználását jónak találja? Vagy olly csekély a' szláv-muszkák felől közelgő vihar, hogy olly számú hadi erőre szükség sincs? Vagy akkor, midőn egész keletet szláv érzelmű 's fajú népek özönlik el, kik kizárólag Pétervár befolyása alatt élnek — és magának az osztrák birodalomnak is, melly kelettel határos, nagy részét olly szláv népségek foglalják el, kik közt a' muszka befolyás és rokon érzelmek hatalmasan elterjedtek, nem lenne szükség épen itt kelet felé egy olly népre, melly nemcsak a' szláv fajjal ellentétben álló nemzetiséget képez, hanem nevezetes számú fegyveres erőt is képes kiállítani? —

És nem csak számot, hanem erőt is tud a' magyar elem kifejteni. A' magyar elem, és így katonaság is mind egészséges, izmos, és erőteljes egyénekből áll. Ezen erő, és nemzeti öntudat, nemzeti büszkeség teszi őket olly vakmerő bátrakká, olly veszélyt megvető vitézekké, mint azt csatáiban szoktuk látni. Bizton mondhatjuk, mikép a' magyar katonák nem csak az osztrák birodalomban képezték a' legerősebb és legvitézebb sereget, hanem egész Európában elhíresedtek katonai jelességeikről. Európa katonáinkat úgy ismeri, mint a' legjobb seregek egygyikét. Elismerte ezt maga Napoleon is, magyar katonáinkról 's főkép huszáraink ról mindig kitűnő dicsérettel emlékezvén. Egész Európa tudja, mikép az osztrák állam által viselt háborúk eredménye mindig legfőkép hazánk katonáitól függött.

Köztudomású dolog az is, mennyire bámulták egész Európában azon rendkivüli hős tetteket, bátor küzdelmeket, és rendithetlen kitartást, de egyszersmind vezényleti tapintatot és ügyességet is, mellyek a' legutolsó magyar forradalom csatázásaiban jöttek elő. A' régi magyar vitézség dicsősége ismét felujitatott — és őseink hősi emlékei tökéletesen igazoltattak. Európában közvéleményé vált, mikép a' magyar

forradalmi csatázások, hadjáratok, és harczi működések a' hadi történetekben egy egészen új időszakot alapitottak meg.

Ha tehát megemlékezünk a' hősiségről és vitézségről, nem szükség a' történetek lapjain őseink emlékeit kutatni fel — feltaláljuk azt jelen korunkban, most élő nemzedékünk fiaiban is. — Nem múlt el azon képesség, mellyet őseink a' török ellenében erő- szám- és bátorságban fejtettek ki — mert ugyan ezen kellékeket, ugyan ezen tehetségeket találjuk fel mostan is katonáinkban. Nem csak létezett a' nagyszámú, erős, bátor magyar katonaság; hanem létezik az jelenleg is.

Nem nyujthatna illy nagy szám, és annyi hősiség, vitézség és harczi ügyesség semmi segélyt nyugot Európának, mellyet a' szláv-muszka hatalom terjeszkedései fenyegetnek? Nem lenne arra szükség ott, hol a' szláv-muszka befolyás annyira haladott már, mikép mindinkább közeledik a' szláv-muszka elemnek kelet és nyugot Európa feletti túlnyomó hatalma? Vagy azt hiszik, hogy a' tengeri erő minden vészt képes leend elhárítani, — el azt is, melly szárazon emelkedik fölibénk a' szlávok millióiban?

Kelet és Austria elvan borítva szláv elem által — ezen szláv-muszka befolyás roppant messzeségre haladott már Európa közepe felé is, Lengyel országtól Rajna és Duna felé. Ezen nyugoti vidékektől egészen keletig egy népség sincs olly erős, olly számos katonasággal biró, és olly bátor, melly a' szláv-muszka befolyástól egészen szabad lenne, csak épen a' magyar. El-kell-e tehát ezen egyetlen társat is dobni, ki ugyanazon érdekek, és elyek mellett, mellyek az éjszakiakkal ellentételesek, nevezetes számú véderőt, lelkesedést képes kiállítani?

XXII.

A' magyar elem helyzetének fontossága. Az európai viharnak keleten való központosulása. A' magyar elem ezen keletnek szomszédságában. Ennek nagy jelentősége. Csangó magyarok és az oláh-moldvai népségek rokon iránya. Az itteni pétervári protectoratus és propaganda. Közös érdekek az oláh és magyar nép között. Természetszerinti szövetség keleten a' szláv-muszka erő ellenében a' magyar és oláh között. —

Nemcsak azért szükséges a' szláv-muszka terjeszkedés ellenében a' magyar elem fentartása és ápolása, mert eredeti, tiszta, önálló nemzetisége, ősi büszkesége, szabadság szeretete vallása és szellemi felsőbbsége folytán a' szláv-muszka befolyástól, beolvasztástól, és szolgaságtól egészen szabadon áll.

És nem csak azért képes a' magyar elem a' szláv-muszka foglalások irányában nyugoti Europa számára védbástyát képezni, mivel nagyszámú, erőteljes, kitűnő bátorságú és ügyességű katonaságot állíthat ki; a' mint állított ki hason erőt, és képezett hason védfalat a' múlt századokban a' török rohamai ellen.

Hanem leginkább abban rejlik a' magyar elem fontossága, és azért szükséges az nyugot Európa számára, mivel olly helyzetet, olly vidéket foglal el, melly a' veszély tüzfokához legközelebb áll. Kiválólag ezen helyzet, és fekvés teszi érdekessé a' magyar elemnek azon kellékeit, népszámát, önálló nemzetiségét, szabadság érzelmeit, müveltségét, és hadi erejét, katonai képességét, mellyeket fentebb elösoroltunk. Ezek azért birnak nagy jelentőséggel, mivel a' magyar elem a' legérdekesb pontokon lakik, hol azon kellékek és tulajdonok felette nevezetes szerepre vannak hivatva.

Úgy látszik ugyan is, hogy azon veszély melly nyugot Európát a' szláv-muszka hatalom utáni vágyak és terjeszkedések folytán fenyegeti, leginkább keleten van legmagasb fokra emelkedve. Mind a' mellett, hogy a' szlávok rokonszenvére, ragaszkodására fektetett éjszaki hatalom Európa éjszaki részein, de különösen közepén is igen messzire haladott, és igen megszilárdult; úgy látszik még is, hogy befolyása, hatalma, és ereje leginkább keleten van központositva.

Ezen kelethez pedig legközelebb áll a' magyar elem. Azon határpontokat, mellyek a' keleti viszonyok tőszomszédságában állanak, és mellyeknek közvetlen érintkezésök van a' keleti vidékkel, egészen a' magyarok birják.

Valamint a' szlávok által felette fenyegetett osztrák birodalomban, úgy kelet vidékein is egyedül a' magyar elem bir önállással, túlnyomó befolyással, és erővel a' szláv terjeszkedések ellenében.

Arról valóban alig is lehet kétkedni, miszerint azon tüz, melly képes leend egész Európát lángba boritani, legvalószinübben keleten fog kigyúlladni. Mert azon szláv erők, és befolyás, mire az éjszaki óriás támaszkodik, legnagyobb mértékben keleten vannak központosulva. Mert itt rejlenek a' pétervári cabinetnek legfőbb, legmagasb, több egy század óta készitett tervei és czéljai. Itt keresi az legfőkép azon lépcsőket, mellyeken Európa felé emelkedhessék. És azért ugyan itt áll legnagyobb ellentétben az angol és nyugot Európa anyagi és szellemi érdekeivel is.

Sehol sem számíthat a' szláv törekvés és éjszaki politika annyi rokon elemre, annyi pártoló erőre, és ragaszkodásra, mint keleten. Mert a' hanyag, előre nem látó, és könnyelmü európai politika következtében odáig jutottunk, miszerint a' keleti népiségek egészen szláv befolyás és hatalom alatt állanak. Egy nagy része tettleges birtokában, más része protectoratusa alatt van, a' többi pedig legbensőbb vallási és politikai érzelmekkel, vonzalmakkal csatlakozik hozzája.

A' duna torkolat, és fekete tenger vidékei nevezetes

váraival, szigeteivel, erőségeivel Pétervár birtokában vannak. A' Dardanellak szomszédságában Konstantinápolyban egyedüli úr a' muszka czár. És mind azon erők, népségek, melylyek e' pontokat környezik, eszközei gyanánt tekinthetők.

És ugyan ezen hatalom, melly Konstantinápoly, Varna, Bukarest, és Jassy környékeit, népeit, valamint Görög és Szerb népségeket is uralma, részint pedig korlátlan befolyása alatt tartja — kiterjed egészen Asia közepéig. Itt nem csak az e' században hóditott örmény tartományok fügnek Pétervártól, hanem Persia is muszka befolyás alatt van, melly működéseit Kelet-indiába is kiterjeszti.

Ennyire haladtak a' szláv-muszka foglalások keleten — annyira, mikép ezen keleti viszonyok leghamarabb és legbiztosabban emelhetik a' pétervári cabinetet Európa fölé. Igen természetes tehát, miszerint ezen czélok és törekvések ellenében gátoló erőt, és ellensúlyozó elemet nem Németország felé, nem nyugoton, nem olasz országban, hanem azon határok felé kell keresnünk, mellyek a' szláv-muszka erők és kisérletek tüzhelyéhez legközelebb állanak — az az egyedül csak kelet felé.

Ha Keleten, moldva-oláh fejedelemségekben, ha a' szerb, görög, bosnyák, és a' többi porta alatti tartományokban központosul a' legnagyobb szláv befolyás, mellyre mind a' pétervári cabinet, mind a' szláv propaganda legtöbbet épit; úgy épen e' helyek környékén és szomszédságában kell óvszerekről gondoskodni.

Ezen erők, mellyek keleten központosulnak, mellyek a' szláv-muszka működés focusát képezik, nem akarnak egy helyben maradni, hanem mindig tovább és tovább terjeszkedni. Ezen terjeszkedés annyira ment már, mikép az osztrák birodalomnak nagy részét elfoglalja. Itt majdnem annyira mentek már a' szláv törekvések, mint keleten.

Különösen az osztrák államnak azon pontjain, mellyek határosak kelettel, a' szláv elem igen elterjedett. Igen nagy része a' n. e. görög vallás által kapcsoltatik a' dél-keleti

szomszéd szlávokhoz, nagyrésze pedig azokkal egészen rokon, és ugyanegy nemzet tagjai gyanánt tekintik magokat.

Szükséges tehát, hogy itt keleten, mellynek szláv elemei a' határos osztrák vidékekre is kiáradtak, állítassék olly bástya, melly a' tovább terjeszkedést feltartóztassa, a' létező befolyást és hatalmat pedig gyöngitse.

Illy gátat és védbástyát pedig a' szláv-muszka törekvések ellenében, a' keleti orkán közelében, egyedül csak a' magyar elemben lehet feltalálni. Itt e' pontokon egyedül csak a' magyar elem olly szabad és független mind vallás, mind nemzetiség tekintetében a' szláv elemtől, hogy a' szláv-muszka törekvések ellenében mindig ellentétben fog állani. Csupán a' magyar elem nincsen itt szláv-muszka befolyás alatt. Csupán az képez olly népiséget, melly a' szláv elembe sem fel nem olvadhat, sem azzal nem egygyesülhet. Egyszersmind olly népiség is, melly egy könnyen meg nem hódítathatik.

Mert nem csak legönállóbb elem a' magyar itt keleten, hanem egyszersmind olly erőt és hadi képességet is tudhat kifejteni, melly itt e' keleti vidéken legnagyobb és legbiztosabb leend mind azok közt, a' mellyeket a' szláv-muszka tervek ellen kiállítani lehet. Itt e' határokon egy népség sincs melly anyagi képességgel birna megvívni és küzdeni az éjszaki hatalommal; és a' melly arra annyi akaratot és vonzalmat érezhetne, mint a' magyar.

Midőn tehát a' historiai események a' magyart a' nagyérdekű kelet határaira telepiték, egészen szláv-muszka elemek és befolyás közepette; egy olly véderőt raktak le benne, melly valamint megmenté nyugot Európát a' török hóditásaitól; úgy jelenleg is gátul szolgálhat a' szláv-muszka előhaladásnak. —

A' portának tartományiban, és ezen keleti vidékkel határos osztrák határokon mindenütt szláv népségek laknak, és ezek közt mindenfelé elvan terjedve a' pétervári cabinet befolyása. Egyedül csak a' magyar népiség él közöttük önállólag, saját nemzetiségével, és szabadságával. Ha ezen elem is megsemmisitetnék, nem lenne többé egy népiség sem, melly

az osztrák birodalmat és nyugot Európát a' keletről fenyegető szláv-muszka foglalásoktól óvhatná.

Azonban ezen önálló, nemzetiségét legfőbb kincs gyanánt féltő, és minden szláv befolyástól egészen független magyar népiség, a' szláv-muszka hatalomnak keleten központositott törekvései ellenében nem csak azért érdekes, mivel ugyan azon keletnek szomszédságában fekszik, hol ő a' legszabadabb, legfüggetlenebb, és legerősebb a' szlávok irányában. Hanem a' magyar elem azon érdekes helyzete és fekvése még érdekesbbé és erő-súlyosabbá válik az által, mivel ezen magyar elem, melly ön életét és szabadságát védve, nyugot Európa szabadságát és polgárisodását is védendi, nem csak szomszéd a' keleti vidékkel, hanem némelly töredékcivel benyulik a' keleti vidékekre is.

Köztudomású dolog ugyan is, miszerint Moldva-oláh fejedelemségekben számos ezerből álló magyar rokonaink laknak, kik csangó magyaroknak neveztetnek. Ezen magyarok hosszasb idők előtt különbözö okokból, 's különbféle időszakokban vándorlottak ki hazánkból, és kerestek magoknak egy más, de valóban nem szabadabb 's nem boldogabb hazát.

Ezen kedves, de idővel tán még kedvesebbé válható rokonink az anya haza által elhanyagoltattak ugyan. A' szellemi és rokoni közlekedés nem folytattatott 's nem tartatott fel, mintha bizony nem lettek volna édes testvéreink, 's mintha isten tudja milly sokan lennénk mi magyarok, hogy talán nehány ezerrel nem is kellene gondolnunk.

A' szellemi összeköttetés hiányozván a' szegény csangóknál, egy egészen idegen honban nem volt módjuk és alkalmuk nemzeti nyelvöket ápolni, és tökeletesen fentartani. Nagy befolyással volt ezen mostoha körülményre magyar katholikus hitszónokok hiánya. Idegen ajkúaktól kelle az isteni szót és szolgálatot hallgatniok. De a' mi legfőbb n. e. görög papok befolyásának, és csábjainak tétettek ki. Hasztalan volt különbfelé intézett kérelmük és segély kérésük. A' magyar

haza önmagában is mostohább kezek közt tengett, mintsem hogy rokonai sorsát enyhitheté.

Mind a' mellett elhagyatott, elfelejtett rokonaink nemzeti öntudatjokat, nemzeti érzelmeiket soh sem hagyták el. Ök magyaroknak tartják magokat mostan is; a' magyar nemzet tagjai és rokoni gyanánt tekintik ök egymást. Vágyaik, reményeik még mindig magyar jövö felé sóvárganak. Szóval ök lélekben, szivben, érzelmeikben testvéreink, hü magyarjaink. Ezt bizonyitják minden utasok, kik közöttök megfordultak. És ezen rokon érzelmeik a legujabb idökig terjednek.

És ez elég. Ezen rokon érzelmek, ezen legbensöbb nemzeti kötelékek eléggé biztosithatnak bennünket arról mikép ha fog kelleni a' mi sorainkba fognak állani, kezet fognak velünk, hogy együtt müködjünk és harczoljunk a' szláv-muszka törekvések ellenében.

Azon hü ragaszkodás, mellyet mind e' korig fentartottak irányunkban, nem fogja engedni, hogy ök is ne csatlakozzanak azon ügyhöz, melly nekik is jövöt és szabadságot igér.

Ezen szabadság reményét fejezi ki külömben is Moldva-Oláhország közvéleményének nagyobb része. Azon czélt, mellyet a' sors nekünk hagyott a' szlávok ellenében, igen elöségélli az ottani népségnek ügyünkhözi rokonsága, és szellemi csatlakozása. Mert a' nép nagy része gyülöli azon muszka jármot mellyben jelenleg a' protectio ürügye alatt görnyedeznie kelletik.

Azon összehangzást, melly a' szláv-muszka terjeszkedések irányában a' magyar és oláh nép érdekei közt van, eléggé kifejezték az oláhok 48-ban. Olly érzelmeket nyilvánitottak, mellyek valódi rokonságra mutatnak. Nem is lehet azt tagadni, miszerint köztünk szoros kapcsok léteznek. Érdekeink egészen összehangzanak. És közös az ellenségünk is, közös veszélyünk érzete, melly a' szlávmuszka terjeszkedésekben rejlik. Mi és ök a' török mellett termeszetes szövetségesek vagyunk. Ezt az oláhok most, midön a' pétervári cabinet folytonos politikája

következtében, az éjszaki czár minden alkotmányos reformot elnyomott és megsemmisitett, legjobban érezik.

Azonban mind ezen rokonérzelmek, és meglehetős erős közvélemény daczára, nem lehet tagadnunk azt sem, miszerint a' pétervári cabinetnek titkos csábjai, és nyilt működései valamint egész keleten, úgy az aldunai fejedelemségekben is már meszire haladtak.

A' közös görög n. e. vallás bűv ereje által, olly befolyást szerzett magának a' pétervári cabinet moldva-oláh földön, melly terveit már ott is hatalmasan képes elömozditani. Különösen a' pópákban nagy segélyre talált, kik mind muszka zsoldban vannak, és a' kiknek a' görög egyház hiveire igen nagy befolyásuk van. Ezek képezik az igen nagy befolyású pártot az oláhok közt, és ők voltak, kik szláv-muszka érdekekben igen sokat tettek a' magyar országi oláhoknak felizgatására is.

A' vallási befolyáson kivül az aristocratianak legnagyobb része is olly pártot képez, melly egészen Pétervár rendelkezése alatt áll. Ezen aristocratia egyéni érdekek, hiúság, és nagyravágyás miatt a' szláv-muszka befolyást terjesztgeti, arra dologzván, hogy az aldunai fejedelemségek elszakasztatván a portától egészen muszka hatalom alá kerüljenek.

És ezen két párt folytán a' pétervári cabinetnek aldunai befolyása naponkint jobban terjed el. Ezen kivül a' pétervári hatalom ott folytonosan hadsérget tart, melly részint terjeszti és erősíti ottani befolyását, részint bármilly hadi működésekre biztos alapot nyujt.

A' muszka czár igen jól tudja, miszerint az oláh-moldvai vidék a' keleti eseményekre igen nagy befolyással bir. Ez ő neki, ki keleti kizárólagos hatalom után törekszik, nem csak politikai befolyásának és propagandája működéseinek terjeszkedésére felette sok elemet és kedvezményeket nyujt; hanem strategiai munkálatokra is felette szükséges, és nagy fontosságú positio. Olly positio ez, melly keleten igen sokféle, és messze terjedő előnyöket nyujthat mind védelmi te-

kintetben, mind támadóihelyzetben. Nem csudálhatni tehát azt, hogy a' pétervári cabinet több egy század óta folytonosan arra törekedett, mikép moldva-oláh földön hatalmát, befolyását megalapithassa. Ugyan ezen czéllal arra dolgozott folytonosan, hogy onnan a török seregeket távol tarthassa, vagy hogy legalább azokat csekély számra szállitathassa. Illy követelések a' porta és pétervári cabinet közt több eggyezkedéseknek tárgyát képezték. Ennek folytán több béke-kötésekben helyet foglaltak; valamint több hadi esetlegességekre alkalmul is szolgáltak.

Ezen kicsinált terv szerint irányzott működések folytán oda vitte a' dolgot a' pétervári cabinet, miszerint jelenleg az aldunai fejdelemségek muszka protectio alatt állanak, melly protectiót a' czár arra használja, hogy ott hatalmát biztositsa, és hogy minden szabadabb élet fejlődésre vezethető reformokat 's alkotmányos kisérleteket elfojtson, vagy megsemmisittsen.

Egyszersmind oda is elvitte a' dolgot, mikép Moldva-oláh földön folytonosan hadsereget tarthat, mellynek száma 10 ezerre van ugyan meghatározva, de a' mellyet a' mikor csak kell, mindig olly számra emel, a' mennyire ott szüksége van. Igy jelenleg is még egyszer annyi katonaságot tart ezen tartományokban. És ha érdekei úgy kivánják, birodalma határairól, kivált a' déli részekről annyi katonaságot vitet a' fejedelemségekbe, vagy pedig keresztül rajtok, a' mennyit akar.

A' pétervári cabinet ezen hatalmat, mellyet az európai diplomatia kezeibe játszott, mindig úgy tekintette, mint azon hatalomnak, mellyet ő keleten akar magának kivivni, nagy befolyású eszközét és alkalrészét. És ezen czél elérésére hathatós eszközül szolgáland az is, miszerint a' pétervári cabinetnek sikerült a' n. e. görög vallás és papjai által a' népnek nagy részét megnyerni, azt magához szorosban csatlani; és az aristocatia által is egy erős pártot alakitani.

Ezen körülmények eléggé mutatják milly magas fokra emelkedett már az aldunai fejedelemségekben is a' szlávmuszka befolyás. És látszik az is, milly sok vész van már ott

központosulva, melly véghetetlen sok szenvedést, bajokat és áldozatokat áraszthat Európa fölé.

De egyszersmind átláthatni ezekből azt is, milly véghetetlen fontos érdekkel bir a' magyar elem ezen keleti vidékek határain; és milly nagy befolyást gyakorolhat nem csak az által, hogy egyedül áll az egész keletnek határain szabadon es függetlenül minden szláv-muszka befolyástól, vallási és nemzetiségi rokonságtól; hanem az által is — miszerint bent keleten is rokonai, 's elvtársai vannak. Az aldunai fejedelemségekben naponkint jobban halad a' szláv-muszka befolyás; és ott olly magyar elemek vannak, mellyek az éjszaki czélok ellenében legerőteljesebb ellentállást fejthetnek ki. Ezen magyar elemek, és a' közös érdekek által Magyarország és az aldunai fejedelemségek közt hatalmassá fejlődhetik ki a' szláv muszka roham elleni szövetkezés.

Illy helyzettel és kapcsokkal egy nép sem bir a' magyaron kivül azon a keleten, hol a' szláv terjeszkedéseket fel kellene tartani. Itt mindenütt minden népségeknél a' pétervári befolyás uralkodik. A' magyar elem egyedül áll távol attól, a' legszebb szellemi és anyagi kellékkel felruházva arra, hogy védbástyája legyen a' civilisatiónak az éjszaki bárbárok ellenében. Nem ismerendi el nyugot Európa, milly szolgálatokat tehet még egykor neki a' magyar elem keleti határain — és nem látja át, milly szükséges azt fentartani azon a' keleten, hol kivüle egy népiség sincs, melly szabad lenne a' muszka befolyástól, melly a' szláv törekvések fentartására erő 's akarattal egyaránt birna?

XXIII.

A' porta és magyar elem Köztti kapcsok. közös veszély, es közös érdekek. A' porta status-quo és magyar elem fentartása köztti szoros viszony, 's mind kettőnek szüksége. Dunai közlekedés a' fekete tengerrel. Itteni kereskedés jövője a' lehető szláv-muszka hatalom alatt.

Milly nagy befolyású biztosítékot nyujthat a' magyar elem ha fentartatik és ápoltatik, a' szláv-muszka hatalmas és messzíre haladott törekvései elen; és ennélfogva milly szükséges a' magyar nemzetet erősiteni és terjeszteni, hogy benne a' pétervári cabinet erős gátra találjon, — kitetszik azon szoros, szükség által parancsolt kapcsokból is, mellyek a' magyar nemzet és a' porta között léteznek.

Ezen kapcsok és viszonyok olly nagy érdeküek, miszesint egyiknél úgy, mind a' másiknál az élet és halál létezés elrejtett csiráit hordják magokban.

Azon veszély, melly a' szláv-muszka terjeszkedések felől közelget, egyaránt fenyegeti mind a' portát, mind a' magyar nemzetet.

A' pétervári hatalom a' török állam léte ellen tör. Legközelebb Konstantinápolyt 's ezzel a' Dardanellákat akarja elfoglalni, így Törökországot az europai államok sorából ki törleni igyekezvén. Ezen czélja iránt legkisebb kétségben sem lehetünk, mert tudjuk, miszerint a' pétervári uralom több egy század óta kelet birtoka után sóvároog, — arra pedig csak a' török birodalom ledöntésével juthat el.

Hason veszély fenyegeti a' magyar nemzetiséget is. Mert a' szlávok nem csak keleten, hanem ennek szomszédságában is uralkodni akarnak. A' szlávok az osztrák birodalmat szláv állammá akarják átalakitani. És a' muszka, kinek itt úgy

is nagy befolyása van már, ha keletet birni fogja, bizonyosan elnem türendi a' szláv elemmel ellentétben álló közelí idegen népiséget, hanem a' szláv elemet teendi mindenütt hol csak létezik, uralkodóvá. Igy ugyanis azon hatalom, mellyet keleten fogna birni, biztosabb és nagyobb leend. És egyszersmind azt is tudjuk, mikép az éjszaki óriás keleten nem akar megállani, — ez még nem lenne végczélja — hanem túlnyomó európai hatalomra törekszik, mire keleti birtoka legközelebbi lépcső leendne. A' kelettől kezdve utjában fekvő nem szláv népiségeket tehát önállásukban, független nemzetiségükben nem hagyná meg. És azon foglalásait, mellyeket a' porta birodalmában kezdene meg, folytatná a' szomszéd országokra is, mellyek európai hatalma megállapitására szükségesek.

Ennélfogva a portának és magyar elemnek közös ellenségük van; 's azért szükség, hogy erejöket összekapcsolják, hogy összetett vállakkal működjenek.

Az europai politika azt igényli, hogy a' porta fentartassék, mert külömben a' muszka foglalná el helyét, és kelet urává válna. De ha ezen politika alapos, akkor szükséges, hogy a' magyar elem is védessék és ápoltassék, mert ez is erős gát lehet a' pétervári tervek kivihetésében.

Azon czélt, hogy a' porta léte biztositassék, a' magyar elem közremunkálása felette elő fogja mozdithatni, mert illy két erő, mint a' török és magyar, védve és ápoltatva hatalmasan ellentállhatnak minden éjszakról jövő kisérleteknek.

A' magyar elemben mindenesetre nagy segélyt találhatand a' diplomatia, mert az a' muszkát olly ellenségének tekinti, ki a' szláv erők és törekvések következtében nemzeti életét fenyegeti, kitől legszentebb kincseit kell féltenie, ki ellen tehát élet-halálharczot kell küzdenie.

A' magyar jól tudhatja, milly sors vár szabadságára, és fökép annyi századokon át hűn megőrzött nemzetiségére és vallási függetlenségére, ha a' szláv-muszka hatalom keleten uralkodóvá válnék. Azért ezen öntudatban mindent kész tenni, és áldozni, hogy törekvéseit meghiúsilani segélje. És azért hajlik természetes vonzalmainál, és politikai szükségeinél

fogva is forró érzetekkel a' török felé, mert benne természetes szövetségesét kell tekintenie. Nem tudni, ha egyik a' másiktól elválasztatik, milly jövő fog bekövetkezni a' pétervári törekvések folytán; de annyi bizonyos, mikép összekapcsoltan hatalmas eszközt és erőt képezendenek megküzdhetni a' szláv-muszka erőkkel.

Ha Európa saját érdekei biztositása végett fentartani kivánja a' portát Konstantinápolyban, — e' czélra igen erős segélyt találand a' magyar elemben, mert ennek is hason érdekei és hason veszélyei vannak. Czélszerű lenne-e elhanyagolni és mellőzni egy illy önálló népiséget, melly ugyanazon veszélyt akarja magától elhárítani, mellytől Európa keletet, és keleten saját érdekeit törekszik megszabaditani? Nem lenne-e kár elveszni hagyni egy olly népelemet, melly létének természetes ösztönei által vezettetik azon szláv-muszka törekvések ellen, mellyeket nyugot Európa politikai és kereskedelmi érdekeire legveszélyesebb ellenségének tekinti?

A' magyar elem legelső élet érdekei által vonatik a' porta felé, és pedig határozottan a' szláv-muszka ellenében, kivel legtávolabbi fajbeli, vagy vallási kapcsai sincsenek. Mutathat-e keleten több illy népiséget az európai diplomatia? Nincsen-e a' keleti tartományokban a' szláv elem és görög vallás már annyira elterjedve, mikép azoknak segélye által keleten a' pétervári cabinet már is nagyobb befolyással bir, mint a törvényes hatalmú porta? Nincsenek ezen keleti keresztény népiségek a' vallás varázs hatalma által már is szorosb kötelékekkel a' muszka czárhoz füzetve, mintsem hogy attól ne kellene tartanunk, mikép bármelly határozott jelemű esetlegesség alkalmával mindnyájan hozzá fognak állani?

Azt hiszem tehát, mig a' muszka a' keleti, porta alatt létező népiségekben rokon társaira talál, mig ezek közt egy sincs, melly a portához, mellyben üldöző zsarnokjokat tekintik, csak kissé is vonzódnék, mig egész keleten csupa szövetségeseket lát; akkor igen nagy érdekü egy olly elemnek fentartása, melly annyi természetszerü ellenek

közepette majdnem egyedül állélet érdekeinél fogva a' porta fennállása, és így az európai államok czéljai mellett is.

Vagy azt akarják nyugot Európának kormányai, mert illy hibás, előlátás nélküli dolgokat eleget követtek el kelet kérdésseinél, hogy a' porta egézen elhagyatva maradjon, hogy egy hű és természetes ragaszkodást nyilvánító harcztársa se legyen, hogy igy az elgyengült elerőtlenedett, és sírjához úgy is közel álló porta körül mindenütt, közép Ásiában úgy, mint Europában csupán ellenei, az üldözött és bosszú után sovárgó szlávok létezzenek, és hogy ezekre támaszkodva mindenütt a' pétervári hatalom kezei közt legyen a' befolyás és szellemi hatalom? Arra akarják juttatni a' török álladalmat, hogy öt, mint az áradat hullámai, minden felől csak legkeserűbb, legbőszültebb ellenei környezzék?

Megakarják-e a' portát utolsó ügy- és harcztársától is fosztani, hogy egészen halálra szorító ellenségének karjai közt maradjon? Ha a' muszkának Konstantinápolyba, Dardanellakba, és ezek által kelet birtokába akarják az utat elegyengetni, igen czélszerűen fognak működni, mert az legalkalmasb eszköz leend éjszakot kelet felé emelhetni. De ha a' portát, és vele kelet függetlenségét megakarják örzeni és tartani, akkor igen veszélyes játékot kezdenek.

Ezen természetes, politikai szükségekre alapitott szövetségnél, melly a' magyar és török közt létezik, megkell még a' kereskedelmi viszonos érdekeket is emliteni.

E' tekintetben maga a' természet összekapcsolta a' magyart és portát, A' Duna ugyan is, ezen fölséges nagy folyam, melly legnagyobb részt magyar földön folyikle, egyenesen a' török birodalomban létező fekete tengerbe ömlik be. Milly erős és közvetlen természeti kapcsok!

Az igaz ezen Dunának torkolata Európa rövid látó statusférfiai által muszka kezekbe jádzatott. De épen az a' kérdés, hogy a' keleti viszonyokra nézve nem veszélyes-e, hogy a' kelet uralma után vágyakodó muszka kezei közt le-

gyen egy olly positio, melly kelet felett igen sokat határozhat? Üdvös-e hogy a' Duna és fekete tengereni természetes közlekedés egy idegen hatalom által korlátoltassék és félbe szakasztassék? Tanácsos-e hogy ezen kapunak, melly kelenek nagy erejét képező fekete tengerre vezet, kulcsai azon hatalomnál legyenek melly keletet elfoglalni akarja? Nem kellenék-e inkább a' természetes közlekedést egészen vissza állitani azon két nemzet között, mellyeket természetes érdekeik, politikai szükségeik, és közös veszélyeik olly szorosan kapcsoltak össze, miszerint elválhatlanoknak kellene őket tekinteni.

E' két nemzetnek igen sok termékeik és készitményeik is vannak, mellyeket egymással kicserélni szoktak. Ezen cserének értéke évenkint számos milliókra megy.

Nem leend-e káros nyugot Európa kereskedésére, ha ezen egész piarczot a' muszka hatalom birandja, melly a' mint tudjuk 1822 óta szigorúan a' prohibitiv rendszert követi, és a' melly következetesen terveihez 1831 után Lengyelország nemzeti kereskedését és műiparját már egészen felolvasztotta a' muszka érdekek özönébe?

Nem fogna-e ez nagy 's kellemetlen befolyással lenni Németország kereskedelmére is, hová mindinkább benyomulni törekszik az éjszaki hatalom — ezen Németország kereskedésének nagy része a' Duna habjain fordulván meg. Nem lenne-e mind ennek, mind a' többi nyugoti nemzeteknek sokkal hasznosabb és kecsegtetőbb, ha a' muszka befolyást kizárva, részint megelözve, a' Duna vidékein magoknak biztositanák azon piarczot, melly igen nagy területtel bir, és fökép a' nyugoti gyárvilágnak igen sok keresetet nyujthatna.

Mind ezen érdekek pedig csak úgy lehetnek mind jelenre, mind jövőre biztosak, ha a' magyar elem a' szláv áradattól megmentetik, és fentartatik, hogy a' porta lételének biztositására, és a' szláv-muszka keleti tervek meghiúsitására erős védgátúl szolgáljon. Mihelyt keleten és kelet szomszédságában a' török, és aztán a' magyar elem elnyomatik, akkor egész keleten és vidékein a' szláv-muszka elem fog uralko-

dásra lépni, és igy ott nyugotnak minden befolyása, minden kereskedelmi forgalma meg leend semmisitve.

A' magyar elem fentartása tehát nem csak azért szükséges, mivel benne a' politikai szükségek és megváltozott viszonyok következtében az éjszak által fenyegetett portának eröteljes szövetségese rejlik; hanem azért is, hogy a keleti kereskedés, mellynek nyugot felé egyik csatornáját a' Duna képezi, biztositassék úgy, hogy egészen a' pétervári kezek közé ne kerüljön. Mert addig, mig a' magyar elem fennáll, a' Duna nem jöhet szláv-muszka birtokba, 's így a' rajta menő kereskedés sem fordulhat hozzájók; sőt inkább a' magyar elem reményt nyujthat arra is, hogy a' Dunának folyama jelen bilincseiből megszabaditatik, mellyeket arra a' pétervári hatalom rakott. A' jelenre azonban nagy haszon már az is, ha a' dunai forgalom egészen elnem foglaltathatik a' szláv-muszka befolyás által,

És ezen körülmények, a' portának fentartása, és a' kereskedelmi forgalom biztositása újabb okok arra, hogy a' magyar elem fentartassék, melly szoros kapcsolatban áll mind a' porta lételével mind a' kereskedés jelen menetével.

XXIV.

A' magyar elem fentartásának és kifejtésének szüksége Európára és különösen Német országra nézve. A' veszély melly nemzetiségünket fenyegeti a' szláv-muszka törekvések felöl. Mit tegyünk biztositásunkra? A' magyar irodalom kifejtése, terjesztése. Társulatok. Irói buzgó működés. Tan- 's nevelési közremunkálás. Egyetem 's academia hivatása. Azon veszély, melly anyagi érdekeinket is fenyegeti.

Azokból, mellyeket elősoroltam, eléggé világos, milly nagy érdekek vannak a' magyar elem fentartásához kapcsolva, milly szükségbeli viszony létezik itt hazánk és nyugot Európa között, és így milly szükség az, hogy a' magyar elem létezzék.

E' lapokban, mellyeknél leginkább csak a' szabadság jövőjéért buzgó szándokot és irányt, mellyet a' szláv-muszka törekvések előmenete veszélyeztet, kivánnám tekintetni. E' lapokban leginkább arra akartam minden ügy barátot figyelmeztetni, miszerint a' szlávok a' muszka hatalom befolyása alatt egész Európában, ennek éjszaki részein úgy mint közepén, de legfőképp keleten olly haladást tettek már, mikép nem emlitve most a' veszéllyel környezett Németországot és Osztrák birodalmat, Európának legérdekesb része a' kelet, már majdnem egészen szláv-muszka kezek közt létezik.

Ezen előnyomulás ellenében a' magyar elem nevezetes kellékeivel, tulajdonaival és helyzetével nagy érdekű segélyt ajánl. És innen kitetszik, milly szorosan van a' magyar nemzet nyugot Európa nemzeteihez kapcsolva. Nem philantropicus érzetek azok, mellyek azon szoros kapcsokat idézik elő, hanem igen fontos anyagi érdekek.

Nyugot-Európának, 's kivált N. Britanniának legfőbb kereskedelmi forgalma keleten van központosulva, és ezen

kelettel indiai birtoka is szoros összeköttetésben áll. Lehet tehát mondanunk, miszerint mellözve a' többi Európai államok szinte fontos érdeklettségét, Angliának roppant erejü nemzeti gazdagsága, keresete, és pénzforgalma legfőkép a' keleti viszonyokon alapszik.

A' szláv-muszka törekvések pedig épen ezen keletet, és keletnek jelen status-quoját fenyegetik felforgatással, mi az angol kezei közül minden befolyást és hatalmat a' pétervári cabinet kezei közé juttatná. A' muszkának ezen czéljára hathatós eszközül szolgálnak minden porta alatti szláv és görög vallásu népiségek, mellyek a' szláv propaganda által egészen megvannak az éjszaki hatalmasság részére és czéljaira nyerve. Úgy áll már kelet jelenleg is, mikép itt egy népiség sincs, melly nyugot-Európa felé vonzódnék; valamint egy sincs, melly vágyait és reményeit Pétervár felé ne intézné.

És ezen népiségek között keletnek határain egyedül csak a' magyar elem az, melly féltékenyen örzött nemzetiségével, és ősi jellemével, erkölcseivel a' szláv-muszka elemnek ellensége. Ha tehát nyugot Európa legfontosabb érdekeit elég tisztán látja, védelmét és pártolását nem csak a' török birodalom elgyengült, ingatag status-quojának biztositására, és a' török állami szerkezet és társalmi viszonyok javitására fogja szoritani; hanem gondoskodni fog önjaváért azon nemzet fenntartásáról is, melly a' szláv-muszka törekvések ellenében az európai diplomatiának szilárd alapul szolgálhat, tekintve azt, miszerint ezen magyar nemzet, melly a' kifejlődés minden magvait birja, hatalmas sereget képes kiállítani, nagy területtel, és dús jövedelem forrással bir, a' polgárisodásban szép elömenetelt tön, és szabadságát, nemzetiségét minden szláv roham ellen utolsóig kész védeni.

Ezen nyugoti nemzetek sorában áll mindenesetre Német ország is, mert ezt is, 's kivált az osztrák birodalmat igen közelröl érintik a' szláv törekvések. Ezen államok nagy részt körül vannak már véve a' szláv elemek által, nagy részt pedig területjök is kezeik közt van. Nekik tehát nem legutolsó érdekükben állana az, hogy magok elött a' szláv-muszka erök

tovább terjedése ellenében egy védbástyát lássanak, melly már egyszer több századokon keresztül istápjok, és védpaizsuk volt a' törökök keleti rohamai és pusztításai ellen.

Mindenek felett azonban nekünk magyaroknak fekszik legszentebb érdekünkben, és legelső kötelességünkben az, hogy a' szláv törekvések ellenében nemzeti érdekeinket biztosittsuk. Mi nem csak sokféle idegenek által, hanem legfőkép a' szlávoktól mindenfelé környezve vagyunk.

Mi jelen napjainkban már élő szemmel láthatjuk, milly messze haladtak körülöttünk a' szláv elemek. Láthatjuk milly sok politikai foglalásokat tettek, mennyi érdekes állami kedvezményeket vívtak ki; és milly sok helyen már majdnem teljes önállásra emelkedtek — saját nemzetiségünk rovására, és az éjszaki hatalom messze ágazó terveinek hasznára és előmozditására.

Láthatjuk naponta azt is, milly határtalan buzgalommal és lelkesedéssel dolgoznak nemzetiségjök biztositásán és kifejtésén; nemzeti életjök tökéletesitésén, és jogaik szaporiporitásán. És láthatjuk azt is, mikép mind ezen törekvések, működések, és buzgalmak legfőkép a' pétervári hatalom befolyására, csábjaira és igéreteire alapitatnak. Bármit higyjenek is némelly német politikusok — mi saját füleinkkel hallhatjuk a' szlávok föllengző vágyait, magas reményeiket, és azon kilátásokat, mellyekben helyhezik bizalmukat.

Hiszen láthatjuk, mikép az osztrák birodalom már annyira el van lepve szláv elem által, miszerint többé épen nem tartatik lehetetlenségnek, hogy rövid idő alatt szláv birodalommá fog átalakitatni — mit a' szlávok elég öszinték nyiltan az egész világ előtt is kimondani. E' czél kivihetésére hazánk délkeleti szlávjait, különösen a' szerbeket a' szomszéd állambeli szlávokkal igen szoros összeköttetésben és gyöngéd viszonyban látjuk lenni.

Minket magyarokat a' szlávok túlterjeszkedő hatalma épen olly közelről fenyeget veszélylyel, a' mint fenyegeti keletnek és a' portának jelen status-quoját. Mert a' szlávok, hogy hatalomra emelkedjenek, szükségesnek látják, hogy

legközelebb a' mi nemzetiségünk semmisitessék meg. Ez lenne azon legegyenesebb út, mellyen a' jelen osztrák birodalomból szlaviát alkothatnának; és ugyan az vezethetné el őket legkönnyebben kelet birtokához is, vagy legalább az lenne a' legbiztosabb eszköz a' már kivivhatott keleti szlávmuszka uralom szilárditására és fentarthatására. — Mert nem lenne többé előttük olly népiség, melly legszentebb érdekei által kényszerittetik irányukban ellenséges állomást foglalni, mellynek létezésében tehát előmenetükre, és kivivhatott hatalmukra örökös veszély és támadás rejlenék.

Ne gondoljuk tehát, hogy a' déli szlávoknak ellenünk folytonosan nyilvánitott gyülölsége, és dühös ellenségeskedése csupán nemzeti ellenszenvből keletkeznék. Nem. Azon ellenséges indulatoknak oka legközelebb a' délkeleti szlávok érdekeiben fekszik, mellyek előmenetükben, és terjeszkedésükben, a' magyar elem által igen nagyon gátoltatnak. Távolabb pedig az éjszaki hatalomnál rejlenek, azon ellenségeskedésnek titkos rugói, melly Európai hatalmának kivitelére szükségesnek látná a' magyar elem megsemmisitését, mi által a' délkeleti szlávok érdekei is megmentetve lennének akadályaiktól, kiket tehát a' pétervári cabinetnek felette könnyü ellenünk felingerleni és ellenségeskedésben tartani.

Mindezen körülmények szolgáljanak nekünk ösztönül arra, hogy annál nagyobb buzgalommal és ernyedhetlenebb szilárdsággal küzdjünk nemzetiségünk fentartása mellett, melylyet olly sok, és olly nagy veszélyek környeznek. Ismerjük elég tisztán ezen vészt, melly halál hangokkal környezi életünket — ismerhetjük tehát a' védszereket és eszközöket is, mellyek ellenében használhatók.

Ezen eszközökhöz tartozik mind az, mi nemzeti életünket, szokásainkat, 's legfőkép nemzeti nyelvünket, és ezzel ősi jellemünket és önállásunkat biztosithatjuk és terjeszthetjük.

Ha volt idő, melly erélyes, összetartó közremunkálást kivánt; valóban illyen idő van most, midőn a' szlávok rohamárjától, és magosra emelkedett nagyravágyásától környeztetünk, 's midőn azok olly messzire haladtak, miszerint hata-

lom utáni vágyaikat többé nem is rejtegetik. Nemzetiségünk általuk veszélyeztetve van — ha pedig ez elvesz, elveszett életünk, elveszett mindenünk.

Azt ne hidjük, hogy a' szlávok körülöttünk csak azért akarnának önállóságra emelkedni, hogy az egyenjogúság folytán nemzeti nyelvök függetlenségét biztosittsák. Ez nem lenne elegendő még sem saját nagyravágyásuk, sem a' pétervári cabinet titkos czéljainak betöltésére. Azért ők azt csak eszköznek és lépcsőnek tekintik arra, hogy az egyenjogúságból mindenjogúságra emelkedhessenek; hogy a' szétosztott és meggyöngitett idegen népségek fölé könnyebben feltolhassák magokat; és hogy így az összes hatalmat kezeik közé ragadhassák. Ezt büszke vágyaik, magas követeléseik, idegen népségek iránti gyülölségük eléggé nyilvánitják. Csak az által érhetnék el kebleik titkos vágyait, czéljaikat, mellyek uralkodásra törekszenek; és csak az által érné el a' pétervári cabinet is egyik czélját, a' szlávok felemelését, mi őt kelet birtokára, és Európa túlnyomó hatalmára vezetné.

Hogy ezen összeköttetés valóban létezik, és hogy ennélfogva a' szlávok egy igen hatalmas pártfogóra számittanak, kitetszik eléggé terveik föllengző magosságából, nyilatkozataikból, és hangulatjokból. Elég nyiltan kifejezik azt is, milly ellenségesen éreznek iránt unk.

Mind ez azonban csak ingerül szolgáljon arra, hogy nemzeti életünket annál hőbben ápoljuk és szilárditsuk. A' veszély nagysága ne rémítsen el bennünket. A' magyar sok és nagyszerű viharokon keresztül tudta már megmenteni nemzeti életét, ősi kincseit. Ne csüggedjünk, ha összetartunk, 's ha ernyedhetlen buzgalmuak leszünk, ha a' köz ügy szentségét és jövőnket önző magány érdekeink mögé háttérbe nem szorítjuk — nem fog elveszni nemzetiségünk a' jelen viharok közepette sem, bármillyenek legyenek azok 's bár honnan jöjjenek is.

Ez által mi nem csak önlételünket mentendjük meg, hanem segélyül lehetünk nyugot Európa népeinek is a' szlávmuszka törekvések feltartóztatására. Ebből viszont milly ered-

ményeket és kedvezményeket várhatunk, legjobban megfogja mutatni az idő folyama, az események kifejlődése. Hogy azon érdek-kapcsok, mellyek a' keleten érdeklett nyugoti hatalmaknak segélyt nyujthatnak, reánk minden haszon nélkül maradhassanak, alig lehet csak képzelni is.

Tehát saját és a' köz szabadság érdekében dolgozzunk nemzetiségünk fenntartásán.

E' czélra most mint legfőbb 's leglényegesb eszközt csak az irodalmat hozom fel. Ebben központosithatók a' leghatalmasabb, 's legálandóbb erők, mellyek a' nemzetiség biztositására szolgálhatnak. Az irodalom a' tisztán fenlebegő napot személyesiti, mellyből özönlenek ki azon fénysugarak, mellyek a' nemzeti nyelvet feleleveniti és életre derítik.

Mig a' magyar irodalom virágzik, nem lehet aggódnunk nyelvünk és nemzetiségünk lételén, mert akkor még milliókra számíthatunk, kik beszélni és szeretni fogják nyelvünket. És az irodalomhoz az élet szükségei, foglalkozásai és sokféle viszonyai is erősen hozzá kötik az embereket, mellyeket ha ezek ön nyelvükön ki nem elégíthetnek, kénytelenek idegen irodalomhoz fordulni. Az irodalom olly bájos kellemeket is foglal magában, mellyek varázs erővel vonják magokhoz az azokra képeseket. És mind ezek a' nemzeti nyelv és nemzetiség elterjedésére vezetnek.

Arra azonban, hogy irodalmunk elne haljon, söt virágozzék, szükséges hogy egyrészt mind azok, kik azt képviselik ernyedhetlen szorgalommal dolgozzanak, és terjeszszék szép ismereteiket, tehetségeiket irodalmi müvekben, mellyek az olvasásra és a' nyelv becsülésére, ápolására ösztönt és ingert nyujtsanak. Más részt mind azok, kik szivükön hordják nemzetünk jövőjét, ne sajnálják költségeiket az irodalom pártolásától. Ezen áldozatok mellyeket irodalmunk ápolására, és terjesztésére teendünk, legszentebb érdekeinknek fognak használni, mert nemzeti lételünket fogják fenntartani, és megmenteni, melly nemzeti nyelv, és nemzeti irodalom nélkül nem létezhetik.

Azt átláthatja mindenki, mikép nyelvünket nem lehet

kifejteni, és fentartani minden szükségeknek megfelelő magyar munkák nélkül. Szükséges tehát hogy iróink nemzetiségünk jövője által buzditva elegendő szellemi termékekkel lássák el közönségünket; a' közönség pedig ne vonja meg azoktól részvétét, mert ezen részvételt saját nemzeti élete igényli.

E' czélra segélyt legközelebb csak önmagunkban keressünk — főkép pedig az erők és tehetségek összekapcsolásában, mi által a' leggyöngébb elemek is nagy hatást idézhetnek elő.

És itt állnak előttünk: a' társulatok, egygyesületek. Ismeretes mindenki előtt, milly roppant befolyással vannak azok korunk nagyságának minden nemére, a' haladásnak és népek kifejlődésének minden ágaira. Ismerhetjük azon nagyszerü eredményeket, fényes sikert, mellyet Európában a' szellemi világban úgy, mint az anyagiban a' társulati kapcsok teremtenek, mellyek nélkül Európa müveltsége, polgárisodása, gazdagsága jelen magosságára soh sem emelkedhetett volna fel.

Illy társulati közremunkálás szükségeltetik hazánkban is nemzeti életünk kifejtésére, nyelvünk kiművelésére, irodalmunk terjesztésére mind az irók, mind a' nemzet részéről. Illy úton lehet csak a' rokon erőket össze vonni, és aztán ezen központból a' központositott erőt, és jótékony szellemet kiárasztani az egész hazára. Illy szövetkezés szerezhet elegendő tehetséget arra, hogy a' nyelv müvelés és terjesztés segédeszközeiben hiányt ne szenvedjünk.

Illy társulati egygyesülés elterjedve a' haza minden részeibe nem hagyna parlagul, nem hagyna heverve semmi nemzeti erőt, melly bármit is még tenni és cselekedni a' közügyért képes lehetne. Pedig csak igy reménylhetünk valamit nemzeti czéljainkra nézve a' jövőtől.

A' nyelv-mivelö, könyv-kiadó, müterjesztő, magyarositó, és illy nemzetiségi egygyesületek lennének mindenek előtt felállítandók, mellyek mindenfelé elterjesztve, és rendezve nemzetiségünk emeltyüi és biztositékai gyanánt működhetnének. Ezen egygyesületek mindenütt terjesztenék a'

magyar szellemet, mindenütt ismertetnék irodalmunkat, és buzdítanák a' közönséget a' részvétre és erélyes szellemi közremunkálásra.

A' nyelv kincseiben fekszik a' nemzetiség, mindenek előtt tehát a' nyelvet kell fenntartanunk és terjesztenünk. Hogy erre elegendő erkölcsi erőnk, 's buzgalmunk legyen, vegyünk példát a' szlávoktól, kik semmit sem kimélnek, és mindent áldoznak nemzetiségjök biztositására.

Ne mellőzzük itt a' tanitást és nevelést sem, mellyek a' nemzetiség biztositásának 's fentartásának leghathatósb szerei. Mi, kik magyarok levén, legszentebb érdekeinkben fekvőnek találhatjuk nemzeti életünk fentartását, azon legyünk, hogy a' nemzeti érzelmek, nemzeti gondolkozás, és csak egy földet ismerő haza szeretet első csirái gyermekeink kebleikbe rakatassanak le. Itt fogamzanak meg leghamarabb és legjobban a' nemzetiség oltványai, és illy oltványok hozandnak legdúsabb gyümölcsöket. Csak olly nemzetiség birhat elegendő biztossággal, és tartós jövővel, melly az életnedveket a' nevelésből szívta magába. Illy uton terjedett legjobban hazánkban nemzetiségünk az újabb időkben — ne feledjük tehát ugyanazt jövőben is követni és hűn ápolni.

Azért nemzeti nevelés-rendszert, 's illy érzelmű nevelőket és tanitókat alkalmazzunk. Igy fog letétetni a' nemzeti gondolkozás, és nemzeti érzelmeknek legerősebb alapja.

Legközelebbi évtizedekben részint a' községek, részint társulatok kitűnő buzgalmat fejtettek ki a' kisdedóvó intézetek iránt. Legyünk tehát azon, hogy azok még tovább szaporodjanak, és általuk mindenütt nemzeti hangok, és nemzeti érzelmek terjesztessenek. A' gyönge kis gyermekek kisdedségükben magokba szívandják majd a' nemzeti érzelmeket — és bizonyosan tovább is fogják azokat elterjeszteni.

Hazánkban igen számos szép tehetségű nevelők és magánytanitók találtatnak. Ezeknek legközelebbi körükbe esik a' nemzeti nyelv, és érzelmek ápolása és terjesztése. Szabad legyen reményleni, mikép szép pályájokat, és tehetségeiket

egyedül csak saját nemzetiségünk érdekében fogják használni.

Különben a' nevelés, tanitás, és felsöbb tudományos kiképzés körében is sokat tehetnek és müködhetnek a' társulatok. Szaporítsuk tehát ezeket, és csináljunk mindenikéből egy egy műhelyt, melly nemzeti gondolatokat és hazafiui érzelmeket teremtsen.

Ott van academiánk is, mellynek alapeszméje, és alapítása kizárólag a' magyar nyelv érdekéből származott. Itt az ideje most, midőn a' szlávok elnyelni akarják nemzetiségünket, hogy magyar academiánk mindent kövessen el eredeti czéljának és legfőbb irányának előmozditására. Itt az ideje megmutathatni, mit és mennyit képes tenni a' nemzeti érdekek hasznára, és nemzeti jövőnk biztositására.

Köz véleménnyé vált az, hogy ezen academiát ujonnan kell rendezni, és a' szellemi haladás jelen fokához alkalmazni. Ezen rendezési munkára nézve csak azt az egyet akarom megemliteni, miszerint olly szabályok hozattassanak, melylyek szerint ezentúl fizetést és díjakat ne azért húzzanak bizonyos egyének, mivel az academiának tagjai, hanem azért, hogy valamit dolgoznak, és csak akkor, ha szellemi működésük eredményét előmutatni képesek. Nem az academiai tagságot, hanem a' szellemi munkásságot kell jutalmazni, mellyel jelenleg nem csak a' tudományok érdekei, hanem nemzeti jövőnk ügye is szoros kapcsolatban áll. — Az academia pénzforrása, mellyről rendelkezhetik, csekély ugyan, de jól felhasználva lehet vele sok jót teremteni. Mert hazánkban úgy is sokkal kisebb díjazások divatoznak mint külföldön. Nálunk az életszükségek, értékek, pénz-viszonyok nincsenek hason arányban a' külfölddel. De ezeken kivül nem lehet feledni azt sem, hogy a' magyar academia, bár milly szegény is, még is minden társulataink közül legjobban van ellátva pénz jövedelemmel — pedig a' többi társulatok sok szép sikert mutathatnak elő nemzeti életünkben. Hogy pedig academiánk többet tehessen, többet müködhessék, a' nemzet akaratja intézkedhetik, és gondoskodhatik gazdagabb jövedelem

forrásról is, melly a' nemzeti czélokra több eszközöket nyujthasson.

És azon egyetem, melly a' magyar nemzetnek kizárólagos sajátja, nem tehetne semmit is ugyan azon nemzet önálló életének biztositására? Talán csak nem azért láttatott el nemzetünk által olly roppant vagyonnal, és jövedelmekkel, hogy azokat az idegen elemek terjesztésére és ápolására fordítsa? Azt hiszem, az egyetem tagjainak legfőbb kötelessége lenne bebizonyitani a' nemzet iránt ragaszkodását. És ezt bebizonyithatják, ha működési körükben a' magyar érdekek előmozditására, a' magyar nyelv terjesztésére és kifejtésére fognak teljes buzgalommal működni. Mint végső stadiuma a' tudományos kiképződésnek, az innen világba lépendő ifjú nemzedék kebelébe becsepegtethetik mind azon érzelmeket és elveket is, mellyek kint az életben a' nemzetiség, és nemzeti élet föntartására hatalmasan működendnek.

A' nemzeti czélokra alakult társulatok általi közremunkálás talán némi áldozatokat is fog igényleni. De azok, kik a' sorstól, vagy iparjok által annyit kaptak, hogy ezen legfönségesb czélokra áldozhatnak is, ne rettenjenek vissza némi csekély áldozattól. Nem épen csak a' haza szeretet legszebb érzelmei követelik azt; hanem valódi anyagi érdekek, és hideg számitások is. Mert csak azt gondolják meg azok, kik vonakodnának valamit tenni nemzeti jövőnk biztositására, — azt gondolják meg, milly sors várand anyagi jólétükre, jövedelmeikre, vagyonaikra, ipar és kereskedelmi keresményeikre, ha azok a' szláv-muszka hatalom rendelkezése alá kerülendnek. Gondolhatni-e hogy csak legkissebb kimélettel is leendnek elnyomóink keresetünk és vagyonunk iránt? Nem arra fognak-e akkor minden értékeink, minden keresetünk, szorgalmunk és fáradalmaink szolgálni, hogy azok az uralkodó népelemet gazdagitsák, és további czéljaiban elősegéljék? Igy leend akkor megalapitva az adó rendszer; igy fognak felosztatni minden terhek az elnyomók és elnyomottak között. Ezek a' terhekből majd mindent, amazok pedig vagy semmit, vagy aránylag csak igen keveset fognának viselni.

A' köz jólétből és javadalmakból pedig épen azon népiség élvezne legtöbbet, mellynek vállain legkisebb teher feküdnék. Igy lenne rendezve a' műipar és kereskedés is; magyar ország az uralkodó népség gyarmatjává tétetnék, mint tétetett Lengyel ország, hol a' nemzeti ipar és kereskedés szinte egészen megsemmisitetett a' muszka érdekek hasznáért. Ezen anyagi jövőre nézve némi mintául szolgálhat azon eljárás, mellyet hazánk alsó vidéki szerb lakói tanúsitottak az elmúlt szerencsétlen nyár óta magyar elemű laktársaik vagyona és jövedelme irányában. A' milly részre hajló önzést és comunisticus irányt lehet itt látnunk; épen olly politikát láthatnánk az általános szláv uralom alatt is, mert ugyan azok lennének az anyagi ösztönök, vágyak, és szenvedélyek, mellyek annál telhetetlenebbek, minél kevesebb tárgyakkal vannak ellátva.

Gondoljuk meg jól mind ezen veszedelmeket, mellyek szellemi és anyagi életünkre nehezednének, ha a' szláv-muszka törekvéseknek sikerülne nemzetiségünket megsemmisiteni. Ha a' magasb, szellemi érzelmek nem képesek hatást tenni kebleinkre; tekintsünk anyagi érdekeinkre, számitsunk ha tudunk, és alkalmazzuk azokhoz a' közügyre irányzandó működéseinket. — Nem pusztán hazafiui érzelmek, nem pusztán a' honszeretet, a' múltaknak fényes emlékei, és a' jövőnek síri csendje intenek óvakodásra a' szláv előhaladás irányában; hanem leganyagiabb érdekeink, önzésünk és hasznunk is azt sürgeti, hogy iparkodjunk elháritani azon vihart, melly ha elsöpri nemzetiségünket, bizonyosan eltörlendi vagyonosságunkat és anyagi jólétünket is.

XXV.

Záradék.

Nem tudom elég világos voltam-e jelen soraimban, minek hiánya legtávolabbra taszíttana el czélomtól. Nem tudom, kitudtam-e olly hűn fejezni érzelmeimet és eszméimet, a' mint azok keblemben és agyamban keletkeztek; és vajjon azok nyujtottak-e olly értelmet, a' mint én értettem, és kivánom értetni?

Igen sajnálnám, ha valaki oda magyarázná értekezésemet, hogy a' népiségek közé gyülölséget és áthághatlan válasz falat kivánnék állítani; vagy mintha a' szláv és nem szláv népiségek közötti versenygést és küzdelmeket legyőzhetleneknek, és változhatlanoknak tartanám.

Távolról sem. Én azt hiszem a' szlávok és idegének köztti ellentételek csak addig fognak tartani, mig azok felnem lesznek világositva, mikép jelen törekvéseik és viszonyaik korántsem a' szabadság templomába, hanem a' szolgaság sírjába vezetendi őket. Ha ismerni fogják azon utat mellyen haladnak; és azon irányt melly felé rohannak, lehetetlen, hogy ellen ösvényre ne térjenek át, és hogy akkor ne szövetkezzenek nyugot Európa szabadelvű politikájához.

Az eszmék hatalma legyőzhetlenné vált; a' bilincsek, börtön sötétsége, vagy a' sajtó önkényszerű korlátjai, és az önkénynek több illy eszközei nem képesek többé a' világosságot elfojtani és a' sötétséget feltartani. Igy fog eljönni azon percz is, midőn a' szlávok átlátandják, mikép a' pétervári protectio alatt működve, és annak politikáját követve, azzal karöltve haladva mindinkább eltávoznak a' szabadságtól, és mindinkább közelednek a' szolgaság felé. Ha czen idő elér-

kezend, lehetetlen hogy többé a' szlávok néptársaik ellenében ellenségesen álljanak éjszak egyéni érdekeinek fentartásáért.

Nem a' szláv és nem szláv népségek gyülölségének változatlanságából indultam tehát ki értekezésemben; hanem azon jelenlegi viszonyból, mellyben most a' szlávok a' muszkához állanak. Ezen viszonyt akartam mindenek felett felvilágositani; és csak ezen viszonyból származtattam minden veszélyt és minden szerencsétlenséget, melly Európát érheti. Mert a' szlávok erejét és törekvéseit csak azért és csak addig találom veszélyeseknek és ellenségeseknek, mig az éjszaki politikának hódolnak, mig a' pétervári messze terjedő tervek gépei gyanánt használtatják magokat. Ezen viszony és kapcsolatnak megszüntével a' legjobbat lehet várni és reményleni a' szlávok irányától.

És ez egyik fő czélja jelen értekezésemnek, kimutatni azt, mikép a' szlávok az által fenyegetik szabadságunkat és a' polgárisodás, 's haladás ügyét, mert az éjszaki óriás terv-irányát követik, melly nem más, mint a' szolgaság, sötétség, és korlátlan önkény. Azért is szükséges közremunkálni, hogy eléggé világossá tétessék, mikép nem a' szláv nemzetiség, hanem a' pétervárral szőtt viszonyokból származik minden ellenséges indulat és törekvés, mellyet a' szláv népfajok jelenleg nyilvánitanak.

Mind a' mellett, minthogy most még a' szláv és muszkák közötti viszony fennáll; 's minthogy különösen keleten, de nyugoton is majdnem kizárólag a' pétervári udvar befolyása alatt állanak, szükségesnek tartottam előadni azt is, milly erőt képeznek jelenleg a' szlávok Európában.

Senki sem mondhatja, hogy a' szlávok hiúságának akartam volna hizelegni, vagy a' szláv-muszka tervek nagyságát dicsőiteni; hanem azt gondoltam, hogy azon bajt, mellyet gyökeresen kivánunk orvosolni, tökéletesen és valódilag, úgy a' mint van, kell ismernünk.

Kitüntettem azon roppant anyagi erőt, mellyel a' szlávok Európában birnak, melly különösen a' terület és népszám nagyságában áll; előadtam azon kellékeket mellyekkel harczi

szempontból birnak, és azon nemzetiségi és vallási eröket, mellyek részint összefűzik a' különbféle szláv és más keresztény népiségeket; részint erejöket és hatalmukat emelik és szilárdítják; részint pedig legalkalmasb eszközül szolgálnak a' pétervári udvarnak magas tervei elömozditására 's különösen a' szlávok ragaszkodásának terjesztésére.

Előadtam, milly nagy haladást és terjeszkedést tettek a' szlávok; előadtam, hogy keletnek viszonyai egészen a' szlávok kezei közt fekszenek, és hogy nyugoton is nagy erőt képeznek. Megmondottam, mikép mind ezen terjeszkedés a' mint egy részt Pétervárról segéltetik elő, úgy más részt a' pétervári befolyásnak keleten és nyugoton való elömenetelére vezet.

Leendnek talán, kik erre azt fogják mondani; minek a' szláv elem nagyságát kitűntetni, minek hirdetni azon eröket, mellyekkel birnak és azon haladást mellyet a' muszka pártfogolás és vezetés alatt tettek? Minek ez által egy részt a' nem szlávok közt nyugtalanságot, lehangoltságot, 's némi ijedtséget is terjeszteni; és más részt a' szlávoknak még nagyobb büszkeségre és elbizakodottságra alkalmat szolgáltatni?

Ez utóbbit — ismerve a' szlávok hangulatát — alig lehet valakinek alaposan állítani. Mert a' szláv népfaj fökép délkeleti részeken olly büszke öntudattal bir, mellyet magasbra hangolni alig lehet. Jobban ismerik a' szlávok ön erejöket, és sokkal jobban tudják, milly hatalmas pártolást nyernek naponta Pétervárról, és milly hathatósan elömozditatik az éjszaki politika által terjeszkedésük, minthogy ezen öntudatban elegendő okot ne találnának a' fenhéjázó büszkeségre; vagy hogy egy nem szlávnak ismertetése kivántatnék arra, hogy viszonyaikat, és képességeiket tisztán ismerhessék.

A' szlávok tudják igen is jól, milly roppant területet foglalnak el Európában, hogy népszámuk felülhalad minden idegen népiséget, hogy nyugoton meglehetős compact testet képeznek, hogy kelet egészen hatalmukban van, és hogy mindenütt bizton számolhatnak azon éjszaki óriás segélyére, ki már jelenleg is majdnem eldöntő befolyást gyakorol Európa

minden ügyeiben, de a' ki kétségkivül Európa legtöbb eseményeit és legtöbb ügyeit saját befolyása által intézteti el.

És tudva ezeket kell-e még több, hogy hangulatjok olly merész és kihívó legyen, a' minőnek azt jelenleg tapasztaljuk? Lehet-e arra mi már is megvan, és a' mi úgy szólván a' belső önérzet legtúlzóbb fokán áll, egy egyszerű jelentésnek befolyást gyakorlani?

És azon magas törekvéseik, mellyeket a' szlávok mindenfelé nyilvánítanak, azon fenhéjázó vágyaik a' hatalom és uralkodás, és szenvedélyes kivánataik önállóbb 's méltóságosabb jövő után nem eléggé igazolják-e állításomat? Nem tűnik-e ki azokból, mikép a' szlávok jelleme olly büszkeséget öltött fel magára, mellynek magasb fokát alig ismerhetni, mellyet tehát növeszteni alig is lehetne, mert magasb lépcsőre csak akkor juthatand, ha a' tettleges hatalom és uralom kezeik közt leend.

Azon hatalom, mellyet a' pétervári udvar gyakorol, és azon befolyás, mellyel az Európa minden eseményeinél bir; elegendő hogy minden szlávok szemeire elkábító varázs fényt terjesszen. Elegendő az, hogy a' szlávok illy óriásbani elbizakodottságjokban büszkén és lenézve tekintsenek a' nem szláv népiségekre.

Azokra pedig kik a' nem szláv népiséghez tartoznak, ne az legyen hatással, hogy olvashatják milly erővel bir a' szláv elem és milly nagy annak terjeszkedése; hanem az, hogy valóban igen magasra emelkedett már a' szláv-muszka hatalom. Ezen hatalomnak és előhaladásának létele, és napontai tovább való terjeszkedése ébressze fel figyelmünket és gondoskodásunkat, és nem az ide tartozó tények elősorolása.

És ezen valóságnak tudata ne lehangoltságot, vagy rémültséget idézzen elő, hanem ébressze fel a' nemzeti érzelmeket, mellyek daczolva minden vésszel és hatalommal, utolsóig készek legyenek küzdeni nemzetiségjökért és a' szabadságért. Ébressze fel a' honfi büszke öntudatát, melly szolgaságot és bilincseket el nem viselhet. És ezek folytán teremtsen közlelkesedést, melly áldozatoktól vissza nem retten, és

éber, hü törekvést mindennek megkisértésére, mi a' veszély elhárítására alkalmas lehet.

Azok, kik ismerve a' bajt és szemébe nézve a' vésznek elsápadnak, elrémülnek, sohsem használtak még egy ügynek, egy hazának sem. A' baj és vész ismerete kettöztesse erönket 's buzgalmunkat nemzetiségünk, szabadságunk, és nemzeti életünk megmentésére, és minden azt fenyegetö halálos bilincsek elhárítására.

Föl nem födve, eltitkolva a' vihart melly fenyegeti életünket csak ellenünknek használunk 's önmagunknak ártunk.

Használunk elleneinknek, mert erejöket, működéseiket, és terveiket a' titok sötétségében hagyván, elnézzük és megengedjük, hogy azon sötétség leplében minden háborgatás nélkül működhessenek czéljaik kivitelére. Ez által a' legkedvezöbb alkalmat szolgáltatjuk nekik, hogy háborítlanul haladhassanak reánk vészteli útjaikon. Mi is lehet czélszerübb az ellenfélnek, mint elfeledtetve homályban működni?

Saját ügyünknek pedig az által csak árthatunk, ha ellenfelünk állását, erejét, és körülményeit eltitkoljuk. Mert nem ismerve a' politikai helyzetet, nem lehetend olly eszközöket alkalmazni, mellyek elleneink megbuktatására legczélszerübbek lennének. Mit és hogyan kell működni, csak akkor tudjuk, ha elöttünk tisztán áll azon erö, melly ellen kell irányozni tetteinket.

Az ellenfél erejének eltitkolása, vagy kicsinylése sokakat gondtalanságra és hanyagságra vezet, melly éber működésre és lankadhatlan buzgalomra csak úgy változtathatnék át, ha tudva lenne, milly nagy azon vész, melly fenyeget, és milly tetemes azon erö, melly ellen kell küzdeni. Ha nem tudjuk, milly hatalmas az ellenfél, vagy egészen lemondunk minden ellenkészületekröl, vagy csak kis mértékben fogjuk azokat használni. A' tevékenység elöteremtésére, és a' lelkesedés felébresztésére mi sem bir olly hatással mint ismerete a' vésznek, melly fenyeget, és ismerete ellenségünk hatalmas erejének.

Ha azon idötöl kezdve, mellyben a' pétervári udvar a'

szlávok ragaszkodását felhasználva megkezdé terveinek előkészületeit, nyugot Európa nemzetei tisztán látták volna azon erőt, melly a' szlávok tömegében és ragaszkodásában fekszik, bizonyosan komolyabb intézkedéseket tettek volna. Ismerve a' helyzetet nem nézték volna el olly könnyen, mint halad napról napra a' szláv-muszka erő és befolyás nyugoton, de főkép keleten. Nem engedték volna meg, hogy a' szlávok és görög egyházbeliek egész keletet, a' duna torkolatot és fekete tenger partjait Pétervár befolyása és hatalma alá csempésszék. Nem tűrték volna el hogy a' pétervári udvar nyugoton összevonja a' szlávokat, azokat magának megnyerje, és általuk befolyását egészen Rajnáig terjessze ki. De nem tűrték volna el olly könnyen azt sem, hogy keleten kizárólagos befolyást szerezzen magának.

És ha így sötétségben hagyva a' szláv terjeszkedéseket, és a' keleti viszonyokat, tér és alkalom adatott a' szláv-muszka erőnek előre haladhatni és magát keleten tökéletes biztos lábra állíthatni, következik-e hogy ezentul sem világositsuk fel a' szláv-muszka eröket és működéseket, hogy azok még tovább haladhassanak?

Foghatunk-e nemzetiségünkről olly lelkesedéssel, és olly erőfeszítéssel gondoskodni, ha nem tudjuk, milly nagy azon erő, melly ellene működik? Leendünk-e készek minden áldozatra, mellyet saját lételünk követel, ha nem ismerjük a' vészt, melly elnyeléssel fenyeget? Elfogunk-e követni mindent, és tevékenységbe hozzuk-e minden tehetségeinket nemzeti lételünk megmentésére és önállásunk biztositására, ha nem tudjuk és így nem is hisszük milly hatalmas, milly terjedt, és erős azon ellenfél, melly legszentebb érdekeinket támadja meg?

Ne ámítsuk és ne hitegessük magunkat, hanem ismerjük el, mikép a' szlávok igen nagy elemet képeznek, elvannak terjedve mindenfelé, a' keleti, déli és osztrák részeken túlnyomó erőt képeznek, a' hatalmas éjszaki óriás segélyére támaszkodnak, és törekvéseiket mindenütt hatalom és uralkodás felé irányozzák. Lássuk át, mikép valamint az osztrák

bírodalom, úgy mi is olly közel vagyunk a' veszélyhez, hogy legszentebb érdekeink vannak kitéve a' koczkára; és hogy a' csapás, melly a' szláv uralmat megelözi; leghamarabb minket és nemzeti lételünket sújtaná.

Ezen öntudat, ezen helyzetnek tiszta belátása ébresszen lelkesedésre, mellyel karoljuk fel nemzetiségünk ügyét; és az buzditson ernyedhetlen buzgalomra 's tevékenységre nemzeti érdekeink ápolásában és fentartásában. Legyen mindig szemeink elött, hogy lételünket egyedül a' szláv terjeszkedés és uralom fenyegeti, és álljon elöttünk tisztán az is, hogy azon szláv elem igen hatalmas és igen sok eröt foglal magában — fökép azon szoros viszonya által, mellyben az éjszaki hatalomhoz áll.

Ha Európa nyugoti népei tisztán belátták volna azon irányt, mellyet a' szlávok a' muszka befolyás alatt követnek; és elismerték volna erejöket, melly rájok is vészt hozhat, nem hoztak volna nemzeti törekvéseink felöl olly ellenséges itéletet.

Midön t. i. a' legközelebbi évtizedekben hazánkban a' nemzetiség iránti lelkesedés általlánossá vált, a' nyugotiak azt nem csak rokonszenvükre nem méltatták, sött kárhoztatólag itéltek felöle. Ezt ök nem teheték, ha a' szlávok mozgalmait és terjeszkedését tisztán ismerik.

Azon buzgalmat, mellyel nemzetiségünk ügyét karoltuk fel, nem csupán azon szent vágyak teremtették, mellyeket minden nép hord kebelében nemzeti élete és önállása iránt; hanem azon veszély is, melly nemzetiségünket a' dél-keleti szlávok terjeszkedése által fenyegeti.

Nem lehete nem látnunk azon müködést, mellyet a' szlávok önéletjök kifejtésére forditottak; azon törekvéseiket, mellyek hatalmat és uralmat keresnek; azon forrongást, melly közöttök a' jelen helyzetteli elégületlenség és a' jövö utáni vágyak által gerjesztetett; azon ellenséges indulatot mellyel az idegenek iránt viseltetnek, és a' mellynek czélja nem lehet más, mint önmagokat emelni a' gyülölt idegenek felé; és azon összeköttetést mellyben éjszakkal állottak.

Beláttuk tehát azt is, mikép a' szláv-muszka irány és törekvések nem vezethetnek máshova, mint nemzetiségünk és önálló életünk elnyomására. Mert azon az úton melly öket részint keleten, részint nyugoton hatalomra vezeti, legközelebbi gátat képez az önálló magyar elem.

A' nyugoti nemzetek, és cabinetek azonban nem tudták vagy nem akarták belátni, hogy azon veszély, melly a' magyar elemet fenyegeti ugyan az, melly az osztrák birodalmat és nyugot Európát is érheti. Már pedig az igen tisztán áll előttünk, mikép a' magyar elemnek megsemmisitése leghamarabb szláv kezekbe játszaná az osztrák területet, mellynek legnagyobb része úgy is szlávok által van ellepve. És egy itteni szláv birodalom nem csak keleten tenné biztossá a' szláv muszka uralmat, hanem elkerülhetlenül biztositaná azt nyugoton is, hol a' lengyel-szláv népfaj által Európa közepéig haladt előre.

Ezek az okok, miért a' szláv-muszka törekvések épen úgy tüzték ki czélúl az osztrák földet, mint magyarországot — és hasonlóan az egész duna-rajnai vidéket. Keleten csak úgy lehet tökéletes a' szláv uralom, ha a' Dunának partjai egészen hatalma alá kerülnek; és viszont nyugot felé is legfőkép az által terjeszkedhetik, ha a' Duna 's vidékei felett szabadon rendelkezhetik. És így a' magyar elem romjain a' szláv elem egyenesen az osztrák birodalom és nyugot uralmához juthatand, mert az képezi a' délkeleti részeken a' szlávok ellenében az egyedüli gátat.

A' nyugotiak azonban a' helyett hogy ezen gátat erőssé iparkodtak volna tenni, inkább annak aláásása felé vonzódtak. A' helyett hogyá polták és védették volna azon magyar elemnek kifejlődését 's terjedését, melly a' duna partjain a' délkeleti szlávok haladását feltartóztatja, és a' muszka befolyásnak további menetelét hátráltatja — még inkább kárhoztatták nemzeti buzgalmunkat.

Nem hogy segélyt 's rokonszenvet nyujtottak volna azon elemnek, melly a' dél-keleti részeken biztositva erős védbástyát nyujthata nekik a' szláv-muszka terjeszkedés ellené-

ben; sőtt inkább szükkeblűség és ellenséges indulatok vádjait emelték ellenünk.

Ekkor ők egészen megfeledkeztek legfőbbb érdekeikről, és azon politikáról, mellyet kelet irányában kellene követniök. Megfeledkeztek, mikép ha keleten a' szláv-muszka elem uralkodó lesz, és ha e' keleti pontokon semmi akadályra sem találand, nyugott Európa okvetlenül keletnek sorsára jutand. És kárhoztatták a' magyar nemzetiség haladását, 's terjeszkedését, mintha készakarva kivánták volna lerontani azon védfalat, mellyet nyugot Európa számára a' magyar elem a' szlávok ellenében képez.

Mi magyarok tisztán beláttuk, milly messzire haladott már a' szláv-muszka befolyás, ismertük hatalom utáni törekvéseiket, és láttuk azon vészt, melly tőlük nemzeti létünk felé közelg. De a' nyugotiak nem akarták látni, mennyire haladott már a' szláv-muszka terjeszkedés keleten, milly erőt képeznek az osztrák birodalomban, milly buzgó vonzalmak léteznek mind ezen szláv népfajok közt éjszak roppant hatalma iránt, és milly könnyen lehetend ezen anyagi és szellemi erőknek keletet és az osztrák földet szláv tulajdonná tenni 's igy nyugot uralmára is eljuthatni.

A' nyugoti nemzeteknek ugyan azon érdekeik vannak veszélyeztetve a' szláv terjeszkedés által, a' mellyeket nálunk is enyészet fenyeget, ha a' szláv-muszka haladás még tovább terjedhet. Ugyanazok ezen érdekek, mellyek a' török statusquo fentartását is követelik. És mégis elhanyagolva megfeledkeztek, sőt ellenszenvvel nyilatkoztak azon szövetséges társukról, ki sorsukat osztja, és segélyt nyujthat a' dél-keleti szláv roham ellenében, melly ha egyszer győz, és Konstantinápápolyban ütvén ki győzelmi zászlaját a' magyar elem sirján keresztül haladhat, vége leend nyugot szabadságának és jelen állami szerkezetének. Vagy olly erősnek hiszi magát nyugot — Európa, mikép minden segélyt nélkülözhet — azon nyugot, melly elnézte és fel nem tartóztatta éjszaknak Európa közepéig való előnyomultát, és befolyásának Rajnáig való terjesztését?

Vagy nem akarják a' nyugoti nemzetek látni azon haladást, mellyet a' szláv-muszka erő Európában tett? Nem látják mikép keleten a' szlávok által a' pétervári cabinet kizárólagos befolyást gyakorol, és kelet elfoglalására bár mikor megkezdheti működéseit. Nem hallják ezen dél-keleti szlávok forrongását, melly keleten egy olly forradalmat készit, melly egész kelet alakját átváltoztathatja — nem látják mikép mindnyájan ezen dél-keleti szlávok összekapcsolva egy úton haladnak, és hogy összesen a' pétervári cabinetben központosulnak? Nem tudják, mikép keletnek legérdekesebb pontjai muszka kezekben fekszenek, a' szomszéd osztrák birodalomban pedig ugyan azon szlávok nagy többséget képeznek, kik mind Pétervár befolyása alatt állanak?

Nem látják, milly messzire haladott a' szláv elem Európa közepén is, milly nagyon elterjedt itten az éjszak felé való ragaszkodás és bizalom, és milly nagy befolyást gyakorol a' pétervári udvar Németország minden részei felett? Nem odáig jutottunk-e, mikép az itteni fegfontosabb kérdések megoldása majd egyedül az éjszaki határozattól függ?

Nem az ő kezei közé van-e letéve a' dán-schlesvig-holsteini kérdés, a' német birodalom alakitása, és az éjszaki főbb államok alkotmányos szerkezete és iránya, minek a' legújabb szász és porosz alkotmány ellenes intézkedésekben elegendő nyomait látjuk.

És mig keleten minden befolyás szláv-muszka kezek közt áll; mig az ehhez határos államokban szláv többségre 's ragaszkodásra támaszkodhatik, a' cabineteket pedig lekötelezettségi függésben tartja magától; mig ezeknek irányt és cselekvési kört tűz ki; és mig a' fekete 's adriai tengertől egészen a' kelet-éjszaki partokig mindenütt szláv-muszka befolyást látunk uralkodni; addig egyszersmind azt is kell látnunk, hogy ugyan ezen szláv-muszka hatalom olly roppant hadi készületeket és terveket fejt ki, mellyeknek tárgya vagy a' franczia és schveiczi köztársaságok felforgatása. vagy kelet uralmának elfoglalása, vagy a szláv birodalomnak Dunáig való kiterjesztése leend, vagy pedig egy olly vállalat, melly

mindezen viszonyok szláv irányábani elintézése mellett Európa fölé túlnyomó szláv uralmat állitson fel.

A' szláv-muszka erő annyira kifejlődött, mikép mind ezen dolgok felől mint komoly lehetőségről szólnak a' hirlapok és beszélnek a' politikusok. És nem mutatja-e már ez is, mikép olly fokra emelkedtek az európai és szláv viszonyok, honnan többé küzdelem és szerencsétlenségek nélkül visszamenni nem lehet?

És nyugot Európa ezen vészt, mellyel a' szláv-muszka haladás fenyegeti, az által akarja kissebbiteni, hogy eltaszítja magától azon nép elemet, melly azon haladás ellenében gátat 's védfalat képez, és a' melly nép vele saját érdekeiért kész karöltve küzdeni? Nem lelne-e nyugot Európa több segélyt és üdvöt abban, ha valamint kelet viszonyait úgy rendezné, hogy azok nem éjszaknak, hanem nyugotnak nyujtanának biztos működési alapot; úgy az ezen kelettel szomszédságban fekvő magyar elemet is biztositaná 's fentartaná, hogy ugyanazon szláv-éjszaki politika ellenében segéd-eszközül szolgálhatna?

A' jövő megfogja mutatni helyes és üdvös volt-e azon politika, mellyet nyugot Európa a' dél-keleti viszonyokra nézve követett. Helyes volt-e Európa közepén a' német birodalom és éjszak közt feküdt védfalat lerombolni, keleten a' muszkának túlnyomó befolyást és terjeszkedést engedni, és nem gondoskodni arról, hogy a' dél-keleti részeken egy erős és biztos erő fejtessék ki, melly a' szláv-muszka elem tovább haladását feltartoztathatná?

Ugyan azok, kik ellenünk és nemzetiségünk ellen olly sokat működtek, 's azok kik gyülöletes ellenszenvvel viseltetnek iránt unk, befogják látni, mikép mind azzal, mit ellenünk 's ügyünk ellen követtek el, önmagoknak legtöbbet ártottak; és a' mennyire ártott érdeinknek ellenszenvük, épen annyira veszélyezteti az jövőjüket is.

És akkor tisztán fog állani, mikép a' szláv-muszka terjeszkedések Görögországban, és egész keleten semmivé teendik nyugot Európa anyagi érdekeit; a' dunai, fekete ten-

geri, adriai és földközi kereskedést éjszak hatalma alá keritendik; és a' jelen szellemi életre, szabadságra 's alkotmányosságra temérdek bajokat és veszélyeket árasztandnak. Hogy a' muszkának Európa feletti túlnyomó hatalma mellett, mire a' szlávok mindenütt közre munkálnak, a' szabadságnak, népjogoknak, és felvilágosodásnak jövője nem lehet, a' pétervári politika és uralomnak szelleme és iránya eléggé mutatja.

Ha azonban nyugot Európa olly könnyen tekinti ezen veszélyeket — ne maradjunk mi hason apathiában, hanem kövessünk el mindent mi csak lehető nemzetiségünk fentartására és önálló életünk megmentésére. Meg lehet, olly eseményeket is érendünk, mellyek a' nyugoti politika irányát reánk kedvezöbbre változtatják. Meglehet, ezen változás következtében, átlátva tisztán a' keleti viszonyokat, és azon érdekeket, melylyekkel nemzeti létünk Európának keleti ügyéhez kapcsoltatik, még talán egy szebb jövő is derülhetend reánk.

Reményeink gyöngék ugyan, meggondolva azon vészt, mellyel a' szlávok részéről környeztetünk, kik minden felöl bekeritenek, és a' dél-keleti részeken egész dühvel szenvedélyeskednek ellenünk. De ha azt is meggondoljuk, mikép a' szláv-muszka törekvések irányában gyönge reményeinkhez Európának legszebb reményei és legelső érdekei kapcsolvák, a' jövőt egészen elveszettnek nem kell tartanunk.

Tehát kitartás, hűség a' hazához, és forró buzgalom a' nemzetiség ápolásában! Ezek legyenek jelszavaink, mellyekkel ébredjünk, mellyekkel menjünk éjjeli nyugalomra. Életünk jelszavai azok, mellyek nélkül számunkra csak a' sír és gyalázat élete maradhat meg.

Dr BALLAGI GÉZA.

PEST,
NYOMATOTT KOZMA VAZULNÁL.

Ára kötve 1 frt p. p.